

Den Europæiske Unions Tidende

C 318

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

52. årgang

23. december 2009

Informationsnummer

Indhold

Side

I Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser

UDTALELSER

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

456. plenarforsamling 30. september-1. oktober 2009

2009/C 318/01	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Hvorledes kan flexicurity benyttes til omstrukturering i forbindelse med den globale udvikling?« (sonderende udtalelse efter anmodning fra det svenske EU-formandskab)	1
2009/C 318/02	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om makroregionalt samarbejde — udvidelse af Østersøstrategien til andre makroregioner i Europa (sonderende udtalelse)	6
2009/C 318/03	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Hvorledes kan EU-strategien om alkoholrelaterede skader gøres bæredygtig, langsigtet og flersektoriel?« (sonderende udtalelse)	10
2009/C 318/04	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om sammenhængen mellem ligestilling, økonomisk vækst og beskæftigelsesfrekvensen (sonderende udtalelse)	15
2009/C 318/05	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forskellige virksomhedsformer (initiativudtalelse)	22
2009/C 318/06	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fair trade-fødevarer: Selvregulering eller lovgivning? (initiativudtalelse)	29

DA

Pris:
7 EUR

(Fortsættes på omslagets anden side)

<u>Informationsnummer</u>	Indhold (fortsat)	Side
2009/C 318/07	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den nordlige dimension i ugunstigt stillede regioner (initiativudtalelse)	35
2009/C 318/08	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om slutbrugernes bidrag til større energi-effektivitet — politikker og programmer (initiativudtalelse)	39
2009/C 318/09	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den globale krises effekt på de store europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektorer (initiativudtalelse)	43
2009/C 318/10	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »en samlet strategi for arbejde og fattigdom« (initiativudtalelse)	52
2009/C 318/11	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om de Larosièrere-gruppens rapport (initiativudtalelse)	57
2009/C 318/12	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »den fælles landbrugspolitik fremtid efter 2013« (tillægsudtalelse)	66

III Forberedende retsakter

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

456. plenarforsamling 30. september-1. oktober 2009

2009/C 318/13	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg: På vej mod en EU-strategi for e-justice — KOM(2008) 329 endelig	69
2009/C 318/14	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget »Sikre, innovative og tilgængelige lægemidler: et nyt perspektiv for lægemiddelsektoren« — KOM(2008) 666 endelig	74
2009/C 318/15	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om oprettelse af en EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration (mikrofinansieringsfaciliteten Progress) — KOM(2009) 333 endelig — 2009/0096 (COD)	80

I

(Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser)

UDTALELSER

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

456. PLENARFORSAMLING 30. SEPTEMBER-1. OKTOBER 2009

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Hvorledes kan flexicurity benyttes til omstrukturering i forbindelse med den globale udvikling?« (sonderende udtalelse efter anmodning fra det svenske EU-formandskab)

(2009/C 318/01)

Ordfører: **Valerio SALVATORE**

Medordfører: **Enrique CALVET CHAMBON**

I brev af 18. december 2008 og under henvisning til EF-traktatens artikel 262 anmodede Cecilia MALMSTRÖM, Sveriges vicesstatsminister med ansvar for europæiske anliggender, på vegne af det kommende svenske formandskab Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om emnet:

»Hvorledes kan flexicurity benyttes til omstrukturering i forbindelse med den globale udvikling?«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI), som udpegede Valerio SALVATORE til ordfører og Enrique CALVET CHAMBON til medordfører. Den Rådgivende Kommission vedtog sin udtalelse den 10. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 111 stemmer for, ingen imod og 9 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Kommissionen har defineret »flexicurity« som »en integreret strategi, der har til formål at forbedre fleksibiliteten og sikkerheden på arbejdsmarkedet samtidigt«. I dette holdningspapir belyser EØSU aspekter af flexicurity-modellen, som det i denne krisetid anser for særlig relevante for at fastholde så mange som muligt i beskæftigelse og give mennesker uden for arbejdsmarkedet de bedste chancer for hurtigt at finde nyt arbejde. Arbejdsgivere og arbejdstagere bør samarbejde inden for arbejdsmarkedsdialogens rammer for at sikre, at så mange arbejdstagere som muligt fastholdes på arbejdsmarkedet.

1.2 I denne situation med dyb krise og hastigt voksende arbejdsløshed er det så meget desto vigtigere, at flexicurity ikke fortolkes som et let middel til at afskedige beskæftigede arbejdstagere eller til at underminere den sociale beskyttelse i almindelighed og den sociale beskyttelse af arbejdsløse i særde-

leshed. Foranstaltninger, der fremmer flexicurity-modellens sikkerhedsaspekt (i videst mulig forstand), bør efter EØSU's mening prioriteres højest i den givne situation.

1.3 EØSU har i tidligere udtalelser belyst betydningen af intern flexicurity. Krisen understreger vigtigheden af foranstaltninger til fremme af intern flexicurity, der sætter virksomhederne i stand til at tilpasse sig en brat ordredgang uden at blive tvunget til at fyre arbejdstagere. Virksomheder med arbejdstidsregnskaber, der er aftalt mellem arbejdsmarkedets parter, er langt bedre i stand til at reagere hurtigt på den nye markedssituation, krisen har frembragt, end virksomheder, der ikke råder over sådanne instrumenter. En af krisens klare konklusioner er den, at arbejdstidsregnskaber og fleksible arbejdstidsordninger skal fremmes af arbejdsmarkedets parter. EØSU finder det nødvendigt, at disse instrumenter gøres så attraktive som muligt for virksomheder og arbejdstagere.

1.4 Flexicurity-modellen kan kun fungere, hvis de ansatte er veluddannede. Forbindelsen mellem nye kompetencer og jobskabelse er tæt. Virksomhederne har al mulig interesse i at investere i efteruddannelse af deres ansatte. Arbejdsgiverne har ansvaret for at efteruddanne sig. Det er håbet, at strategien »Lissabon 2010 plus« kan give svar på disse problemer.

1.5 Krisen understreger betydningen af dialogen på arbejdsmarkedet. De seneste måneder har vist, hvor ivrige arbejdsmarkedets parter er for at finde fælles løsninger på de presserende problemer. EØSU foreslår det svenske EU-formandskab og Kommissionen at etablere en webbaseret platform for at fremme erfaringsudveksling om disse initiativer fra arbejdsmarkedets parter. Det skal ske med respekt for de forskellige situationer på nationalt, regionalt og lokalt niveau.

1.6 På EU-niveau er arbejdsmarkedets parter i gang med at forhandle en selvstændig rammeaftale om rummelige arbejdsmarkeder. EØSU mener, at en fremtidig aftale kan give et værdifuldt ekstra skub til at hjælpe de mest sårbare arbejdstagere, som mistede deres job under krisen, med at komme tilbage i beskæftigelse. EØSU ser desuden frem til den fælles overvågning og evaluering af gennemførelsen af flexicurity, som arbejdsmarkedets parter på EU-plan har forpligtet sig til i deres arbejdsprogram for 2009-2010.

1.7 Den økonomiske tilbagegangs store hast og drastiske natur har fået mange arbejdsgivere til at tænke tilbage på vækststærke, da de opdagede, hvor svært det var at finde tilstrækkeligt med velkvalificeret arbejdskraft. Da de nu ser længere frem i tiden mod det økonomiske opsving, som må komme, forhaster de sig ikke med at nedlægge for mange arbejdspladser for at opnå en kortsigtet besparelse. Ingen virksomhed kan imidlertid komme uden om de grundlæggende økonomiske regler. Alle virksomheder vil, når det kommer til stykket, først og fremmest sikre deres egen overlevelse. For de berørte arbejdstagere er det afgørende at komme tilbage i beskæftigelse så hurtigt som muligt. EØSU understreger behovet for at sikre dem hurtig og kvalificeret hjælp. Medlemsstaterne bør seriøst overveje at øge antallet og kvaliteten af personale i arbejdsformidlingskontorerne for at støtte en så hurtig genindslusning på arbejdsmarkedet som muligt.

1.8 I lyset af de særlige nationale og regionale forhold samt forskellene mellem diverse industrisektorer, bør Unionen efter EØSU's opfattelse fortsætte arbejdet i et europæisk perspektiv og med respekt for subsidiaritetsprincippet. Dette er vejen til at skabe de nødvendige europæiske rammer for at sikre styrkelse af en europæisk social model, som er i fuld gang med at udvikle

sig fra teori til uomgængelig praksis⁽¹⁾. Det er nødvendigt at planlægge en proces til afløsning af Lissabonprocessen (Lissabon 2010 plus) for at tackle de uløste spørgsmål og de spørgsmål, der vil opstå i løbet af krisen, som det kan blive langvarigt og smertefuldt at komme igennem. Flexicurity bør spille en vigtig rolle i den forbindelse. Det er EØSU's opfattelse, at anvendelsen af de forskellige aspekter af flexicurity skal være afbalanceret.

1.9 EØSU understreger, at arbejdsmarkedsreformerne i medlemsstaterne bør undgå, at antallet af job med usikre ansættelsesforhold og for høj fleksibilitet på bekostning af sikkerheden fortsætter med at stige som i de seneste år. EØSU deler den bekymring, som Regionsudvalget giver udtryk for i sin udtalelse af 7. februar 2008⁽²⁾. Hvis den eksterne fleksibilitet er dominerende, er der risiko for »en omfattende deregulering af almindelige ansættelsesforhold med henblik på større udbredelse af usikre kontraktforhold«.

2. Baggrund

2.1 Det svenske EU-formandskab har anmodet EØSU om at afgive udtalelse om emnet »flexicurity«, som udvalget allerede har udtalt sig om⁽³⁾, men som nu skal ses i en ny sammenhæng. En høring afholdt af det svenske formandskab den 7. juli 2009 i Stockholm bekræftede behovet for snarest at genbehandle emnet i lyset af finanskrisen.

2.2 Flexicurity kan anskues fra forskellige vinkler. I sin meddelelse definerer Kommissionen flexicurity som en »integreret strategi, der har til formål at forbedre fleksibiliteten og sikkerheden på arbejdsmarkedet samtidigt«⁽⁴⁾. Eftersom denne definition også dannede grundlag for konklusionerne fra det ekstraordinære topmøde i Prag den 7. maj 2009, bygger denne udtalelse på ovennævnte fælles fortolkning.

⁽¹⁾ EUT C 309 af 16.12.2006, s. 119: EØSU's udtalelse om »Social samhørighed: en europæisk social model med et reelt indhold«.

⁽²⁾ EUT C 105 af 25.4.2008, s. 16 (jf. punkt 22).

⁽³⁾ EUT C 256 af 27.10.2007, s. 108.

EUT C 211 af 19.8.2008, s. 48: EØSU's udtalelse om Kommissionens meddelelse om »Mod fælles principper for flexicurity: Flere og bedre job ved hjælp af fleksibilitet og sikkerhed«.

⁽⁴⁾ Der mindes om den præcise formulering i Kommissionens meddelelse, som behandler flexicurity's fire principper: »Fleksibilitet handler på den ene side om vellykkede skift i løbet af en persons liv: fra skole til arbejde, fra et job til et andet, mellem arbejdsløshed eller inaktivitet og arbejde og fra arbejdsliv til pensionisttilværelse. Dette er ikke begrænset til at betyde, at virksomhederne får større frihed til at ansætte og afskedige, eller at tidsbestemte arbejdskontrakter bliver overflødige. Det handler om at give arbejdstagerne mulighed for at få bedre jobs, mobilitet opad og optimal udvikling af deres talent. Flexibilitet handler også om fleksibel tilrettelæggelse af arbejdet, evne til hurtigt og effektivt at reagere på nye behov og krav om kvalifikationer i produktionen samt bedre muligheder for at forene arbejde og privatliv. Sikkerhed på den anden side handler om mere end blot sikkerhed for at bevare sit job: [...] Det handler også om en arbejdsløshedsunderstøttelse, der er tilstrækkeligt stor til at lette jobskift. Sluttelig omfatter det uddannelsesstilbud for alle arbejdstagere, navnlig lavtuddannede og ældre arbejdstagere«.

2.3 EØSU påpeger, at arbejdsmarkedspolitik er medlemsstaternes ansvar i henhold til subsidiaritetsprincippet. Et forsøg på at harmonisere arbejdsmarkedsløvgivningen ville støde på dette princip og være uhensigtsmæssig, fordi det ville ødelægge traditioner og geografiske strukturer, som har bevist deres betydning og soliditet. Det må desuden tages med i betragtning, at medlemsstaternes økonomier ikke befinder sig på det samme udviklingsniveau. Dette afspejles i deres respektive sociale systemer. På denne baggrund bør EU's udfordringer efter EØSU's mening være:

- at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne gennem EU's beskæftigelsesstrategi, som siden 2005 indgår i styringsmekanismen for Lissabonstrategien. I beskæftigelsespolitikken retningslinje nr. 21 aftaler medlemsstaterne at fremme jobsikkerhed og fleksibilitet på en afbalanceret måde. EU skal fungere som katalysator for, at medlemsstaterne holder deres løfter og samtidigt tilkendegiver og udveksler deres bedste praksis inden for rammerne af EU's beskæftigelsespolitik.

3. En ny situation

3.1 Krisen

3.1.1 Virkningerne af den største økonomiske krise i EU's historie er på kort sigt ret tydelige: Medlemslandenes offentlige gæld stiger med en hidtil uset hastighed. Selv om verdens centralbanker har oversvømmet markederne med likvide midler, fungerer banksystemet stadig ikke, som det gør under normale omstændigheder. Navnlig de små og mellemstore virksomheder og selvstændige arbejdstagere har meget svært ved at opnå nye lån. Arbejdsløshedens ulyksalige indvirkning på samfundene og det indre marked vil snart blive mærkbar. Samtidig er det utrolig svært at skabe nye arbejdspladser, og det sker sjældent.

3.1.2 Efter EØSU's opfattelse er det i lyset af den nuværende alvorlige sociale og økonomiske situation absolut nødvendigt at tilpasse flexicurity-modellen på kort sigt, på trods af at udvalgets seneste udtalelse om emnet blev offentliggjort så sent som i foråret 2008. EØSU er glad for det svenske formandskabs anmodning om at undersøge, hvordan medlemsstaterne kan benytte flexicurity til omstrukturering i forbindelse med den globale udvikling. Med den globale udvikling menes den finansielle krise og dens tragiske konsekvenser for realøkonomien og beskæftigelsen. Denne krise har allerede vist sig som den alvorligste økonomiske krise i de seneste 80 år. Dens følger vil uden tvivl komme til at præge hele det 21. århundrede. Den er så meget desto mere alvorlig, som den ledsages af to andre kriser, der udgør en stor udfordring på verdensplan, nemlig klimakrisen og den demografiske krise.

3.1.3 Krisen ændrer den sociale og økonomiske situation for eventuelle reformer af arbejdsmarkedet. Det er indlysende, uanset om man mener, at det er hensigtsmæssigt, muligt, nødvendigt eller umuligt at gennemføre sådanne strukturreformer i en krisetid. Det ligger dog EØSU på sinde at

understrege, at integration og genindslutning af arbejdsløse på arbejdsmarkedet skal have absolut prioritet.

3.1.4 EØSU har til hensigt at drage konklusioner af sine observationer og fremsætte konkrete og positive forslag om de grundlæggende parametre i flexicurity-modellen, nemlig fleksibilitet og sikkerhed. Udvalget understreger, at det er nødvendigt at finde en balancegang mellem fleksibilitetstiltag og sikkerhedstiltag, hvis sociale konflikter som dem, der allerede har været i Europa, skal undgås.

3.2 Intern og ekstern fleksibilitet

3.2.1 Intern fleksibilitet bør være et resultat af en social dialog mellem ledelsen og arbejdstagerne eller deres repræsentanter, arbejdsmarkedets parter, på virksomhedsniveau eller sektorniveau. Den hindrer tab af arbejdspladser og kan derfor i en vanskelig periode være en vigtig stabiliseringsfaktor for den sociale samhørighed i Europa. En god forståelse af virksomheds-ejere og medarbejdere imellem er nødvendig for at sikre, at virksomhederne påtager sig et socialt ansvar, og at medarbejderne fastholdes på arbejdsmarkedet, samtidig med at beskæftigelsen styrkes. Regeringerne spiller en vigtig rolle i støtten til disse tiltag, men deres indblanding må ikke gå ud over deres kapacitet til at levere grundlæggende sociale ydelser som sikkerhed (det være sig fødevarer-sikkerhed, lufttrafik-sikkerhed, almen adgang til forsyningspligtigheder eller den form for sikkerhed, som leveres af politiet) og uddannelse i form af livslang læring.

3.2.2 Enhver social reform skal passe ind i den socioøkonomiske og politiske sammenhæng. Flexicurity i en krisetid giver utvivlsomt anledning til spørgsmål, der er svære at besvare, hvis der ikke er nogen garanti for beskæftigelse på trods af de ofre, der kræves. Man bør være helt klar over, at flexicurity-modellen kun er til nytte, hvis arbejdsmarkedets parter har en fælles forståelse af den, og ikke kun den ene part. Det er derfor nødvendigt at beskæftige sig meget indgående med sikkerhed (tryghed) og balancen mellem sikkerhed og fleksibilitet. EØSU mener imidlertid, at Kommissionen i højere grad, end det er tilfældet, burde koncentrere sin analyse om mulighederne for intern fleksibilitet, som kan være et effektivt middel til bekæmpelse af arbejdsløshed ⁽¹⁾.

3.2.3 Efter udvalgets opfattelse bør flexicurity-modellens dimensioner afbalanceres, så den ikke anvendes på bekostning af trygheden. Men hvordan kan landene sikre en sådan balance, når der er krise? EØSU foreslår, at reformer baseret på flexicurity-modellen undersøges omhyggeligt i denne krisetid, så der ikke forekommer uønskede sociale og politiske følgevirkninger. Disse forholdsregler skal intensiveres, når der er tale om såkaldt »ekstern« flexicurity.

⁽¹⁾ Allerede inden finanskrisen gav Regionsudvalget udtryk for sin tvivl med hensyn til den eksterne fleksibilitets dominans i Kommissionens tilgang, jf. EUT C 105 af 25.4.2008, s. 16. Regionsudvalget »gør opmærksom på, at [Kommissionens] formuleringer som f.eks. »Fleksible og pålidelige kontrakter« giver anledning til bekymring, idet der indholdsmæssigt også kan være tale om en omfattende deregulering af almindelige ansættelsesforhold med henblik på større udbredelse af usikre kontraktforhold«.

3.2.4 I overensstemmelse med ovenstående bør flexicurity-tiltagene på enhver måde være troværdige, særligt hvad angår de budgetmæssige aspekter. Dette vil højst sandsynligt give anledning til ændrede prioriteter i medlemslandenes budgetudgifter og måske til en styrkelse af EU-støtten. For uden sikkerhed kan der ikke være nogen flexicurity.

3.2.5 Modsat den forsigtige anvendelse af forskellige former for intern fleksibilitet ville det i den nuværende situation være risikabelt at gennemtvinge arbejdsmarkedsreformer med det formål at fremme den eksterne fleksibilitet yderligere. Kommissionen har hidtil i sine overvejelser lagt hovedvægten på flexicurity-modellens eksterne dimension. Mange kollektive overenskomster i Europa indeholder bestemmelser, som regulerer fleksibiliteten internt i virksomheden. Den kan bl.a. bestå i tilrettelæggelse af arbejdstiden og omfatte uddannelsesperioder.

3.3 Den sociale dialog

3.3.1 EØSU fastholder sit krav om, at arbejdsmarkedets parter skal spille hovedrollen i et forum, som giver mulighed for en løbende dialog om reformerne, således at de to poler, arbejdsgivere og arbejdstagere, kan sikre sig, at der opretholdes en permanent og dynamisk balance mellem fleksibilitet og sikkerhed. Denne tilgang er vigtig og interessant for fremtidens beskæftigelse i Europa. Det er netop derfor, at civilsamfundet også bør inddrages i debatten. Enhver beskæftigelsespolitik og enhver arbejdsmarkedsreform har stor indflydelse på samfundet. Men reformerne bør ikke miste forbindelsen til samfundets økonomiske, sociale og bæredygtige perspektiver.

3.3.2 Flexicurity er et vigtigt redskab til at mildne virkningerne af den finansielle krise og krisen i realøkonomien på beskæftigelsesområdet. Det bør dog ikke misbruges til at gøre det nemmere at afskedige medarbejdere i lande, hvor der findes en arbejdslovgivning, som sikrer et vist niveau af sikkerhed mod de metoder, der på engelsk kaldes »hire and fire« (hyr og fyr). EØSU bifalder, at Kommissionen klart har meldt ud, at flexicurity aldrig vil kunne blive en ret til at afskedige folk.

3.3.3 Udvalget vil gerne understrege, at enhver reform af arbejdsmarkedslovgivningen skal ske i samarbejde med arbejdsmarkedets parter. Ellers er den dømt til fiasko. Den sociale dialog er garant for det moderne og sociale deltagelsesdemokrati. Ændring af arbejdsmarkedslovgivningen bør være resultatet af forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter. Den sociale dialog gør det endvidere muligt at vedtage forskellige former for intern fleksibilitet, som sikrer virksomhederne en stor smidighed uafhængigt af, om deres aktiviteter er for opad- eller nedadgående.

3.3.4 EØSU er tilfreds med den indsats og det fælles arbejde på flexicurity-området, som arbejdsmarkedets parter på EU-plan har realiseret. EØSU værdsætter, at arbejdsmarkedets parter på EU-niveau har sat opfølgning og evaluering af flexicurity-modellens indførelse på deres arbejdsprogram for 2009-2010.

Udvalget afventer rapporten om denne evaluering og regner med, at den fælles evaluering kan få stor indflydelse på udformningen af de forskellige flexicurity-modeller i de forskellige medlemsstater.

3.4 Europæiske mål på kort og mellemlangt sigt

3.4.1 På kort sigt bør analysen og de mulige måder at anvende flexicurity på – under skyldig hensyntagen til en forudgående social dialog på alle niveauer, de økonomiske begrænsninger og regeringernes rolle – tage sigte på at bevare så mange arbejdspladser som muligt med den størst mulige merværdi og at styrke det samlede beskyttelsesniveau for alle arbejdstagere uanset deres situation på arbejdsmarkedet.

3.4.2 EØSU minder om konklusionerne i rapporten fra Rådets møde den 8.-9. juni om flexicurity i en krisetid. Det er afgørende for de arbejdsløse at komme i beskæftigelse igen så hurtigt som muligt. EØSU peger på behovet for snarest at give dem effektiv hjælp, støtte og vejledning. Medlemsstaterne skal opfordres til at udnytte de eksisterende EU-midler bedre og bør lægge sig i selen for at forbedre kvaliteten af alle beskæftigelsesfremmende instrumenter, f.eks. kontorer, der formidler kvalitetsjob, og styrke deres aktivitet og effektivitet.

3.4.3 EØSU er enig med Kommissionen i, at aftaler om ydelser ved »teknisk arbejdsløshed« på kort sigt kan være et effektivt redskab til at bevare arbejdspladsen, undgå arbejdsløshed og fastholde købekraften. Virkningen af disse bestemmelser er trefoldig: arbejdstagerens viden og kompetencer bevares for virksomheden, arbejdstageren udstødes ikke af arbejdsmarkedet, og nationaløkonomien bevarer stabiliteten, fordi en arbejdsløshedsbølge undgås. Krisen har bevist, at der er behov for at fremme arbejdstidsregnskaber og en fleksibel forvaltning af arbejdstiden. Virksomheder med arbejdstidsregnskaber er bedre i stand til at reagere hurtigt på de nye markedsituationer og tilpasse sig bratte fald i efterspørgslen. EØSU opfordrer medlemsstaterne og EU til at gøre dette instrument så attraktivt som muligt for arbejdstagerne og for virksomhederne.

3.4.4 EØSU opfordrer arbejdsmarkedets parter på alle niveauer, herunder de mikroøkonomiske, til at koncentrere den sociale dialog og de kompromiser, som alle parter må indgå i denne alvorlige krisetid, om opretholdelse og skabelse af arbejdspladser, samtidig med at arbejdstagernes samlede købekraft bevares. Regeringerne bør finde midler til at spille en rolle som katalysatorer og fremme, måske endda belønne, denne type aftaler. EØSU foreslår det svenske EU-formandskab og Kommissionen at etablere en webbaseret platform, der kan fremme udveksling af informationer og erfaringer med arbejdsmarkedsparternes initiativer på et praktisk niveau. Det skal ske med respekt for de forskellige situationer på nationalt, regionalt og lokalt niveau.

3.4.5 EØSU er af den opfattelse, at flexicurity-modellens fire dimensioner og dens principper som defineret af Kommissionen rent faktisk kan bidrage til at mindske arbejdsløsheden i Europa. Det er dog afgørende at sørge for, at der skabes kvalitetsarbejdspladser. En reel social beskyttelse spiller en meget vigtig rolle. Den er fundamental for den økonomiske og sociale samhørighed i EU. EØSU understreger i denne forbindelse, at arbejdsmarkedsreformerne i medlemsstaterne bør undgå, at antallet af job med usikre ansættelsesforhold og for høj fleksibilitet på bekostning af sikkerhed fortsætter med at stige som i de seneste år. Kommissionen bør hjælpe til gennem udarbejdelse og formidling af regelmæssige opgørelser over indførelsen af flexicurity-modellens principper i arbejdsmarkedslovgivningerne. Efter EØSU's mening bør flexicurity-principperne i større grad indarbejdes i dagsordenen efter Lissabon. Desuden foreslår EØSU, at de europæiske arbejdsmarkedsparters arbejde koordineres med denne dagsorden.

3.5 En ny europæisk debat

3.5.1 EØSU finder det hensigtsmæssigt, at det svenske formandskab indleder en debat om aspekter af flexicurity, der ligesom i flere medlemslande, som benytter sig af flexicurity, kunne bidrage til, at Unionen kommer igennem den globale økonomiske og finansielle krise med bevarelse af så mange arbejdspladser som muligt og dermed undgår at sætte den sociale samhørighed på spil. EU har en stor interesse i ikke at miste sine arbejdstagers kvalifikationer, som der bliver brug for, når krisen er overstået. Det er især relevant, fordi den demografiske udvikling i de fleste europæiske lande vil reducere potentialet af kvalificeret arbejdskraft i betydelig grad.

3.5.2 Fyring af kvalificeret personale i krisetider er en fare set i et fremtidsperspektiv med opsving. Manglen på knowhow risikerer at vokse. Hvad værre er, ser det ud til, at mange europæiske virksomheder reducerer antallet af lærepladser eller stillinger beregnet på unge akademikere. Derved bringer de deres egen fremtid i fare. Desuden kan flexicurity-modellen kun fungere, hvis de ansatte er veluddannede. Det går stik imod idéen med dette reforminstrument at høre op med at uddanne. Forbindelsen mellem nye kompetencer og jobskabelse er tæt. Strategien »Lissabon 2010 plus« skal give svar på disse problemer. Det forudsættes, at virksomhederne investerer i efteruddannelse af deres ansatte. Det er samtidig klart, at det også er den enkelte arbejdstagers ansvar at uddanne sig.

3.5.3 Livslang læring inden for rammerne af flexicurity-modellen bør være en naturlig del af en bæredygtig udvikling af samfundene i EU og tjene som eksempel for resten af verden. Uddannelsen af medarbejdere bør gå i retning af de europæiske mål om at skabe flere gode arbejdspladser og udvikle en bæredygtig økonomi.

3.5.4 Flexicurity bygger grundlæggende på en bedre beskæftigelsesegnethed. Denne er betinget af uddannelsessystemernes høje kvalitet og effektiv videreuddannelse. En vigtig forudsætning for flexicurity kan imidlertid ikke opfyldes, så længe medlemslandene hævder at gå ind for livslang læring uden at omlægge deres uddannelsessystemer, uden at tillægge førskoleuddannelsen større betydning, uden at tildele undervisningen flere midler og uden at opmuntre til og fremme faglig uddannelse og efteruddannelse som led i beskæftigelsen gennem tildelelse af økonomiske midler. EØSU opfordrer medlemsstaternes regeringer til at give alle disse uddannelsesspørgsmål højeste prioritet. EØSU går ind for en fælles indsats blandt medlemslandene med henblik på at fremme uddannelsessektoren i Europa.

3.6 Flexicurity i lyset af Lissabontraktaten

3.6.1 I Lissabontraktaten, som EØSU støtter og håber at EU's 27 medlemslande vil vedtage, defineres det indre marked som et marked med en social økonomi. Artikel 2 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab nævner »en social markedsøkonomi« som et af Fællesskabets mål. Dette er en vigtig nyhed. Disse nye toner, som giver langt mere plads til en social fortolkning af EU-retten, vil få stor betydning for den fremtidige EU-lovgivning og ikke mindst for EF-Domstolens retspraksis.

3.6.2 Ganske vist giver den politiske udvikling i et fåtal af europæiske lande anledning til bekymring for, om det vil lykkes at vedtage traktaten endeligt. Men udvalget vælger at bevare optimismen, for der er intet alternativ, ingen »plan B«. I en union med 27 medlemmer er det navnlig i krisetider nødvendigt, at institutionerne kan arbejde mere effektivt, end Nicetraktaten i øjeblikket giver mulighed for. EØSU finder det således nødvendigt, at EU-institutionerne arbejder videre med flexicurity-modellen i forventning om, at Lissabontraktaten vil blive vedtaget allerede i år eller senest i 2010, og under hensyntagen til krisen og dens udvikling. Denne ikrafttræden vil bl.a. føre til, at en ny og mere aktuel sikkerhedsdimension vil blive en del af EU-retten.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om makroregionalt samarbejde — udvidelse af Østersøstrategien til andre makroregioner i Europa (sonderende udtalelse)

(2009/C 318/02)

Ordfører: **Michael SMYTH**

Den 18. december 2008 anmodede Cecilia MALMSTRÖM, minister for EU-anliggender, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om på vegne af det svenske formandskab at udarbejde en sonderende udtalelse om

„Makroregionalt samarbejde – Udvidelse af Østersøstrategien til andre makroregioner i Europa.“

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Sektion for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed, som udpegede Michael SMYTH til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 11. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog enstemmigt følgende udtalelse på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009 (mødet den 30. september).

1. Konklusioner

1.1 EØSU støtter hensigten bag de fire søjler i strategien for Østersøregionen, nemlig at gøre regionen til et velstående sted, et sikkert sted, et miljømæssigt bæredygtigt sted og et lettilgængeligt og attraktivt sted.

1.2 EØSU påskønner den omfattende høringsproces, der fandt sted inden strategiens færdiggørelse, og den rolle, arbejdsmarkedets parter og aktører spillede heri. EØSU understreger atter det organiserede civilsamfunds afgørende rolle i gennemførelsen af strategien for Østersøregionen og understreger på ny sin støtte til oprettelsen af et civilsamfundsforum for Østersøregionen, som kan bidrage til at integrere civilsamfundet i strategiens udvikling.

1.3 EØSU bifalder strategiens handlingsplan, som omfatter 15 prioritets tiltag. Ansvar for gennemførelsen af hver af disse tildeles en af Østersø-medlemsstaterne.

1.4 Strategien for Østersøregionen rummer både fordele og svagheder. Dens vigtigste fordele består i, at den er vidtrækkende, hvad angår den tiltænkte dækning, og at den vil blive evalueret regelmæssigt af Kommissionen og Det Europæiske Råd. Dens svaghed skyldes dens kompleksitet og forvaltningsmæssige problemer i forbindelse med dens gennemførelse. Strategien strækker sig over 21 generaldirektoraters samt 8 medlemsstaters og Ruslands ansvarsområder. Sammen med de fire søjler, 15 prioritets tiltag og adskillige horisontale tiltag er der en kompleks »variabel geometri« i strategiens kerne, som kan gøre den umulig at gennemføre. EØSU mener, at man bør gøre alt for at forenkle mekanismerne til forvaltning af strategiens gennemførelse.

1.5 EØSU spiller en vigtig rolle, når det gælder om at sikre en god samarbejdsånd under udviklingen og gennemførelsen af strategien. Oprettelsen af et civilsamfundsforum for Østersøregionen vil i en vis udstrækning give det organiserede civilsamfund et medansvar for strategiens fremtidige udvikling.

1.6 Østersøstrategien udgør en væsentlig udfordring for EØSU generelt, men især for EØSU's medlemmer fra Østersøregionen. Den forpligter disse til at tage initiativ til at repræsentere det organiserede civilsamfund i forbindelse med strategiens udvikling gennem civilsamfundsforummets aktiviteter. Eftersom Østersøstrategien vil blive gennemført over en årrække, er det tvingende nødvendigt at etablere en permanent gruppe i EØSU for at sikre, at udvalget kan deltage effektivt i, hvad eventuelt kan blive en model for makroregionalt samarbejde i hele EU.

2. Indledning

2.1 Spørgsmålet om makroregionalt samarbejde er blevet stadig mere vigtigt i de senere år. I EU ses makroregionerne nu som regioner, der potentielt kan yde et vigtigt bidrag til samhørighedspolitikken og opnåelsen af en sammenlignelig udvikling i alle medlemsstater. I Europa findes der allerede forskellige former for makroregionalt samarbejde. Blandt andet Visegrad-gruppen, som omfatter Republikken Tjekkiet, Ungarn, Polen og Slovakiet, er et eksempel på, hvordan landene i den centraleuropæiske region gør en indsats for at samarbejde inden for forskellige områder af fælles interesse i den europæiske integrations ånd ⁽¹⁾. For endnu kortere siden, nemlig i 2008, blev Euro-Middelhavspartnerskabet, tidligere kendt som Barcelona-processen, relanceret på Paris-topmødet for Middelhavsregionen. Dette partnerskab omfatter alle 27 medlemsstater i EU sammen med 16 partnerstater i det sydlige Middelhavsområde og Mellemøsten og tager sigte på at tackle fælles problemer såsom havforurening og søfartssikkerhed, energispørgsmål og erhvervsudvikling ⁽²⁾.

⁽¹⁾ <http://www.visegradgroup.eu/>

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm

2.2 I november 2006 vedtog Europa-Parlamentet en betænkning om udarbejdelse af en Østersøstrategi. Strategien for Østersø-makroregionen blev vedtaget af Kommissionen den 10. juni 2009 og fremlagt for Det Europæiske Råd den 19. juni 2009. Det svenske formandskab vil sikre, at den drøftes yderligere inden vedtagelsen af Rådet ultimo oktober 2009. Det svenske formandskab har anmodet om denne sonderende udtalelse, fordi Østersøstrategien udgør et vigtigt element i formandskabets arbejdsprogram. Formålet med udtalelsen er at evaluere den foreslåede Østersøstrategi, dens forberedelse, struktur og handlingsplan fra det organiserede civilsamfunds perspektiv. Udtalelsen bygger på analysen i den nyligt vedtagne udtalelse fra EØSU om »Østersøregionen: Det organiserede civilsamfunds rolle i forbindelse med fremme af regionalt samarbejde og udarbejdelse af en regional strategi«⁽¹⁾.

2.3 Kravet om en Østersøstrategi bygger på det synspunkt, at der er behov for større og mere effektiv koordinering mellem Kommissionen, medlemsstaterne, regioner, lokale myndigheder og andre aktører for at sikre en mere effektiv brug af programmer og politikker. Østersøen er en af de travleste og mest overbelastede havregioner i verden, som det fremgår af kortet over daglige skibsbevægelser i bilaget til denne udtalelse. Østersøregionen omfatter otte medlemsstater, som grænser op til Østersøen (Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Polen, Estland, Letland, Litauen) sammen med Rusland. Da Det Europæiske Råd anmodede Kommissionen om at udarbejde strategien, besluttede det, at aspektet »eksterne forbindelser« i strategien skulle forbindes med den eksisterende Nordlige Dimensions rammer⁽²⁾. EØSU støtter beslutningen om at udarbejde en makroregional udviklingsstrategi, der omfatter alle Østersøstater.

2.4 Proceduren, som førte til strategiens udvikling, er uden fortifælde. Kommissionens synspunkt er, at hvis Østersøstrategien er effektiv og gennemførlig i Østersøregionen, kan en tilsvarende fremgangsmåde eventuelt anvendes i andre makroregioner, f.eks. Donauregionen⁽³⁾ eller Alperne og Middelhavet.

— Kommissionen gennemførte en omfattende serie høringer gennem hele 2008. Disse høringskonferencer var spredt geografisk over hele makroregionen og kulminerede i februar 2009 i Rostock. Deres temaer var bygget op omkring de fire søjler, som Østersøstrategien er baseret på med henblik på at gøre Østersøregionen til:

- et miljømæssigt bæredygtigt sted;
- et velstående sted;
- et tilgængeligt og attraktivt sted;
- et sikkert sted.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse 888/2009 blev vedtaget den 13. maj 2009 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽²⁾ Den nordlige dimension er en ordning, hvorunder EU, Rusland, Norge og Island kan gennemføre politikker inden for vedtagne samarbejdsområder.

⁽³⁾ Dette argument er blevet fremsat af kommissionsmedlem Danuta Hübner i »Towards a Strategy for the Danube Region« http://ec.europa.eu/commission_barroso/hubner/speeches/pdf/2009/07052009_uhm.pdf

2.5 Strategien ledsages af en handlingsplan, som omfatter 15 prioritetsområder på tværs af de fire søjler. Hvert prioritetsområde skal koordineres af en Østersømedlemsstat, som forventes at samarbejde med alle relevante aktører om gennemførelsen⁽⁴⁾.

2.6 Østersøstrategien og de foreslåede foranstaltninger skal finansieres med eksisterende budgetmidler, nemlig EU's strukturfonde (55 mia. euro mellem 2007-2013), finansiering fra de enkelte Østersøstater, NGO'er, private kilder samt med midler fra finansieringsinstitutioner som f.eks. EIB, NIB og EBRD.

2.7 Foruden de fire søjler indeholder strategien også horisontale tiltag med henblik på udvikling af territorial samhørighed. Disse foranstaltninger omfatter:

- foranstaltninger til at tilpasse eksisterende midler og politikker til Østersøstrategiens prioriteter og tiltag;
- foranstaltninger til at koordinere gennemførelsen af EU-direktiver og undgå overflødig bureaukrati;
- foranstaltninger til at tilskynde brugen af fysisk maritim planlægning i medlemsstaterne som en fælles fremgangsmåde i grænseoverskridende samarbejde;
- udvikling af landbaseret fysisk planlægning i Østersøområdets medlemsstater;
- realisering af vellykkede pilotprojekter i strategien som tiltag i fuld størrelse;
- udvikling af forskning som grundlag for politiske beslutninger;
- foranstaltninger til at forbedre og koordinere indsamlingen af maritime og socioøkonomiske data i Østersø-makroregionen.
- opbygning af en regional identitet.

3. Bemærkninger til Østersøstrategien

3.1 EØSU bifalder Rådets og Kommissionens tilgang til udviklingen af Østersøstrategien og især den omfattende serie høringer af aktører i makroregionen. Strategien er innovativ, da den vil fungere i en tværnational forvaltningsstruktur og derfor være mere vidtgående end EU's traditionelle regionalpolitikker. Den nye forvaltningsstruktur befinder sig et sted imellem nationalstaten og det overnationale fællesskab.

⁽⁴⁾ Østersøstrategien og handlingsplanen kan hentes her: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/documents_en.htm

3.2 Strategiens fire søjler og den deraf følgende handlingsplan udgør et seriøst forsøg på at udstikke bedre koordinerede udviklingsrammer for et så uensartet område som Østersøen og dermed forsøge at fremme regional samhørighed.

3.3 Strategien for Østersøregionen som koncept beskrives af Kommissionen som et uafsluttet arbejde. Definitionen af Østersøregionens enkelte aspekter er nødvendigvis upræcis, da geografien ændrer sig, afhængigt af hvilke spørgsmål der berøres. For eksempel afføder miljøspørgsmålet en anderledes geografi end den økonomiske geografi eller en transportbaseret geografi. Den fremgangsmåde, der er valgt ved udformningen af strategien for Østersøregionen, begynder med at definere problemer og spørgsmål og derefter lade disse definere makroregionens geografi. EØSU mener, at de udfordringer, Østersøregionen står over for, er så sammensatte, at det er nødvendigt at lægge større vægt på effektiv forvaltning af strategien.

3.4 EØSU påskønner den omfattende politiske tilslutning til strategien, der er opnået gennem høringsfasen. BASTUN (»Baltic Sea Trade Union Network«), som repræsenterer fagforeningsmedlemmer i alle Østersø-medlemsstater samt Rusland, har spillet en vigtig rolle i den høringsproces, der indtil nu har formet strategien for Østersøregionen. Den dynamik, der er blevet skabt, bør fastholdes under gennemførelsen af strategien. Med henblik herpå bifalder EØSU forpligtelsen til at bringe strategien op på Det Europæiske Råds niveau hvert andet år under henholdsvis det polske (2011), lettiske (2013) og litauiske (2015) formandskab.

3.5 Færdiggørelsen af de årlige fremskridtsrapporter om denne strategi sammenkoblet med en halvårlig evaluering er også en vigtig mekanisme for at sikre, at interessenterne forbliver engagerede. Under høringer med Kommissionen blev det klart, at selv om Østersøstrategien vil blive officielt søsat den 19. juni, forbliver den grundlæggende ufuldendt. EØSU støtter dette og bemærker med tilfredshed, at der vil blive afholdt en konference på højt niveau og et ministermøde om strategien i september og oktober 2009 under det svenske formandskab. I betragtning af den betydning, man tillagde høringen af interessenterne under strategiens forberedelse, er det vigtigt, at EØSU tager aktivt del i dens udvikling, gennemførelse og udbredelse.

3.6 Skønt der syntes at være bred enighed i høringerne om strategiens gennemførelse, herskede der langt mindre enighed om, hvorvidt de eksisterende institutionelle rammer var passende for gennemførelsen eller ej. Dette og andre beslægtede spørgsmål vil uden tvivl blive genstand for yderligere diskussioner mellem interessenter og Kommissionen ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ For en god generel diskussion af disse institutionelle og forvaltningsmæssige spørgsmål jf. C. Schymik og P. Krumrey »EU Strategy for the Baltic Sea Region: Core Europe in the Northern Periphery?«, Working Paper FG1 2009, SWP Berlin.

3.6.1 I mellemtiden bør strategien imidlertid udnytte mulighederne i de eksisterende EU-initiativer, f.eks. initiativet Fælles Programlægning af Forskningsindsatsen, som EØSU har støttet kraftigt. Dette initiativ vil bidrage til Kommissionens henstilling i Østersøstrategien, nemlig at udnytte Østersøregionens fulde potentiale inden for forskning og innovation, så den kan blive et område med velstand.

3.7 Hvad angår strategiens finansiering, understreger EØSU, at det støtter en mere effektiv brug af de eksisterende multivariable kanaler for EU-finansiering. Det kan eventuelt gøres mere gennemsigtigt ved at etablere og fremlægge budgetter for strategiens prioritetsområder. Medmindre det er muligt at garantere, at der afsættes passende finansielle resurser til initiativerne under strategien for Østersøregionen, er der en fare for, at hele strategien bliver usammenhængende, diffus og miste interessenterne opbakning i medlemsstaterne. Af samme grund gentager EØSU sit synspunkt: det er en forudsætning for en effektiv gennemførelse af Østersøstrategien, at den får sit eget budget, så man undgår faren for, at strategien udelukkende bliver en politisk erklæring med uindfrie mål ⁽²⁾.

3.8 Der er klare tegn på spændinger i handlingsplanen. Den er et forsøg på at sikre fortsat opbakning fra interessenterne ved at foreslå en meget bred vifte af højtprofilerede tiltag. Med denne fremgangsmåde risikerer man at ville gøre alle tilpas. Strategiens kompleksitet er også en af dens største svagheder.

3.9 Kommissionen forsøger at håndtere gennemførelsens kompleksitet ved at gøre hver medlemsstat ansvarlig for et eller flere prioritetstiltag. I teorien er det en smart fremgangsmåde, men i praksis kan det være yderst vanskeligt at opnå. Hver medlemsstat får til opgave at koordinere tiltag på tværs af makroregionen og mange generaldirektorater. Den samlede strategi omfatter 21 generaldirektoraters kompetencer. De hidtidige erfaringer med andet mellemstatsligt politisk samarbejde har været blandede. Leipzig-charteret om bæredygtige europæiske byer, som indførte en tilsvarende gennemførelsesmetode, har været noget af en skuffelse og har hidtil kun gjort begrænsede fremskridt ⁽³⁾. Strategien for Østersøregionen er velsagtens endnu mere kompleks end Leipzig-charteret, og der er en fare for, at forvaltning af den kan vise sig at være alt for uhåndterlig.

⁽²⁾ Jf. EØSU's udtalelse om Østersøregionen: Det organiserede civilsamfunds rolle i forbindelse med fremme af regionalt samarbejde og udarbejdelse af en regional strategi, punkt 2.6 og 2.7. Euro-Middelhavspartnerskabet har for eksempel et budget, som er både betydeligt og målrettet mod EuroMed. Udtalelsen blev vedtaget den 13. maj 2009 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽³⁾ Charter undertegnet den 24. maj 2007 under det tyske EU-formandskab på et uofficielt møde mellem EU-ministre for byudvikling og regional samhørighed. I dette mellemstatslige charter fremsættes to henstillinger, nemlig at der i højere grad skal gøres brug af en integreret byudviklingspolitik og at der skal lægges særlig vægt på udsatte kvarterer.

4. EØSU's potentielle rolle i strategien for Østersøregionen

4.1 EØSU har allerede fremsat et forslag til etablering af et civilsamfundsforum for Østersøregionen og meddelt, at det er villig til at påbegynde forberedelsen af grundlaget for et sådant forum ⁽¹⁾. Dette forum bør løbe parallelt med strategien og bidrage til den halvårslige strategievaluering. De gode erfaringer med høringskonferencerne inden udarbejdelsen af strategien er et yderligere argument for, at det er nødvendigt med en løbende offentlig diskussion og bevidstgørelse om strategiens gennemførelse.

4.2 EØSU spiller sammen med de baltiske staters økonomiske og sociale råd en vigtig rolle for om at sikre en god samarbejdsatmosfære under strategiens gennemførelse. For at styrke institutionsopbygningen og deltagerbaserede civilsamfundsstrukturer, især i de nye medlemsstater og i nabolande som f.eks. Rusland, kan det være nyttigt at etablere grænseoverskridende forbindelser og samarbejde mellem søsterorganisationer, f.eks. mellem fagforeninger, forbrugerorganer og medborger- og volontørorganisationer. Især EØSU-medlemmerne fra de otte Østersø-medlemsstater bør udvikle rollen som sendebude, samtalepartnere og ordførere, så EØSU kan opretholde en velunderbygget holdning til strategiens fremskridt, succeser og udfordringer og således støtte realiseringen af dens målsætninger.

4.3 EØSI bifalder det seriøse forsøg, der gøres i Østersøstrategien på at udvikle en integreret tilgang til makroregionalt samarbejde. EØSU har ligesom Europa-Parlamentet gennem nogen tid slået til lyd for en sådan tilgang.

4.4 EØSU støtter den brede tilgang til gennemførelsen, der slås til lyd for i strategien, nemlig at medlemsstaterne skal gå forrest med koordineringen af gennemførelsen af de 15 prioritetsområder og de dertil knyttede flagskibsprojekter.

4.5 Det kan fremføres, at strategien for Østersøregionen udgør en vigtig prøvesten for EØSU's rolle. Det er en udfordring til EØSU om at tage fuldt del i strategiens udvikling uanset de vanskelige forvaltningsaspekter, der anførtes tidligere i denne udtalelse. Det er især en udfordring for EØSU-medlemmerne fra de otte Østersø-medlemsstater, der omfattes af strategien. De bør tage initiativ til at repræsentere det organiserede civilsamfund i den igangværende gennemførelse af strategien via civilsamfundsforummet for Østersøregionen. Eftersom gennemførelsen af strategien sandsynligvis vil strække sig over mange år, er der et tungtvejende argument for at etablere et ad hoc-observatorium for Østersøregionen i EU eller en studiegruppe, så hele EØSU kan deltage effektivt i, hvad helt sikkert vil blive en model for makroregionalt samarbejde i hele EU.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Se EØSU's udtalelse om »Østersøregionen: Det organiserede civilsamfunds rolle i forbindelse med fremme af regionalt samarbejde og udarbejdelse af en regional strategi, punkt 3.4. Udtalelsen blev vedtaget den 13. maj 2009 (endnu ikke offentliggjort i EUT)«.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Hvorledes kan EU-strategien om alkoholrelaterede skader gøres bæredygtig, langsigtet og flersektoriel?« (sonderende udtalelse)

(2009/C 318/03)

Ordfører: **Jillian van TURNHOUT**

I et brev af 18. december 2008 anmodede den svenske europaminister, i anledning af det svenske EU-formandskab, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om:

»Hvorledes kan EU-strategien om alkoholrelaterede skader gøres bæredygtig, langsigtet og flersektoriel?«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Jillian van TURNHOUT til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 1. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog følgende udtalelse på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009 (mødet den 30. september) med 128 stemmer for, 5 stemmer imod og 4 hverken for eller imod.

1. Resumé og henstillinger

1.1 Udarbejdet som svar på en anmodning til EØSU fra det svenske formandskab fokuserer denne sonderende udtalelse på, hvordan EU-strategien om alkoholrelaterede skader kan gøres bæredygtig, langsigtet og flersektoriel⁽¹⁾. Det svenske formandskabs mål er at støtte gennemførelsen af den horisontale EU-strategi om alkohol og etablere et langsigtet forebyggende arbejde på såvel EU- som nationalt niveau.

1.2 Udtalelsen bygger på den tidligere EØSU-udtalelse om alkoholrelaterede skader, som behandlede fem prioriterede emner: beskyttelse af børn, reduktion af antallet af alkoholrelaterede trafikulykker, forebyggelse af alkoholrelaterede skader blandt voksne og på arbejdspladsen, oplysning, uddannelse og bevidstgørelse og fælles dokumentation⁽²⁾.

1.3 Udtalelsen fremhæver, at formandskabet har følgende fire prioriteter:

- unges påvirkning gennem reklamering og markedsføring;
- prisen betydning for skadernes omfang;
- fokus på børn – særligt føtalt alkoholsyndrom og børnefamilier
- et skadeligt alkoholforbrugs følger for en sund og værdig aldring.

Med henblik på at udforme en overordnet strategi, bør der tages højde for alle emner i de to udtalelser og andre relevante spørgsmål.

⁽¹⁾ Flersektoriel defineres som »omfattende flere sektorer, herunder civilsamfund, fagforbund og erhvervsliv«.

⁽²⁾ EØSU's udtalelse af 30.5.2007 om »En EU-strategi til støtte for medlemsstaterne i deres bestræbelser på at reducere alkoholrelaterede skader«, hovedordfører: Van Turnhout, medordfører: Janson (EUT C 175 af 27.7.2007).

1.4 Drikkevaner varierer i høj grad fra land til land, men de fleste forbrugere har i overvejende grad et fornuftigt forhold til alkohol (se punkt 3.2)⁽³⁾. Når det er sagt er EØSU bekymret over, at 15 % af den voksne befolkning i EU skønnes jævnlige at have et alkoholforbrug på et skadeligt niveau, og at børn er de mest udsatte med hensyn til alkoholrelaterede skader. Der bør derfor træffes politiske foranstaltninger, som er specielt rettet mod de personer, som allerede har et skadeligt alkoholforbrug.

1.5 Markedsføring af alkohol er en af de faktorer, som øger sandsynligheden for, at børn og unge vil begynde at drikke alkohol samt drikke mere, hvis de allerede forbruger alkohol. Set i lyset af den kendsgerning opfordrer EØSU til en reduktion af børns udsættelse for markedsføring af alkoholholdige produkter.

1.6 Passende udformede prissætningspolitikker for alkohol kan være effektive instrumenter til reduktion af alkoholrelaterede skader, særligt blandt lavindkomstgrupper og unge. EØSU mener, at der er behov for regler vedrørende adgang til, udskænkning af og reklame for alkohol. På dette område er selvregulering ikke nok.

1.7 Med henblik på at skabe øget opmærksomhed om risikoen for føtalt alkoholsyndrom (FASD – Foetal Alcohol Spectrum Disorder) er EØSU fortalende for oplysningskampagner på såvel nationalt som EU-niveau.

1.8 EØSU mener, at der på EU-niveau er behov for mere information om konsekvenserne af et skadeligt alkoholforbrug for en sund og værdig aldring.

1.9 EØSU erkender, at alkoholpolitikker bør være helhedsorienterede og inkludere en vifte af foranstaltninger, der har bevist deres værd, hvad angår reduktionen af alkoholrelaterede skader.

⁽³⁾ Konnopka, A & König, H-H, »The Health and Economic Consequences of Moderate Alcohol consumption in Germany 2002«, i: Value in Health, 2009.

2. Generel baggrund

2.1 Den Europæiske Union har kompetence og forpligtelse til at sætte ind over for folkesundhedsproblemer, der opstår som følge af et skadeligt og farligt alkoholforbrug, på grundlag af EF-traktatens artikel 152, stk. 1 ⁽⁴⁾, der fastslår, at Fællesskabets indsats skal supplere de nationale politikker.

2.2 I 2001 vedtog Rådet en henstilling om unges alkoholforbrug ⁽⁵⁾, og opfordrede Kommissionen til at overvåge og vurdere udviklingen og de trufne foranstaltninger samt aflægge beretning om, hvorvidt der er behov for en yderligere indsats.

2.3 I sine konklusioner fra juni 2001 og juni 2004 opfordrede Rådet Kommissionen til at fremsætte forslag til en omfattende fællesskabsstrategi til mindskelse af alkoholrelaterede skader, der kan supplere de nationale politikker ⁽⁶⁾.

2.4 I 2006 vedtog Kommissionen sin meddelelse: En EU-strategi til støtte for medlemsstaterne i deres bestræbelser på at reducere alkoholrelaterede skader ⁽⁷⁾. Meddelelsen har til formål at »kortlægge den indsats«, der gøres af Kommissionen, og det forklares, hvordan Kommissionen yderligere kan støtte og supplere de nationale sundhedspolitikker. EØSU mener, at meddelelsen langt fra er udtryk for en »overordnet strategi« ⁽⁸⁾, idet den ikke indeholder en omfattende og gennemskuelig analyse af alle de relevante EU-politikområder samt af de problemer som nogle medlemsstater, på grund af det indre markeds regler, ⁽⁹⁾ har oplevet i forbindelse med opretholdelsen af en forsvarlig alkoholpolitik i forhold til folkesundheden. Strategien anerkender heller ikke, at alkohol er et psykoaktivt stof, dvs. et giftigt stof, når det misbruges, og for nogle et stof med vanedannende egenskaber.

2.5 EF-Domstolen har gentagne gange bekræftet, at nedbringelse af alkoholrelaterede skader er en vigtig og relevant målsætning i folkesundhedsmæssig henseende, og at foranstaltningerne til opnåelse af denne målsætning skal være hensigtsmæssige og i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet ⁽¹⁰⁾.

2.6 EØSU anerkender det arbejde som alle aktører i European Alcohol and Health Forum har udført, siden forummet blev lanceret i 2007. EØSU bifalder lignende udviklingstendenser på lokalt niveau.

⁽⁴⁾ Traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

⁽⁵⁾ Rådets henstilling af 5. juni 2001 (2001/458/EF).

⁽⁶⁾ Rådets konklusioner af 5. juni 2001 om en EU-strategi til mindskelse af alkoholrelaterede skader (EFT C 175 af 20.6.2001, s. 1) og Rådets konklusioner af 1. og 2. juni 2004 om unge og alkohol (ikke offentliggjort i EUT).

⁽⁷⁾ KOM(2006) 625 endelig.

⁽⁸⁾ Jf. fodnote 2.

⁽⁹⁾ Ibidem.

⁽¹⁰⁾ Sagerne Franzen (C-89/95), Heinonen (C-394/97), Gourmet (C-405/98), Catalonia (C-1/90 og C-176/90), Loi Evin (C-262/02 og C-429/02).

3. Oversigt over skadelige konsekvenser

3.1 Den Europæiske Union er den region i verden, der har det største alkoholforbrug, med 11 liter ren alkohol pr. person om året ⁽¹¹⁾. Det samlede forbrug faldt i perioden fra 1970'erne og frem til midten af 1990'erne, hvorefter det har ligget relativt stabilt. Der er dog betydelige forskelle landene imellem, hvad angår såvel forbrug som omfanget af alkoholrelaterede skader, og den måde skaderne manifesterer sig på ⁽¹²⁾. Imidlertid forbliver omfanget af skadelige drikkevaner betydeligt ⁽¹³⁾.

3.2 De fleste forbrugere har i overvejende grad et fornuftigt forhold til alkohol. Imidlertid bekymrer det EØSU, at 55 millioner voksne i EU (15 % af den voksne befolkning) skønnes jævnligt at have et alkoholforbrug på et skadeligt niveau ⁽¹⁴⁾. Et skadeligt alkoholforbrug anslås at være skyld i omkring 195 000 dødsfald om året i EU som følge af ulykker, leversygdomme, kræftsygdomme m.m. Et skadeligt alkoholforbrug er den tredjestørste årsag til for tidlige dødsfald og sygdomme i EU ⁽¹⁵⁾.

3.3 EØSU mener, at enkeltpersoners skadelige alkoholforbrug ikke er et problem, som udvikler sig isoleret set, men derimod et problem, som kan have forskellige årsager, herunder fattigdom, social udstødelse, familiemæssige forhold og arbejdsrelateret stress.

3.4 Mens der er tale om forskellige kulturelt betingede drikkevaner i Europa, kan det ligeledes konstateres, at der eksisterer forskellige kulturelt betingede adfærdsmønstre, når det drejer sig om et skadeligt og farligt alkoholforbrug, også blandt børn og unge ⁽¹⁶⁾. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at tage højde for disse nationale og lokale adfærdsmønstre ved udformningen af politikker.

3.5 Børn er særligt udsatte for alkoholrelaterede skader. Det skønnes, at alkohol har en negativ indvirkning på mellem 5 og 9 millioner børn i EU. Alkohol er årsag til 16 % af tilfældene af børnemisbrug og omsorgssvigt, og det skønnes at omkring 60 000 for tidlige fødsler om året skyldes alkohol ⁽¹⁷⁾.

3.6 Et skadeligt alkoholforbrug kan være til skade ikke bare for personen selv men også for andre personer. Alkoholrelaterede skader bør også tages op på arbejdspladsen inden for rammerne af de bestemmelser om sundhed og sikkerhed, som især er arbejdsgiverens ansvar. Alkoholpolitikker på arbejdspladsen kan bidrage til at reducere antallet af alkoholrelaterede ulykker, mindske fraværet og øge arbejdskapaciteten. EØSU

⁽¹¹⁾ »Alcohol in Europe, a public health perspective« – Report for the European Commission by P. Anderson and B. Baumberg, Institute of Alcohol Studies, June 2006.

⁽¹²⁾ EØSU's udtalelse af 30.5.2007 om »En EU-strategi til støtte for medlemsstaterne i deres bestræbelser på at reducere alkoholrelaterede skader«, ordfører: Jillian van Turnhout, medordførere: Thomas Janson, EUT C 175 af 27.7.2007.

⁽¹³⁾ Jf. fodnote 11.

⁽¹⁴⁾ Mere end 40 g alkohol eller 4 genstande om dagen for mænd og mere end 20 g eller 2 genstande om dagen for kvinder.

⁽¹⁵⁾ »Alcohol-related harm in Europe – Key data«, oktober 2006, Bruxelles, MEMO/06/397, 24. oktober 2006.

⁽¹⁶⁾ ESPAD survey, 2007.

⁽¹⁷⁾ Jf. fodnote 11.

opfordrer arbejdsgiverne, fagforeningerne og de lokale myndigheder og andre berørte organisationer til at arbejde snævert sammen og træffe fælles foranstaltninger til at mindske antallet af alkoholrelaterede skader på arbejdspladsen.

3.7 Produktionen af alkoholiske drikke er af stor betydning for EU, da den skaber beskæftigelse og giver indtægter gennem afgifter samt bidrager positivt til EU's handelsbalance. Imidlertid har skadelige drikkevaner også en indvirkning på samfundsøkonomien på grund af øgede sundhedsudgifter, sociale omkostninger og tab af produktivitet. Omkostningerne ved alkoholrelaterede skader for EU's økonomi blev anslået til 125 mia. EUR i 2003, hvilket svarer til 1,3 % af BNP ⁽¹⁸⁾.

4. Påvirkning af unge gennem reklamering og markedsføring

4.1 EØSU tilskynder kraftigt Kommissionen til at anerkende Verdenssundhedsorganisationens europæiske charter om alkohol ⁽¹⁹⁾, der blev vedtaget af alle medlemsstater i 1995, navnlig det etiske princip om, at alle børn og unge har ret til at vokse op i et miljø beskyttet mod de negative konsekvenser af alkoholforbrug og så vidt det er muligt mod markedsføring af alkoholiske drikkevarer.

4.2 Rådets henstilling opfordrede medlemsstaterne til at fastlægge effektive mekanismer på områderne reklame, markedsføring og detailhandel og til at sikre, at alkoholprodukter ikke blev udformet eller markedsført på en sådan måde, at de appellerer til børn og unge.

4.3 Kraftigt lejlighedsdrikkeri (»binge drinking«) blandt unge voksne (15-24 år) giver i stigende omfang lejlighed til bekymring på EU- og medlemsstatsniveau; 24 % af alkoholforbrugerne i denne aldersgruppe oplyste, at de havde drukket på denne måde mindst én gang om ugen i 2006 ⁽²⁰⁾. Øl (40 %) og spiritus (30 %) er de mest konsumerede alkoholiske drikke blandt teenagere ⁽²¹⁾, efterfulgt af vin (13 %), alkopops (11 %) og cider (6 %) ⁽²²⁾. Salgsfremstød for alkoholholdige drikke såsom »happy hour« og »to-for-én«-tilbud øger ligeledes alkoholforbruget og sandsynligheden for, at unge vil lejlighedsdrikke i stort omfang ⁽²³⁾. Som et skridt fremad er der behov for, at myndighederne i højere grad håndhæver reglerne for salg af alkohol til mindreårige.

4.4 Reklamering for og markedsføring af alkohol påvirker unges holdning til og opfattelse af alkohol og skaber positive forventninger til forbruget af alkohol blandt unge ⁽²⁴⁾. En

evaluering af langtidsundersøgelser foretaget af Science Group of the European Alcohol and Health Forum fandt »entydige beviser på, at reklamering for alkohol får unge til at begynde at drikke og øger alkoholforbruget hos unge, der allerede drikker. Disse resultater er desto mere slående, eftersom kun en mindre del af den samlede markedsføringsstrategi er blevet vurderet« ⁽²⁵⁾.

4.5 EØSU er bekymret for, at markedsføringen af alkohol tiltrækker mindreårige forbrugere ⁽²⁶⁾, og gør opmærksom på, at undersøgelser igen og igen har vist, at adgang til TV og sponsorater, der indeholder alkohol, får unge til at drikke tidligere og mere ⁽²⁷⁾.

4.6 WHO's ekspertgruppe fastslog at »frivillige ordninger ikke forhindrer den form for markedsføring, som påvirker unge samt at selvregulering kun ser ud til at fungere for så vidt som der er en aktuel og troværdig trussel om, at staten vil gennemføre regulerende tiltag« ⁽²⁸⁾.

4.7 Aktører i forsyningskæden for alkoholholdige drikke har erklæret sig rede til at være mere proaktive, når det gælder lovmæssige og selvregulerende foranstaltninger ⁽²⁹⁾. Det er deres opgave at arbejde sammen med medlemsstaterne for at sikre, at deres produkter fremstilles, forhandles og markedsføres på en forsvarlig måde, der bidrager til en reduktion af alkoholrelaterede skader.

4.8 Direktivet om audiovisuelle medietjenester bidrager til at fastsætte minimumsstandards for alkoholreklamering. Det specificerer følgende: »audiovisuel kommerciel kommunikation for at fremme salget af alkoholiske drikkevarer må ikke være rettet specifikt mod mindreårige, må ikke forbinde indtagelse af alkohol med øgede fysiske præstationer, må ikke skabe det indtryk, at indtagelsen af alkohol bidrager til succes på det sociale eller seksuelle område og må ikke antyde, at alkohol har terapeutiske egenskaber, at den virker stimulerende eller beroligende eller, at den kan bruges til at løse personlige konflikter med« ⁽³⁰⁾. EØSU mener ikke, at dette direktiv isoleret set er tilstrækkeligt til fuldt ud at beskytte børn mod markedsføring af alkohol.

4.9 EØSU anbefaler, at en reduktion af børns udsættelse for alkoholholdige produkter samt reklamer og salgsfremstød for

⁽¹⁸⁾ GD for Sundhed og Forbrugerbeskyttelse.

⁽¹⁹⁾ Verdenssundhedsorganisationen, *European Charter on Alcohol* (1995).

⁽²⁰⁾ Jf. fodnote 11.

⁽²¹⁾ The 2007 ESPAD Report (2009).

⁽²²⁾ Alkopop er en term, der anvendes til at beskrive alkoholholdige drikkevarer i flasker, der ligner drikkevarer uden alkoholindhold, såsom sodavand og saftvand.

⁽²³⁾ Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and Promotion (2008).

⁽²⁴⁾ Scientific Opinion of the Science Group of the European Alcohol and Health Forum (2009) and Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies (2009).

⁽²⁵⁾ Jf. fodnote 24, del 1.

⁽²⁶⁾ Jf. fodnote 11.

⁽²⁷⁾ Ibidem.

⁽²⁸⁾ WHO Expert Committee on problems related to Alcohol Consumption, 2nd Report, 2007.

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 625 endelig.

⁽³⁰⁾ The affordability of alcoholic beverages in the European Union: Understanding the link between alcohol affordability, consumption and harms (2009) – Affordability report (2009).

sådanne skal gøres til en specifik målsætning fra Kommissionens side, og udvalget opfordrer til, at lovgivningen på dette område strammes.

5. Prisens indflydelse på alkoholrelaterede skader

5.1 Der er en voksende fælleseuropæisk interesse i foranstaltninger til bekæmpelse af alkoholrelaterede skader. Alkohol er et vigtigt produkt i Europa, der skaber beskæftigelse og giver indtægter gennem afgifter samt bidrager til EU's økonomi gennem handel. Imidlertid resulterer skønmæssigt 15 % af alkoholforbruget i skadelige følgevirkninger for enkeltpersoner og samfundet som helhed. I 2003 blev omkostningerne ved alkoholmisbruget i EU anslået til 125 milliarder EUR, svarende til 1,3 % af BNP⁽³¹⁾.

5.2 Ifølge RAND-undersøgelsen er der i hele EU en tendens i retning af et større »off-trade« alkoholforbrug, der i reglen er billigere end alkohol, der sælges »on-trade«⁽³²⁾. Imidlertid bør det bemærkes, at undersøgelsen kun fokuserede på »off-trade«-alkoholpriser og ikke sammenlignede »off-trade«-priser med »on-trade«-priser.

5.3 Undersøgelser har vist, at alkohol blev mere tilgængeligt i hele EU i perioden 1996 til 2004; i visse lande var der tale om et relativt prisfald på 50 %⁽³³⁾. Datamaterialet viser, at der er en positiv sammenhæng mellem prisen på alkohol og alkoholforbruget i EU⁽³⁴⁾.

5.4 Unge reagerer følsomt på stigninger i prisen på alkohol, hvilket resulterer i, at de unge drikker mindre ofte og i mindre mængder, når de så drikker⁽³⁵⁾. Andre undersøgelser viser imidlertid, at der er risiko for, at unge går over til mere skadelige drikkevaner som reaktion på prisstigninger, f.eks. »opvarmningsdrikkeri«⁽³⁶⁾, hvor folk konsumerer billig alkohol i hjemmet, inden de går ud. Denne viden har omfattende konsekvenser for alkoholpolitikken i EU, særligt set i lyset af de tiltagende skadelige drikkevaner blandt unge.

5.5 Cirka 3,8 % af alle dødsfald på verdensplan og 4,6 % af de globale »disability-adjusted life-years« tilskrives alkohol. Der er en klar årsagssammenhæng mellem alkoholforbrug og antallet af kvæstede og dræbte i trafikken⁽³⁷⁾. Alkohol er årsag til visse sygdomme, såsom sygdomme i leveren og alkoholrelateret pancreatitis og en medvirkende faktor bag andre

sygdomme og skader (f.eks. visse former for kræft, hjertesygdomme, slagtilfælde og levercirrose)⁽³⁸⁾. Et skadeligt alkoholforbrug er en bidragende faktor bag kriminalitet, vold og opløsning af familier, risikobetonet seksuel adfærd og seksuelt overførte sygdomme⁽³⁹⁾.

5.6 Det vurderes, at kraftigt lejlighedsdrikkeri i EU som helhed er en medvirkende årsag til 2 000 mord, 17 000 trafikdræbte (eller én ud af tre trafikdræbte), 27 000 ulykker med dødelig udgang og 10 000 selvmord⁽⁴⁰⁾.

5.7 Alkoholprispolitikker kan være effektive instrumenter til reduktion af alkoholrelaterede skader⁽⁴¹⁾. EØSU mener, at prispolitik bør indgå i overvejelserne vedrørende udvikling af strategier til imødegåelse af alkoholrelaterede skader på en langsigtet og bæredygtig måde på tværs af sektorer.

5.8 Alkoholpolitikker bør være helhedsorienterede og omfatte en vifte af foranstaltninger, som har bevist deres værd hvad angår en reduktion af alkoholrelaterede skader, såsom politikker for spirituskørsel og grundlæggende sundhedsrelaterede indgreb. EØSU erkender, at der ikke findes nogen enkeltstående foranstaltning, der i sig selv kan reducere de alkoholrelaterede skader.

5.9 EØSU mener, at der er behov for en effektiv håndhævelse af de eksisterende regler vedrørende adgang til, udskænkning af og reklame for alkohol. På dette område er selvregulering en del af løsningen, men ikke i sig selv tilstrækkelig. Det bør være muligt at indføre restriktioner på salg under kostpris og salgsfremmende foranstaltninger, uden at dette opfattes som en begrænsning af handelen eller en overtrædelse af EU's lovgivning.

6. Fokus på børn – særligt føtalt alkoholsyndrom og børnefamilier

6.1 Europas skæbne afhænger af en sund og produktiv befolkning. EØSU er derfor alvorligt bekymret over, at en stadig større del af sygeligheden som følge af et skadeligt og farligt alkoholforbrug rammer yngre personer⁽⁴²⁾.

6.2 Kommissionen anerkender, at børn har ret til en effektiv beskyttelse mod økonomisk udnyttelse og alle

⁽³¹⁾ GD for Sundhed 2006.

⁽³²⁾ Se fodnote 11. On-trade omfatter pubber, diskoteker, restauranter og andre, der sælger alkohol, som drikkes på salgsstedet; off-trade omfatter supermarkeder og off-licences, der sælger alkohol, der drikkes andetsteds.

⁽³³⁾ Tilgængeligheden måles ved at se på nettoeffekten af pris og indkomstniveau.

⁽³⁴⁾ Jf. fodnote 30.

⁽³⁵⁾ Modelling the Potential Impact of Pricing and Promotion Policies for Alcohol in England: Results from the Sheffield Alcohol Policy Model Version 2008(1-1).

⁽³⁶⁾ Alcohol Price and Consumer Behaviour. Market Research. By IPSOS Belgium (2009).

⁽³⁷⁾ Jf. fodnote 30.

⁽³⁸⁾ »Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol use disorders«, The Lancet, (2009).

⁽³⁹⁾ »Effectiveness and cost-effectiveness of policies and programmes to reduce the harm caused by alcohol«, The Lancet (2009).

⁽⁴⁰⁾ Jf. fodnote 11.

⁽⁴¹⁾ WHO Global Status Report: Alcohol Policy, (2004). Se ligeledes »Paying the tab. The costs and benefits of alcohol control (2007)« samt fodnoterne 35 og 37.

⁽⁴²⁾ Jf. fodnote 11.

former for misbrug⁽⁴³⁾. EØSU bifalder i høj grad denne holdning.

6.3 EØSU bemærker, at et skadeligt og farligt alkoholforbrug har negative konsekvenser ikke blot for den enkelte forbruger, men også for andre personer, især i forbindelse med ulykker, skader og vold. Hvad angår familier, erkender EØSU, at den mest sårbare og udsatte gruppe er børn.

6.4 Det skønnes, at alkohol har en negativ indvirkning på mellem 5 og 9 millioner børn, at alkohol er en medvirkende faktor i 16 % af tilfældene af børnemisbrug og omsorgssvigt, og at omkring 60 000 for tidlige fødsler om året skyldes alkohol⁽⁴⁴⁾. Yderligere negative konsekvenser for børn omfatter fattigdom og social udstødelse, hvilket kan skade deres helbred, uddannelse og velfærd både nu og i fremtiden.

6.5 Vold i hjemmet, som er et alvorligt problem i mange lande⁽⁴⁵⁾, er i høj grad forbundet med et problematisk alkoholforbrug hos voldsudøveren⁽⁴⁶⁾. Selv om vold også sker i hjem uden alkoholmisbrug, bidrager et stort alkoholforbrug til, at nogle personer bliver voldelige. Et reduceret alkoholforbrug kommer ikke blot offeret og voldsudøveren til gode, men gavner også de børn, der vokser op i hjem med vold.

6.6 Alkohol kan påvirke børn, allerede inden de er født. Føtal alkoholsyndrom (FASD) beskriver et spektrum af permanente medfødte skader (fysiske, adfærdsmæssige og kognitive), som skyldes moderens alkoholforbrug under graviditeten.

6.7 Kendskabet til FASD og konsekvenserne heraf er begrænset. Det har afgørende betydning, at der formidles velunderbyggede eksempler på forebyggende programmer til reduktion af alkoholrelaterede skader under graviditeten. EØSU er fortalende for målrettede oplysningskampagner på nationalt og EU-niveau, der skal skabe øget opmærksomhed om risikoen for FASD.

7. Et skadeligt alkoholforbrugs følger for en sund og værdig aldring

7.1 Ældre mennesker er mere følsomme overfor alkoholens følgevirkninger. Mere specifikke problemer vedrører balanceevnen og risikoen for fald samt begyndende helbredsproblemer, som kan gøre ældre mere modtagelige for alkohol. Cirka en tredjedel af de ældre får for første gang problemer med alkoholforbruget senere i livet, hvilket ofte skyldes en nærtståendes bortgang, dårligt fysisk helbred, problemer med mobiliteten og social isolation⁽⁴⁷⁾.

7.2 Et skadeligt alkoholforbrug kan påvirke ældres mentale helbred i form af: nervøsitet, depressioner og konfus sindstilstand.

7.3 Alkoholrelaterede lidelser er almindelige blandt ældre, særligt blandt mænd, som er socialt isolerede, og som lever alene⁽⁴⁸⁾. Et problematisk alkoholforbrug kan sættes i forbindelse med udbredte helbreds- og adfærdsmæssige skader på det fysiske, psykologiske, sociale og kognitive område. Cirka 3 % af de over 65-årige er udsat for disse skader⁽⁴⁹⁾, selvom mange tilfælde eventuelt overses, idet diagnosticeringskriterier og screening rettes mod yngre personer. Imidlertid er det ofte lettere at behandle ældres alkoholproblemer end yngres.

7.4 Alkohol kan øge effekten af visse medikamenter og reducere virkningen af andre. Det er vigtigt at øge bevidstheden om det potentielle samspil mellem medikamenter og alkohol blandt plejepersonale, frivillige hjælpere og ældre medborgere.

7.5 EØSU mener, at der må gøres mere for at tage hånd om den aldrende EU-befolknings velvære, hvilket på EU-niveau omfatter formidlingen af informationer om konsekvenserne af et skadeligt alkoholforbrug for en sund og værdig aldring.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁴³⁾ KOM(2006) 367 endelig.

⁽⁴⁴⁾ Jf. fodnote 11.

⁽⁴⁵⁾ EØSU's initiativudtalelse af 16.03.2006 om »Vold mod kvinder i hjemmet«, ordfører: Heinisch, EUT C 110 af 9.5.2006 og EØSU's initiativudtalelse af 14.12.2006 om »Børn som indirekte ofre for vold i hjemmet«, ordfører: Heinisch, EUT C 325 af 30.12.2006.

⁽⁴⁶⁾ Jf. fodnote 11.

⁽⁴⁷⁾ Se Royal College of Psychiatrists, UK, <http://www.rcpsych.ac.uk/mentalhealthinfoforall/problems/alcoholanddrugs/alcoholandolderpeople.aspx>.

⁽⁴⁸⁾ »Alcohol use disorders in elderly people: redefining an age old problem in old age«, British Medical Journal, (2003).

⁽⁴⁹⁾ Prevalence of mental disorders in Europe: results from the European Study of the Epidemiology of Mental Disorders project, (2004).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om sammenhængen mellem ligestilling, økonomisk vækst og beskæftigelsesfrekvensen (sonderende udtalelse)

(2009/C 318/04)

Ordfører: **Béatrice OUIIN**

I brev af 18. december 2008 anmodede den svenske minister for Europa-anliggender, Cecilia MALMSTRÖM, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om i anledning af det svenske rådsformandskab at udarbejde en sonderende udtalelse om:

»Sammenhængen mellem ligestilling, økonomisk vækst og beskæftigelsesfrekvensen«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Béatrice OUIIN til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 1. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 138 stemmer for, 6 imod og 6 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Spørgsmålet om sammenhængen mellem ligestilling mellem kønnene, vækst og beskæftigelse, som rejses af det svenske formandskab, er nyttigt ud fra den forstand, at det giver mulighed for at sætte tingene i perspektiv. Ligestillings-spørgsmålet behandles i en lang række rapporter og studier samt i direktiver, love, henstillinger og aftaler. I praksis er der imidlertid ikke sket store ændringer, og ulighederne eksisterer fortsat. Der er tale om levn fra forgangne århundreder, og det er kun i de seneste 50 år, at der er foregået en bekæmpelse af ulighederne. Ligestilling mellem mænd og kvinder er nu indskrevet i lovgivningen, men der er stadig behov for en mentalitetsændring og en ændring af den individuelle og kollektive adfærd. Nærværende udtalelse foreslår, at der anlægges en ny synsvinkel på tre områder: tilrettelæggelse af tid, anerkendelse af kvalifikationer i job, hvor der leveres personrelaterede tjenesteydelser, og kønslige vægt inden for de forskellige erhvervssektorer og i lederstillinger.

1.2 EØSU's henstillinger er således ikke kun rettet mod medlemsstaterne, Kommissionen, arbejdsmarkedets parter, men mod samtlige relevante aktører i samfundet.

Til medlemsstaterne:

1.3 BNP er indikator for økonomisk vækst. Denne indikator afspejler imidlertid ikke i tilstrækkelig grad kvinders bidrag til økonomien. For at vise sammenhængen mellem ligestilling og vækst bør beregningsmetoden for vækst revideres.

1.4 At arbejde for ligestilling mellem kønnene bør betragtes som et middel til at:

- fremme væksten og beskæftigelsen og ikke som en omkostning eller begrænsning;
- styrke kvinders økonomiske uafhængighed, hvilket vil øge deres forbrug af goder og tjenesteydelser;
- investere i menneskelige ressourcer ved at indføre lige adgang til faglig uddannelse og livslang læring og udnytte erfaringer og diversitet bedre;
- at skabe forhold, der muliggør en bedre balance mellem arbejde, familieliv og privatliv, ved i virksomhedernes og lønmodtagernes interesse at tilbyde fleksibilitet i arbejdstiden, ved at sikre udvidede plejemuligheder, ved ikke at betragte børnepasning som en byrde, men som en investering, og ved at opfordre mænd til at tage del i de familiemæssige opgaver;
- fremme iværksætterånden blandt kvinder ved at støtte grundlæggelsen af nye virksomheder og forbedre kvinders adgang til finansiering;

- sikre, at der tages hensyn til kønsaspektet i kort-, mellem- og langsigtede foranstaltninger, der i EU som helhed og inden for de enkelte medlemsstater gennemføres til løsning af den økonomiske og finansielle krise;
- reducere fattigdommen blandt de erhvervsaktive (enlige forældre i underbetalte, usikre job er ofte kvinder) gennem bedre adgang til arbejde, til sikkerhed i ansættelsen og til en rimelig løn.

Til Kommissionen:

1.5 EØSU opfordrer Kommissionen til at overvåge og evaluere medlemsstaternes bidrag til gennemførelse af køreplanen for ligestilling mellem mænd og kvinder og fungere som forum for udveksling af erfaringer og god praksis.

Til arbejdsmarkedsparterne:

1.6 EØSU opfordrer arbejdsmarkedsparterne til at gennemføre deres fælles handlingsramme på ligestillingsområdet ved at sætte fokus på kønsrollerne, ved at fremme kvindernes rolle i beslutningsprocessen, ved at fremme en bedre balance mellem arbejde og privatliv og ved at mindske kønsbetingede lønforskelle.

1.7 Arbejdsmarkedsparterne opfordres endvidere til at forbedre kendskabet til instrumenter til bekæmpelse af segregation på arbejdspladsen og til erhvervsmæssig kønsligevægt.

1.8 De opfordres også til at professionalisere personrelaterede tjenesteydelser ved at sikre større anerkendelse af de kompetencer, der kræves i den forbindelse.

Til samtlige civilsamfundsaktører og til de politisk ansvarlige:

- EØSU opfordrer disse til at overveje mere fleksible pensionsordninger, som ville give mulighed for at tage en arbejdsfri periode inden pensionsalderen for at varetage familiemæssige forpligtelser.

- De opfordres endvidere til at udvide udbuddet af tjenesteydelser i hjemmet ved at skabe virksomheder og oprette offentlige organer, der kan levere sådanne tjenester.

- De opfordres også til at øge antallet af kvinder i ledende stillinger i den offentlige forvaltning og i private og offentlige virksomheders bestyrelser og direktioner.

- De opfordres til at anlægge en bred strategi til dette spørgsmål, som omfatter såvel meget kortsigtede foranstaltninger som langsigtede foranstaltninger.

2. Indledning

2.1 Nødvendigheden af foranstaltninger, der sigter på at øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet, udgør en integreret del af Lissabonstrategien, som skal få Europa til at udvikle sig mod et mere konkurrencedygtigt videnbaseret samfund.

2.2 Kommissionens beretning fra 2008 om ligestilling mellem kvinder og mænd i Europa ⁽¹⁾ anfører, at: »Kvindens beskæftigelse har været den vigtigste faktor i den fortsatte vækst i beskæftigelsen i EU i løbet af de seneste år. Mellem 2000 og 2006 voksede beskæftigelsen i EU-27 med ca. 12 mio. mennesker, heraf over 7,5 mio. kvinder (...). Således ligger beskæftigelsesfrekvensen hos kvinder med små børn kun på 62,4 %, hvorimod den hos mændene ligger på 91,4 %, svarende til en forskel på 29 %. Over tre fjerdedele af de arbejdstagere, der er på deltid, er kvinder (76,5 %), hvilket svarer til hver tredje kvinde, men mindre end hver tiende mand.«

2.3 Beretningen fra 2009 ⁽²⁾ opgør kvindernes beskæftigelsesfrekvens til 58,3 % mod 72,5 % for mændenes vedkommende. Andelen af kvindelige arbejdstagere, der arbejder på deltid er 31,2 % mod 7,7 % for mændenes vedkommende. Endvidere påpeger beretningen, at kvinder er overrepræsenteret i sektorer, hvor arbejdet er mindre godt betalt, og understreger den ulige magtfordeling i institutioner og virksomheder.

2.4 Selv om der endnu ikke er opnået ligestilling mellem kønnene, er erhvervsaktive kvinders situation i Europa en af de bedste i verden. Man må rose EU for straks at have givet sig i kast med dette spørgsmål og for at have etableret statistiske værktøjer, iværksat undersøgelser og analyser og indført lovgivning på området.

2.5 På trods af de opnåede fremskridt og positive resultater er kvindernes økonomiske potentiale ikke blevet udnyttet tilstrækkeligt. Desuden har den internationale økonomiske og finansielle krise, som er uden fortilfælde, sandsynligvis forskellige konsekvenser for kvinder og mænd på grund af deres forskellige pladser i den økonomiske og sociale verden og i familiesfæren.

⁽¹⁾ KOM(2008) 10 endelig, s. 4.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 endelig.

2.6 Da der findes adskillige undersøgelser og er blevet fremsat anbefalinger og taget beslutninger af de europæiske institutioner og arbejdsmarkedsparter – på ni år har udvalget vedtaget 14 udtalelser om emner med relation til ligestilling mellem kønnene ⁽¹⁾ – vælger EØSU i denne udtalelse at undlade at behandle emnet ligestilling mellem kønnene i sin helhed. Området afgrænses til de forbindelser, det har til vækst og beskæftigelse, herunder navnlig Lissabonstrategiens mål om at øge kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Jf. EØSU udtalelser af:

- 24.3.2009 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om anvendelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i selvstændige erhverv og om ophævelse af direktiv 86/613/EØF«, ordfører: Madi Sharma (EUT C 228 af 22.9.2009)
- 13.5.2009 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af Rådets direktiv 92/85/EØF om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer«, ordfører: Mária Herczog, CESE 882/2009 (EUT C 277 af 17.11.2009)
- 22.4.2008 om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Bekæmpelse af den kønsbestemte lønforskel«, ordfører: Ingrid Kössler (EUT C 211 af 19.8.2008)
- 11.7.2007 om »Beskæftigelsesevne og iværksætterånd – Civilsamfundets, arbejdsmarkedsparternes og de regionale og lokale instansers rolle set i et kønsperspektiv«, ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños (EUT C 256 af 27.10.2007)
- 11.7.2007 om »Arbejdsmarkedsparternes rolle ved forligelse af arbejdsliv, familieliv og privatliv«, ordfører: Peter Clever (EUT C 256 af 27.10.2007)
- 12.7.2007 om »Beskæftigelse for prioriterede befolkningsgrupper (Lissabon-strategien)«, ordfører: Wolfgang Greif (EUT C 256 af 27.10.2007)
- 13.9.2006 om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: En køreplan for ligestilling mellem kvinder og mænd - 2006-2010«, ordfører: Grace Attard (EUT C 318 af 23.12.2006)
- 14.2.2006 om »Kvindens repræsentation i beslutende organer i de socioøkonomiske interesseorganisationer i EU«, ordfører: Thomas Etty (EUT C 88 af 11.4.2006)
- 14.12.2005 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om Det Europæiske År for Lige Muligheder for Alle (2007) - Mod et retfærdigt samfund«, ordfører Mária Herczog (EUT C 65 af 17.3.2006)
- 29.9.2005 om »Kvinder og fattigdom i EU«, ordfører: Brenda King (EUT C 24 af 31.1.2006)
- 28.9.2005 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af et europæisk institut for ligestilling mellem mænd og kvinder«, ordfører: Dana Štechová (EUT C 24 af 31.1.2006)
- 15.12.2004 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv«, ordfører: Madi Sharma (EUT C 157 af 28.6.2005)
- 3.6.2004 om »Forslag til Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling af kvinder og mænd i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser«, ordfører Clare Carroll (EUT C 241 af 28.9.2004)
- 25.1.2001 om »Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af Rådets direktiv 76/207/EØF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, fremmelse samt arbejdsvilkår«, ordfører: Christina Wahrolin (EUT C 123 af 25.4.2001).

⁽²⁾ 60 % i 2010.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Baggrund

3.1.1 Beskæftigelsen blandt kvinder er steget støt siden 60'erne. Det var et stort skridt mod ligestilling mellem kønnene, at kvinderne fra 70'erne fik massiv adgang til arbejde. Lige så snart de fik mulighed for selv at bestemme, hvornår de skulle have børn, og fik adgang til de videregående uddannelser, ønskede kvinderne i lighed med mændene at bruge deres kompetencer ude i samfundet og ikke kun i familiens skød. De ønskede også at opnå økonomisk uafhængighed. Betalt arbejde er ensbetydende med en personlig indkomst og bedre social sikring og pension, og det er et værn mod fattigdom i tilfælde af separation, skilsmisse eller ægtefællens bortgang.

3.1.2 Kvindernes adgang til beskæftigelse har skabt nye behov, som markedet har måttet tilfredsstille. Før i tiden arbejdede kvinderne i hjemmet, hvilket ikke blev bogført i bruttonationalproduktet. Da kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet blev der skabt en lang række stillinger for at udføre de opgaver, som kvinderne tidligere udførte i hjemmet. Her tænkes der bl.a., men ikke udelukkende, på børnepassere og hushjælp.

3.1.3 Kvinders erhvervsarbejde har skabt behov, som har bidraget til den økonomiske udvikling. Når kvinder har taget et arbejde, har par måttet anskaffe sig husholdningsapparater og en ekstra bil og købe færdigretter. Børn og forældre har måttet indtage et af dagens måltider ude, familierne har haft behov for tjenesteydelser og indkvarteringsfaciliteter til syge, handicappede og ældre familiemedlemmer, som de hjemmegående kvinder tidligere tog sig af, og for børnepasningsfaciliteter uden for skoletiden. Med to indkomster har parrene kunnet erhverve en bolig, tage del i kulturelle aktiviteter, rejse osv. Der er således blevet skabt en lang række job i industrien (husholdningsudstyr, biler, fødevarer), i restaurationsbranchen, de sundhedsmæssige og sociale sektorer, i forbindelse med skolefritidsordninger, børnepasning, uddannelse, byggeri, turisme, fritid, kultur, transport af rejsende osv.

3.1.4 I de sidste 40 år er arbejdet i hjemmet blevet omdannet til erhvervsarbejde, og dette har været en drivkraft for vækst, men er der tale om en reel vækst, eller har det kun at gøre med udregningsmetoden? Samfundsøkonomien tager ikke hensyn til arbejdet i hjemmet og med familien, som ikke desto mindre er nødvendigt for at samfundet kan fungere. Man kan derfor undre sig over den måde, hvorpå væksten beregnes.

3.2 Ligestilling mellem kønnene og økonomisk vækst – fakta og bemærkninger

3.2.1 Ifølge en EU-analyse ⁽¹⁾ bør det bidrag, ligestillingen mellem kønnene yder til økonomien, ikke måles udelukkende i forhold til bedre rentabilitet for virksomhederne. Der er tale om en produktiv investering, som er en del af den samlede økonomiske fremgang, væksten og beskæftigelsen. Ligestillingen mellem kønnene kan bidrage til udviklingen gennem: 1) kvinders øgede deltagelse på arbejdsmarkedet, hvilket betyder bedre udnyttelse af deres investering i uddannelse, 2) større økonomisk uafhængighed, 3) bedre integration af kvinderne i skattesystemet, hvorved de bidrager til den kollektive velfærd.

3.2.2. Selv om det økonomiske bidrag opfattes som værende bredere end erhvervstilgangen og en differentieret medarbejderstab på virksomhedsniveau, er der visse tegn på, at erhvervstilgangen giver positive økonomiske resultater. Virksomheder med flere kvinder i bestyrelsen er mere rentable.

3.2.3. Ligestillingspolitikker kan ses som en effektiv investering i menneskelige ressourcer, også selv om målene med den økonomiske udvikling er begrænset til økonomisk vækst. Fra et investeringsperspektiv kan ligestillingspolitikker potentielt have en gavnlig effekt på enkeltpersoner, virksomheder, regioner og lande. En mere effektiv udnyttelse af kvinder med højere uddannelse har også potentielle økonomiske fordele.

3.2.4 Større økonomisk uafhængighed for kvinder er fordelagtig på grund af deres bidrag som forbrugere af varer og tjenesteydelser til økonomien og til husstandes købekraft. De økonomiske politikker på nationalt, regionalt og lokalt niveau bør i større udstrækning tage hensyn til kvinders økonomiske bidrag.

3.3 Situationen i dag

3.3.1 I den aktuelle situation, hvor den økonomiske og økologiske krise rejser spørgsmålet om, hvilken type udvikling der er ønskværdig, er der nogle, der sætter spørgsmålstejn ved det hensigtsmæssige i udelukkende at anvende BNP som vækstindikator. Andre indikatorer ⁽²⁾ bør også tages med i betragtning.

3.3.2 Uanset hvilke indikatorer, der anvendes, er der ikke ligestilling for kvinder, hvilket udgør en omkostning for samfundet. De enkelte stater investerer lige meget i drenge og pigers uddannelse – 60 % af dem, der opnår en universitetsgrad, er imidlertid piger – og det er derfor ulogisk, at de ikke yder tilsvarende støtte til kvinderne på arbejdsmarkedet. Lige

høje offentlige udgifter til de to køn på uddannelsesområdet burde give kvinder mulighed for at opnå det samme ansvar og den samme løn som mænd. Kvinderne må udnytte de nuværende forandringer til at erhverve sig de nye kompetencer, der er nødvendige for nye job. Kvinders bidrag, deres videregående uddannelser og potentiale med henblik på at imødekomme behovene på fremtidens arbejdsmarked undervurderes imidlertid fortsat og anerkendes ikke i tilstrækkelig grad.

3.3.3 At bekæmpe den manglende ligestilling mellem kønnene er ikke kun et spørgsmål om etik, men også et spørgsmål om at forvalte de menneskelige ressourcer bedre. Flere kvinder på arbejdsmarkedet vil skabe mere velstand, øge forbruget af goder og tjenesteydelser og bidrage til øgede skatteindtægter. Blandede arbejdsteam fører til et større innovationspotentiale. Ved at give forældre mulighed for at bevare deres job kan man give par, der ønsker at få børn, midlerne til at få deres ønske opfyldt. Dette er en metode til bekæmpelse af det demografiske underskud. Hvis Europa vil investere i menneskelige ressourcer, må der først tages fat på problemet med forfordeling af kvinder ⁽³⁾.

3.3.4 Udviklingen af kvinders potentiale hæmmes navnlig af:

- ulige fordeling af familiemæssigt ansvar (børn, syge, ældre familiemedlemmer, husarbejde osv.)
- utilstrækkeligt antal offentlige førskolepladser og alternative pasningsmuligheder samt børnepasningsmuligheder af god kvalitet til en pris, der er overkommelig for alle
- stereotyper
- horisontal og vertikal segregering af arbejdsmarkedet
- segregering i skole- og studievejledningen
- manglende anerkendelse af kvinders kvalifikationer og kompetencer, som er relevante i en lang række erhverv
- ufrivilligt deltidsarbejde
- usikre ansættelsesforhold
- uformelt arbejde

⁽¹⁾ Analysenotat: The Economic Case for Gender Equality, Mark Smith og Francesca Bettio, 2008 – finansieret af og udarbejdet for Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Ligestilling.

⁽²⁾ For eksempel de indikatorer, der anvendes af UNDP (FN's udviklingsprogram): HDI (Human Development Index – indeks for menneskelig udvikling), som klassificerer landene på basis af tre indikatorer, nemlig BNP pr. indbygger, den forventede levetid ved fødslen og uddannelsesniveau; GDI (Gender related Development Index – kønsspecifik udviklingsindeks), som gør det muligt at evaluere mænds og kvinders forskellige situation; og GEM (Gender Empowerment Measure – indikator for kvinders deltagelse i det økonomiske og politiske liv).

⁽³⁾ KOM(2009) 77 endelig: »Medlemsstaterne med de højeste fødselsrater hører i øjeblikket til de lande, som også har gjort mest for at skabe bedre balance mellem arbejde og privatliv for forældre, og som har en høj erhvervsfrekvens blandt kvinder.«

- lave lønninger
- lønforskelle mellem mænd og kvinder ⁽¹⁾
- vold og seksuel eller seksuelt betinget chikane
- mangel på kvinder i ledende stillinger inden for økonomi og politik
- ugunstige vilkår for kvindelige iværksættere, for ringe støtte til stiftelse og overdragelse af virksomheder og begrænsede finansieringsmuligheder
- regression, som befordres af bestemte samfundsgrupper
- manglen på rollemodeller
- kvinderne selv – kvinder promoverer ikke sig selv på samme måde som mænd. (De er tøvende over for at søge ansvarsfulde stillinger, mangler selvtillid, er ikke aktive i netværk, ser ikke muligheder og er ikke villige til at bekæmpe diskrimination).

3.3.5 Ved at sikre kvinder bedre adgang til og bedre betingelser for at blive på arbejdsmarkedet og ved at fjerne lønforskelle mellem mænd og kvinder opstår der muligheder for øget vækst og bedre job og for at forebygge fattigdom og mindske sociale følgeomkostninger. Enlige mødre er den samfundsgruppe, der er hårdest ramt af fattigdom i Europa ⁽²⁾.

3.3.6 I den tidligere arbejdsfordeling tjente manden en løn, som finansierede hans ægtefælles familierelaterede og sociale arbejde og opgaver i hjemmet. Hvis et par har to indkomster, bruger de ikke den ene til finansiering af arbejde, som ellers ville have været udført af en hjemmegående hustru, men bruger snarere indkomsten til forbrug af materielle goder.

3.3.7 Den hjemmegående hustrus ubetalte arbejde har ingen pris, men hvis det gøres til lønnet erhvervsarbejde, er forbrugerne ikke villige til eller ikke i stand til at betale den omkostning, der er forbundet hermed. Børnepassere, familiehjælp, hushjælp betales kun mindstelønnen, arbejder på deltid, har mange forskellige arbejdsgever (de er ansat af privatpersoner i nogle få timer om ugen) og arbejder ofte inden for den uformelle økonomi. I Europa udgør arbejdet i hjemmet størstedelen af det ikke-opgivne arbejde.

3.3.8 Forældrene overlader det, der er dem mest kostbart, deres baby, til personer, der betales langt under gennemsnittet, selv om forældrene forventer et højt kompetenceniveau af dem. På lignende vis betros en hushjælp nøglen til huset, uden at hushjælpens løn afspejler denne tillid. Det er vanskeligt at få disse kvalifikationer anerkendt, da familierne betragter en opgave, som de selv kan varetage, for at være »nem«. Pasning

af ens egne børn er ikke et erhverv, men det er et erhverv at tage sig af andres børn (kendskab til psykologi, ernæringslære, hygiejne, konstant koncentration, lytteevne, opmærksomhed og årvågenhed m.m.). De færdigheder, som kræves, og som ofte betragtes som naturlige færdigheder hos kvinder og derfor ignoreres i erhvervsmæssig sammenhæng, er færdigheder, som der ikke nødvendigvis undervises i i skolerne, men som snarere overføres på uformel vis i familien.

4. Særlige bemærkninger

4.1 Bestræbelserne på at opnå ligestilling kan også fremover skabe vækst og beskæftigelse,

— fordi kvinders erhvervsfrekvens kan stige, hvilket vil skabe større efterspørgsel efter tjenesteydelser,

— fordi kvinders løn kan justeres og således skabe købekraft, mulighed for øget forbrug og øgede skatteindtægter,

— fordi kvinder kan opnå flere stillinger inden for politik og ledelse, hvilket har en positiv indvirkning på virksomhedernes og institutionernes ydeevne, og

— fordi flere kvindelige iværksættere skaber en merværdi og finansielle bidrag til økonomien gennem innovation og jobskabelse.

4.2 For ikke at gentage hvad der allerede er beskrevet udførligt i andre EU-dokumenter, begrænser EØSU sine forslag til nogle aspekter, som ikke er behandlet indgående andre steder.

4.2.1 Bekæmpelse af segregationen på arbejdsmarkedet

4.2.1.1 Den vigtigste hindring for ligestilling mellem kønnene er i dag segregationen på arbejdsmarkedet. Der er mandlige erhverv og kvindelige erhverv. Der er ofte lavere lønninger i de kvindelige erhverv, hvor ufrivilligt deltidsarbejde og usikre ansættelsesforhold også er mere udbredt.

4.2.1.2 Så længe et erhverv kun udøves af et af kønnene, vil det være forbundet med stereotyper. Det er nu bevist, at mænd og kvinder er i stand til at udøve de samme erhverv. Man ser, at erhverv, som længe har været domineret af mænd (lærere, dommere, alment praktiserende læger), i dag også udøves af

⁽¹⁾ Jf. Kommissionens udmærkede kampagne »Equal pay for work of equal value«, <http://ec.europa.eu/equalpay>.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 endelig: »...risikoen for at blive ramt af fattigdom [er højest blandt] . . . enlige forældre, som i de fleste tilfælde er kvinder (andelen med risiko for fattigdom er 32 %)«.

kvinder. Hvorfor er det så vanskeligt at opnå ligevægt mellem mænd og kvinder i de forskellige erhverv? For at komme segregationen på arbejdsmarkedet til livs og opnå større kønsligevægt er det nødvendigt at øge kendskabet til segregationens årsager. Hermed ville man også kunne undgå den mangel på arbejdskraft, som visse sektorer lider af.

4.2.1.3 Hindringerne for kønsligevægt i de forskellige erhverv og funktioner skyldes ubevidste fordomme. De har rod i uddannelsessystemet og har at gøre med de forskellige erhvervsvalg, som piger og drenge træffer. Forældre og lærere må i højere grad bevidstgøres om konsekvenserne af unges erhvervsvalg. Arbejdsgiver- og fagforeningsrepræsentanter, som inden for rammerne af lønforhandlingerne fastlægger en rangorden for kvalifikationer, spiller en vigtig rolle, som kræver, at de kender værdien af de kompetencer, der er erhvervet i hjemmet og i familiesfæren. Når det gælder ledende funktioner, er der heller ikke ligevægt mellem mænd og kvinder. I de store virksomheder og i den offentlige forvaltning må der tages skridt til at sikre større ligevægt.

4.2.2 Opkvalificering og professionalisering af personrelaterede ydelser

4.2.2.1 Personrelaterede ydelser bør gøres til egentlige erhverv med anerkendt kvalificering, uddannelse, eksamensbeviser og karrieremuligheder. For at det ikke kun skal handle om det individuelle forhold mellem privatpersonen og familie-hjælpen, må der skabes virksomheder og offentlige instanser, der kan levere personrelaterede tjenesteydelser. Familierne bør ikke længere være arbejdsgivere, men klienter eller brugere, som køber eller modtager et bestemt antal timers rengøring, hjælp til ældre eller pasning af børn, undervisningsstøtte osv. I nogle medlemsstater er det den virksomhed eller offentlige instans, der optræder som arbejdsgiver, som er ansvarlig for sikkerhed hvad angår ejendom og personer og skal kontrollere, at de arbejdstagere, som påtager sig arbejde i det pågældende hjem, har de rigtige kvalifikationer. Dette system bør indføres generelt. Disse personer har således kun en enkelt arbejdsgiver, modtager også betaling for den tid, de bruger på transport mellem de enkelte husholdninger, og bør have adgang til erhvervsuddannelse og samtlige kollektive garantier om ydelser. Der må udarbejdes en europæisk referenceramme for job inden for området ydelser i hjemmet, som omfatter disse opgavers psykologiske aspekter (tillid, empati, opmærksomhed, lytteevne, årvågenhed osv.), den nødvendige viden (ernæring, de anvendte produkters indvirkning på sundheden og miljøet osv.) og ikke kun den materielle og tekniske side af arbejdet i hjemmet.

4.2.2.2 Gennem anerkendelse af kvalifikationer fordyres tjenesteydelser, som allerede i dag er for dyre for de fleste familier. Offentlig finansiering og bidrag fra virksomheder kan – i tilfælde af at det er aftalt på virksomhedsniveau – gøre ydelserne mere tilgængelige for alle.

4.2.2.3 Professionaliseringen af personrelaterede ydelser og bedre lønninger bør sikre kønsligevægt på dette område. Hvis det lykkes at tiltrække mænd til ydelser i hjemmet i form af rengøring, børnepasning og familiehjælp vil der være gjort et stort skridt i retning af ligestilling mellem kønnene.

4.2.3 En bedre fordeling af familiefordelingsforpligtelserne

4.2.3.1 Fædre bruger mindre tid end mødre på opgaver, der har at gøre med familien og hjemmet. En af betingelserne for ligestilling er at bevidstgøre mændene om det vigtige i deres rolle over for deres børn og at opmuntre dem til at påtage sig deres ansvar over for aldrende forældre og syge familiemedlemmer.

4.2.4 Pasning af småbørn

4.2.4.1 Udbygningen af pasningsmulighederne for småbørn bør ikke betragtes som en omkostning, men som en investering. Ifølge Gösta Esping-Andersen ⁽¹⁾ vil udearbejdende kvinder på længere sigt betale disse finansielle ydelser tilbage »takket være deres højere livsindkomst og dermed forbundne skattebidrag». På den måde betales den oprindelige offentlige støtte tilbage, samtidig med at der opnås en positiv virkning for barnet. Denne investering vil endvidere gøre det muligt at modvirke aldringen af den europæiske befolkning.

4.2.5 Udvidet udbud af tjenesteydelser

En forudsætning for ligestilling er udvikling af tjenesteydelser, som kan frigøre kvinderne fra arbejde i hjemmet og fra familierelaterede opgaver, hvorved de kan opnå sikker og kvalificeret fuldtidsbeskæftigelse. Ved at udvikle disse tjenesteydelser (pasning af småbørn, skolepasnings- og fritidsordninger, ledsageordninger for ældre og handicappede, rengøring, strygning...) kan der skabes job.

4.2.5.1 Udviklingen af disse tjenesteydelser kræver delt finansiering (stat, virksomheder, kunder) ⁽²⁾. Nylige aftaler mellem virksomheder gør det muligt for den enkelte at vælge tjenesteydelser som alternativ til lønforhøjelser. At tilbyde tjenesteydelser, som muliggør en bedre balance mellem arbejde og privatliv, indgår i virksomhedernes sociale ansvar.

⁽¹⁾ »Trois leçons sur l'Etat-Providence«, 2008, Paris, Le Seuil.

⁽²⁾ Det franske eksempel med »tjenesteydelseschecks« og skattefradrag, som gør det muligt delvist at finansiere de pågældende tjenester, er interessant og har modvirket uformelt arbejde inden for denne sektor. Det er et system, der er opstået ved en aftale mellem bankerne, staten og de sociale sikringsordninger, og som går ud på, at bankerne udsteder særlige checkhæfter til betaling for tjenesteydelser i hjemmet med henblik på at bekæmpe sort arbejde og lette udfyldelsen af skatte- og socialsikringsrelaterede erklæringer for privatpersoner, der optræder som arbejdsgivere.

4.2.6 Indførelse af en »tidskredit«

4.2.6.1 Tilrådgighedsstillelse af tjenesteydelser er ikke tilstrækkeligt til at skabe balance mellem arbejde og privatliv. At opdrage og uddanne børn kræver, at der afsættes tid i et bestemt afsnit af livet. Deltidsarbejde, som er frivilligt valgt, kan hjælpe forsørgere til at finde en bedre balance mellem arbejdslivet, familielivet og privatlivet, men bør ikke gøre kvinders stilling usikker på arbejdsmarkedet og i livet på et tidspunkt, hvor de er forsørgere, eller afholde fædrene fra at engagere sig i familielivet. Begge forældre bør kunne tage sig af deres børn.

4.2.6.2 Andre familiemedlemmer har behov for, at man afsætter tid til dem: døende og syge personer samt aldrende forældre. Som led i de generelle bestræbelser på at reformere pensionsordningerne er tiden kommet til at tage udgangspunkt i en tredeling af livet: uddannelse, arbejde og pension. Alle bør have adgang til livslang læring og råde over et tilstrækkeligt antal »kredittidsår« for at kunne engagere sig i familiemæssige, sociale, foreningsmæssige, politiske og borgerlige aktiviteter. Det bør være muligt at vælge at gå senere på pension, hvis man ønsker tage en arbejdsfri periode i løbet af det erhvervsaktive liv (finansieret som pension).

4.2.7 Flere kvinder i ledende stillinger

4.2.7.1 Kvinder er underrepræsenterede i alle ledelsesfunktioner inden for politik, den offentlige forvaltning og i de store virksomheder, selv om de virksomheder, der har en større andel af kvinder i ledelsen, også kan fremvise de bedste økonomiske resultater. Der er færre kvinder, der stifter virksomhed, og færre kvinder, der er virksomhedsledere. Mænd er underrepræsenterede i familiesammenhæng. Der er færre mænd, der tager forældreorlov.

4.2.7.2 Kvinder, som har haft succes i et mandsdomineret miljø, kunne være vejledere for kvinder, der stræber efter en lignende karriere. Det kan være nødvendigt med bindende foranstaltninger: store offentlige institutioner og store private virksomheder bør tage skridt til at sikre, at en betragtelig del af deres lederstillinger er besat af kvinder.

4.2.8 Støtte til kvindelige iværksættere

Kvinder, der overvejer at blive iværksættere eller lede en virksomhed i EU, støder ofte på problemer, når de skal grundlægge og lede virksomheder, hvilket skyldes deres ringe kendskab til forretningsverdenen, de forskellige virksomhedsformer og sektorer, mangel på information, mangel på kontakter og netværk, stereotype opfattelser, utilstrækkelige børnepasningsmuligheder og manglende fleksibilitet i sådanne tilbud, vanskeligheder med at finde en balance mellem arbejde og privatliv samt de forskellige tilgange, som mænd og kvinder har til iværksætteri. EU's køreplan for ligestilling mellem kvinder og mænd har peget på foranstaltninger, der må træffes for at støtte iværksætterånden blandt kvinder, for at hjælpe dem til at stifte virksomhed eller overtage en eksisterende virksomhed, for at tilbyde dem iværksætteruddannelser og for at lette deres adgang til finansiering.

4.2.9 Arbejdsmarkedsparternes rolle

Med udgangspunkt i den kendsgerning, at fortsat manglende ligestilling på arbejdsmarkedet skyldes komplekse og gensidigt forbundne forhold, vedtog de europæiske arbejdsmarkedsparter i 2005 som led i deres første fælles arbejdsprogram en handlingsramme for ligestilling mellem kønnene med følgende fire hovedindsatsområder: kønsroller, fremme af kvinder i ledende stillinger, bedre balance mellem arbejde og privatliv og en mindselse af kønsbetingede lønforskelle.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forskellige virksomhedsformer
(initiativudtalelse)**

(2009/C 318/05)

Ordfører: **Miguel ANGEL CABRA DE LUNA**

Medordfører: **Marie ZVOLSKÁ**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 10. juli 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»Forskellige virksomhedsformer.«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Miguel Ángel CABRA DE LUNA til ordfører og Marie ZVOLSKÁ til medordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 9. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 113 stemmer for og 4 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Det er hensigten med denne udtalelse at beskrive de mange forskellige virksomhedsformer, der findes i Den Europæiske Union (EU). Beskyttelsen og bevarelsen af denne store variation har stor betydning for gennemførelsen af det indre marked og fastholdelsen af den europæiske sociale model og for opfyldelsen af Lissabon-strategiens mål for beskæftigelse, konkurrenceevne og social samhørighed.

1.2 Udtalelsen vil især vise, hvor nødvendigt det er, at såvel virksomhedslovgivningen som konkurrencepolitikken på sammenhængende vis fremmer tilstedeværelsen af mange forskellige virksomhedsformer, som er et af EU's vigtigste aktiver, så der skabes ensartede betingelser for alle de forskellige virksomhedsformer under hensyntagen til hver enkelt virksomhedsforms særlige karakteristika.

1.3 At virksomheder kan antage mange forskellige former er anerkendt såvel i Traktaten som i praksis via de forskellige former for juridisk status, der allerede er blevet godkendt eller som er under overvejelse.

1.4 Denne forskelligartethed er med til at skabe EU's rigdom og er af central betydning for Europa, hvis motto er »Forenet i mangfoldighed«. Alle virksomhedsformer afspejler et aspekt af

europæisk historie og hver især er de bærere af vor fælles hukommelse og fælles kultur - af »vore kulturer«. Denne mangfoldighed fortjener at blive bevaret.

1.5 Denne mangfoldighed er ligeledes et afgørende grundlag for opfyldelsen af Lissabonmålene for vækst, beskæftigelse, bæredygtig udvikling og social samhørighed baseret på bevarelse og udvikling af virksomhedernes konkurrenceevne.

1.6 Formålet med konkurrencelovgivningen skal ikke være ensretning, men skabelsen af et ligeberettiget lovgrundlag for de forskellige virksomhedsformer, som bør kunne udvikle sig uden at give afkald på deres egne mål og driftsformer.

1.7 EØSU anmoder Kommissionen om at påbegynde arbejdet med vedtagelsen af en særlig statut for den europæiske forening og for det europæiske gensidige selskab. Det glæder sig over, at arbejdet med en europæisk fondsvedtægt er kommet i gang, og håber, at det snarest vil munde ud i vedtagelsen af en sådan. Det bifalder også forenklingen af forordningen om statut for det europæiske andelsselskab (SCE), hvis kompleksitet hæmmer dets udvikling.

1.8 De tjenester og netværk, som yder støtte og information, juridisk rådgivning, bistand i spørgsmål vedrørende markedsføring og andre tjenester, bør dække hele spektret af virksomhedstyper.

1.9 EØSU opfordrer Kommissionen til at respektere andels-selskabernes identitet på regnskabsområdet og betragte andels-havernes selskabsandel som selskabets egenkapital og ikke som gæld, så længe andelshaveren ikke er blevet kreditor ved at træde ud af selskabet.

1.10 Økonomiske statistikker om andelsselskaber, gensidige selskaber, foreninger, fonde og lignende foretagender er meget begrænsede og forskelligartede, så det er vanskeligt at analysere dem og evaluere deres bidrag til større makroøkonomiske mål.

1.10.1 Derfor anmoder EØSU Kommissionen og medlems-staterne om at tilskynde til oprettelse af statistiske registre over ovennævnte virksomheder. Især vedrørende udarbejdelsen af satellitregnskaber efter de harmoniserede kriterier i Det Europæiske Nationalregnskabssystem (SEC-1995), som er beskrevet i *Vejledning for udarbejdelse af satellitregnskaber for virksomheder i socialøkonomien: Andelsselskaber og gensidige selskaber*⁽¹⁾ og i EØSU's udtalelse *Socialøkonomi i Den Europæiske Union*⁽²⁾.

1.11 EØSU opfordrer Kommissionen til at tilskynde medlemsstaterne til at undersøge muligheden for at træffe kompenserende foranstaltninger for virksomheder på grundlag af deres bevislige samfundsmæssige nytte eller påviste bidrag til den regionale udvikling⁽³⁾.

1.12 EØSU opfordrer Kommissionen til, at den ud over et observatorium for de forskellige virksomhedsformer, som er afgørende for den europæiske konkurrenceevne, udvikler de nødvendige retlige instrumenter, som allerede findes, og som bør have til formål at sikre, at virksomhederne ikke diskrimi-

neres i nogen af de politikker, der berører dem; dette bør forgå i koordinat ion med Kommissionens forskellige tjenestegrene på dette område.

1.13 Endelig opfordrer EØSU til i den sociale dialog at inddrage de mest repræsentative organisationer for de forskellige virksomhedsformer, som kan godtgøre deres repræsentativitet.

2. Forskellige virksomhedsformer og EU's indre marked

2.1 De forskellige virksomhedsformer, som findes i EU, har deres rod i vor komplekse og varierede historiske udvikling. De udspringer hver især af en konkret historisk, social og økonomisk situation, som ofte er specifik for det enkelte land. Desuden er virksomhederne nødt til at udvikle sig og til stadighed tilpasse sig ændringerne i samfundet og markedsten-denserne og endog ændre deres juridiske status. Derfor er mang-foldigheden af de forskellige virksomhedsformer værdifulde aspekter af den europæiske arv og afgørende for opfyldelsen af Lissabonmålene for vækst, beskæftigelse, bæredygtig udvikling og social samhørighed baseret på bevarelse og udvikling af virk-somhedernes konkurrenceevne. At beskytte og bevare denne mangfoldighed er af den største betydning for sikringen af konkurrencedygtige markeder, økonomisk rentabilitet og de økonomiske aktørers konkurrenceevne, således at den sociale samhørighed i EU kan opretholdes.

2.2 Dette har EU-institutionerne anerkendt i traktatens artikel 48, 81 og 82 og i Lissabontraktatens⁽⁴⁾ artikel 3, hvor-efter et af Unionens mål er en social markedsøkonomi baseret på balance mellem marksedsreglerne og social beskyttelse af det enkelte menneske i dets genskab af arbejdstager og borger.

2.3 De forskellige virksomhedsformer kan defineres ud fra forskellige kriterier såsom deres størrelse, juridiske struktur, finansieringsform, deres handelsmål, økonomiske og politiske rettigheder knyttet til kapital (udlodning af overskud og udbytte, stemmeret) eller kapitalens sammensætning (offentlig eller privat), udnævnelse af ledere, deres betydning for økonomien (på europæisk, nationalt og lokalt plan), arbejdspladser, risiko for konkurs osv. Alle disse aspekter danner et varieret mønster, som er gengivet i forenklet form i nedenstående skema:

⁽¹⁾ »Vejledning for udarbejdelse af satellitregnskaber for virksomheder i socialøkonomien: Andelsselskaber og gensidige selskaber«. CIRIEC, på vegne af Kommissionen, 2006.

⁽²⁾ CIRIEC, »Socialøkonomi i Den Europæiske Union«. EØSU, Bruxelles, 2008. www.cese.europa.eu, ISBN 928-92-830-08-59-0.

⁽³⁾ EUT C 234 af 22.9.2005.

⁽⁴⁾ Konsolideret udgave af Traktaten om Den Europæiske Union efter vedtagelsen af Lissabon-traktaten, EUT C 115 af 9.5.2008.

FORSKELLIGE VIRKSOMHEDSFORMER I DEN EUROPÆISKE UNION

STØRRELSE TYPE	Multinational	Store virksomheder	Små og mellemstore virksomheder
Offentligt ejet	X	X	X
Børsnoteret	X	X	X
Ikke børsnoteret		X	X
Familieejet		X	X
Partnerskab	X	X	X
Andelsselskab	X	X (*)	X (*)
Gensidigt selskab		X (*)	X (*)
Fond		X (*)	X (*)
Forening		X (*)	X (*)
Andre ikke-kommercielle former, som findes i nogle medlemsstater		X (*)	X (*)

(*) I nogle medlemsstater, Europa-Parlamentet, Kommissionen og EØSU er disse virksomheder kendt under betegnelsen virksomheder i den sociale økonomi (VSØ'er). Dette er en sociologisk kategori - ikke en juridisk term.

I henhold til EF-Domstolens praksis ⁽⁵⁾ kan fonde, foreninger og andre ikke-kommercielle organisationer være »økonomiske aktører« for så vidt som de udøver »erhvervsvirksomhed« som omhandlet i artikel 43 og 49 i EF-traktaten og de er derfor medtaget i denne klassificering.

2.4 Selv om det almindelige formål med enhver form for virksomhed er at *skabe værdi og opnå de bedst mulige resultater*, kan parametrene eller de begreber og resultater, der lægges vægt på i værdimålingen, variere alt efter virksomhedstype og de mål, der søges opnået af dem, som kontrollerer virksomheden eller nyder godt af dens aktiviteter. I nogle tilfælde består det bedste resultat i at sikre størst muligt afkast af den kapital, anpartshaverne har investeret i den; i andre tilfælde går værdiskabelsen og opnåelsen af det bedst mulige resultat ud på at sikre størst mulig kvalitet i den service, der ydes til anpartshaverne eller offentligheden generelt (f.eks. i et andelsselskab med uddannelsesformål, hvor ejerne er familier, i gensidige bistanðsselskaber eller i forsyningspligtigheder).

2.4.1 Det er også muligt for nogle store virksomheder ikke at have anpartshavere og anvende deres finansielle overskud til reinvestering eller sociale formål af almenyttig art, således som det sker i sparekasser i nogle europæiske lande ⁽⁶⁾.

2.4.2 Desuden er værdiskabelsen i mange lokalt baserede mikrovirksomheder og små- og mellemstore virksomheder ikke kun udtrykt i mål for finansielt overskud, men også i sociale formål såsom arbejdsvilkår eller selvforvaltning osv.

⁽⁵⁾ Se f.eks. de forenede sager C-180/98, C-184/98 (Pavlov) og sag C-352/85 (Bond van Adverteerders).

⁽⁶⁾ I de seneste 50 år er det i den økonomiske litteratur gang på gang blevet understreget, at der kan være tale om mange forskellige formål, alt efter hvilken type virksomhed der er tale om – jf. B.Ward (1958), E.D. Domar (1967), J. Vanek (1970), J. Meade (1972) og J.L. Monzón (1989). Disse forfattere er citeret i »Vejledning for udarbejdelse ...« (jf. fodnote 1).

2.5 Nedenfor beskrives de forskellige virksomhedsformer mere indgående, først set i forhold til deres størrelse og derefter efter ejerskabstype.

2.6 Multinationale og store virksomheder, der som oftest er børsnoterede på grund af deres størrelse, konsoliderer sig produktions- og konkurrencemæssigt inden for de økonomiske systemers rammer, og når de opnår gode resultater, kan de også opretholde høje beskæftigelsesniveauer ⁽⁷⁾.

2.7 Det er efterhånden en udbredt praksis, at virksomhedernes konkurrencefordele baseres på konkurrencestrategier, hvor forskning, udvikling og teknologisk innovation (F&U&I) er centralt placeret. Multinationale og store virksomheder spiller en førende rolle i den F&U&I, der foregår i den private sektor i EU, selv om der nok endnu ikke er tilstrækkelige multinationale eller store virksomheder inden for de førende sektorer i den globale økonomi. Desuden må man huske på, at ligesom store og multinationale virksomheder er vigtige for økonomien og beskæftigelsen, er de hver især ofte omdrejningspunktet for et stort, verdensomspændende produktionsnetværk bestående enten af SMV'er med tætte indbyrdes bånd (stor virksomhed i et netværk) eller af selvstændige virksomheder (modulære produktionsnetværk). Det er netop de europæiske lande med den største andel af multinationale og store virksomheder, der først blev ramt af stagnation i form af produktions- og beskæftigelsesnedgang som følge af den aktuelle økonomiske situation.

2.8 Da disse virksomheder de seneste tiår har givet mange dele af deres produktionsprocesser og serviceinfrastrukturer i

⁽⁷⁾ Visse store virksomheder har ikke anpartshavere og udlodder ikke overskud på nogen måde som f.eks. sparekasserne i nogle europæiske lande. Der findes også store virksomheder, andelsselskaber, som udsteder anparter, men ikke er børsnoterede, eller gensidige selskaber, som drives med egenkapital og reserver og ikke med medlemmernes kapital.

underentreprise til SMV'er, er disse produktions- og beskæftigelsesniveauer ofte afhængige af blandt andet efterspørgslen fra multinationale og store virksomheder, der således giver Europa en mulighed for at skabe sig en position på det globale marked. Skønt 30 % af verdens 40 største industriforetagender ligger i EU⁽⁸⁾, udgør deres markedsværdi kun 24 % af den samlede værdi, og i nogle højteknologiske sektorer som de informations- og kommunikationsteknologibaserede sektorer, har EU kun én enkelt stor virksomhed.

2.9 SMV'er, SMV-netværk, mikrovirksomheder og selvstændige arbejdstagere har sat gang i betydelige teknologiske ændringer inden for de sidste tiår og danner grundlaget for den europæiske økonomi: 99 % af virksomhederne i EU er SMV'er og de tegner sig for 66 % af beskæftigelsen⁽⁹⁾. Skønt de normalt ikke er børsnoterede, kan de bruge børsmarkedet til at øge deres kapital eller rejse risikovillig kapital (*venture capital*).

2.9.1 Generelt bør SMV'erne støttes - ikke kun gennem *Small Business Act*⁽¹⁰⁾. SMV'erne giver i mange tilfælde en chance for at bevare arbejdspladser, eftersom de interessegrupper, som etablerer virksomheder og kontrollerer dem, er lokale folk med en stærk tilknytning til den egn, hvor de driver virksomhed, og de har vist stor evne til at skabe og opretholde beskæftigelse. SMV'er er *naturlige væksthuse for udvikling af iværksætterkultur*, permanente uddannelsessteder for virksomhedsdirektører og -ledere.

2.10 Afhængigt af deres ejerforhold, kan almennyttige virksomheder være offentlige, joint ventures eller endog have juridisk status som privat virksomhed. Geografisk set kan de være enten multinationale, nationale eller lokale, skønt de fleste opererer på lokalt eller regionalt plan. Deres aktivitetsområde er først og fremmest levering af almennyttige tjenesteydelser såsom offentlig transport, energi- og vandforsyning, affaldshåndtering, kommunikation, socialforsorg, sundhedspleje, uddannelse osv. Dette udelukker dog ikke, at disse virksomheder også kan drives kommercielt, forudsat at de overholder direktiv 93/84/EØF⁽¹¹⁾ om gennemsigtighed. Ud over at have et almenyttigt formål geninvesterer de deres overskud i regionale og lokale aktiviteter og de bidrager således i vid udstrækning til den sociale, økonomiske og regionale samhörighed. De almennyttige virksomheder spiller i deres egenskab af leverandører af basale tjenesteydelser en afgørende rolle som lokomotiv for økonomien generelt ved at investere i nøglesektorer, som har en løftestangseffekt på resten af økonomien (el-forsyning, telekommunikation og den dertil hørende infrastruktur, transport osv.).

2.11 Ejere af børsnoterede virksomheder er de registrerede aktionærer. De køber og sælger deres aktier på offentlige børsmarkeder.

2.12 Ikke børsnoterede virksomhed kan være store eller små, men deres kapitalbeviser (aktier, anpartar eller andre værdipapirer) er pr. definition ikke noteret på børsmarkedet. Ikke desto mindre stiler mange ikke børsnoterede virksomheder efter børsnotering, især hvis der er risikokapital eller private investorer med i spillet. Selv private SMV'er kan benytte børsnotering til at øge deres kapital for at finansiere virksomhedens ekspansion.

2.13 Familievirksomhederne er et virkningsfuldt middel til udbredelse af virksomhedskulturen og er stadigt for millioner af mennesker det bedste springbræt til forretningslivet. Dette gælder ikke kun for SMV'erne, som for de flestes vedkommende er familieejede, men også for de store familiedrevne virksomheder, der i så vigtige lande som Tyskland, Storbritannien, Italien og Frankrig udgør mellem 12 % og 30 % af alle store virksomheder⁽¹²⁾. Familievirksomheder – hvad enten de er store eller små – defineres som virksomheder, hvor familiegruppen udøver permanent kontrol over virksomheden, også når der er tale om en virksomhed med begrænset ansvar. Disse virksomheder har ikke nødvendigvis interesse i at blive børsnoterede.

2.14 Personselskaber, såsom interessentskaber eller kommanditselskaber, er en udbredt virksomhedsform i den angelsaksiske verden, men findes også i andre EU-lande. De er ofte oprettet af liberale erhvervsudøvere (advokater, revisorer osv.) og er en effektiv måde, hvorpå levering af liberale tjenesteydelser kan drives som en forretning. Denne type virksomhed ejes af selskabsdeltagerne, hvis vigtigste indsats – ud over den kapital, de bidrager med – er deres eget arbejde. Når deltagerne går på pension eller forlader selskabet, overdrager de deres andel til selskabet.

2.15 Til sidst i denne gennemgang af de forskellige virksomhedsformer i EU skal nævnes en meget varieret vifte af private virksomheder, som har fælles træk i den måde, de er organiseret og drives på, og som har aktiviteter med et socialt formål. Deres fornemste mål er at opfylde menneskelige behov og ikke at skaffe investorerne et afkast af deres kapital⁽¹³⁾. Disse virksomheder er hovedsageligt andelsselskaber, gensidige selskaber, foreninger og fonde⁽¹⁴⁾. Kommissionen, Parlamentet og EØSU grupperer normalt denne slags virksomheder under betegnelsen *virksomheder i den sociale økonomi (VSØ'er)*⁽¹⁵⁾. Skønt denne term ikke anvendes i alle EU-lande og andre bruger betegnelserne »tredje sektor«⁽¹⁶⁾,

⁽¹²⁾ A. Colli, P. Fernández og M. Rose (2003): »National Determinants of Family Firm Development? Family Firms in Britain, Spain and Italy in the Nineteenth and Twentieth Centuries«, *Enterprise & Society*, 4, 28-64.

⁽¹³⁾ »Socialøkonomi...« (jf. fodnote 2).

⁽¹⁴⁾ Europa-Parlamentets betænkning om socialøkonomi (2008/2250 (INI)).

⁽¹⁵⁾ Kommissionen omtaler den socialøkonomiske sektor i utallige dokumenter, f.eks. KOM(2004) 18 endelig om »Fremme af andelsselskaber i Europa« (punkt 4.3).

⁽¹⁶⁾ F.eks. har Storbritannien et kontor for den tredje sektor (»Office of the Third Sector« (OTS)), som dækker frivillige og lokale grupper, sociale virksomheder, velgørende organisationer, andelsselskaber og gensidige selskaber, dvs. samme gruppe af virksomheder, som i nærværende udtalelse benævnes »virksomheder i den sociale økonomi«. Kontoret for Den Tredje Sektor (OTS) er et regeringsorgan under kabinetssekretariatet (www.cabinetoffice.gov.uk).

⁽⁸⁾ www.forbes.com The Global 2000, 04/02/2008.

⁽⁹⁾ EUT C 120 af 20.5.2005, s. 10 (pkt 2.1); EUT C 112 af 30.4.2004, s. 105 (pkt. 1.7); »Small Business Act« EUT C 182 af 4.8.2009, s. 30.

⁽¹⁰⁾ KOM(2008) 394 endelig: »Tænk småt først - En 'Small Business Act' for Europa«.

⁽¹¹⁾ Direktiv 93/84/EØF af 30. september 1993 om ændring af direktiv 80/723/EØF om gennemsigtigheden af de økonomiske forbindelser mellem medlemsstaterne og de offentlige virksomheder (EFT L 254 af 10.12.1993, s. 16).

»tredje system«, »solidarisk økonomi« eller noget helt tredje, drejer det sig om virksomheder, »der i hele Europa deler de samme karakteristika«⁽¹⁷⁾.

3. Den sociale dimension

3.1 Selv om multinationale virksomheder, store virksomheder og SMV'er ikke har et eksplicit socialt formål, yder de med deres markedsaktiviteter et afgørende bidrag til konkurrenceevne og beskæftigelse og har en indbygget social dimension. Denne generelle sociale og lokale dimension er særligt indlysende for lokale SMV'ers og mikrovirksomheders vedkommende, som er stærkt forankret i lokalområdet.

3.2 Andelsselskaber, gensidige selskaber, foreninger og fonde er også meget vigtige aktører i EU med en betydelig økonomisk aktivitet i tre af de fem sektorer, hvori det europæiske nationalregnskabsystem (ENS-95) grupperer alle økonomiske beslutningscentre i de enkelte nationaløkonomier⁽¹⁸⁾. Socialøkonomien omfatter 10 % af alle europæiske virksomheder, dvs. 2 millioner virksomheder⁽¹⁹⁾, og den tegner sig for 7 %⁽²⁰⁾ af al lønnet beskæftigelse. Andelsselskaberne har 143 millioner medlemmer, gensidige selskaber 120 millioner og foreningerne omfatter 50 % af EU's befolkning⁽²¹⁾.

3.2.1 Hvad enten de er store eller små er disse virksomheder placeret i områder og/eller sociale miljøer med problemer og udfordringer, som hæmmer det indre marked og den sociale samhørighed, og hvor de internaliserer sociale omkostninger og skaber positive eksterne virkninger.

3.2.2 Da de er integreret i lokalsamfundene og deres vigtigste målsætning er at imødekomme folks behov, bliver disse virksomheder ikke udflyttet og de dæmper effektivt op for affolkningen af landdistrikterne og bidrager til udviklingen af ugunstigt stillede regioner og kommuner⁽²²⁾.

⁽¹⁷⁾ Betænkning (2008/2250 (INI)). Jf. fodnote 14.

⁽¹⁸⁾ ENS-95 grupperer alle enheder, som har en *ensartet økonomisk adfærd* (ENS-95, 2.18) i 5 store sektorer (ENS-95, tabel 2.2): a) ikke-finansielle selskaber (S.11); b) finansielle selskaber (S.12); c) offentlige forvaltninger (S.13); d) husholdninger (S.14) og e) non-profit institutioner rettet mod husholdninger (S.15). ENS-95 klassificerer også forskellige producentenheder i *erhverv*, som hver især omfatter de erhverv, som *udøver samme eller næsten samme økonomiske aktivitet* (ENS-95, 2.108), og underopdeler dem i 5 forskellige kategorier med 60, 31, 17, 6 og 3 erhverv. (ENS-95, Bilag IV).

⁽¹⁹⁾ Betænkning (2008/2250 (INI)). Jf. fodnote 14.

⁽²⁰⁾ VSO'er giver direkte fuldtidsbeskæftigelse til 11 millioner europæere og findes inden for alle former for økonomisk aktivitet lige fra meget konkurrenceprægede sektorer som den finansielle sektor eller landbruget til innovative sektorer såsom tjenester, der ydes til enkeltpersoner, eller fornyelige energiformer.

⁽²¹⁾ »Socialøkonomi...« (jf. fodnote 2).

⁽²²⁾ KOM(2004) 18 endelig, punkt 4.3 (Fremme af andelsselskaber i Europa).

Det bidrag, som de forskellige virksomhedsformer inden for den sociale økonomi yder til den økonomiske udvikling i regioner såsom Trento i Italien og Andalusien i Spanien, er således velkendt.

3.3 *Virksomheder, der leverer tjenesteydelser af almen interesse* er en hovedhjørnesten i Europas sociale dimension. De har en særlig rolle at spille som integrerende del af den europæiske samfundsmodel, eftersom de gennem deres tjenesteydelser opfylder og understøtter principperne om høj kvalitet, sikkerhed og rimelige priser, ligebehandling, adgang for alle og brugernes rettigheder. De almennyttige virksomheder er en vigtig del af økonomien, idet de beskæftiger mellem 25 og 40 % af arbejdsstyrken og tegner sig for over 30 % af BNP.

3.4 *Erhvervsdrivende foreninger* (sociale andelsselskaber og andre lignende virksomheder med meget forskellig juridisk status) arbejder på tjenesteydelsesområder såsom sundhedspleje, miljø, socialforsorg og uddannelse. Ofte indgår der store ressourcer i form af altruistisk adfærd i deres produktionsprocesser, således at de fungerer som effektive instrumenter for offentlig velfærdspolitik. Desuden er en stor del af de erhvervsdrivende foreninger arbejdsintegrerende (»WISE's« - Work Integration Social Enterprises) foretagender, hvis mål det er at skabe beskæftigelse og indsluse dårligt stillede personer på arbejdsmarkedet.

3.5 *De erhvervsdrivende foreninger* udgør ikke altid en juridisk kategori, men omfatter virksomheder med en gavnlig social og økonomisk indvirkning på vidt forskellige områder. De er ikke nemme at klassificere. Det afgørende spørgsmål er, hvorledes disse iværksættere kan støttes ved at give dem vilkår, som giver dem mulighed for at udvikle deres innovative evner, som er en særligt værdifuld kompetence i krisetider⁽²³⁾. Kommissionen bør seriøst overveje at udarbejde forslag til en politik for erhvervsdrivende foreninger⁽²⁴⁾.

3.6 De organisationer, som er mest repræsentative for de forskellige virksomhedsformer og som kan godtgøre deres repræsentativitet, bør inddrages i den sociale dialog.

3.6.1 Nogle af ovennævnte sektorer har allerede deltaget i sektorforhandlinger, f.eks. Association of European Cooperative and Mutual Insurers (AMICE) inden for forsikringsvirksomhed, nogle medlemmer af Cooperatives Europe⁽²⁵⁾, og Association of Co-operative Banks (EACB) og European Savings Banks Group (ESBG) i banksektoren⁽²⁶⁾.

⁽²³⁾ »It's time for social enterprise to realise its potential«: Robert Trimble, i »The Bridge magazine«, s.17. www.ipt.org.uk

⁽²⁴⁾ EØSU's udtalelse »Iværksættertankegang og Lissabon-dagsordenen«, EUT C 44 af 16.02.2008, s. 84.

⁽²⁵⁾ Det skal nævnes, at nogle organisationer såsom »Cooperatives Europe« er begyndt at undersøge deres repræsentativitet med henblik på at deltage i høringer vedrørende den sociale dialog.

⁽²⁶⁾ EØSU's udtalelser EUT C 182 af 04.08.2009, s. 71 og EUT C 228 af 22.9.2009, s. 149-154.

4. Retsgrundlaget for de forskellige virksomhedsformer

4.1 Indledning: De forskellige virksomhedsformer og det indre marked

4.1.1 Udformningen og udviklingen af det indre marked må ikke lade målet hellige midlet og derfor må der fastlægges et retsgrundlag, som er tilpasset de karakteristika, der kendetegner de forskellige økonomiske aktører på markedet, så der skabes ensartede betingelser for alle de forskellige virksomhedsformer under hensyntagen til hver enkelt virksomhedsforms særlige karakteristika. I dag er dette retsgrundlag generelt udformet således, at det egner sig for store børsnoterede virksomheder, og dets anvendelse på alle typer virksomheder skaber hindringer for mindre virksomheder. Dette retsgrundlag bør tilskynde aktørerne til at være effektive, hvilket på sin side vil bidrage til at gøre systemet mere retfærdigt. Retsgrundlaget finder anvendelse via selskabsret, regnskabs-, konkurrence- og skattelovgivning, harmonisering af statistikker og erhvervspolitik.

4.2 Selskabsret

4.2.1 Europæiske aktieselskaber og europæiske andelsselskaber har deres egne statutter, men andre virksomhedsformer støder imod forskellige hindringer på det indre marked, fordi de ikke har nogen europæisk statut. Europæiske SMV'er har brug for en fleksibel europæisk lovgivning, så de lettere kan operere på tværs af nationale grænser. Andelsselskaberne har brug for en forenkling af forordningen om det europæiske andelsselskab (SCE), hvis kompleksitet hæmmer deres udvikling.

4.2.2 Manglen på et retsgrundlag forhindrer fonde, som opererer på europæisk plan, i at fungere på lige fod med andre selskabsformer. EØSU hilser derfor resultatet af gennemførlighedsundersøgelsen vedrørende en europæisk fondsvedtægt velkommen og opfordrer Kommissionen til at afslutte konsekvensanalysen i begyndelsen af 2010 med fremlæggelsen af et forslag til forordning, som vil sætte fonde med europæisk rækkevidde i stand til at operere på lige fod på det indre marked ⁽²⁷⁾.

4.2.3 Af lignende grunde anmoder EØSU også Kommissionen om at påbegynde arbejdet med vedtagelse af europæiske statutter for europæiske foreninger og gensidige selskaber.

4.3 Regnskabslov

4.3.1 Regnskabsstandarderne bør tage højde for forskellige virksomhedsformer. De problemer, som indførelsen af de nye internationale regnskabsstandarder (*International Accounting System - IAS*) har påført børsnoterede virksomheder, er et andet eksempel på begrænsninger inden for regnskabslovgivningen. Der bør ikke indføres et harmoniseret europæisk regnskabsystem på bekostning af væsentlige karakteristika ved nogle af de forskellige typer virksomheder, der findes i Den Europæiske Union.

⁽²⁷⁾ Kommissionens gennemførlighedsundersøgelse vedrørende en europæisk fondsvedtægt anslår, at omkostningerne ved disse barrierer for de europæiske fondes grænseoverskridende aktiviteter ligger på mellem 90 og 100 millioner EUR pr. år.

4.3.2 Specielt hvad angår andelsselskaber er det naturligvis vanskeligt at finde en definition på *egenkapital*, som kan anvendes generelt og uden undtagelser, hvilket ville kunne få negative og ødelæggende følger for den erhvervsmæssige diversitet. EØSU opfordrer Kommissionen til at respektere andelsselskabernes identitet på regnskabsområdet og betragte andelshavernes selskabsandel som egenkapital og ikke som *gæld*, så længe andelshaveren ikke er blevet kreditor ved at træde ud af selskabet ⁽²⁸⁾.

4.3.3 EØSU er enig i Larosiére-Gruppens ⁽²⁹⁾ henstillinger om, at regnskabsstandarder ikke bør stille nogle forretningsmodeller ringere, fremme procyklisk adfærd, afskrække fra langsigtede investeringer eller skade virksomhedernes stabilitet.

4.4 Konkurrenceret

4.4.1 Alle former for virksomheder bør kunne drive forretning uden at give afkald på deres egen modus operandi. Konkurrenceretten bør følgelig ikke baseres på én enkelt, standardiseret iværksættermodel og bør ikke virke diskriminerende, men påskønne god praksis på nationalt plan. Det drejer sig ikke om at indføre privilegier, men om at fremme en retfærdig konkurrenceret. EØSU går derfor ligesom i tidligere udtalelser ⁽³⁰⁾ ind for, at konkurrence- og skatteregler tager højde for omkostningsforskelle, der ikke skyldes ineffektive produktionsprocesser, men internalisering af sociale omkostninger, som lovgivningen bør kompensere for.

4.4.2 Visse konkurrencepolitiske instrumenter er ikke neutrale over for forskellige virksomhedsformer, hvilket EØSU tidligere har påpeget: »Som følge af socialøkonomiens særlige karakter er der behov for skræddersyede løsninger i forbindelse med beskatning, offentlige indkøb og konkurrenceregler« ⁽³¹⁾. Eksempelvis kommer offentlig støtte til private investeringer i F&U&I for at gøre produktionssystemet mere konkurrencedygtigt hovedsageligt store virksomheder til gode, eftersom

⁽²⁸⁾ Dette krav fremføres i den nyeste faglitteratur om regnskabsmæssig praksis: CIRIEC-Spain, *Review of Public, Social and Cooperative Economy*, nr. 58, august 2007 (www.ciriec.es). »Clasificación del capital social de la sociedad cooperativa: una visión crítica« [Klassificering af andelsselskabers selskabskapital: et kritisk syn] B. Fernández-Feijóo og M.J. Cabaleiro.

⁽²⁹⁾ Rapport fra Højniveaugruppen vedrørende Finansielt Tilsyn i EU, februar 2009 http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiére_report_en.pdf Henstilling 4 (side 21).

⁽³⁰⁾ EUT C 234 af 22.9.2005 og KOM(2004) 18 endelig.

⁽³¹⁾ EUT C 117 af 26.4.2000, s. 52 (punkt 8.3.1). EUT C 117 af 26.4.2000, s. 57. Kommissionen skelner mellem »statsstøtte« og »almindelige foranstaltninger«, idet sidstnævnte omfatter »skattemæssige incitamenter til fremme af investeringer i miljø, forskning og udvikling eller uddannelse[, som] kun [vil] begunstige de virksomheder, der foretager sådanne investeringer, uden dog af denne grund nødvendigvis at udgøre statsstøtte« (Kommissionens meddelelse om anvendelse af statsstøttereglerne på foranstaltninger vedrørende direkte beskatning af virksomhederne (EFT C 384/3 af 10.12.1998, punkt 14). I Den Europæiske Union er store firmaer de mest aktive inden for F&U, f.eks. i Spanien, hvor 27,6 % af de store virksomheder investerer i F&U, mens kun 5,7 % af virksomhederne med under 250 ansatte investerer i F&U ifølge data fra 2007 (www.ine.es).

det især er dem, der er aktive inden for F&U&I. Da store virksomheder har større valgfrihed, når det gælder placering af deres produktionsfaciliteter, kan de bedre udnytte offentlige investeringer i infrastruktur til fremstillingssektoren. Dette stiller undertiden mindre virksomheder dårligere i konkurrencen, da de har færre reelle muligheder for at vælge mellem forskellige etableringssteder.

4.4.3 Konkurrencereglerne bør også tage hensyn til *erhvervsdrivende foreningers* enestående karakter: de producerer og distribuerer ikke-markedsmæssige varer og tjenester til grupper, som er marginaliserede eller i fare for at blive det, og deres produktionsprocesser har et vigtigt altruistisk aspekt.

4.5 Skatteret

4.5.1 I nogle medlemsstater er nogle virksomheder ofte udsat for konkurrencemæssige uligheder på grund af forhold, som ikke har noget at gøre med produktionsprocesserne i sig selv, men som skyldes markedssvigt⁽³²⁾, dvs. situationer, hvor markedet selv er ineffektivt, idet ressourcer anvendes på en måde, der ikke er optimal. EØSU støtter forslaget til direktiv om lavere moms for tjenesteydelser, der leveres lokalt, som først og fremmest berører SMV'erne, og erklærer sig endnu en gang enig i det princip, som Kommissionen har formuleret, hvorefter skattefordele, der ydes en bestemt virksomhedsform, skal stå i rimeligt forhold til de lovgivningsmæssige restriktioner eller sociale forbedringer, der er indbygget i denne form⁽³³⁾. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at anmode medlemsstaterne om at undersøge muligheden for at træffe kompenserende foranstaltninger for virksomheder på baggrund af deres samfundsmæssige nytte eller i forhold til deres bevislige bidrag til den regionale udvikling⁽³⁴⁾. Især bør der findes løsninger på det problem, som rejser sig for non profit-organisationer, når de ikke kan få refunderet den moms, de har betalt for varer og tjenesteydelser, som er nødvendige for udøvelsen af deres almennyttige aktiviteter, i de lande, hvor dette er et problem. Opmærksomheden skal også henledes på de skatteordninger, der gælder for NGO'er, som har økonomiske aktiviteter uden almennyttige formål.

4.5.2 I dag har SMV'erne kun få reelle muligheder for at investere i F&U&I, som er en vigtig forudsætning for en effektiv produktion og opretholdelse af konkurrenceevnen. Dette skaber en konkurrencemæssig ulempe, som bør opvejes gennem skattefordele, som belønner SMV'ere, der investerer i forskning. anbefalingerne omfatter en bred vifte af kompenserende foranstaltninger, som varierer fra land til land, og hvoriblandt kan nævnes: særlige skattelettelser, når der foretages en række forskellige investeringer i F&U, tilbagebetaling af skat i tilfælde af manglende fortjeneste og nedsættelse af de sociale bidrag. I betragtning af den strategiske rolle, som SMV'erne spiller for EU's økonomi, anbefaler EØSU, at hver medlemsstat anvender den bedst mulige kombination af kompenserende foranstaltninger for at fremme SMV'ernes overlevelse og vækst i deres økonomi. Den vigtigste effekt, der opnås med disse programmer, er den støtte, de kan yde til udviklingen af SMV'er, som er specialiseret i F&U, i de første år af deres eksistens.

4.6 Harmonisering af statistikker

4.6.1 De samlede tal for de forskellige typer virksomheder er udarbejdet i medlemsstaterne og i EU som helhed efter kriterier, som er godkendt af Det Europæiske National- og Regionalregnskabssystem (ENS 95). Ikke desto mindre er de økonomiske statistikker om andelsselskaber, gensidige selskaber, foreninger, fonde og lignende foretagender meget begrænsede og udarbejdet efter forskellige kriterier, så det er vanskeligt at analysere dem og evaluere deres bidrag til de store makroøkonomiske mål. Derfor har Kommissionen bestilt en *Vejledning*⁽³⁵⁾, som vil gøre det muligt at fremskaffe nationale statistiske oplysninger om disse virksomheder baseret på ensartede kriterier udtrykt i nationalregnskabstermer. EØSU opfordrer til, at disse nye analytiske instrumenter bliver anvendt til at udarbejde harmoniserede statistikker for ovennævnte virksomhedsformer i alle lande i Den Europæiske Union og til at iværksætte mere effektive foranstaltninger på dette område.

Det ville også være ønskeligt at fastlægge en systematisk fremgangsmåde med henblik på at få oprettet et europæisk observatorium for mikrovirksomheder.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³²⁾ Kommissionens meddelelse KOM(2008) 394 endelig. Jf. fodnote 10.

⁽³³⁾ KOM(2004) 18 endelig.

⁽³⁴⁾ EØSU's udtalelse om KOM(2004) 18 endelig (EUT C 234 af 22.9.2005, s. 1, punkt 4.2.3).

⁽³⁵⁾ »Vejledning for...« (jf. fodnote 1).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fair trade-fødevarer: Selvregulering eller lovgivning? (initiativudtalelse)

(2009/C 318/06)

Ordfører: **Hervé COUPEAU**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 10. juli 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»Fair trade-fødevarer: Selvregulering eller lovgivning?«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Hervé COUPEAU til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 164 stemmer for, 1 imod og 4 hverken for eller imod.

1. Konklusioner

1.1 Den fair handel med landbrugsprodukter sigter mod at indføre princippet om en mere retfærdig fordeling af salgsindtægterne i den internationale handel med henblik på at give producenter fra udviklingslandene mulighed for at:

- indlede en økonomisk udviklingsproces (strukturering af produktionskæder, organisering af forretningsområder osv.)
- indlede en social udviklingsproces (strukturering af sundhedsområdet, uddannelsesområdet osv.)
- iværksætte miljøforvaltning (bevarelse af biodiversiteten, forvaltning af CO₂-emissioner osv.).

1.2 Europa udgør det største marked for fair trade med ca. 65 % af verdensmarkedet. Produkterne sælges via postordrekanaler, online, via cateringfirmaer og i detailforretninger i institutioner, foreninger og virksomheder, og der findes i alt 79 000 salgssteder i 25 lande. Omsætningen i 2008 lå på over 1,5 mia. EUR. Stigningen i dette salg har været relativt støt, i størrelsesordenen 20 % om året. Alligevel er dette tal fortsat meget lavt set i forhold til den europæiske fødevarerindustri's omsætning i 2007 på 913.000 mio. €.

1.3 Der findes to indbyrdes komplementære tilgange til certificering: en produktbaseret (FLO, som har udarbejdet standarder for 18 kategorier af fødevarer) og en procesbaseret (WFTO, som certificerer forsyningskæden og forvaltningssystemet for de største fair trade-organisationer i både industrilandene og udviklingslandene). Begge har forbedret forbrugersikkerheden og mindsket det misbrug, der opstår, når virksomheder forsøger at slå mønt af denne form for etisk handel uden at opfylde de krav, der er opstillet af de større internationale udviklingsorganer.

1.4 Certificeringen sætter effektivt skub i denne form for handel og beskytter de små og mellemstore virksomheder, som ønsker at engagere sig i fair trade.

1.4.1 Disse certificeringsordninger stræber efter at respektere fair trade-handlens mange dimensioner:

- en kommerciel dimension, som fremmer et afbalanceret forhold til fordel for de dårligt stillede producenter og arbejdere på den sydlige halvkugle
- en dimension forbundet med udvikling gennem styrkelse af producentorganisationerne på det økonomiske, tekniske og operationelle plan
- en uddannelsesmæssig dimension, det har at gøre med oplysning og bevidstgørelse af borgerne og partnerne i landene på den sydlige halvkugle
- en politisk dimension gennem et engagement for mere retfærdige regler inden for den konventionelle internationale handel.

1.4.2 Til trods for fremskridtene på selvreguleringsområdet ønsker EØSU at henlede opmærksomheden på, at det er nødvendigt at basere modellen på den europæiske certificeringsmodel, som bl.a. kræver, at overholdelse af de tekniske specifikationer underkastes ekstern kontrol, som skal foretages af et uafhængigt, akkrediteret organ. Alt dette må naturligvis ikke ske på bekostning af kravet om at overholde de overordnede juridiske bestemmelser om markedsføring af fødevarer.

2. Indledning

2.1 Denne udtalelse handler specifikt om fair trade i egentlig forstand, dvs. om et alternativt handelspartnerskab, der skaber forbindelse mellem producent og forbruger, og som er opbygget gennem de seneste årtier af fair trade-bevægelsen. Der findes andre handelsrelaterede ordninger til sikring af bæredygtighed, men dem beskæftiger denne udtalelse sig ikke med, da de ikke overholder alle de krav til fair trade, der er nævnt i punkt 1.4.1.

2.2 Fair trade-konceptet er udviklet ud fra et ønske om at opbygge økonomiske forbindelser til producenterne i udviklingslandene, der er marginaliseret i den internationale handel. Fair trade handler om bæredygtig udvikling og har en væsentlig samfundsmæssig betydning for landene på den sydlige halvkugle. Fair trade sigter mod at mindske fattigdommen, bl.a. gennem støtte til producentorganisationerne. I landene på den nordlige halvkugle forsøger folkene bag fair trade at fremme en mere bæredygtig forbrugsmodel.

2.3 Denne sektor, som endnu er ung og under udvikling, er i stærk vækst og nyder i stadig stigende grad opmærksomhed blandt de europæiske forbrugere.

2.4 Imidlertid er det fortsat nødvendigt at gøre en indsats for at styrke forbrugernes tillid, for selv om de sympatiserer med fair trade-konceptet, siger mange, at de mangler information og godt kan forestille sig, at store virksomheder eller store distributionsvirksomheder kunne finde på at misbruge fair trade-navnet.

2.5 Specialbutikker er fortsat vigtige afsætningskanaler for fair trade-produkter. Der findes mange af disse butikker, som er små, og som forbrugerne er glade for at handle i.

3. Baggrund

3.1 I artikel 23 i Menneskerettighedserklæringen fra 1948 hedder det: »Enhver, der arbejder, har ret til et retfærdigt og gunstigt vederlag, der sikrer ham selv og hans familie en menneskeværdig tilværelse, og om fornødent tillige til andre sociale beskyttelsesforanstaltninger«.

3.2 Handelen med fair trade-produkter så første gang dagens lys i 50'ernes USA, vandt derefter indpas i Storbritannien og tog siden fart i resten af Europa. Fair trade er udtryk for en voksende bevidsthed om de sociale og miljømæssige skader, der forårsages af industrilanden importsektorer.

3.3 I 1964 tog UNCTAD (De Forenede Nationers Konference om Handel og Udvikling) skarpt afstand fra de ulige handelsvilkår og slog alarm over for det internationale samfund om, at de regler, som styrede den internationale handel, set fra et menneskeligt og socialt synspunkt var aldeles uholdbare. Landene på den sydlige halvkugle insisterede på, at det var nødvendigt med en mere retfærdig samhandel (»Trade, not aid«).

3.4 Nogle datoer af betydning for fair trade:

- 1860 – Udgivelse af bogen »Max Havelaar«, skrevet af Eduard Douwes Dekker
- Slutningen af 1940'erne – Ten Thousand Villages og SERRV i USA begynder at handle med de fattige samfund på den sydlige halvkugle
- Slutningen af 1950'erne – OXFAM UK markedsfører i sine britiske butikker håndværksprodukter fremstillet af kinesiske flygtninge
- 1957 – Unge hollandske katolikker opretter en forening, som har til formål at importere produkter fra udviklingslandene
- 1964 – OXFAM UK opretter den første organisation for alternativ handel (ATO – engelsk forkortelse)
- 1967 – Den første fair trade-organisation oprettes i Holland
- 1969 – De første fair trade-butikker åbner i Holland
- 1971 – Det første fair trade-kooperativ dannes i Bangladesh (»jute work«)
- 1973 – Fair trade-kaffe sælges for første gang i Holland
- 1988 – »Fair trade«-mærket under navnet Max Havelaar tildeles for første gang et kaffeprodukt
- 1989 – International Federation for Alternative Trade (IFAT) oprettes og omdannes efterfølgende til World Fair Trade Organization (WFTO)
- 1990 – European Fair Trade Association (EFTA) oprettes
- 1993 – Mærkningsorganet Transfair oprettes i Tyskland
- 1994 – Te gør sit indtog i handlen med fair trade-produkter
- Network of European World Shops (NEWS!) dannes
- 1996 – Der sælges for første gang fair trade-bananer i Holland

- 1997 – Mærkningsorganisationerne (Max Havelaar, Transfair, Rättvisemärkt, Faire Trade m.fl.) går sammen og danner Fairtrade Labelling Organizations International (FLO) Butikskæderne Monoprix og Auchan forpligter sig til at sælge fair trade-kaffe
- 1998 – Fair trade-organisationerne (FLO, IFAT, NEWS! og EFTA) går sammen i FINE
- 2004 - Salg af fair trade-produkter i visse kantiner i Frankrig.

3.5 Verdenshandelsorganisationens regler tager ikke hensyn til hverken menneskelige, sociale eller miljømæssige forhold. Behovet for at protestere får folk til at tilslutte sig en form for handel, der har et menneskeligt ansigt. Set med deres øjne er fair trade beviset på, at det er muligt at skabe en anderledes verden. Fair trade fremmer gennemsigtighed, god forvaltning og ansvarlighed og bidrager dermed til en bæredygtig udvikling.

4. Beskrivelse

4.1 Det, der er vigtigt for fair trade-handlen og mere overordnet for et etisk, ansvarligt og medmenneskeligt forbrug, er at definere midler til at gøre den succes, der er opnået hos befolkningen, mere permanent ved at:

- sikre, at den måde fair trade-handlen fungerer på, er både gennemsigtig, synlig og let forståelig
- garantere, at køb af fair trade-produkter vil komme udviklingen af landbrugsbedrifter i udviklingslandene til gode.

4.2 EØSU konstaterer, at der i udarbejdelsen af fair trade-standarderne er blevet taget hensyn til arbejdstagernes grundlæggende rettigheder (ILO), miljøkrav og biodiversiteten samt bedre betaling af producenterne i de internationale handelsforbindelser.

4.3 Det at sætte de to ord »fair« og »trade« sammen kan for nogle virke modstridende, for markedslovene er blottede for menneskelige værdier. Men at forbinde handel med den sociale dialog med det formål at opnå større retfærdighed i verdenshandlen bliver en af det 21. hundredes store udfordringer, som EØSU gerne vil være med til at løfte. Den kan nemlig skabe grobund for en bæredygtig udvikling ved at tilbyde bedre handelsbetingelser og sikre de producenter og arbejdere, som blev kørt ud på et sidespor ved Doha-runden, deres rettigheder.

4.4 Indførelsen af nye mærkningsordninger og adfærdskodekser på initiativ af nye aktører, som hævder at praktisere fair trade, forvirrer samtidig forbrugerne. Med risiko for at udvande konceptet, dets principper og de kriterier, som definerer det, skaber mangfoldigheden af referencesystemer og garantier grundlag for økonomisk opportunisme, der er baseret på garantisystemer, som på den ene side er mindre bekostelige for dem, der ofte senere i produktionskæden bærer omkostningerne, men som på den anden side resulterer i lavere støtte til udviklingslandene. EØSU vil gerne give udtryk for sit ønske om, at fair trade-organisationerne opretter en international certificeringsordning (se ovenstående forslag om terminologi), forudsat at der oprettes et uafhængigt, akkrediteret kontrolorgan, og naturligvis at den gældende fødevarerlovgivning overholdes.

4.5 EØSU kræver, at alle fair trade-produkter garanteres efter samme kriterier i alle EU-landene. Der findes i dag ikke nogen officiel, juridisk bindende europæisk definition af fair trade, men EØSU vil gerne tilslutte sig den fælles definition, som blev vedtaget af FINE (netværk som udgøres af FLO, IFAT, NEWS! og EFTA) og anvendt af Kommissionen i en nylig meddelelse om fair trade ⁽¹⁾:

»Fair trade er et handelspartnerskab baseret på dialog, gennemsigtighed og respekt, der efterstræber større lighed i international handel. Det bidrager til bæredygtig udvikling ved at tilbyde bedre handelsforhold til og sikring af de marginaliserede producenter og arbejderes rettigheder – især i udviklingslandene.

Fair trade-organisationerne er (med opbakning fra forbrugerne) aktivt engageret i at støtte producenter, øge opmærksomheden og fremme ændringer i regler og praksis for konventionel international handel.«

5. Producenterne (principper)

5.1 Fair trade sikrer, at producenterne får den bedst mulige pris på et stabilt grundlag og i form af indkomster, der er store nok til at opretholde en rimelig levestandard. Disse fastsættes af producenterne organisationer og fagforeningerne i hver enkelt region og land.

5.2 Prisen skal fastsættes på grundlag af de gennemsnitlige produktionsomkostninger med udgangspunkt i:

- tid forbrugt af den lokale arbejdskraft til en løn, der er justeret, så den sikrer en rimelig levestandard

⁽¹⁾ KOM(2009) 215 endelig.

- nødvendige investeringer på mellemlangt eller langt sigt for at kunne leve op til de økonomiske, miljømæssige og sociale standarder for fair trade
- en markedsanalyse
- politiske valg for flertallet af aktører inden for fair trade: forudgående finansiering på 60 % til producenterne inden høst, en stabilisering af forholdet mellem producenterne og distributørerne med henblik på at sikre producenterne afsætningsmuligheder og distributørerne forsyninger.

5.3 Fair trade bør stille krav og f.eks. afvise udnyttelse af arbejdskraften, især når det gælder børn, samt udvise respekt for Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) regler, også selv om landets sociale love ikke stiller krav herom.

5.4 Fair trade sikrer en delvis forudbetaling af fødevarer og giver på den måde producenterne mulighed for at finansiere deres råvarer.

5.5 Fremstillingen af fødevarer bør ubetinget tage hensyn til miljøet og naturressourcerne og den gældende lovgivning i EU.

5.6 Fair trade-handlen giver mulighed for at skabe socialt nyttige job på alle stadier i processen (og dermed også give de mest udsatte mulighed for at genfinde værdigheden i arbejdet).

5.7 Fair trade-branchen sikrer, at fødevarerne til enhver tid er sporbare, og at offentligheden til alle tider har fuldt indblik i alle aktiviteter i alle kædens led (sammenhæng, pris, avance osv.).

5.8 Fair trade-handlen bør give mulighed for, at der opstår en solidarisk økonomi med en bæredygtig udvikling for øje.

5.9 Fair trade-handlen bør vurderes udelukkende på handlinger og konkrete engagementer og ikke blot på de gode intentioner.

5.10 Fair trade er en veletableret måde at tage hul på en ny global fødevarepolitik, som respekterer mennesket.

6. Produkterne

6.1 Den største del af fair trade-handlens omsætning stammer fra fødevarer. Blandt disse produkter kommer kaffe ind på en førsteplads. Ligeledes finder man te, chokolade, tørret frugt, krydderier, ris, korn, sukker, honning og syltetøj. Friske produkter er kommet til for nylig, men de har kun en lille plads i fair trade-butikkerne på grund af deres lave omsætningshastighed. Imidlertid er der sket en betragtelig stigning i salget af disse produkter, siden forbrugerkooperativer og andre private forhandlere begyndte at forhandle dem.

6.2 Med det sigte at bidrage til at forbedre situationen for de små producenter i udviklingslandene, burde fair trade give

mulighed for dannelse af produktionskæder for forarbejdede fødevarer, således at der skabes socialt bæredygtige job.

6.3 Fair trade-branchen bør kunne sætte fokus på behovet for at arbejde med større forsyningskæder for at give større politisk vægt til denne proces, samtidig med at producenterne interesser respekteres.

7. De vigtigste lande

7.1 De lande, som berøres af fair trade-landbrugsproduktion, er alle lande på den sydlige halvkugle. Fair trade har, fordi der hersker relativ gennemsigtighed i dens handelsprocesser, sat fokus på, hvor lille en del af den pris, forbrugeren betaler, der kommer producenten til gode (for hver 100 euro, der betales, vender kun 20 euro tilbage til oprindelseslandet), og hvor stor en del af merværdien (i f.eks. forarbejdnings- og salgsleddet) der tilfalder den industrialiserede del af verden. Det egentlige spørgsmål er fair trade-handlens evne til varigt at ændre spille-reglerne i den internationale handel.

8. Lovgivning eller certificering

8.1 Efter EØSU's mening er certificeringsordninger den bedste garanti for forbrugerne. Certificering er en kontrolproces, der udføres af en (efter en akkrediteringsprocedure) akkrediteret og uafhængig ekstern organisation, som attesterer, at en tjenesteydelse, et produkt eller en proces lever op til en række fastsatte krav (eventuelt i form af en standard). Certificeringen og akkrediteringen er således to kontrolprocedurer, hvor akkrediteringen omfatter kontrol af nogle kompetencer, mens certificeringen efterprøver en overensstemmelse med en række krav. Det, der er vigtigt for fair trade-handlen og mere overordnet for et etisk, ansvarligt og medmenneskeligt forbrug, er at finde midler til at gøre den opnåede succes mere permanent og derigennem:

- 1) Sikre, at den måde fair trade-sektoren fungerer på, er både gennemsigtig, synlig og let forståelig. På dette område bør der udføres et egentligt informationsarbejde for at forklare rækkevidden og udfordringerne.
- 2) Stå som garant for, at det vil komme en landsby, dens beboere og udviklingen af landbrugsbedrifter i udviklingslandene til gode, hvis man køber et fair trade-produkt.

8.2 Fair trade-branchen har således oprettet garantisystemer, hvis legitimitet dog er baseret på, at de har været genstand for forhandlinger, og at de forskellige deltagende parter står bag dem.

— Det garantisystem, FLO har oprettet, definerer kravene til produkterne

— De krav og den referenceramme, WFTO har oprettet, handler om praksis i de virksomheder, som er involveret i fair trade.

8.3 FLO og WFTO forsøger at opnå komplementaritet mellem deres garantisystemer. Det handler om at finde frem til fællestræk mellem deres tilgange. I dag er dette dog ikke nået videre end til en statusoversigt.

8.4 Disse kontrolsystemer er uundværlige. Det høje garanti-niveau er afgørende for at undgå en knopskydning af forskellige lovgivninger i landene på den nordlige halvkugle og er i forbrugernes interesse. Fair trade-organisationerne har allerede opstillet et sæt internationale krav og er enedes om et charter for fair trade-principper, og de bør nu fortsat samarbejde om en fælles certificeringsordning for producenter.

9. Betingelserne for udviklingsbistand

9.1 Fair trade-handlen bidrager til at reducere fattigdom og bevarer samtidig grundlaget for bæredygtig udvikling.

9.2 EU's udenrigspolitik bidrager til at fremme landbrugsopsvinget i udviklingslandene. Støtte til at opfordre mindre producenter af landbrugsprodukter til at gå over til fair trade kunne gøres til et kriterium for at få udbetalt støtte, hvilket ville bidrage til en bæredygtig udvikling i disse lande.

10. Udfordringer for fair trade-branchen

10.1 Det er indiskutabelt, at handelen med fair trade-produkter er en del af de lokale og internationale aktørers kommercielle, sociale, uddannelsesmæssige og politiske dynamik.

10.2 Fair trade er en socioøkonomisk nyskabelse, der støttes af civilsamfundet, fordi dette koncept kan ændre den internationale handelspraksis for dermed at tage mere hensyn til mennesket. Den bør:

- fastholde sin indflydelse for så vidt angår virksomhedernes sociale og miljømæssige ansvar
- skabe social opbakning i samarbejde med fagforeninger, forbrugerorganisationer, miljøorganisationer samt de lokale producentsammenslutninger

— udvide og diversificere sit marked, da handlen har behov for at udvide sit produktudvalg og sine netværk

— tilbageføre en større del af merværdien til producenterne

— hjælpe producenterne på den sydlige halvkugle med at organisere sig, så de opnår større uafhængighed

— fremme lokal udvikling og bedre vilkår for de grundlæggende økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

— være i stand til globalt at forbedre den konventionelle handels regler og praksis.

11. »Fair«, også for de europæiske producenter?

11.1 Alle fair trade-landbrugsprodukter kommer fra udviklingslande. Visse produkter, som f.eks. sukker, vin og bananer, produceres imidlertid også i europæiske lande under betydeligt højere sociale standarder, hvilket kan gøre dem noget dyrere end et fair trade-certificeret produkt.

11.2 For at undgå denne kildne situation er det nødvendigt at oprette en international organisation af producenter i disse sektorer med henblik på at finde kompromiser, som alle kan være tilfredse med.

12. Fair trade, nyt økonomisk fundament

12.1 Mange menneskerettighedsorganisationer kritiserer resultaterne af den internationale handel (WTO).

12.2 De forskellige aktører og berørte parter inden for fair trade-handlen adskiller sig på globalt plan, både set fra et kvalitativt og kvantitativt synspunkt. Det er i øvrigt deres evne til at dække de forskellige områder af fair trade-handlen, som giver tiltaget mening og mulighed for, at det kan få en stor betydning.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

*Appendiks I***Procent af den betalte pris der vender tilbage til producenterne i forhold til den konventionelle handel**

Handel	Kaffe	Darjeeling te	Sukker	Quinoa	Basmatiris
Konventionel	5 %	7 %	2,5 %	6,7 %	6,5 %
Fair trade	17 %	9,5 %	3,8 %	8,5 %	9,5 %

Appendiks II

Eksempel på specifikation af prisen på thailandsk Max Havelaar ris:

- 15 % til producenten
 - 26 % i forarbejdningssomkostninger
 - 2 % i afgifter
 - 57 % i emballage- og distributionsomkostninger.
-

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den nordlige dimension i ugunstigt stillede regioner (initiativudtalelse)

(2009/C 318/07)

Ordfører: **Kaul NURM**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 26. februar 2009 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»Den nordlige dimension i ugunstigt stillede regioner«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Kaul NURM til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september, følgende udtalelse med 175 stemmer for, 1 imod og 5 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 De grundlæggende mål med den fælles landbrugspolitik, bl.a. fødevarerikigheden, er fortsat aktuelle, såfremt landbruget bevares i hele EU, også i de nordlige regioner.

1.2 I centrum for denne udtalelse står de naturlige, klimatiske og geografiske særpræg og problemer i EU's nordlige regioner, hvor landbrugsproduktionen er underlagt visse begrænsninger som følge af det kolde klima, hvilket resulterer i et højere omkostningsniveau, som landmænd i klimamæssigt set mere fordelagtige områder ikke har.

1.3 I de nordlige regioner er landbrugsproduktionen mere omkostningskrævende og produktiviteten væsentligt lavere end i mere gunstigt beliggende dyrkningsregioner. Den stadig faldende rentabilitet og landmændenes svindende motivation stiller spørgsmålstegn ved den fremtidige udnyttelse af landbrugsarealerne i Europas nordlige regioner. Denne fare kan imødegås ved hjælp af velegnede landbrugspolitiske instrumenter.

1.4 I regioner med naturbetingede ulemper må jorden fortsat dyrkes med henblik på bevarelse af de traditionelle landbrugsformer og områder med høj naturværdi. Dette mål kan opfyldes gennem instrumentet til betalinger for naturbetingede ulemper, dog under forudsætning af, at støtten i højere grad end hidtil målrettes mod de regioner, hvor faren for, at landbrugsjord tages ud af produktion, er størst.

1.5 Udover fastlæggelsen af nye kriterier for klassificeringen af områder med naturbetingede ulemper må der samtidig ses nærmere på finansieringsmodellerne bag dette initiativ med henblik på at skabe konkrete resultater. Der bør ses nærmere

på muligheden for at integrere betalingerne til områder med naturbetingede ulemper i betalingerne under første søjle. Det nuværende system, hvor størrelsen af de direkte betalinger er baseret på omfanget af den forudgående produktion, giver landmænd i mere gunstigt stillede regioner en fordel. Udligningsgodtgørelsen kompenserer ikke i tilstrækkeligt omfang for de vanskeligere produktionsforhold i de naturmæssigt set ugunstigt stillede områder.

1.6 Ved beregningen af støtten til ugunstigt stillede områder bør der fremover for hver enkelt regions vedkommende tages højde for de samlede omkostninger, som er forbundet med overvindelsen af naturbetingede ulemper og vanskelige produktionsforhold. Desto vanskeligere de naturlige forhold er, desto højere bør tilskuddene være. Alligevel bør der også fastlægges en øvre og nedre tærskel for betalingerne størrelse.

1.7 Ved kortlægningen af naturbetingede ulemper bør der tages hensyn til såvel summen af de positive temperaturer i vækstperioden som summen af de negative temperaturer i vinterperioden i den enkelte region.

1.8 De nordlige regioner befinder sig langt fra de største markeder i Europa. Landdistrikterne i disse områder er ekstremt tyndt befolkede. Landbrugsarealerne er fragmenterede, og disse forhold bidrager til en forøgelse af landbrugsbedrifternes produktionsomkostninger. Med henblik på at forhindre en affolkning af disse områder og bevare landbrugsproduktionen er det nødvendigt at udbetale udligningsgodtgørelser taget fra midlerne til ugunstigt stillede områder. Derfor anbefaler EØSU, at der ved fastlæggelsen af kriterier for klassificering af ugunstigt stillede områder også tages højde for den lave befolkningstæthed. I tillæg bør der også udarbejdes kriterier for støtte til landbrugsproduktion i skovrige områder.

1.9 EØSU anbefaler, at man ved udarbejdelsen og fastlæggelsen af kriterierne for en ny klassificering af ugunstigt stillede områder (områder med naturbetingede ulemper) tager højde for de naturlige, klimatiske og socialøkonomiske særpræg ved de nordlige regioner, som nævnes i udtalelsen. En mulighed kunne være at definere disse områder som særlige områder på samme måde, som det er tilfældet med bjergregioner.

2. Baggrund

2.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg har allerede i tidligere initiativudtalelser beskæftiget sig med emnet ugunstigt stillede regioner ⁽¹⁾.

2.2 Den 21. april 2009 fremlagde Kommissionen sin meddelelse KOM(2009) 161 endelig, hvori det foreslås at ændre principperne for definition af de ugunstigt stillede regioner og fastlægge nye kriterier. Blandt andet foreslår Kommissionen en ny betegnelse for de ugunstigt stillede områder og anbefaler, at man fremover kalder dem »områder med naturbetingede ulemper«. EØSU hilser denne nye strategi velkommen.

2.3 Da den fri bevægelighed for varer og tjenesteydelser er garanteret i EU's indre marked, kan man i EU's nordlige regioner, der har højere enhedsomkostninger, ikke på længere sigt opretholde en landbrugsproduktion uden særlig støtte. Disse forhold påvirker den sociale og miljømæssige bæredygtighed samt biodiversiteten i disse områder negativt.

2.4 De enkelte medlemsstaters regler for ugunstigt stillede områder og konsekvenserne heraf er ikke indbyrdes sammenlignelige. Idet der anvendes en bred vifte af kriterier, tager de nuværende støttekriterier for ugunstigt stillede områder ikke i tilstrækkelig grad højde for de specifikke produktionsforhold, der skyldes naturlige og klimamæssige forudsætninger, hvilket resulterer i, at kompensationen for disse produktionsforhold bliver utilstrækkelig og uforholdsmæssig.

2.5 Med henblik på at garantere fødevarer sikkerheden i Europa og verden på langt sigt er det nødvendigt fortsat at drive landbrug også i EU's nordlige regioner, hvor landbrugs-klimaet ifølge prognoserne kan forbedres over de næste 50 til 100 år som følge af den globale opvarmning, mens de sydlige regioner tørrer ud, således at landbrugsproduktionen i Europa sandsynligvis vil forskydes mod nord.

3. De naturlige og klimatiske særpræg ved de nordlige regioner, en generel beskrivelse af de eksisterende problemer og begrundelsen for en særbehandling af disse områder

3.1 Landbrugsproduktionen i EU's nordlige regioner adskiller sig fra produktionen i Central- og Sydeuropa ved en meget kortere vækstsæson, et samlet set væsentlig lavere gennemsnit for de temperaturer, der er nødvendige for planters vækst og et nedbørsoverskud det meste af året. Nedbøren er ikke ligeligt

fordelt henover året: i forårs- og sommerperioden, hvor planterne spirer og vokser er nedbørsmængden ikke tilstrækkelig, mens de hyppige regnbyger om efteråret gør det vanskeligt at bringe høsten rettidigt i hus og resulterer i kvalitetsmæssige forringelser.

3.2 Stor indflydelse på landbruget i de nordlige regioner har også den lange vinter og den dermed forbundne frost i jorden. Temperaturerne kan falde til helt under -40 °C. Frostens indtrængen i jorden afhænger af såvel summen af de negative temperaturer som snelagets tykkelse, der i Letland og Estland kan være på op til en meter og i det nordlige Finland og Sverige på op til 2 meter. Sneens smeltning og jordens optøning er langsommelige processer, der udskyder forårssåningen og vækstsæsonens begyndelse. Alt efter breddegraden og afstanden til havet foregår forårssåningen i de nordlige regioner i perioden ultimo april til medio juni. Derfor må der ved udarbejdelsen af kriterierne til klassificering af ugunstigt stillede regioner også tages hensyn til summen af de negative temperaturer i de enkelte regioner.

3.3 Opførelsen af bygninger er forbundet med højere omkostninger til støbning af fundamenter i frostfri jord, anlæggelse af vandedninger og kloakering under frostgrænsen og isolering af bygningernes ydermure. Der er også betydelige omkostninger forbundet med opvarmning af bygningerne om vinteren og snerydning.

3.4 På grund af den korte jorddannelsesproces efter istiden er jordbunden i de nordlige områder tyndere og karakteriseret ved en differentieret jordkvalitet og -tekstur. Jordbunden er som hovedregel våd, visse steder stenet samt uforholdsmæssigt leret, sandet eller tørveholdig. Der må derfor investeres store summer i at forbedre jordbunden, først og fremmest i anlæggelse og vedligeholdelse af dræningssystemer, men også i gødning af markederne med kalk.

3.5 De nordlige regioner er kendetegnet ved bakkede og fragmenterede glaciale overfladeformer, hvor skove bestående af nøjsomme træsorter samt vådområder og andre naturområder er fremherskende. Derfor er landbrugsarealerne små og spredt over et stort område. Der findes områder, hvor gennemsnitsstørrelsen for en landbrugsbedrifts marker er på under én hektar, og hvor markederne ligger spredt rundt omkring i skove ret langt fra selve gården. På den måde bliver det umuligt at anvende større og mere effektive maskiner, samtidig forøges bedriftens produktions- og interne transportomkostninger. Sådanne naturbetingede ulemper lader sig heller ikke udligne ved, at der satses på dyrkning af andre afgrøder eller ved at landbrugsproduktionen på anden vis rationaliseres. Derfor må der opstilles supplerende kriterier, som tager højde for de naturbetingede ulemper i skovrige områder. Et kriterium kunne være andelen af agerjord pr. hektar. En af foranstaltningerne til fordel for ugunstigt stillede områder bør også bestå i en udliggning af de ekstra transportomkostninger, som den enkelte gård har.

⁽¹⁾ EUT C 318 af 23.12.2006, s. 86; EUT C 44 af 16.2.2008, s. 56 og EUT C 120 af 16.5.2008, s. 47.

3.6 Landdistrikterne i de nordlige regioner er meget tyndt befolkede. Udenfor de store byer ligger befolkningstætheden på under 10 indbyggere pr. kvadratkilometer, for fjernt liggende områders vedkommende er der sågar tale om under 3, hvilket forårsager høje transportomkostninger, hvad angår såvel landbrugsproduktion som adgang til offentlige eller private tjenesteydelser. I det 20. århundrede steg arbejdskraftproduktiviteten i Nordeuropa stærkt som følge af mekaniseringen, mens arbejdspladser på landet gik tabt. Derfor har den lave befolkningstæthed og det begrænsede udbud af infrastrukturtjenesteydelser udviklet sig til en faktor, der får borgerne til at forlade landdistrikterne - mange landmænd opgiver at drive landbrug, da deres børn ikke ønsker at videreføre bedriften. Alligevel udgør landbruget sammen med skovbrug og turisme det økonomiske grundlag for livet på landet i de nordlige områder. Landkommunerne er væsentligt mindre, derfor er udgifterne pr. indbygger til offentlige tjenesteydelser, f.eks. skolegang og uformelle uddannelsesaktiviteter, væsentligt højere. I tyndt befolkede landdistrikter er leveomkostningerne højere, idet de få indbyggere i henseende til forbrug af varer og tjenesteydelser kun udgør en lille kundegruppe. De fjerntliggende egne i de nordlige regioner ligger for langt væk fra de store befolkningscentre til, at indbyggerne dagligt kan køre på arbejde eller benytte sig af tjenesteydelserne der. En af foranstaltningerne til fordel for ugunstigt stillede områder bør derfor bestå i at udligne de ekstra transportomkostninger fra befolkningscentrene (markedet) til de fjerntliggende landbrugsbedrifter.

3.7 Jo færre mennesker der i Nordeuropa lever i landdistrikterne, desto højere bliver leveomkostningerne for disse borgere, idet store afstande må tilbagelægges for at få adgang til varer, tjenesteydelser, sundhedstjenester, uddannelse mm. Derfor har bevarelse og skabelse af arbejdspladser i landbruget og andre sektorer særlig betydning for Nordeuropas tyndt befolkede områder. Såvel den fælles landbrugspolitik som regionalpolitikken bør arbejde henimod ovenstående mål. En vellykket gennemførelse af disse politikker vil være afgørende for, om det lykkes at skabe balance i vandringsen fra land til by, standse afskrivningen af de landlige områder samt sætte en stopper for den økonomiske og sociale braklægning af fjerntliggende områder. I sidste ende er det også af sikkerhedspolitiske grunde vigtigt for EU som helhed, at disse grænseregioner ikke affolkes.

3.8 Skov- og vådområderne i de nordlige regioner udgør sammen med et ekstensivt drevet landbrug og halvt naturlige økosystemer grundlaget for naturens mangfoldighed og den rige biodiversitet. Derudover er Norden yngleområde for millioner af trækfugle, som søger næring på marker og uberørte enge.

3.9 På grund af de naturbetingede ulemper og de transportomkostninger, som er forbundet med opsplitningen af land-

brugsarealerne og den lave befolkningstæthed, er landbrugsbedrifternes økonomiske levedygtighed mindre i de nordlige områder og indtægterne er lavere. Dette har været afgørende for det hidtidige lave niveau for den direkte støtte (1. søjle) inden for rammerne af den fælles landbrugspolitik. I de nordlige områder med naturbetingede ulemper kan dyrkning af landbrugsarealer, bæredygtig produktion af fødevarer og landskabspleje kun sikres, hvis landmændene garanteres en indkomst, der kan sammenlignes med indtjeningen hos landmænd i mere gunstigt beliggende områder. I modsat fald vil borgerne forlade landsbyerne og ikke længere dyrke markerne. Opdyrkede kulturlandskaber braklægges, og arealernes dyrkningsegnethed gå tabt. Som en mulighed anbefaler EØSU Kommissionen at undersøge de nordlige regioners særpræg nærmere og i givet fald definere disse områder som særlige områder på linje med bjergregioner.

3.10 De naturbetingede ulemper karakter og udbredelse kan være yderst forskellige fra region til region. Derfor bør der ved beregningen af støtteudbetalingerne til de ugunstigt stillede områder for hver enkelt regions vedkommende fremover tages højde for de samlede omkostninger, der er forbundet med imødegåelsen af naturbetingede ulemper og ugunstige produktionsbetingelser: Desto vanskeligere naturlige betingelser, desto højere bør støtten være. Der bør dog fastlægges en øvre og nedre grænse for støtten.

4. Naturbetingede begrænsninger for agerbrug, beskrivelse af de eksisterende problemer og begrundelsen for en særbehandling af disse områder

4.1 I de nordlige områder spiller de kolde vintre, den korte vækstsæson, lave gennemsnitstemperaturer og de store nedbørsmængder, der kræver store investeringer i dræningssystemer, en rolle for agerbruget. Dræningssystemer har alt efter de anvendte materialer en levetid på ca. 30-50 år og må derefter fornyes. Derudover er der hvert år ekstraomkostninger forbundet med tilsyn og vedligeholdelse af dræningssystemerne. Anlæggelsen og vedligeholdelsen af dræningssystemer er en forudsætning for, at våd jord kan opdyrkes.

4.2 Jordbunden i de nordlige områder er på grund af den krystallinske undergrund og sandsten for størstedelens vedkommende sur. For at gøre jorden dyrkningsmoden må markerne tilføres kalk hvert 6.-8. år, hvilket skaber meromkostninger, der ikke opstår i områder med pH-neutral jordbund. Kalktilførslen foretages ikke for at forhøje jordens frugtbarhed, den er en grundlæggende forudsætning for, at sur jord kan opdyrkes og de vedvarende naturbetingede ulemper dermed udlignes. EØSU mener, at problemet med sur jordbund i højere grad end hidtil bør spille en rolle ved klassificeringen af ugunstigt stillede områder og fastlæggelsen af nye kriterier.

4.3 I de nordlige regioner må alt korn tørres i særlige korn-tørningsanlæg, idet vandprocenten i de høstede afgrøder kan ligge på op til 30 %. Med henblik på lagring må kornet imidlertid tørres til det har en vandprocent på 12-14 procent. Bygningen af korn-tørningsanlæg kræver store investeringer og den energi, der anvendes under tørringen, forårsager betydelige meromkostninger. Udgifterne til siloer og tørningsanlæg kan beløbe sig til 300 000 EUR, og anlæggenes levetid er 10 til 15 år, alt afhængigt af, hvor intensivt de benyttes. Landmændene anslår omkostningerne til tørring af korn til gennemsnitligt at ligge på 20-25 EUR pr. ton, selvom kornets vandprocent og den mængde energi, der bruges til tørring varierer fra år til år. Ved et gennemsnitligt udbytte på tre til fire tons pr. hektar i de nordlige områder stiger produktionsomkostningerne således med ca. 60 til 100 EUR pr. hektar.

4.4 De dyrkede plantesorter må være mere kulderesistente og kunne overleve den nattefrost, der ofte dukker op helt hen i juni. Derfor er høstudbyttet også mindre. På grund af den korte vækstperiode kan der ikke dyrkes sorter, der, som f.eks. fodermajs, har brug for en lang vækstsæson, foretrækker højere gennemsnitlige dag- og nattemperaturer, og som ellers ville bidrage til at reducere omkostningerne ved kvægopdræt betydeligt. Derfor fodres kvæget hovedsageligt med græsensilage, hvor prisen pr. enhed er højere end ved fodermajs.

4.5 Nattefrost er først og fremmest til fare for dyrkningen af frugter og bær samt grøntsager. Mindst hvert 10. år kommer der i blomstringstiden så stærk nattefrost, at hele høsten tilintetgøres. Der findes ganske vist forskellige muligheder for at forebygge nattefrostens skader, f.eks. frostbeskyttelse ved vanding, røgvægge, afdækning med flis mm., men disse metoder er forbundet med et større forbrug af finansielle midler og arbejdskraft.

4.6 På grund af den korte vækstperiode må alt markarbejde udføres i løbet af en meget kort periode. En forudsætning herfor er, at man har adgang til en forholdsmæssigt stor maskinpark, hvilket resulterer i en forøgelse af de gennemsnitlige investeringer pr. hektar.

5. Naturbetingede begrænsninger for kvægavl, beskrivelse af de eksisterende problemer og begrundelsen for en særbehandling af disse områder

5.1 I nord er græsningsperioden for kvæget kortere (fra midt i maj til slutningen af september). Derfor må der lagres større mængder af foder til vinteren, hvilket forøger produktionsomkostningerne. Derudover må der bygges særlige lagerfaciliteter til opbevaring af vinterfoderet. Vejrforholdene gør ofte, at man ikke kan høste græsset på det mest optimale tidspunkt, og dette har en negativ indflydelse på næringsværdien. Hyppige

regnbyger i perioden, hvor der slås hø eller høstes ensilage, kan resultere i, at foderets kvalitet forringes.

5.2 Udgifterne til bygninger og staldanlæg er højere end i varmere regioner, idet fundamenterne skal støbes i frostfri jord. Også vandedninger og kloakering skal anlægges under frostgrænsen (i f.eks. Estland betyder det mindst 1,2 meter under jorden).

5.3 Rydningen af sne og is om vinteren medfører også ekstraudgifter for landbrugsbedrifter og i forbindelse med vejnettet. Frostskader gør det nødvendigt at udskifte vejbelægningen hvert 5. til 10. år. På grund af den lave befolkningstæthed findes der mange mark- og grusveje i de nordlige lande. Vedligeholdelsen og udbedringen af disse kræver yderligere finansielle midler, først og fremmest til udbedring af skader om foråret og modvirkning af støvdannelse om sommeren.

5.4 Omkostningerne pr. kilo produceret mælk er højere i tyndt befolkede områder end i tæt befolkede områder med et intensivt landbrug, idet mælken må fragtes over lange afstande. På mange øer i f.eks. have og indre farvande er mælkeproduktionen blevet indstillet, da den pga. transportomkostningerne ikke var rentabel. Det er ligeledes dyrere at levere andre produkter, som er nødvendige for landbrugsbedrifternes produktion.

6. Bevarelse af landbruget og livet på landet i de nordlige regioner har betydning for hele EU

Opretholdelse af landbrugsproduktionen og imødegåelse af landdistrikternes affolkning i de nordlige regioner har fælles-europæisk betydning, idet dette vil bidrage til

- at forsyne befolkningen i disse områder med lokale fødevarer og garantere EU's fødevarer-sikkerhed, hvis den globale opvarmning bliver en realitet;
- bevarelse af arbejdspladser og dermed imødegåelse af landområdernes affolkning;
- bevarelse af biodiversitet og i mange tilfælde en forøgelse af denne;
- bevarelse af et åbent landskab og dermed områdernes tiltrækningskraft for turisme- og fritidssektoren;
- at garantere sikkerheden i EU's grænseområder.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om slutbrugernes bidrag til større energieffektivitet — politikker og programmer (initiativudtalelse)

(2009/C 318/08)

Ordfører: **Claudio CAPPELLINI**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 10. juli 2008 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»Slutbrugernes bidrag til større energieffektivitet - politikker og programmer (Initiativudtalelse).«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet, som udpegede Claudio CAPPELLINI til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 8. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 126 stemmer for og 2 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 I løbet af den seneste mandatperiode har Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) beskæftiget sig med de forskellige problemstillinger, der knytter sig til de europæiske energieffektivitetspolitikker og alle aspekter heraf (ekstern dimension, energiudfordringerne på kort og lang sigt, forsynings- og sikkerhedspolitikkerne) med det formål at nå frem til en energipolitik, der er omkostningseffektiv og bæredygtig, og udvalget understreger betydningen af at udbrede og udnytte resultaterne af de energieffektivitetsdage, som EØSU har taget initiativ til i samarbejde med alle de øvrige berørte grupper, slutbrugere og medlemsstaterne. På den baggrund opfordrer det Kommissionen og det nye Europa-Parlament til igen at tage reelt fat på de anbefalinger, udvalget allerede har fremsat i tidligere udtalelser⁽¹⁾.

1.2 EØSU mener endvidere, at gennemførelsen af en energipolitik, der fremmer effektiviteten og nye »rene« teknologier, kan løse ikke kun miljøproblemerne, men også mindske vores afhængighed af energiforsyning og modvirke de høje omkostninger ved råvarer og følgevirkningerne heraf for slutbrugere.

EØSU anbefaler at intensivere indsatsen for systematisk at inddrage slutbrugere (særligt forbrugere og de små virksomheder) i forbindelse med de nye forpligtelser, der blev fastlagt af Det Europæiske Råd i marts 2007, og for at imødegå den aktuelle økonomiske krise.

1.3 Udvalget mener, at det europæiske og nationale sociale partnerskab kan bane vejen for større inddragelse af slutbrugere af energi, særligt de små virksomheder, sammenslutninger heraf, lokale, private og offentlige partnerskaber og kooperativer, og således yde et mere afgørende bidrag til opfyldelsen af de europæiske mål om energieffektivitet og »grøn økonomi«.

Hvis denne opgave integreres hensigtsmæssigt i eksempelvis dagsordenen for den europæiske sociale dialog, herunder den sektorbaserede, kan den medvirke til at øge beskæftigelsen, skabe nye erhverv for kvalificeret arbejdskraft inden for energisektoren og til udbredelsen af nye tjenester.

1.4 EØSU mener, at beslutningen om at styrke den europæiske dimension i energipolitikkerne tillige bør kunne virke til fordel for en styrkelse på det indre marked og de nationale markeder af en strategi for bæredygtig udvikling og et mere omfattende videnskabeligt-teknologisk samarbejde, der kan sætte gang i de offentlige og private investeringer og herunder »stærkede samarbejdsformer« mellem EU's medlemsstater.

1.5 EØSU er skuffet og bekymret over manglen på ensartede og detaljerede oplysninger og data vedrørende energieffektivitet i slutanvendelserne, der gør det svært at udarbejde statistisk holdbare og harmoniserede indikatorer, hvilket bl.a. skyldes, at der kun findes meget begrænsede historiske data på EU-niveau, der er tilgængelige for slutbrugere.

ESØU beklager, at medlemsstaterne ikke rettidigt har udarbejdet de nationale energieffektivitetshandlingsplaner nævnt i direktivet.

1.6 Af hensyn til den fuldstændige, ensartede og mere effektive gennemførelse på nationalt niveau af de europæiske energieffektivitetspolitikker mener EØSU, at det haster med i samarbejde med Kommissionen og medlemsstaterne og efter forudgående systematisk høring af repræsentanter for slutbrugere at indføre et fælles europæisk overvågningssystem, der sikrer, at energiregningerne er rimelige, gennemsigtige og sammenlignelige.

⁽¹⁾ EUT C 77 af 31.3.2009, s. 54; EUT C 175 af 28.7.2009, s. 87; EUT C 228 af 22.9.2009, s. 84; EUT C 182 af 4.8.2009, s. 8.

1.7 For at forbedre gennemførelsen af de europæiske energieffektivitetspolitikker mener udvalget endvidere, at det sektorale aspekt af politikkerne skal styrkes for at bane vejen for en mere skelsættende overvågning og konsekvensanalyser. Således påvirker energipolitikkerne de enkelte typer af økonomiske aktiviteter forskelligt, det gælder såvel virksomheder, der forbruger energi (hvor problemstillingen afhænger af forbrugsmængden, typen af processer osv.), som virksomheder, der er beskæftiget inden for de forskellige sektorer i energikæden (f.eks. producenter og montører af anlæg, leverandører af energitjenester, byggevirksomheder osv.), hvor der findes et enormt latent energisparepotentiale.

1.8 EØSU er desuden overbevist om, at man ikke længere kan vente med den forenkling af de europæiske programmer (rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation (CIP), Intelligent Energi i Europa (IEE) osv.), der presser sig på, og at det er nødvendigt at inddrage slutbrugerne og fastlægge nogle mindre luftige og bedre integrerede rammer for indgrebene (som det f.eks. er tilfældet under den europæiske kapacitets-handlingsplan). Der stilles derfor forslag om et nyt integreret program, der sikrer en bedre samordning af disse aktiviteter til fordel for slutbrugerne.

EØSU opfordrer EU, medlemsstaterne og virksomhederne til at investere tilstrækkelige ressourcer i anvendt forskning og overførslen heraf til slutbrugerne, besparelser fra anvendelsen af nye informations- og kommunikationsteknologier (ikt) inden for tekniske og avancerede erhverv og udvikling og innovation inden for energi, og opfordrer til et bredere internationalt samarbejde på området.

1.9 EØSU mener, at EU straks bør tilvejebringe de skatteincitamenter og -politikker og de kreditmuligheder, der skal til for at fremme energibesparelser, ved at hjælpe alle de slutbrugere, navnlig SMV'er og offentlig-private partnerskaber, der alene eller i fællesskab iværksætter mere effektive og bæredygtig produktionsmodeller.

EØSU er klar over, at undervisning og uddannelse er helt afgørende for at udbrede en energieffektivitetskultur på europæisk niveau og foreslår derfor at lancere en ekstraordinær høring af arbejdsmarkedets parter og alle berørte parter på europæisk og nationalt niveau med det formål at omallokere EU's eksisterende finansielle ressourcer til støtte for de fag og erhverv, der beskæftiger sig med energieffektivitet, og skabe større viden og bevidsthed herom i befolkningen generelt.

2. Målene med direktiv 2006/32/EF

2.1 Formålet med direktiv 2006/32/EF er at

- »fremme en omkostningseffektiv energieffektivisering i slutanvendelserne« og derigennem forbedre energiforsynings sikkerheden;
- nedbringe udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser for at imødegå klimaændringerne og udnytte muligheden for på

omkostningseffektiv vis at realisere energibesparelser og dermed sætte gang i innovationen og øge konkurrenceevnen.

For at nå dette mål fastlægger direktivet visse overordnede målsætninger, bl.a.:

- opstilling af vejledende mål for medlemsstaternes besparelser og tilvejebringelse af de mekanismer, der skal til for at nå målene;
- fastlæggelse af de institutionelle, økonomiske og juridiske rammer, der er nødvendige for at fjerne de nuværende markedsbarrierer og -mangler, som står i vejen for effektiv slutanvendelse af energi;
- tilvejebringelse af betingelser for udvikling af et marked for energitjenester særligt for SMV'er;
- opfyldelse af et samlet nationalt vejledende energisparemål på 9 % ved direktivets niende anvendelsesår ved hjælp af energitjenester og andre energieffektiviseringsforanstaltninger.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Gennemførelsen af direktiv 2006/32/EF har vist, at de første ambitiøse mål opstillet af Kommissionen slet ikke har kunnet opfyldes som følge af, at:

- foranstaltningerne til tider ikke har været skrappe nok og for lette at omgå ved omsætningen til national lov;
- de nationale handlingsplaner og de nationale gennemførelsesbestemmelser hænger dårligt sammen og er for slappe i forhold til direktivets bestemmelser;
- ledsageprogrammerne og -foranstaltningerne er fragmenterede uden særlig stor samordning;
- der mangler ensartede data og oplysninger, som er uundværlige for at overvåge og analysere direktivets konsekvenser for slutbrugerne, og at direktivet ikke giver et tilstrækkeligt godt grundlag for en sammenhængende og bæredygtig udvikling af energieffektivitet i EU.

Erfaringerne viser, at kun nogle af de 27 EU-medlemsstater har iværksat holdbare og strukturerede energipolitikker for at øge energieffektiviteten og fremme udviklingen af vedvarende energikilder ved at sætte gang i udviklingen af nye sektorer med tilknytning til disse teknologier og dermed samtidig medvirke til at nedbringe energiomkostningerne for små virksomheder og husholdningerne.

I sin grøn bog »Et europæisk energinet, der sikrer forsyningerne, bæredygtigheden og konkurrenceevnen«⁽¹⁾ slår Kommissionen til lyd for indførelsen af én fælles transmissionssystemoperatør for hele EU.

I tre nyligt afgivne udtalelser⁽²⁾ vurderer EØSU, at man bør undersøge den praktiske mulighed for etablering af en europæisk forsyningspligt for energi som et led i den fælles energipolitik. Det påpeges kort sagt, at der må være en forudgående debat, idet sådanne tjenesteydelser vil være udtryk for europæisk solidaritet i håndteringen af de udfordringer, som Unionen står over for på væsentlige, multinationale eller transnationale områder som energiforsyningsikkerhed, forvaltning af vandressourcer, bevarelse af biodiversitet, sikring af luftkvalitet, den indre og ydre sikkerhed osv. Sådanne europæiske tjenester ville bevirke, at alle slutbrugere bliver bevidste om deres ansvar.

3.2 Slutbrugerne og den europæiske vision for energipolitikken

Visse medlemsstaters store efterslæb med hensyn til at opfylde målene om energieffektivitet og den vedvarende alvorlige økonomiske krise understreger nødvendigheden af og det preserende behov for bedre koordinerede, planlagte og veludformede indgreb fra EU's og medlemsstaternes side for at allokere ressourcer og sætte gang i de offentlige og private investeringer. Bl.a. gennem en strategi og vision for bæredygtig udvikling baseret på principperne om effektivitet, decentral produktion og nye »rene« energikilder (herunder biomasseenergi) og udveksling af resultater mellem medlemsstaterne og repræsentanter for slutbrugerne på EU-plan kunne man undgå en fragmentering af de forskningsaktiviteter, der er nødvendige ved siden af det store arbejde på internationalt plan.

For at afbøde krisen og igen sætte skub i energieffektivitetspolitikkerne og de dertil knyttede investeringspolitikker er det desuden vigtigt med en nytænkning af EU's skattepolitik og kreditpolitik over for slutbrugerne, kreditsektoren, energioperatørerne og de berørte lokale myndigheder for at fremme udviklingen af energitjenesteselskaber på europæisk plan.

3.3 Kulturen og den nye viden, der knytter sig til energieffektivitet for slutbrugerne

Det er åbenlyst, at der mangler generelle og sektorbaserede oplysninger, vurderinger af de fælles konsekvenser af de europæiske energieffektivitetspolitikker for slutbrugerne (især SMV'er og andre berørte grupper), metoder, der gør det muligt at kontrollere, om der er sammenhæng mellem internationale og europæiske mål, og en procedure for overvågning af de resultater, der opnås af fornævnte brugere.

⁽¹⁾ KOM(2008) 782 endelig/2.

⁽²⁾ EUT C 175 af 28.7.2009, s. 43; EØSU's udtalelse om »Grøn bog – Et europæisk energinet, der sikrer forsyningerne, bæredygtigheden og konkurrenceevnen«, CESE 1029/2009 (endnu ikke offentliggjort); EØSU's udtalelse, der er under udarbejdelse: »Tjenesteydelser af almen økonomisk interesse: Hvordan skal ansvaret fordeles mellem EU og medlemsstaterne?«, CESE 966/2009 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

På grundlag af en indledende kontrol i visse medlemsstater kan det konstateres, at der er meget begrænsede data om industriproduktionen og energiforbruget, fordi der ikke findes detaljerede oplysninger.

Heraf opstår behovet for at foretage stikprøveundersøgelser for at indsamle og udarbejde de data og indikatorer, der er nødvendige til overvågning og evaluering af energieffektiviteten i slutanvendelserne og energitjenesterne, således at det kan vurderes, hvordan direktivet påvirker de strategier og indgreb, der anvendes i de enkelte medlemsstater.

3.4 Indikatorerne for energieffektivitet og slutbrugernes behov

Kommissionen og medlemsstaterne kunne bl.a. ved at oprette en taskforce af uafhængige eksperter støtte og arbejde for, at der udarbejdes harmoniserede og pålidelige indikatorer, der vil gøre det muligt at måle og beregne energibesparelsen, hvilket også kan involvere udnyttelse af nye informations- og kommunikationsteknologier. Udarbejdelsen af letforståelige indikatorer kunne være en garanti for slutbrugerne, som til gengæld ville kunne anvende dem hensigtsmæssigt. En sådan fremgangsmåde ville desuden kunne mindske den stigende – vildledende eller forvirrende – brug af begreberne »grøn« og »ren« energi som ren markedsføringsstrategi uden nogen reel, påviselig eller målbar dokumentation for, at der opnås en energibesparelse eller en emissionsreduktion, og således ville man også kunne undgå urimelig handelspraksis.

3.5 En integreret overvågningsordning og observatoriefunktion, der involverer alle medlemsstaterne, ville navnlig give EU og medlemsstaterne mulighed for at:

- udnytte en europæisk taskforce af eksperter og et netværk af uafhængige organer inden for energieffektivitet til fordel for slutbrugerne og især virksomhederne, først og fremmest SMV'er og håndværksvirksomheder;
- udarbejde periodiske rapporter om EU's politikker og konsekvenserne heraf for slutbrugerne (først og fremmest SMV'er);
- råde over en informationsplatform på flere sprog, der er let at anvende og få adgang til, og konsolidere og udbygge forbindelserne mellem repræsentative organisationer på europæisk og nationalt niveau og de vigtigste interessenter.

3.6 Fjernelse af efterslæbet og udbedring af manglerne ved udarbejdelsen af de nationale handlingsplaner

De nationale handlingsplaner vidner ikke om et stærkt og seriøst engagement fra medlemsstaternes side for at nå målene i direktivet, og især ikke i forhold til at få nedbragt forbruget i de vigtigste sektorer som transport og bolig (handlingsplanerne er ofte meget generelle og indeholder ikke de oplysninger og de videnskabelige indikatorer, der skal til for at foretage en korrekt evaluering af de mulige konsekvenser af de planlagte foranstaltninger, og er ikke egnede til opnåelse af direktivets mål). Der er derfor behov for mere konkrete og gennemførlige energieffektiviseringsinitiativer og for at gøre i det mindste nogle af foranstaltningerne obligatoriske med kontrol af afvigelserne mellem de nationale handlingsplaner og de opnåede resultater, sådan

som det er tilfældet for emissionerne fra køretøjer, den generelle reduktion af CO₂-emissioner, drivhusgasemissioner og vedvarende energier.

Kommissionens nylige offentlige onlinehøring om evaluering og revision af handlingsplanen for energieffektivitet [KOM(2006) 545] (*Public Consultation on the Evaluation and Revision of the Action Plan for Energy Efficiency* [COM(2006) 545]) viser, at høringen af slutbrugerne om direktivet er mangelfuld. En årlig rapport, hvortil EØSU kunne bidrage, ledsaget af en hensigtsmæssig høringsprocedure af slutbrugerne kunne være et redskab, hvormed nogle af de mangler, der er konstateret ved udarbejdelsen af de nationale handlingsplaner, kunne udbedres.

3.7 En »ny generation« af europæiske programmer, der er mere slutbrugervenlige

Det er derfor nødvendigt at forenkle adgangsproceduren til programmerne (CIP og især Intelligent Energi i Europa), hvorved adgangen også lettes for de mindste virksomheder og deres repræsentative organisationer og myndighederne i de dårligst stillede områder (bjergområder og perifere områder). Udvalget går endvidere ind for at fremme offentlig-private partnerskaber og energitjenesteselskaber, navnlig på europæisk, nationalt og lokalt niveau, hvilket vil bane vejen for, at SMV'er reelt kan deltage i EU's politik om grønne offentlige indkøb. I forbindelse med forenklingsarbejdet og arbejdet med bedre lovgivning opfordrer udvalget desuden Kommissionen til i samarbejde med europæiske/nationale repræsentanter for slutbrugerne at se nærmere på, hvilke procedurer og hvilken praksis der er til størst hjælp for slutbrugerne og de grupper, der er berørt af direktivet, ved gennemførelsen af energieffektivitetspolitikkerne.

4. Særlige bemærkninger

4.1 I direktivet tildeles energioperatørerne en rolle i energitjenestesektoren (artikel 6). Denne bestemmelse er særlig problematisk, eftersom de store energioperatører på mange nationale markeder har været aktive i de senere led (downstream) i energikæden med energitjenester og aktiviteter efter aflæsning og opnået en fordel i medfør af deres dominerende stilling på andre led i kæden (produktion, distribution og salg), hvorved der er blevet skabt store hindringer for udviklingen af energitjenestesektoren for de små virksomheder.

4.1.1 Direktivets gennemførelse i national lov er for slutbrugerne fortsat forbundet med alvorlige problemer og giver anledning til kritik med hensyn til:

— tilgængeligheden og gennemsigtigheden af de oplysninger, der er vigtige for implementeringen af energitjenester (som ofte udelukkende er forbeholdt energioperatørerne og de relevante myndigheder) – artikel 7;

— korrekt måling og informativ fakturering af energiforbruget.

De kompetente organer i medlemsstaterne og på EU-niveau bør derfor intensivere tilsyns-, kontrol- og sanktionsforanstaltningerne og etablere en mere effektiv og skrap overvågning af energioperatørerne (jf. artikel 11 og 13 i direktivet).

4.1.2 Den reelle adgang til »finansieringsinstrumenter for energibesparelser« og funktionen af de dertil knyttede »mekanismer« bør styrkes og udbygges teknisk og politisk til fordel for slutbrugerne særligt med hensyn til energibeskatningen. Disse instrumenter og de resultater, der opnås, bør specifikt overvåges i et tæt samarbejde med de europæiske og nationale sammenslutninger af slutbrugere, og ikke mindst bør det overvejes, hvordan boomerangeffekten kan mindskes. Med boomerangeffekt henvises der, som det fremgik af EØSU's høring om »Slutbrugernes bidrag til større energieffektivitet - politikker og programmer« hos Italiens nationale råd for økonomi og beskæftigelse den 9. juli 2009, til det forhold, at energieffektiviseringsforanstaltninger undertiden medfører en stigning i energiforbruget og ikke en mindskelse.

4.1.3 Endvidere forekommer energisyn og energiattester (artikel 12) særligt vigtige for udviklingen af energitjenester, og medlemsstaterne bør derfor tillægge dem endnu større betydning.

I den forbindelse ville det være nyttigt at udnytte den europæiske sociale dialog, herunder den sektorbaserede, ved gennemførelse af energieffektivitetspolitikker med det formål at fremme et nyt erhverv og øge produktionssystemets konkurrenceevne.

4.1.4 Bestemmelser om beregningsmetoder til måling af energibesparelser. Disse metoder er endnu ikke særligt udviklede og heller ikke harmoniserede. Man bør derfor bedre definere og identificere de beregningsmetoder, der skal anvendes af alle slutbrugere på et harmoniseret grundlag i medlemsstaterne.

Endelig bemærkes det, at Kommissionen har indledt et stort antal overtrædelsesprocedurer for manglende eller kun delvis gennemførelse af direktivet, hvilket for slutbrugerne har følger i form af omkostninger og administrative byrder.

Bruxelles, den 1. oktober 2009.

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den globale krises effekt på de store europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektorer (initiativudtalelse)

(2009/C 318/09)

Ordfører: **Antonello PEZZINI**

Medordfører: **Enrico GIBELLIERI**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 26. februar 2009 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»Den globale krises effekt på de store europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektorer.«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI), som udpegede Antonello PEZZINI til ordfører og Enrico GIBELLIERI til medordfører. Den Rådgivende Kommission vedtog sin udtalelse den 10. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på den 456. plenarforsamling den 30. september-1. oktober 2009, mødet den 1. oktober 2009, følgende udtalelse med 156 stemmer for og 2 hverken for eller imod:

1. Konklusion

1.1 EØSU er overbevist om, at den nuværende finanskrisens konsekvenser for EU's store fremstillings- og tjenesteydelsessektorer tvinger EU-institutionerne og medlemsstaterne til at tage Fællesskabets interventionspolitikker og instrumenter op til en fornyet og grundig overvejelse og i højere grad koordinere dem med henblik på at genskabe en værdiskala, hvor realøkonomien samt virksomhedernes, arbejdstagernes og borgernes behov er i højsædet.

1.2 EØSU anmoder kraftigt om en ratificering af Lissabontraktaten for at sikre EU en struktur, der er i stand til at opfylde behovet for at ændre udviklingen på vores kontinent på en konkurrencedygtig, bæredygtig og åben måde ved hjælp af:

- foranstaltninger, der kan øge samarbejdet mellem virksomheder og arbejdstagere;
- fælles, bedre koordinerede politikker;
- hurtigere beslutningsmekanismer;
- enklere og mere gennemsigtige lovgivninger.

1.3 EØSU er overbevist om, at hvis det europæiske projekt fornyes i Jean Monnets ånd, ligesom da man indførte Paristraktaten, som var starten på EKSF - er det muligt at genskabe grundlaget for på ny at sætte gang i Europas økonomi. De nugældende traktater har nemlig vist nogle bekymrende begrænsninger, når det gælder at tackle krisen og dens økonomiske og sociale følgevirkninger.

1.4 Subsidiaritetsprincippet skal føres tilbage til sin oprindelige betydning: beslutninger og ansvar skal træffes på det plan, der virker bedst for EU-borgeren. I forbindelse med globale problemer må politikker og redskaber nødvendigvis fastsættes på europæisk og internationalt plan.

1.5 EØSU er overbevist om, at medlemsstaternes regeringer og EU's ministerråd bør gøre alt, hvad der står i deres magt for at genskabe borgernes tillid til projektet om et stærkere Europa, som er i stand til at udstyre sig selv med konsensusbaserede, anerkendte redskaber, som vil være i stand til at klare den nuværende og fremtidige globale kriser.

1.5.1 EØSU er bevidst om, at flere af de lande, der var med i den oprindelige kerne, som ønskede De Europæiske Fællesskaber, nu – og navnlig under den nuværende krise - udviser stor uvilje mod reglerne for det indre marked, hvad angår konkurrence, statsstøtte. Men det er en fejl ⁽¹⁾

1.5.2 I en situation som den nuværende burde Rådet med hjælp fra Europa-Parlamentet og Kommissionen lancere en »strategisk pagt« omfattende:

- omfattende forpligtelser på det indre marked, inklusive styrkede mekanismer, navnlig i sektorer, hvor der fortsat er mangler ⁽²⁾;

⁽¹⁾ Mario Monti, forhenværende konkurrencekommissær har udtrykt bekymring om dette emne og overlevelse for den europæiske model, som er baseret på det indre marked (Ledende artikel i Corriere della Sera den 10. maj 2009).

⁽²⁾ Anerkendelse af kvalifikationer, beskatning af kapitaludbytte, pensionsrettigheder for arbejde udført i forskellige lande osv.

- forpligtelse til at indføre en skattemæssig koordinering, der overholder staternes skattemæssige suverænitæt, men som styrker samarbejdet på visse punkter;
- enighed om mulighed for under bestemte vilkår at få hurtig adgang til eurozonen for medlemsstater, der er i problemer;
- iværksættelse af samordnede, forholdsmæssige, gennemsigtige og med tiden gradvist aftagende offentlige foranstaltninger for at mindske systemiske risici og fremskynde en hurtig tilbagevenden til aktiviteter, som ikke kræver udefrakommende støtte på det frie marked.

1.6 EØSU's budskab er, at borgerne, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet samlet set er overbeviste om, at den nuværende krise kræver, at man går i retning af et stærkere Europa, som kan nå længere end de enkelte stater alene.

1.7 De enkelte stater vil blive bedt om konkrete ofre på områderne repræsentation og synlighed med det sigte at styrke EU's overordnede rolle via dets demokratiske institutioner: Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen.

1.8 EØSU er overbevist om, at det første instrument, der skal tages i brug, er en ægte, stærk industripolitik, der er uafhængig af finansielle spekulanter valg, og som tager sigte på bæredygtig udvikling. De konkrete erfaringer med den industripolitik, der i 50 år er blevet ført i henhold til EKSF-traktaten inden for to vigtige europæiske produktionssektorer, skal genoptages, og efter en nødvendig ajourføring tilpasses til at fremme bæredygtig udvikling og bruges som referencegrundlag for fremtidige foranstaltninger ⁽¹⁾.

1.9 Det er gennem udviklingen af virksomhederne, den sociale økonomi og virksomhedernes evne til at komme med innovative løsninger, at Europa kan overvinde krisen og puste nyt liv i økonomien.

1.10 For at kunne gennemføre en udviklingsstrategi bør arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfund som helhed stræbe efter at indføre et »socialt ansvarligt område«, hvor man kan iværksætte forskellige indbyrdes koordinerede strategier:

- **en modstands- og overlevelsesstrategi**, der gør det muligt at operere på de modne markeder via en bedre markedspecialisering, hvor omkostningerne reduceres, eller hvor der sker en stærk diversificering inden for beslægtede sektorer eller anvendes nye metoder,

- **en strategi for innovation af proces, produkt og tjenester**, hvor man ændrer marked og teknologi, og hvor man anvender nye materialer, der fører til nye produkter,
- **nye initiativer**, hvor man lancerer nye former for virksomheder, nye sektorer eller nye initiativer. Det er nødvendigt at forudse, hvilke nye produkter der vinder frem (såsom pionermarkederne alias *lead markets*) og som skal være genstand for nye investeringer,
- **regional markedsføring**, hvor der satses på ekspertise, og som sker via aftaler med forskningscentre med det sigte at øge den teknologiske udbredelse,
- **finansiel støtte**, som ydes via udviklingsfinansieringsinstitutioner og bl.a. ved hjælp af EIF's garanti ⁽²⁾,
- **kapitalisering af kreditkonsortiers risikovillige kapital** ved hjælp af en aftale mellem forvaltningerne og bank-systemet, der muliggør betalingshenstand til mikrovirksomhederne og de små virksomheder med det primære formål at bevare beskæftigelsesniveauet,
- **konsolidering af kortfristet gæld** for at give mikrovirksomhederne og de små virksomheder mulighed for at koncentrere sig om produktion, markedsføring og eftersalgsservice af deres produkter,
- **støtte til en innovativ servicesektor (grøn økonomi)** ved hjælp af den innovative uddannelsesmulighed, som Den Europæiske Socialfond giver,
- **udvikling af personlige tjenesteydelser af høj kvalitet**, bl.a. ved at opprioritere og styrke social- og sundhedssystemet ⁽³⁾,
- **gennemførelse af infrastrukturpolitikker**, som bidrager til at skabe flere innovative valgmuligheder hvad angår en kulstoffattig energi og vilkår, der gør det fordelagtigt at leve i det pågældende område,
- **højere krav til energieffektivitet** og strammere miljøkrav i de offentlige indkøb,
- **fremme af nye, mere effektive produkter** til erstatning af gamle ved hjælp af finansiel støtte,
- **forbedret adgang til oplysninger**,
- **lettere anvendelse af råvarer**.

⁽¹⁾ Jf. den europæiske »Manufuture«-platform (www.manufuture.org) og interviewet med Étienne Davignon om gennemførelsen af Davignon-planen (Bruxelles, 14.1.2008, www.ena.lu).

⁽²⁾ EIF, som finansieres af EIB. Jf. første del af programmet for konkurrenceevne og innovation (CIP).

⁽³⁾ Jf. E-sundhed, Et lead market-initiativ til fordel for Europa (KOM(2007) 860) – se punkt 6.10 nedenfor.

1.11 En sammenligning af de nationale udviklingspakker i de industrialiserede økonomier viser, at det er nødvendigt med bedre koordinering med Kommissionen og større fremtidsvisioner fra de europæiske regeringers side, navnlig når det gælder om at fremme bæredygtig udvikling og virksomhedernes sociale ansvar. Desuden er det ikke nok at tale om det. Medlemsstaterne skal gennemføre deres planer hurtigt, eftersom krisen går hårdt ud over virksomhederne og arbejdstagerne.

1.12 EØSU ser positivt på bestræbelserne på beskæftigelsestopmødet i Prag den 7. maj 2009 på at indkredse indsatsområder, som skal gennemføres på nationalt og europæisk plan i samarbejde med arbejdsmarkedets parter på baggrund af en styrket arbejdsmarkedsdialog ⁽¹⁾ og med henblik på at sikre, at der i højere grad tages hensyn til jobskabelse og de nødvendige foranstaltninger til fremme af efterspørgslen.

1.13 Lissabonstrategien skal bevare sin troværdighed og vise, at den er i stand til at tilpasse sig til denne nye situation ved at fremskynde reformprocessen og fastlægge klare prioriteringer og nye metoder og lægge sig op ad målsætningerne for EU's strategi for bæredygtig udvikling i perioden efter Lissabonstrategien, som skal fastlægges de kommende måneder.

1.14 De europæiske regeringer bør yde en større indsats for at sikre, at de forpligtelser, der er indgået på EU-plan, overholdes fuldt ud og inden for de aftalte tidsfrister.

1.15 Statsstøtte til fremme af beskæftigelsen i de virksomheder, der er ramt af globaliserings- og kreditproblemer, skal være baseret på betingelser, der sikrer:

- at støtten ikke har den effekt, at den øger protektionismen eller hindrer den fri konkurrence,
- at de støttemodtagende virksomheder først og fremmest forpligter sig til at opretholde beskæftigelsesniveauet,
- at de kollektive overenskomster overholdes og arbejdstagernes købekraft bevares;
- at arbejdstagerne i perioder med nedsat produktion kan uddanne sig og opnå nye kvalifikationer, hvilket de bør støttes i,
- at den økonomiske støtte fra staten ikke bliver en slags indtægt for aktionærene i form af dividender eller andre former for aktietilbagekøb,

⁽¹⁾ Jf. EØSU's udtalelse om beskæftigelsestopmødets resultater (CESE 1037/2009), der endnu ikke er offentliggjort i EUT.

— at støtten så vidt muligt fremmer udviklingen af nye miljøvenlige varer og tjenesteydelser,

— at støtten ikke er konkurrenceforvridende, men midlertidig og gradvist aftagende,

— at der findes passende kontrolmekanismer af hensyn til skatteyderne.

1.16 Når det gælder de sociale løsninger på krisen, har de forslag, man hidtil har vedtaget, været utilstrækkelige. Der tages ikke tilstrækkeligt hensyn til kravet om jobskabelse eller indførelsen af foranstaltninger, som er nødvendige for at stimulere efterspørgslen (såsom pakker med skatteincitamenter, der er bedre koordineret på EU-plan, og lønpolitikspørgsmål) ⁽²⁾.

1.17 Hvad reglerne angår, er det med hensyn til midlertidige foranstaltninger på arbejdsmarkedet nødvendigt at sikre, at beskæftigelse på kort sigt kombineres med en passende uddannelse, især om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, og med garantier for lønniveauerne.

1.18 Efter EØSU's mening er det tvingende nødvendigt og af afgørende vigtighed for selve EU's produktionsstrukturs fremtid, at der føres politikker, som tager sigte på at gøre de unge interesserede i tekniske og videnskabelige fag på alle skole- og uddannelsessystemets niveauer, så man hindrer, at de værdier, der er forbundet med produktionsaktiviteterne, går til grunde til fordel for de finansielle og spekulationsmæssige aktiviteter ⁽³⁾.

1.19 For at fremme et genopsving i produktionen og bæredygtigheden i de europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektorer er det efter EØSU's mening nødvendigt at styrke indsatsen inden for forskning, innovation og udvikling og at anvende de allerede eksisterende instrumenter, som f.eks. det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling og Det Europæiske Teknologiske Institut (EIT), idet man dog følger en klar sektorspecifik fremgangsmåde, som er baseret på de prioriteringer, der er fastlagt af de europæiske teknologiplatforme.

1.20 EØSU går stærkt ind for et EU-initiativ til fremme af forretningsservicesektoren, som udvikler innovative tjenester og indhold til gavn for borgerne, forbrugerne, arbejdstagerne og virksomhederne, især med henblik på små og mellemstore virksomheders internationalisering og eksport.

⁽²⁾ Jf. forslagene vedtaget på Det Europæiske Råds samling i Luxembourg i november 1997 om reduktion af momssatserne på liberale tjenesteydelser som defineret af medlemsstaterne, i en europæisk ramme.

⁽³⁾ Målet er at opnå, at mindst halvdelen af de studerende i alle EU-lande gennemfører en højere uddannelse, og at mindst 25 % af alle studerende på højere uddannelser tager en teknisk, ingeniør- eller videnskabelig uddannelse (ELECTRA report)

1.21 Efter udvalgets opfattelse er det – som også EØSU's formandskab har påpeget ⁽¹⁾ – nødvendigt at tage strukturforandenes, herunder specielt ESF's, anvendelseskriterier op til fornyet overvejelse med henblik på at give direkte adgang på EU-plan såvel som sektorspecifik adgang, i overensstemmelse med EKSF-erfaringerne, som viste sig at være effektive og hurtige at gennemføre.

1.22 Hvad den internationale handel angår, anser EØSU det for meget vigtigt med en hurtig afslutning på de multilaterale handelsforhandlinger (Doharunden), hvilket ville sende et positivt signal til de internationale markeder og have stor betydning for den aktuelle krise ⁽²⁾. EU kan og skal påtage sig en mere ledende rolle i forhandlingerne og tale med én stemme for at nå nogle ambitiøse målsætninger, som sikrer overholdelse af de vigtigste ILO-standarder vedrørende arbejde og begrebet anstændigt arbejde, som er afgørende for at sikre den fremtidige vækst i de europæiske fremstillings- og servicesektorer.

1.23 Udsigten til en spiral af protektionisme i den nuværende situation er særdeles konkret og farlig. Der er derfor behov for, at Kommissionen ihærdigt håndhæver EU's handelspolitiske beskyttelsesinstrumenter, sætter klart ind over for dumpede og subsidierede produkter, gør indsigelser mod og bekæmper uretfærdige beskyttelsesforanstaltninger samt intensiverer dialogen med EU's vigtigste handelspartnere om at løse handelsstridigheder.

2. Indledning

2.1 Fremstillings- og tjenesteydelsessektorerne udgør ryggraden i Europas økonomi. Indførelsen af det indre marked har muliggjort en kraftig udvikling af disse sektorer efter fælles regler og standarder.

2.2 De nævnte sektorer står over for en række meget store udfordringer:

- **det økonomiske kollaps**, som med hidtil uset styrke og samtidig har ramt hele verdensøkonomien og undermineret markedernes troværdighed og pålidelighed,
- **den nye internationale arbejdsdeling** med de nødvendige virksomhedsrationaliseringer og -omlægninger, som er påkrævet på det nye globale marked, som de nye industrilande nu deltager på, men med færre forpligtelser,
- **klimaforandringerne og miljøet** med en målsætning, der

er absolut nødvendig for borgernes sundhed, nemlig beskyttelse af økosystemet og den bæredygtige udvikling, hvilket kræver en forbedring af energieffektiviteten og en modernisering af produktionscyklusserne med nye produkter og processer, der er baseret på rene teknologier,

- **den menneskelige kapital med befolkningens aldring og de stærke migrationsstrømme**, der kræver større faglig fleksibilitet og mobilitet og efter- og videreuddannelse samt et højere uddannelsesniveau for at sikre en bedre livskvalitet og bedre jobs,
- **forvaltningsmangler** på verdensplan og på europæisk plan, hvor institutioner, beslutningskapacitet og regler er utilstrækkelige, hvilket fremgår af det nuværende internationale monetære system og krisen i *den europæiske konstruktion*,
- **regionale skævheder**, som skærpes internt i EU,
- **koncentrationen af disponible midler**, både på de offentlige budgetter og på virksomhedernes budgetter, der muligvis ikke rækker til de reformer, der er nødvendige for at sætte gang i økonomien og beskæftigelsen.

2.3 Den nuværende globale recession risikerer at vanskeliggøre den indsats, som sektorerne gør for:

- at tilpasse sig den nye internationale arbejdsdeling;
- at beskytte økosystemet og den bæredygtige udvikling;
- at omstille sig til nye produkt- og procesteknologier;
- at øge og forbedre beskæftigelsen med stadig bedre profiler og kompetencer.

2.4 De aktuelle kriser er ikke bare en overlevelsesudfordring for virksomhederne, men giver også store muligheder for udvikling og innovation. Virksomhederne må dog ikke overlades til sig selv. Det er nødvendigt at fremme iværksætterkulturen og jobskabelsen ved hurtigst muligt at iværksætte reformer for at forbedre det klima, som virksomhederne arbejder i, mindske overflødige administrative byrder, bevare og forbedre det indre marked, fremme risikokapital, tilskynde til innovation og flexicurityforanstaltninger, lovgive mindre og bedre samt investere i forbindelserne mellem det akademisk-videnskabelige miljø og erhvervslivet og i almen uddannelse og erhvervsuddannelse af menneskelige ressourcer, navnlig inden for teknisk-videnskabelige fag og udviklingen af pionermarkeder.

⁽¹⁾ Brev fra EØSU's formand, Mario Sepi, til Kommissionens formand, José Manuel Barroso, i anledning af EU's sociale topmøde i Prag.
⁽²⁾ Se udtalelse om »Forhandlinger om nye handelsaftaler: EØSU's holdning«, EUT C 211 af 19.8.2008, s. 82-89, og udtalelse om »Den fornyede Lissabonstrategis eksterne dimension« (endnu ikke offentliggjort i EUT).

2.5 EØSU vil gerne understrege vigtigheden af at fremhæve den aktuelle situation og de mulige fremtidsudsigter for de store fremstillings- og tjenesteydelsessektorer, ikke mindst turismen, under hensyntagen til forskellige grundlæggende, indbyrdes tæt forbundne aspekter:

— **Den internationale dimension:** Krisen er opstået i integrerede internationale kredsløb, som har kunnet benytte sig af innovative instrumenter, der lå helt uden for regulerings- og kontrolbeføjelserne på de enkelte markeder og på det internationale marked i sin helhed, og det skete samtidig med Europas bestræbelser på at tilpasse sig til et globalt referencescenario, hvor BRIC-landene ⁽¹⁾ i 2020 når op på og måske overstiger en andel på 30 % af det globale BNP.

— **Den institutionelle dimension:** De nationale, regionale og internationale institutionelle styringsmekanismer har vist sig at være helt utilstrækkelige til at foregribe problemerne, til på forhånd at finde metoder og instrumenter til at forhindre en kædereaktion i de enkelte regionale og nationale økonomier og til at finde løsninger, der kan begrænse skaderne.

— **Den sociale dimension:** I marts 2009 lå arbejdsløshedsprocenten i eurozonen på 8,9 % (mod 7,2 % i marts 2008), og den lå på 8,3 % i EU-27 (mod 6,7 % i marts 2008), mens arbejdsløshedsprocenten for unge under 25 år lå på 18,1 % i eurozonen og 18,3 % i EU-27 ⁽²⁾.

— **Den realøkonomiske dimension:** I fremstillingssektoren var der i EU-27 i december 2008 en nedgang på 12,8 % i forhold til samme måned i 2007, og i byggesektoren var tallet 6,7 %. Handelen inden for Fællesskabet faldt med 13,7 %, og fremstillingssektorens fællesskabseksport faldt med 5,8 % ⁽³⁾. Produktionsnedgangen vedrørte navnlig den kemiske sektor, tekstilsektoren, motorkøretøjssektoren og metalsektoren, og der skete et kraftigt fald i eksporten i sektorer som bilsektoren, sektoren for kemiske produkter, telekommunikationssektoren, radio- og tv-sektoren samt – hvad angår tjenesteydelser – i turismesektoren ⁽⁴⁾.

— **Den miljømæssige dimension:** Energieffektivitet, bekæmpelse af klimaændringerne og bæredygtig brug af ressourcerne er uopsættelige udfordringer, når det gælder om at bevare og udvikle vores planet, og det er det ikke mindst for Europa, de europæiske borgers sundhed, beskyttelsen af økosystemet og økonomien i sin helhed, hvilket har stor indvirkning på Europas konkurrenceevne, navnlig inden for nogle klare, stabile og harmoniserede lovgivningsrammer.

3. Den internationale dimension

3.1 I USA faldt BNP med 1 % i fjerde kvartal af 2008 efter et

fald på 0,1 % i det foregående kvartal. Japans BNP faldt med 3,3 % efter et fald på 0,6 % i det foregående kvartal. Euroområdet faldt med 1,5 % efter et fald på 0,2 % i det foregående kvartal ⁽⁵⁾.

3.2 Arbejdsløshedsprocenten stiger hastigt og vil ifølge OECD nå op på ca. 12 % ved udgangen af 2010. Samtidig stiger lønningerne langsommere eller forbliver uændrede.

3.3 Som Kommissionen understreger ⁽⁶⁾: »Så længe udlånsvirksomheden er begrænset, vil bestræbelserne på at sætte skub i efterspørgslen og forbrugertilliden være begrænsede. (...) Dette er en global krise, og genopretningen vil ikke være fuldstændig, før alle vigtige aktører i verdensøkonomien igen oplever vækst og handler med hinanden«.

3.4 Samme holdning har Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS): »Den økonomiske situation vil sandsynligvis forværres, og den bliver først bedre, hvis vores måde at tænke på ændres radikalt. Det er ikke den trygge, men urealistiske tilbagevenden til *business as usual*, som vi har brug for, men en ny økonomisk situation, der er baseret på mennesker, innovation og bæredygtig udvikling. Vi har ligeledes brug for en opprioritering af regeringens rolle:

— i markedsreguleringen,

— i de offentlige tjenester,

— i kampen mod lønforskelle« ⁽⁷⁾.

3.5 I forbindelse med G20-topmødet i London den 18. marts 2009 understregede Den Europæiske Arbejdsgiverorganisation BusinessEurope, at »finanskrisen har ødelæggende konsekvenser for virksomhederne, eftersom de største vækstskabere er blevet ramt af restriktioner med hensyn til adgangen til finanssektoren. (...) Det er nødvendigt at sætte gang i økonomien, så man undgår et globalt økonomisk kollaps« ⁽⁸⁾.

4. Den institutionelle dimension

4.1 Der er stadig større enighed om og stadig bredere opbakning til indførelsen af særforanstaltninger og politiske nødløsninger, så man for enhver pris bevarer virksomhederne, fremstillingssektorerne, produktionsaktiviteterne og tjenesteydelserne, beskæftigelsen og husholdningernes indtægter og forbrug, idet man ser bort fra de eksisterende bestemmelser.

⁽¹⁾ Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

⁽²⁾ Eurostat STAT – 30.4.2009.

⁽³⁾ SEK(2009) 353.

⁽⁴⁾ UNWTO World Tourism Barometer bind.7 nr. 2 – juni 2009.

⁽⁵⁾ Det faldt i første kvartal 2009 med 2,5 % i forhold til kvartalet før. I maj 2009 blev EU's industriproduktion reduceret med 15,9 % i forhold til året før (med 16,8 % i fremstillingssektoren) – jf. SEK(2009) 1088 af 20.7.2009.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 114.

⁽⁷⁾ Jf. Summary of ETUC resolution on a European Recovery Programme (5.12.2008; <http://www.etuc.org/>).

⁽⁸⁾ Jf. BusinessEurope's note af 17.3.2009 med henblik på G 20's »business event« (18.3.2009; <http://www.besnesseurope.eu/>).

4.2 Den politik, der går ud på at forsøge at begrænse de økonomiske, beskæftigelsesmæssige og sociale konsekvenser af krisen ved at lade de interne spændinger gå ud over naboerne, er ikke blot en forkert løsning på problemet, men risikerer også at sætte et nationalistisk og protektionistisk præg på økonomien, der ville ødelægge de internationale og regionale samarbejdsrammer, som man med møje og besvær har fået i stand i de senere år, både i Europa og i resten af verden.

4.3 EØSU anser følgende foranstaltninger for grundlæggende og absolut nødvendige for ethvert indgreb for at imødegå den aktuelle krise:

- at **indføre** en ny international samarbejdsramme, der bygger på gennemsikkelige regler, og som er i stand til at foregribe selv skjulte problemer i det internationale økonomiske, monetære og finansielle system, idet den fulde handelsfrihed bevares i den internationale handel;

- straks at **undersøge** mulighederne for en ny social kontrakt med finanssektoren, en kraftig omregulering og en bedre overvågning af det internationale finansmarked samt en bedre offentlig kontrol med stimulanspakkerne for at sikre, at den finansielle støtte når frem til arbejdstagerne, forbrugerne og virksomhederne, og at den internationale frihandel bevares;

- **bevare** EU's grundlag med hensyn til:

- et fælles europæisk marked,

- den frie bevægelighed for personer, varer, kapital og tjenesteydelser,

- udvikling og fuldstændig gennemførelse af de fælles politikker, herunder navnlig konkurrencepolitikken,

- etableringsfrihed og bevarelse af den europæiske samfundsmodel;

- at **iværksætte** samordnede, afstemte, gennemsigtige og med tiden gradvist aftagende offentlige foranstaltninger for at mindske de systemiske risici,

- at **bevare** og forbedre de europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektors konkurrenceevne og konsekvens;

- at **styrke** vidensøkonomien;

- at **forbedre** ledernes og de menneskelige ressourcers kompetencer;

- at **opkvalificere** produkter og processer med henblik på miljøbeskyttelse, energieffektivitet og materialebrug og skabe rammebetingelserne for deres markedsudbredelse;

- at **støtte** udviklingen af et »socialt ansvarligt område«.

- **ikke at øge** den administrative eller lovgivningsmæssige byrde for de europæiske virksomheder;

- at **udarbejde** en koordineret indfaldsvinkel til IPR ⁽¹⁾;

- **forbedre de små og mellemstore virksomheders låneadgang.**

4.4 EØSU er overbevist om, at den aktuelle krise bør føre til et institutionelt løft med en større økonomisk integration, der er rettet mod udviklingen af en kvalitetsøkonomi og mod en større og bedre beskæftigelse.

4.5 EØSU mener dog, at det er endnu vigtigere med et kvalitetsløft, der går i retning af en større politisk integration i Europa, eftersom det er det eneste, der kan sikre, at man giver afkald på national egoisme og nationale prioriteringer til gengæld for en fælles fremtid.

4.6 EØSU er overbevist om, at kun hvis det europæiske projekt fornys i Jean Monnets ånd, ligesom da man indførte Paristraktaten, som var starten på EKSF - er det muligt at genskabe grundlaget for på ny at sætte gang i Europas økonomi.

4.7 Det er nødvendigt at afslutte ratificeringen af Lissabontraktaten hurtigt, så man kan sikre, at den europæiske konstruktion får en arkitektur, der er i stand til at reagere med bedre koordinerede politikker,

5. Krisens sociale dimension: konsekvenserne for arbejdstagere, virksomheder og familier

5.1 I de sidste fire måneder er der sket en drastisk stigning i antallet af virksomhedsomlægninger. Mange virksomheder har iværksat nedskæringsplaner med betydelige sociale konsekvenser, ikke mindst for de unges fremtid ⁽²⁾. Andre har erklæret sig konkurs.

⁽¹⁾ IPR = International Product Regulations.

⁽²⁾ I EU-27 nåede ungdomsarbejdsløsheden op på 18,3 % i første kvartal 2009. 5 mio. unge var arbejdsløse. Eurostat 23.7.2009.

5.2 EØSU er helt overbevist om, at menneskelige ressourcer vil spille en nøglerolle i EU's konkurrencemæssige genopsving, både når det gælder arbejdskraftens kapacitet og kvalifikationer, og når det gælder den nye ledelsesmodel.

5.3 Udvalget mener, at investeringer i arbejdskraft og bevarelse af beskæftigelsen er af afgørende vigtighed for at fremme de europæiske virksomheders konkurrenceevne, både hvad angår arbejdskraftens kvalifikationer og nye kompetencer, og hvad angår den nye model for virksomhedernes sociale ansvar ⁽¹⁾.

5.4 I betragtning af krisens omfang bør planer for uddannelse/ansættelse i vækstsektorer som f.eks. sektoren for vedvarende energi hurtigt stilles til rådighed for de arbejdstagere, der er ofre for recessionen.

5.5 Det bør overvejes at træffe fremmende foranstaltninger for husholdningernes forbrug, bl.a. for at sætte gang i efterspørgslen igen ⁽²⁾.

6. Den realøkonomiske dimension: fremme af fremstillings- og tjenesteydelsessektorerne

6.1 **Afindustrialiseringen.** I de seneste år og navnlig ved århundredeskiftet har Kommissionen og mange medlemsstater måske lagt mindre vægt på industri- og fremstillingspolitikken og til gengæld privilegeret den rigdom, der kom fra udviklingen af komplekse finansielle systemer, som navnlig havde rod i nordamerikanske modeller.

6.2 I 2005 vedtog EU retningslinjer for en integreret europæisk industripolitik, som er baseret på en kombination af sektoropdelte og tværgående initiativer, som blev fulgt op af en midtvejsrevision af 2007, som EU's bidrag til strategien for vækst og beskæftigelse ⁽³⁾. I 2008 iværksatte EU så en handlingsplan for bæredygtig industripolitik ⁽⁴⁾, som EØSU allerede har haft lejlighed til at udtale sig om ⁽⁵⁾.

6.3 Den centrale betydning af socialt ansvarlige og konkurrencedygtige virksomheder, af socialøkonomiske virksomheder og af stadig mere kvalificeret og inddragende arbejde bør være det faste holdpunkt i de politikker, der skal fremme fremstillings- og tjenesteydelsessektorerne.

⁽¹⁾ Dette vil blive så meget desto sværere som følge af konsekvenserne for de små og mellemstore virksomheder af den snævre sammenhæng mellem risici og lån fastsat i Basel II-aftalen. Det er vigtigt at vedtage en række EU-foranstaltninger for at mildne disse konsekvenser.

⁽²⁾ Jf. forbrugertilidsindikatoren - tabel 6, »Business & Consumer Survey Results«, GD for Økonomiske og Finansielle Anliggender, juni 2009.

⁽³⁾ KOM(2007) 374.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 397.

⁽⁵⁾ Jf. EØSU's udtalelse om »Bæredygtigt forbrug og bæredygtig produktion«, EUT C 218 af 11.9.2009, s. 46-49.

6.4 Lissabonstrategien skal bevare sin troværdighed. Medlemsstaterne og EU-institutionerne skal bevise, at de kan tilpasse politikkerne til den nye situation ved at opstille klare prioriteter og nye metoder for den efter-Lissabonstrategi, der skal fastlægges i de kommende måneder. Reformerne skal fremskyndes, og der skal fastlægges klare og præcise prioriteringer med gennemførlige og kontrollerbare køreplaner.

6.5 EØSU mener, at udviklingen af de europæiske fremstillings- og tjenesteydelsessektorer bør ske gennem en forbedring af processerne og produkterne. EØSU opfordrer EU til en effektiv indsats i den retning.

6.6 EØSU mener, at denne industrielle strategi bør omfatte:

— **store investeringer i nye bygninger og bygninger, der er gjort bæredygtige**, navnlig i offentlig bygningsinfrastruktur og i industribygninger ⁽⁶⁾, gennem anvendelse af isolerende materialer såsom glas og keramik med henblik på at mindske forbruget;

— **store investeringer til fremme af energieffektivitet**, en øget energifremstillingskapacitet fra vedvarende energikilder og udvikling af teknologier til indsamling og oplagring af CO₂;

— **investeringer i miljøvenlige transportformer** (f.eks. det europæiske grønne bilinitiativ - »European Green Car Initiative« - som Kommissionen har foreslået ⁽⁷⁾), bedre placerede produktioner og bedre affaldshåndtering;

— **større adgang for fremstillingssektoren til statsstøttede investeringsfonde**, så der gives støtte til innovation, udvikling af rene teknologier og processer inden for bilsektoren og metalforarbejdningssektoren, idet man følger og styrker det initiativ vedrørende fremtidens fabrikker (»Factories of the Future Initiative«), som Kommissionen har foreslået ⁽⁸⁾;

— **fremme af materiel og immateriel netværksinfrastruktur** på europæisk plan og navnlig udbredelse af bredbåndsinformationsteknologi samt en styrkelse af EU's i2010-initiativ. Dette er en intelligent investering og en infrastruktur, der sigter mod at fremme integrationen i et udvidet EU.

⁽⁶⁾ Fælles rapport om beskæftigelsen 2008-2009, Det Europæiske Råd, 9.3.2009.

⁽⁷⁾ Jf. KOM(2008) 800 (En europæisk økonomisk genopretningsplan)

⁽⁸⁾ Se foregående fodnote.

6.7 Det er nødvendigt at se på de små og mellemstore virksomheders specifikke situation, navnlig når det gælder den manglende adgang til kredit og lån. Som det er nu, opfylder midlerne til de små og mellemstore virksomheder ikke deres formål.

6.8 »Tænk småt først«-initiativet, som EØSU har haft lejlighed til at udtale sig om ⁽¹⁾, står ikke mål med udfordringerne, navnlig i forbindelse med de aktuelle økonomiske og finansielle vanskeligheder, eftersom det ikke er understøttet med tilstrækkelige finansielle midler. Det er dog vigtigt at sikre, at strategien »tænk småt først« bliver gennemført fuldt ud, punktligt og systematisk i medlemsstaterne.

6.9 Foruden adgangen til kredit er følgende, sådan som EØSU har understreget ved flere lejligheder, af afgørende vigtighed, ikke mindst i den nuværende situation:

— Vedtagelse af statuten for det europæiske private selskab, som er særlig hastende for SMV'erne ⁽²⁾, når det gælder arbejdstagernes rettigheder.

— En revision af EU's direktiv om forsinket betaling;

— Fremme af distrikternes rolle som drivkraft for områdets udvikling med indførelsen af »funktionelle produktions-distrikter« på europæisk plan, som er særligt nyttige for fremstillings- og tjenesteydelsessektorerne.

— Lancering af EU-initiativer vedrørende mentorordninger for smv'er og nystartede virksomheder for at øge deres succesrate og deres adgang til de internationale markeder.

— En løbende vurdering af sektorens sårbarhed med det sigte at undgå markedssvigt og udvikle foregribende positive udviklingsvisioner.

6.10 Hvad de specifikke sektorer angår, havde Kommissionen allerede - efter en bred offentlig høring - identificeret en række fremstillingssektorer, der skal være genstand for en stimuleringsindsats, som puster nyt liv i dem. Seks markeder var blevet identificeret til den indledende fase af lead market-initiativet ⁽³⁾.

— e-sundhed,

— beskyttende tekstiler,

— bæredygtigt byggeri,

— genbrug,

— økologiske produkter,

— vedvarende energi.

6.11 Kommissionens metode bør også anvendes på andre sektorer. Man bør således identificere de sektorer, hvor en fælles indsats via politiske nøgleinstrumenter og rammebetingelser og et styrket samarbejde mellem de vigtigste berørte parter kan fremskynde udviklingen på markedet uden at gribe ind i konkurrencemekanismerne ⁽⁴⁾. Det samme gælder udviklingen af europæisk forsvarsindustri, som efter oprettelsen af EU's forsvarsagentur og fremskridtene inden for den fælles forsvarspolitik bør underlægges en mere koordineret europæisk politik ⁽⁵⁾.

6.12 For at gøre EU's industripolitik effektiv er det nødvendigt at tage højde for den specifikke situation i de enkelte sektorer. Det gælder f.eks. sektoren for motorkøretøjer (biler, lastbiler og motorcykler ⁽⁶⁾), den kemiske sektor, skibssektoren, kul- og stålsektoren, byggesektoren, glas- og keramiksektoren, cementsektoren, tekstil- og beklædningssektoren, landbrugsfødevarersektoren, metalforbearbejdningssektoren og den elektromekaniske sektor, luft- og rumfartssektoren, it- og telekommunikationssektoren, energisektoren og sundhedssektoren.

6.13 Også for at støtte indførelsen af innovation anser EØSU det for vigtigt med en yderligere udvikling af de nye industripolitiske instrumenter, der er oprettet, såsom de fælles teknologiinitiativer, innovative offentlige kontrakter og handlingsplanen for bæredygtig produktion og forbrug.

6.14 EØSU mener, at man også i tjenesteydelsessektorerne bør fremskynde liberaliseringerne, navnlig hvad angår de liberale erhvervs tjenesteydelser og de stadig eksisterende restriktioner med hensyn til tariffier og adgangs begrænsning.

6.15 EØSU går stærkt ind for et EU-initiativ til fremme af forretningsservice-sektoren, som udvikler innovative tjenester og indhold til gavn for borgerne, forbrugere, arbejdstagerne og virksomhederne og dermed fremmer overgangen til digitale tjenester og udbredelsen af bredbånd samtidig med, at det fjerner hindringerne for e-forvaltning og systemernes interoperabilitet.

6.16 Ifølge EØSU bør den fælles udenrigspolitik styrkes og gøres mere stringent i relationerne til resten af verden.

⁽⁴⁾ Jf. Rådets (konkurrenceevne) konklusioner af 4.12.2006 om innovations- og konkurrenceevnepolitikken.

⁽⁵⁾ Jf. EØSU's udtalelser om »Overførsel af forsvarsrelaterede produkter« og »En europæisk forsvarspolitik« (offentliggjort i henholdsvis EUT C 100 af 30.4.2009, s. 109, og EUT C 10 af 14.1.2004, s. 1).

⁽⁶⁾ Navnlig EU's motorcykelsektor burde kunne nyde godt af et system med støtte og incitamenter fra medlemsstaterne ligesom det, der er iverksat for bilsektorens vedkommende, eftersom den ligesom bilsektoren er blevet ramt af den aktuelle økonomiske krise.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse, EUT C 182 af 4.8.2009, s. 30.

⁽²⁾ Jf. EØSU's udtalelse om en »Europæisk statut for Smv'er« (EFT C 125 af 27.5.2002, s. 100).

⁽³⁾ KOM(2007) 860.

7. Dimensionen for bæredygtig udvikling

7.1 EØSU har støttet ⁽¹⁾ og støtter fortsat de initiativer til fremme af en politik for bæredygtig udvinding, produktion og forbrug, som er fuldstændigt integreret med de andre fællesskabspolitikker, for at gøre de potentielle udfordringer til konkurrencemuligheder.

7.2 EØSU er overbevist om, at EU's indsats fortsat skal være rettet mod ambitiøse målsætninger, som dog skal underbygges af lovgivningsinstrumenter og finansielle instrumenter, der ikke

går ud over Europas konkurrenceevne og medfører yderligere udgifter for virksomhederne og borgerne, men som støtter god praksis, innovationsprocesser og teknologiske forbedringer.

7.3 EØSU understreger vigtigheden af at iværksætte passende initiativer, så EU kan indtage en førende stilling på internationalt plan, når det gælder energieffektivitet, en øget energifremstillingskapacitet fra vedvarende energikilder og udviklingen af teknologier til indsamling af CO₂.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om »miljøvenlig produktion« (EUT C 224 af 30.8.2008, s. 1).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »en samlet strategi for arbejde og fattigdom« (initiativudtalelse)

(2009/C 318/10)

Ordfører: **Nicole PRUD'HOMME**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 26. februar 2009 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»En samlet strategi for arbejde og fattigdom«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Nicole Prud'homme til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 1. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september 2009, følgende udtalelse med 173 stemmer for, 2 imod og 7 hverken for eller imod.

1. Henstillinger

Fattigdom blandt beskæftigede er for såvel ansatte som visse selvstændige et komplekst emne, der vedrører mange indbyrdes forbundne kriterier. En samlet strategi bør gøre det muligt at træffe effektive foranstaltninger for at overvinde udfordringerne.

1.1 Et centralt element i det europæiske projekt bør være målet om kvalitetsarbejde for alle.

1.2 Spørgsmålet om fattige arbejdstagere bør behandles regelmæssigt inden for rammerne af den europæiske sociale dialog.

1.3 Udformningen af analyseinstrumenterne bør snarest muligt færdiggøres for hele tiden bedre at kunne vurdere disse situationer i deres divergens, men også i deres konvergens på europæisk niveau.

1.4 Nye kombinationer mellem social beskyttelse og beskæftigelse bør undersøges og indføres for navnlig at sikre en passende indkomst for alle arbejdstagere og dermed skabe betingelserne for opfyldelse af deres grundlæggende behov (bolig, lægehjælp, undervisning, også for deres børn osv.).

1.5 Der bør sikres en effektiv grunduddannelse og efteruddannelse med henblik på kvalitetsarbejdspladser og på forskellige niveauer (nationalt og regionalt niveau) træffes foranstaltninger for at skabe et miljø, som hindrer, at unge forlader skolen i utide.

1.6 Indsatsen og debatten vedrørende flexicurity bør videreføres med henblik på at finde denne nye balance mellem fleksibilitet (den fornødne fleksibilitet for virksomhederne) og reelle

midler, der skaber større sikkerhed (beskyttelse for arbejdstagerne), forhindrer øget fattigdom blandt beskæftigede og tilstræber udryddelse af denne fattigdom.

1.7 Man bør i 2010, som Kommissionen har udpeget til det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse, overveje at iværksætte en oplysnings- og mobiliseringsindsats om dette emne såvel på EU-niveau som i medlemsstaterne.

2. Baggrund

2.1 I EU har man kunnet se en række eksempler på forskningsarbejde, forslag og innovationer angående »fattige arbejdstagere«, der viser, at det at være i beskæftigelse ikke nødvendigvis udgør et værn mod fattigdom, især ikke i den aktuelle sociale og økonomiske situation.

2.2 I sit »Forslag til fælles rapport om social sikring og social integration 2009«⁽¹⁾, der bygger på de nye nationale strategierapporter, påpegede Kommissionen, hvor vigtige emnerne fattige arbejdstagere og kvalitetsarbejdspladser er. Emnet og de hermed forbundne problemer er i fuld overensstemmelse med de tiltag, der iværksættes på EU-niveau for at fremme »aktiv integration«. Det drejer sig i den forbindelse både om at bekæmpe fattigdom og sikre kvalitetsarbejdspladser for alle.

2.3 Temaet får desto mere betydning i lyset af den nuværende krise; arbejdsløsheden er igen steget betydeligt, og de offentlige finanser er kommet under øget pres. Emnet bør dog ikke behandles alene i lyset af de nuværende konjunkturer – skønt de nuværende usædvanlige forhold naturligvis skal tages med i betragtning – men også som et strukturelt spørgsmål, der står i centrum for den positive udvikling, som man ønsker at opnå inden for social beskyttelse og beskæftigelsespolitik, både på mellemlang og lang sigt.

⁽¹⁾ KOM(2009) 58 endelig.

2.4 Kommissionen, der er ved at udarbejde et dokument om arbejde og fattigdom, har udnævnt 2010 til europæisk år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse. Mere end 80 mio. personer i EU, dvs. 16 % af EU's befolkning, er direkte berørt af fattigdom. Blandt disse er et betydeligt antal ramt af fattigdom, selv om de er i beskæftigelse. 8 % af arbejdstagerne lever under fattigdomstærsklen ⁽¹⁾.

2.5 I sin udtalelse om »Det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse (2010)« ⁽²⁾ påpegede EØSU, at der ud over den sædvanlige indikator for relativ indkomstfattigdom er behov for andre indikatorer for fattigdom, der viser problemet og de reelle afsavn, således at der kan tages fuldt ud højde for fænomenet. Såvel de tekniske finesser som de sammenligninger, der nu er blevet tilladt efter en europæisk aftale om definition, giver et klart billede af udviklingstendenserne.

3. Definition

3.1 For at kunne anvende begrebet »fattig arbejdstager« er det nødvendigt først at præcisere de to ord »arbejdstager« og »fattig«. Hvorvidt en arbejdstager er »fattig« eller ej, afhænger dels af dennes personlige indkomst i løbet af arbejdskontraktens varighed (arbejdslønnen), dels af de samlede materielle ressourcer i dennes familie. Arbejdet udgør den enkeltes erhvervsaktivitet. Der er tale om fattigdom, når ressourcerne ikke rækker til at dække hele husholdningens behov. Folk, der ikke er fattige, og/ eller som ikke synes at være fattige, kan i visse tilfælde pludselig havne i fattigdom.

3.2 Fattigdom defineres på husholdningsniveau, mens beskæftigelse defineres på den enkeltes niveau. Der er således tale om en blanding af to analyseniveauer. Fattigdom blandt beskæftigede afhænger først og fremmest af jobsituationen og den enkeltes jobkarakteristika, og herefter af levestandarden for den husholdning, som den enkelte tilhører. Denne dobbelte vurdering giver anledning til vanskeligheder. Man kan være dårligt lønnet uden at høre blandt de fattige (hvis andre ressourcer i familien er mere betydelige). Omvendt kan man blive medregnet som fattig, selv om man får en løn, der ligger tæt på landets gennemsnitlige månedsløn, og som anses for tilstrækkelig i det samfund, man tilhører. Man kan være ledig (arbejdsløs) og stadig leve væsentligt over fattigdomsgrænsen, hvis man modtager overførselsydelse. Man kan derimod være meget aktivt beskæftiget, men dårligt aflønnet og forsørger for mange personer og dermed befinde sig under fattigdomsgrænsen.

3.3 Dette er ensbetydende med, at der på politisk niveau skal tages højde for fattige arbejdstageres situation både i politikker for beskæftigelse, velfærd og social sikring og familiespørgsmål.

3.4 Inden for rammerne af den europæiske beskæftigelsesstrategi, der er en integreret del af Lissabonstrategien, lægges der nu vægt på at reducere antallet af fattige arbejdstagere.

Det var derfor nødvendigt i 2003 at fastsætte en indikator til evaluering og sammenligning. EU's Udvalg for Social Beskyttelse vedtog i juli 2003 i forbindelse med sit arbejde vedrørende den sociale integrationsproces i EU en fælles indikator til vurdering af antallet af »fattige arbejdstagere« i EU og nogle af de vigtigste socio-demografiske karakteristika ved disse.

3.5 I henhold til denne definition fra Udvalget for Social Beskyttelse er »fattige arbejdstagere« personer, der har været i arbejde i det meste af referenceåret (som lønmodtager eller selvstændig), og hvis samlede husstandsindkomst ligger under tærsklen på 60 % af den nationale medianindkomst. Fattige arbejdstagere skal have været i arbejde i mere end halvdelen af året. Indikatoren for »fattigdomsrisiko under beskæftigelse« identificerer mere præcist arbejdstagere som alle personer, der har været i arbejde i mindst syv ud af tolv måneder i referencerperioden ⁽³⁾.

4. Statistisk evaluering

4.1 Kommissionen offentliggjorde i slutningen af 2008 sin årlige rapport om de sociale tendenser i medlemsstaterne i forbindelse med de fælles mål for EU's strategi for social sikring og social integration (se bilag) ⁽⁴⁾. Heraf fremgår, at 16 % af EU's befolkning vil være udsat for fattigdomsrisiko i slutningen af 2006. 8 % af arbejdstagerne i EU lever under fattigdomsgrænsen. Tallene svinger mellem mindst 4 % (Tjekkiet, Belgien, Danmark, Nederlandene og Finland) og 13 % eller 14 % (i henholdsvis Polen og Grækenland) ⁽⁵⁾. Fattigdom blandt arbejdstagere skyldes lave lønninger (defineret som lønninger, der ligger under 60 % af medianlønnen), et lavt kvalifikationsniveau, usikre ansættelsesforhold, lav indtjening for visse selvstændige erhvervsdrivende og deltidsarbejde, som ofte er uønsket. Denne form for fattigdom er ligeledes knyttet til de øvrige husstandsmedlemmers økonomiske status. I børnefamilier giver familiemodellen med én enkelt indkomst som bemærket af Kommissionen ikke længere mulighed for at holde sig fri af fattigdomsfælden.

4.2 Indikatoren for indkomstfattigdom bliver ofte kritiseret, fordi den ikke reelt afspejler de mange forskellige former for afsavn. Indkomstfattigdom er naturligvis kun et af elementerne i fattigdom. Andre indikatorer er under udvikling i EU og giver et anderledes og supplerende billede af fattigdomsrealiteterne.

⁽³⁾ For nærmere oplysninger, herunder om væsentlige udviklingstendenser, se Guillaume Allègre »Working poor in the EU: an exploratory comparative analysis«, arbejdsrapport OFCE, nr. 2008-35, november 2008; Sophie Ponthieux, »Fattige arbejdstagere som statistisk kategori. Metodevanskeligheder og undersøgelse af fattigdomsbegrebet i forbindelse med aflønnet arbejde«, arbejdsdokument INSEE, nr. F0902, marts 2009.

⁽⁴⁾ Fælles rapport om social sikring og social integration 2008. http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm. Se alle data og sager i forbindelse med arbejdet vedrørende den åbne koordinationsmetode: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm. Se Hans-Jürgen Andreß, Henning Lohmann (dir.), *The Working Poor In Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham, Edward Elgar, 2008, for et nyere europæisk perspektiv, med beskrivelser af situationen og prioriteterne i visse EU-lande.

⁽⁵⁾ Det skal præciseres, at indkomstfattigdom måles i relativt omfang på nationalt niveau. Hvis fattigdomsgrænsen var europæisk, ville landenes placering se helt anderledes ud...

⁽¹⁾ Eurostat, Statistics in focus, 46/2009.

⁽²⁾ EØSU's udtalelse af 29.5.2008 om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse (2010)«, ordfører: Pater, medordfører: Koller (EUT C 224 af 30. august 2008).

4.3 Ud over de indkomstbaserede målinger er der også ved at blive udviklet målinger af fattigdom i forhold til »levevilkår«. På EU-niveau måles således »materiel fattigdom« (se bilag). Indikatoren viser, hvor mange personer, der lever i husstande, som ikke kan tillade sig mindst tre af følgende ni elementer: 1) afholde uventede udgifter, 2) holde en uges ferie om året, 3) afbetale på sine lån, 4) tillade sig et måltid med kød, kylling eller fisk mindst hver anden dag, 5) sidde i en bolig med tilstrækkelig varme, 6) have en vaskemaskine, 7) have farve-tv, 8) have telefon, 9) have egen bil. Det kan naturligvis diskuteres, om alle disse elementer af materielle vilkår er indikatorer. Det er kombinationen af dem, der giver et interessant billede. Antallet af materielt fattige varierer betydeligt, fra 3 % i Luxembourg til 50 % i Letland. Disse forskelle er meget større end for indkomstfattigdom (fra 10-21 %).

4.4 Det at der tages udgangspunkt i materiel fattigdom medfører en radikal ændring af medlemsstaternes placering, når det gælder fattigdom. Der refereres i den forbindelse til fattigdom generelt og ikke til fattige arbejdstagere. Vi bør snart kunne redegøre for situationen for fattige arbejdstagere i hvert enkelt land, hvad angår materiel fattigdom. For fattigdom blandt beskæftigede er ikke kun et problem med lav indkomst, men også et spørgsmål om livskvalitet (arbejds-mæssigt og i familielivet og det sociale liv).

5. Faktorer, der fører til fattigdom blandt beskæftigede

5.1 En af de primære årsager til fattigdom blandt arbejdstagere er usikre ansættelsesforhold. Mange aktører, herunder Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation og de europæiske fagforeninger, er foruroliget over den voksende usikkerhed i ansættelsesforholdene. Med mere end 19,1 mio. tidsbegrænsede kontrakter ⁽¹⁾ og ca. 29 mio. falske selvstændige (for det meste inden for bygge- og anlægssektoren og offentlige arbejder) er der tilsammen ca. 48,1 mio. arbejdstagere, hvis status er præget af en vis usikkerhed. Der er tale om en meget heterogen gruppe inden for de enkelte lande og endnu mere fra land til land. Problemet består dog først og fremmest i, at ti millioner aktive arbejdstagere står over for en række usikre forhold, der kan lede dem ud i fattigdom.

5.2 Arbejdsgiverne understreger, at fattigdom blandt arbejdstagere er et kompliceret spørgsmål, idet de påpeger sammenhængen mellem fattigdomsrisiko og uddannelsesniveau. De almene og faglige uddannelsessystemer bør være mere effektive og socialt retfærdige. Det er endvidere afgørende at opfylde målsætningen om, at »arbejde skal kunne betale sig« ⁽²⁾, dvs. at der skal være balance mellem skatteordningerne og de sociale sikringssystemer.

⁽¹⁾ Den Europæiske Unions undersøgelse af arbejdsstyrken (Labour Force Survey) – Årlige resultater 2008; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-033/EN/KS-QA-09-033-EN.PDF.

⁽²⁾ »Making work pay« – Rapport udarbejdet af Beskæftigelsesudvalget og Udvalget for Social Beskyttelse om samspillet mellem skatte- og socialsikringssystemerne. Se ligeledes EØSU's udtalelse »Social beskyttelse: arbejde skal kunne betale sig«, ordfører Donna St. Hill (EUT C 302 af 7. december 2004).

5.3 Fattigdom blandt beskæftigede skyldes lave lønninger (som ofte står i misforhold til arbejdsindsatsen) og ændringer af familiemodellen. Udviklingen i familiestrukturen, som præger medlemsstaterne i forskellig grad, er overalt karakteriseret ved større ustabilitet, flere separationer og et stigende antal eneforsørgerfamilier og dermed stadigt flere husholdninger med kun én indtægt og større risiko for fattigdom. Det fremgik allerede af Kommissionens fælles rapport om social sikring og social integration 2007 ⁽³⁾, at beskæftigelse ikke kan være den eneste garanti mod fattigdom, selv om den udgør det bedste værn herimod. Det er derfor nødvendigt at træffe eller styrke solidariske støtteforanstaltninger for familier, kvinder, unge, studerende, handicappede og ældre samt udlændinge – de mest sårbare grupper. Det skal desuden understreges, hvor stor betydning fattigdom blandt beskæftigede har for fattigdom blandt børn.

5.4 De stigende udgifter til bl.a. bopæl, bolig og lægehjælp gør ligeledes arbejdstagernes situation mere usikker. Stigningerne går hårdest ud over de arbejdstagere, der befinder sig tæt på mindstelønnen, og de lavere middelklasser, da de som regel befinder sig i periferien af beskæftigelsesområderne.

5.5 Fattigdom blandt beskæftigede kan skyldes en persons lave kvalifikations- og uddannelsesniveau og mangel på de kompetencer, der er nødvendige for at kunne søge et arbejde til en ordentlig løn, eller den kan skyldes dårlige arbejdsvilkår. De mest sårbare grupper er som oftest ældre arbejdstagere, unge, kvinder, børnerige familier, handicappede, arbejdstagere, som tidligt har afbrudt deres uddannelse, og indvandrere. Det er således vigtigt at sikre alle med et handicap tilpassede arbejdsforhold og sikre alle børn en god start i livet gennem en tidlig skolegang. Der må også gøres noget ved problemet med skolefravald, hvor andelen i dag ligger på 15 % i Europa, hvilket stadig er for højt.

5.6 Dybest set er fattigdom blandt beskæftigede meget ofte et resultat af underbeskæftigelse. Fattigdom blandt beskæftigede er for såvel ansatte som visse selvstændige et komplekst emne, der vedrører mange indbyrdes forbundne kriterier. En samlet strategi bør gøre det muligt at træffe effektive foranstaltninger for at overvinde udfordringerne. Uden globale strategier for vækst og tilpasning til globaliseringen og genopretning af økonomien i disse krisetider er det ikke muligt at gennemføre effektive programmer til bekæmpelse af fattigdom blandt beskæftigede.

6. Forslag til en samlet strategi for bekæmpelse af fattigdom blandt arbejdstagere

6.1 Det er først og fremmest nødvendigt at tænke i makro-økonomiske baner for at bekæmpe fattigdom blandt arbejdstagere. Denne dynamik kan ikke bekæmpes effektivt ved hjælp af engangsforanstaltninger, og slet ikke i krisetider. Beskæftigelse og selvstændig erhvervsvirksomhed eller mere præcist kvalitetsbeskæftigelse for alle bør stå højt på alle EU-institutioners dagsorden.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm#2007.

6.2 *Pålidelige indikatorer.* Arbejdet med fastsættelse af fælles, pålidelige indikatorer for fattigdom blandt arbejdstagere bør videreføres. Investeringer i EU og den åbne koordinationsmetode har muliggjort store fremskridt. Tiden er inde til at gå et skridt videre og samle større viden på basis af mere fuldstændige data under hensyntagen til antallet af fattige arbejdstagere, graden af denne fattigdom, den ulige indkomstfordeling blandt fattige (i de enkelte lande og landene imellem).

6.3 Hvad angår disse statistiske spørgsmål, er det teknisk set nødvendigt at have adgang til nationale data – på basis af en national tærskel – men også rent europæiske data – på basis af en europæisk tærskel. Dette giver mulighed for andre inddelinger og visioner end dem, der i dag kan leveres med anvendelse af den eneste fastsatte indikator.

6.4 *Retfærdig og anstændig aflønning med udgangspunkt i en styrket social dialog.* Kampen mod fattigdom blandt arbejdstagere skal også føres ved hjælp af en ambitiøs lønpolitik. Det er nødvendigt at styrke og støtte alle initiativer, der sigter mod modellen: inflation + en passende andel af produktivtetsgevinsterne. I denne forbindelse bør lønforhandlinger – hjørnestenen i den sociale dialog – spille en fremtrædende rolle i kampen mod fattigdom blandt arbejdstagere. På sektorielt, nationalt og europæisk niveau har det ikke nogen decideret finansiell indvirkning på virksomhederne, når forhandlingerne går godt, og de bliver således ikke »præmieret« for en reel social dialog. Fremskridt hen imod anstændigt arbejde opnås på basis af den sociale dialog, arbejdsmarkedsparternes investeringer, virksomhedernes ansvar, de offentlige myndigheders incitamenter og justerende foranstaltninger og i den aktuelle situation bankernes rolle over for SMV'erne. Forebyggelsen af sort arbejde er en afgørende faktor i kampen mod fattigdom blandt arbejdstagere. Dels, fordi det rammer de svageste i samfundet (indvandrere, udsatte personer), dels fordi det kan føre til nærmest slaveliggende tilstande, der er i modstrid med charteret om grundlæggende rettigheder.

6.5 *Iværksætterkultur og selvstændig erhvervsvirksomhed.* Mange iværksættere og selvstændige berøres af fattigdom, særligt i forbindelse med opstarten af deres virksomhed. Der må etableres støttemekanismer, idet mange af disse SMV'er er fremtidens jobskabere. 80 % af den økonomiske vækst skyldes SMV'er, men mange iværksættere får en meget lav eller ingen løn i den periode, hvor de er i færd med at opstarte deres

virksomhed, hvilket betyder at deres familier udsættes for en fattigdomsrisiko.

6.6 *Tilpassede erhvervsuddannelsessystemer.* Livslang læring for især de mindst kvalificerede er en afgørende forudsætning for at kunne forbedre disse arbejdstageres kompetencer og deres adgang til beskæftigelse med en anstændig løn.

6.7 *Passende social beskyttelse.* Bekæmpelsen af fattigdom blandt arbejdstagere forudsætter, at de eksisterende foranstaltninger strammes op. Sociale ydelser bør på mere effektiv vis kunne kombineres med nye børnepasningsordninger og støtte til mobilitet (mobilitet skal - ligesom arbejde - kunne betale sig), der gør det muligt for fattige arbejdstagere at tage imod et bedre betalt job.

6.8 På boligområdet er det nødvendigt – selv om det i nogle lande har vist sig, at et betydeligt antal hjemløse er i arbejde – at ressourcerne til sociale boliger anvendes på en sådan måde, at der gives prioritet til dem, der er i arbejde, men som risikerer at miste deres job og den stabilitet, der er forbundet hermed, på grund af at de har en dårlig eller slet ingen bolig.

6.9 *Hensyntagen til arbejdsmiljøet og arbejdet.* Eftersom fattigdom blandt arbejdstagere i høj grad er et spørgsmål om arbejdsvilkår, er det i praksis afgørende at øve indflydelse på arbejdsmiljørelaterede løftestænger, dvs. støtte til frivillig jobmobilitet, adgang til subventionerede måltider, boligforhold og børnepasningsfaciliteter. Endvidere bør virksomheden, som har ansat dem, kunne undersøge, på hvilken måde bedre sikkerhedsvilkår kan indarbejdes i arbejdskontrakterne, og hvordan dens ansatte kan gøre fremskridt og øge deres kvalifikationer.

6.10 *Oplysning og mobilisering.* Endelig er det i forbindelse med det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse afgørende at mobilisere den offentlige mening og medierne. Hvis vi begynder at analysere problemet med fattigdom blandt arbejdstagere, tale om de deraf følgende uværdige levevilkår og starte en mobilisering af de europæiske borgere, vil det kunne sætte en stopper for den nød, som en del arbejdstagere befinder sig i, og således bidrage til, at de genvinder deres værdighed. Frem for at tale om medlidenhed bør vi tale om behovet for at fremme kvalitetsarbejde for alle for at fremme en mere etisk europæisk samfundsmodel.

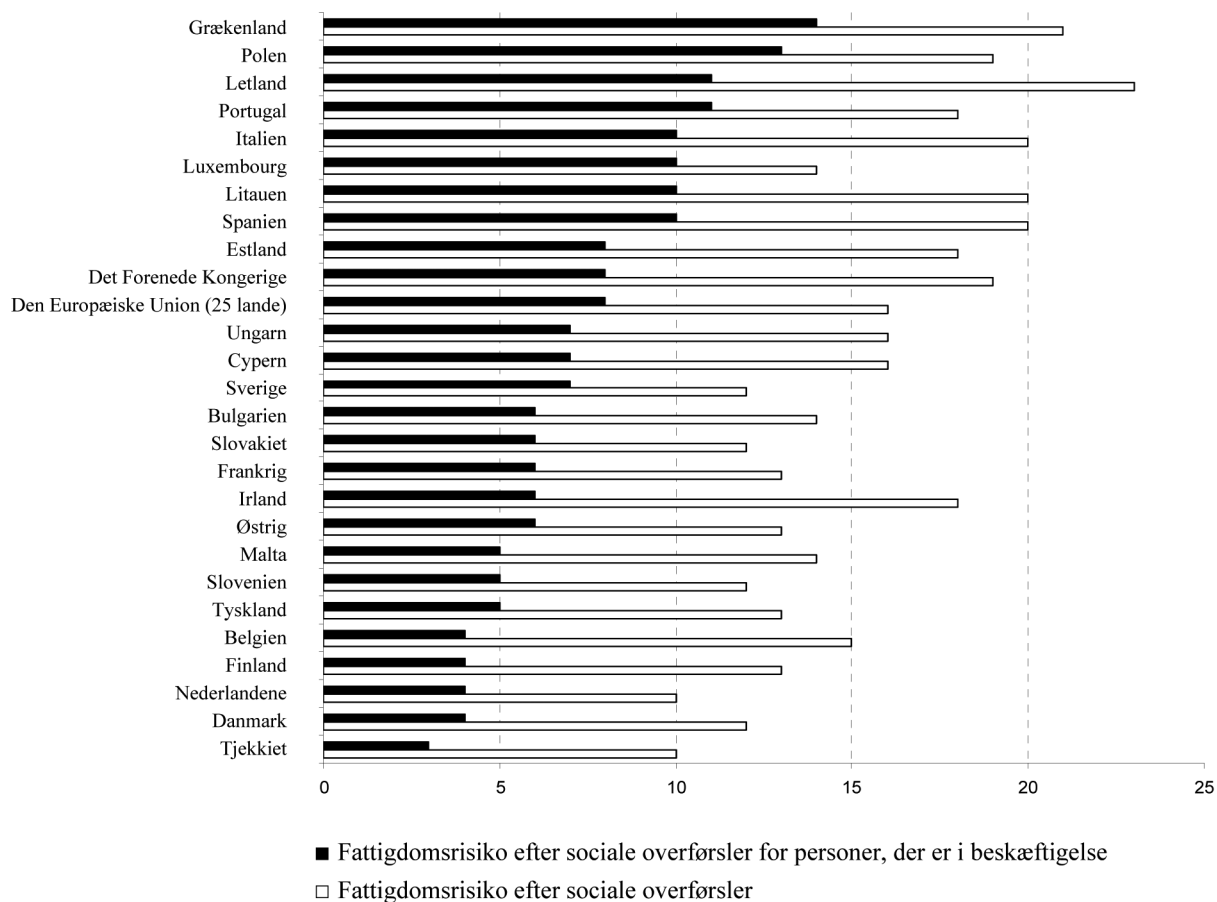
Bruxelles, den 30. september 2009.

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

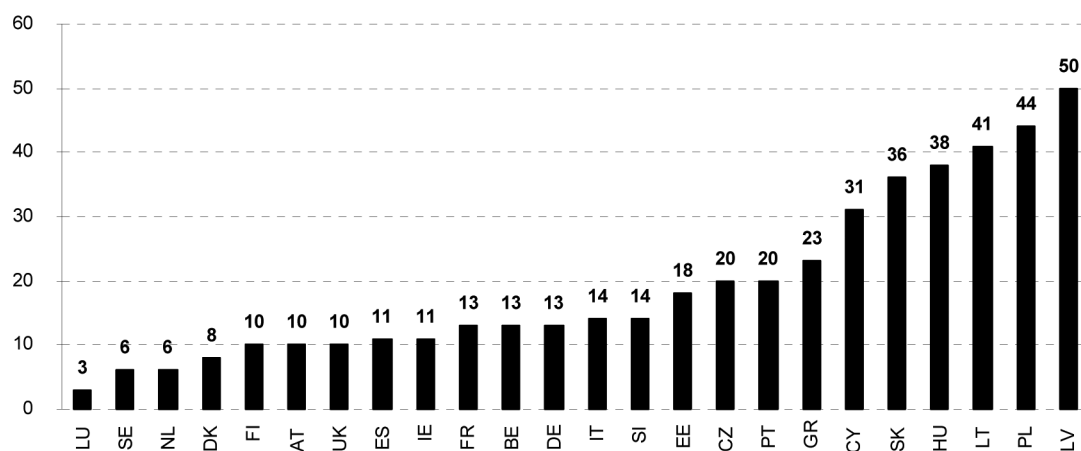
Appendiks

Figur 1. Fattigdom blandt arbejdstagere i EU i 2006

Kilde: Eurostat, EU-SILC

Figur 2. »Materiel fattigdom« i EU

Antal personer, der lever i en husstand, som ikke kan tillade sig mindst tre af ovenstående elementer (2006, i %)

Kilde: Eurostat, EU-SILC

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om de Larosièrè-gruppens rapport (initiativudtalelse)

(2009/C 318/11)

Rapporteur: **Mr NYBERG**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 23. marts 2009 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»de Larosièrè-gruppens rapport.«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed, som udpegede Lars NYBERG til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 11. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september – 1. oktober 2009, mødet den 30. september, følgende udtalelse med 152 stemmer for, 37 imod og 15 hverken for eller imod:

1. Resumé og henstillinger

1.1 Den finansielle og økonomiske krise har et omfang, som der i fredstid ikke er set magen til siden 1930'erne. Emnet for denne udtalelse er dog udelukkende finanskrisen og mulighederne for at forhindre, at det, som er sket nu, sker igen. Det var nemlig opgaven for den såkaldte de Larosièrè-gruppe, hvis rapport EØSU diskuterer i denne udtalelse. Hvor vigtige disse spørgsmål er, viser sig bl.a. ved, at Kommissionen allerede har fremlagt flere forslag om f.eks. kreditvurderingsinstitutter, forskellige former for finansvirksomhed og den finansielle overvågning, der var hovedtemaet for de Larosièrè-gruppen.

1.2 Den vigtigste årsag til krisen var en for høj likviditet, der ifølge de Larosièrè-gruppen delvist skyldtes en ekspansionistisk monetær politik i USA og ubalance i verdensøkonomien, tydeligst i forholdet mellem USA og Kina. En anden tænkelig forklaring ifølge EØSU er, at indtægterne er blevet forskudt fra arbejde til kapital. Indkomstfordelingen er blevet mere ujævn. De øgede aktiver hos de mest velstående har måttet investeres. Når de reelle aktiver, der kan investeres i, ikke er øget i samme takt, presses priserne på værdipapirer opad. De Larosièrè-rapporten giver en grundig redegørelse for den finansielle »boble«, men for kommende politiske beslutninger vil der være brug for yderligere analyse.

1.3 EØSU giver sin generelle støtte til de 31 anbefalinger, som gruppen har fremlagt, men vil udvide perspektivet og fremsætte en række kommentarer og supplerende bemærkninger.

1.3.1 De Larosièrè-gruppen foreslår højere kapitalkrav for bankerne i gode tider og lavere krav i dårlige tider. Vanskelighederne med at stille økonomiske prognoser ved konjunktur-

svingninger kan gøre dette forslag risikabelt. Samtidig er Spanien et eksempel på, at et system med variable kapitalkrav kan fungere. EØSU finder derfor, at en sådan foranstaltning bør studeres, inden den kan gennemføres, især hvad angår timingen.

1.3.2 EØSU mener, at højere kapitalkrav og gennemsigtighed for ikke-balanceførte poster er absolut nødvendigt. De spanske myndigheder havde de strammeste regler om ikke-balanceførte poster, og de spanske banker var dem, som blev ramt mindst af krisen.

1.3.3 »Ikke-balanceførte aktiver« og »special-purpose vehicles« er til tider blevet misbrugt. Risikofyldte poster er blevet fjernet fra bankens egen balance for at undgå kapitalkravene og undertiden også for at undgå beskatning. På den baggrund anser EØSU det for nødvendigt med strammere lovgivning.

1.3.4 At bankaktivernes risikoindehold skal fremgå tydeligere, bør ifølge EØSU være et hovedkrav i opfølgningen af rapporten. EØSU er enig med rapporten i, at banker og pengeinstitutter altid skal bevare en del af risikoen, når de sælger risikobehæftede aktiver videre. Finansprodukternes risici skal fremgå tydeligt. Gennemsigtighed i finansprodukterne er nødvendigt for at genoprette tilliden til finansmarkedet. EØSU vil i den forbindelse atter pege på Spanien. Nye instrumenter inden for finanssektoren må ikke anvendes, før de er blevet kontrolleret af en monetær myndighed. Indførelse af sådanne kontrolforanstaltninger bør drøftes. Det må da afgøres, om de skal være nationale, eller om der er brug for et fælles kontrolsystem for hele EU. I betragtning af, hvor grænseoverskridende finansaktiviteterne er, taler det meste for et fælles system.

1.3.5 Det, som kaldes det parallelle banksystem, omfatter forskellige ikke-regulerede former for långivning. Disse nye former for finansieringsvirksomhed har kunnet udvikles uden nogen lovgivning, ikke engang krav om hensættelse af reserver. EØSU er enig i, at disse også skal reguleres. Selv når det gælder investeringsfonde, ønsker rapporten fælles regler, definitioner for forskellige aktiver og strammere kontrol. Det er lige så let at være enig heri.

1.3.6 Højere krav til bankforvaltning og revision er nødvendigt. EØSU mener, at revisorernes rolle i de Larosière-gruppens løsninger ikke er blevet understreget tilstrækkeligt. Med en velfungerende revision burde man have kunnet standse spredningen af risikofyldte aktiver. Ledelsen af en finansvirksomhed skal kunne stole på revisionen, når det gælder vurderingen af aktiver. Revisorernes rolle og regnskabsmetoder bør indgå i revisionen af Basel II.

1.3.7 Rapporten fremsætter gode anbefalinger om bonusordninger. De skal dække flere år og bygge på konkrete resultater og ikke være garanterede på forhånd. EØSU finder, at en overgang fra kortsigtethed til langsigtethed, hvor bonusserne ikke beregnes på grundlag af spekulative aktiviteter, er nødvendig. I den forbindelse støtter EØSU tanken om at beskatte finansielle transaktioner; provenuet heraf kunne gå til udviklingsbistand. Desuden bør det være et supplerende krav, at de ikke skal baseres på den generelle udvikling, men på om det er lykkedes at opnå en positiv forskel fra en generel tendens. Desuden bør det overvejes, hvorledes der kan lægges loft over disse bonusser for at undgå uhæmmet risikovillighed. I en såkaldt exitstrategi ud af finanskrisen skal indgå, at de enorme beløb, som er blevet betalt til pengeinstitutterne fra det offentlige budget, skal tilbagebetales i stedet for at gå til nye høje gevinster og bonusser.

1.4 Overvågning af finansmarkedet var de Larosière-gruppens hovedopgave. Overvågning er også ifølge EØSU afgørende, så man undgår en ny finanskrisen. Men overvågning kræver regler. Derfor kan forslagene om ændrede og opstrammede regler i første del af rapporten anses for lige så vigtige.

1.4.1 de Larosière-gruppen konstaterer, at der er brug for et europæisk organ, der kan føre tilsyn med finanssystemet på et overordnet niveau og advare om finansielle risici. Det foreslås, at ECB/ESCB får ansvaret. Denne opgave skal overdrages et særligt råd. At dette råd administrativt tilknyttes ECB er godt, men formelt skal ledelsen af overvågningen ligge hos ESCB. Overvågningen skal klart gælde alle medlemsstaters finanssystemer, og også ledelsen af dette nye råd/bestyrelse skal udpeges af ESCB.

1.4.2 Rapporten foreslår et nyt overvågningssystem på mikroniveau i to trin med særlige myndigheder for overvågning af banker, investeringsfonde respektive værdipapirmarkeder. I det andet stadium skal fælles grundregler for overvågningen udvikles og forskelle i den nationale gennemførelse ryddes af vejen. Også sanktionsmulighederne skal i den fase harmoniseres. EØSU ser ingen grund til at forsinke hele denne udvikling og er derfor tilfreds med, at Kommissionen i sin meddelelse nu foreslår, at man direkte bør forberede hele systemet til overvågning på mikroniveau.

1.4.3 Kollegier med nationale overvågningsmyndigheder for overvågning af banker med grænseoverskridende aktiviteter kan ifølge EØSU blive vanskelige at håndtere, hvis man ikke samtidig har udviklet den fornødne harmonisering. Forskelle i reglerne for de nationale overvågningsorganer ville ellers i praksis tvinge de tre myndigheder til at overtage en del af overvågningen.

1.4.4 I bestyrelserne for disse nye myndigheder bør der ikke kun sidde bankmænd. De faglige organisationer, banktjenesternes kunder og selv EØSU som repræsentant for civilsamfundet bør have faste pladser i disse bestyrelser.

1.5 På det globale plan peger rapporten på behovet for en styrkelse af Basel II, internationale regnskabsregler, global regulering af kreditvurderingsinstitutter, markedet for afledte instrumenter, ændrede ledelsesformer inden for finanssektoren, ligesom IMF bør spille en stærkere rolle. Man vil fjerne muligheden for at kunne tiltrække aktiviteter ved hjælp af svag regulering af finanssektoren. Flere af gruppens forslag blev allerede vedtaget under G20-mødet i London. Financial Stability Forum, som stiftedes i 1999 for at skabe finansiell stabilitet på verdensplan, er blevet ændret til Financial Stability Board. EØSU håber, at dette organ bliver mere åbent for indsigt og tildeles tilstrækkelige resurser, kompetencer og beføjelser til at agere. EØSU bifalder, at IMF skal have flere resurser, men ser kritisk på de krav, IMF stiller, hvor der bliver sat spørgsmålstegn ved vigtige dele af den europæiske sociale model. Både af denne og andre grunde er det vigtigt, at EU kan optræde i enighed i IMF.

1.5.1 I diskussionerne om finansmarkedet anvendes nu til dags begrebet stresstest – dvs. en gennemgang af, hvordan et lands banksystem klarer en krise på finansmarkedet. På baggrund af den aktuelle finanskrisen kan man let forstå, hvor vigtige sådanne tests kan være. Samtidig er spørgsmålet om, hvorvidt resultaterne bør offentliggøres, afgørende. Hvis IMF foretager en sådan test og offentliggør, at et lands banksystem ikke kan stå imod en krise, kan krisen blive et faktum.

2. Indledning

2.1 Den finansielle og økonomiske krise har et omfang, der ikke tidligere er set magen til i fredstid. Depressionen i 1930'erne fandt sted på et tidspunkt, hvor verdens økonomier ikke var så integrerede som i dag. Da var det hovedsagelig USA og Europa, som blev ramt. Nu er der i højeste grad tale om en global krise.

2.2 Det, der begyndte som en finanskrisen, har udviklet sig til en økonomisk krise med recession i store dele af verden. En social krise med stor arbejdsløshed bliver den sandsynlige følge. Hvor omfattende denne bliver, afhænger af, hvilken politik man er i stand til at føre for at stoppe krisen. Samtidig er der opstået en politisk krise med regeringer, der har måttet træde tilbage.

2.3 Emnet for denne udtalelse er dog udelukkende finanskrisen og om man kan forhindre, at det, som nu er sket, sker igen. På baggrund af den overordnede krise er emnet begrænset. Det handler ikke om den økonomiske krise. Det handler ikke om foranstaltninger til at imødegå den igangværende finanskrisen, f.eks. tilføre offentlige midler til finanssektoren. Det handler udelukkende om fremtiden og da især om overvågningen af finanssektoren.

2.4 Det var nemlig opgaven for de Larosiére-gruppen, hvis rapport EØSU diskuterer i denne udtalelse. de Larosiére-gruppen udvidede sit mandat. Det var nødvendigt for at give et samlet indtryk med henblik på mere gennemtænkte forslag.

2.5 Dagens krise begyndte i finanssektoren. Inden de Larosiére-gruppen fremlagde sin rapport, havde krisen udviklet sig i en så alvorlig retning, at Kommissionen i flere tilfælde allerede havde fremlagt forslag til ændret lovgivning. Det vigtigste er formentlig forslaget om kreditvurderingsinstitutterne. Et direktivforslag er blevet fremlagt om forskellige former for finansiell virksomhed. I en meddelelse af 27. maj berøres den del af de Larosiére-rapporten, som vedrører overvågningen af finanssektoren. Der findes kun fem forskelle mellem meddelelsen og de Larosiére-rapporten ifølge bilag 1 i et arbejdspapir, der er tilknyttet meddelelsen. Disse kommenteres i punkt 6.2.4, 6.3.1 og 6.3.5. EØSU vil afgive en særlig udtalelse om de kommende konkrete forslag til lovtekster. Selv om Kommissionen ikke i denne meddelelse behandler resten af de Larosiére-rapporten, anser EØSU de dele for nok så vigtige for fremtidens finanssektor.

2.6 de Larosiére-rapporten er skrevet af bankmænd for bankmænd, og forslagene er rettet til bankeksperter i Kommissionen og finansministre i medlemsstaterne. EØSU vil give sin støtte til rapportens 31 anbefalinger, men perspektivet skal udvides. De, som i praksis var skyld i finanskrisen, kan ikke alene få ansvaret for at løse dagens problemer. Forbrugerne af finansmarkedets

tjenester er enkeltpersoner og virksomheder, der indsætter deres opsparinger og låner til deres investeringer. Finansmarkedets opgave er at betjene disse, dvs. civilsamfundet, på den bedst mulige måde. Udover vores generelle støtte til rapporten vil vi derfor fremsætte en række kommentarer og supplerende bemærkninger.

3. Finanskrisens årsager

3.1 Likviditetsoverskud i finanssektoren medførte ingen forholdsregler fra centralbankerne. Man så udelukkende på prisniveauet, som ikke gav anledning til renteforhøjelser. Billige likvide midler førte til stigende priser på værdipapirer. At likviditeten var for høj, da krisen indledtes, hersker der ingen tvivl om, ligesom at den som følge af krisen er faldet til et alt for lavt niveau. Hvilket niveau, der er acceptabelt for likviditet og pengeforsyning under normale forhold, er det derimod vanskeligt at afgøre. EØSU peger på dilemmaet med samtidig at anvende inflationen og et mål for pengemængden som pengepolitiske indikatorer. En for stor pengemængde skal føre til, at centralbanken sætter renten op. Hvis inflationen samtidig er lav, burde det i stedet føre til en sænkning af renten. Hvis pengemængden anvendes, selv i så komplicerede situationer, mener EØSU derfor, at der bør tages hensyn til eventuelle følgevirkninger for den reelle økonomi.

3.2 Politiske beslutninger om at støtte, at folk ejer deres eget hjem, uafhængigt af køberens evne til at betale, de lave låneomkostninger og finansinstitutternes nyskabte kombinationer af forskellige værdipapirer førte til, at risikable lån (»subprimelån«) blev skjult. Disse værdipapirer spredtes gennem verdens finansmarkeder, eftersom den private opsparing i USA 2005-2006 tilmed var negativ. Dette blev kommenteret af EØSU i juli 2008 ⁽¹⁾. »Den aktuelle kreditkrise i USA, den såkaldte subprime-krise, har klart vist, hvordan prisudsving på fast ejendom kombineret med utilstrækkelige vurderinger af kunderisikoen i forbindelse med manglende betaling af afdrag, der ikke står i rimeligt forhold til den faktiske værdi af den prioritetsbelånte faste ejendom, kan skabe en finanskrisen, der er så alvorlig, at den destabiliserer hele finanssystemet. Det er derfor vigtigt, at ethvert indgreb fra EU's side tager hensyn til disse erfaringer...«

3.3 Samtidig skabte ubalancen i verdenshandlen store overskud i visse lande (især Kina), for hvilke der blev købt amerikanske statsobligationer. Nye komplekse værdipapirkombinationer (med subprimelån) gav et højt afkast, og hele finansmarkedet jagtede stadig højere afkast. Flere værdipapirer kunne give grundlag for nye udlån, så finansmarkedets omsætning steg – baseret på mere risikofyldte værdipapirer. Et af formålene med de nye komplicerede værdipapirer blev i stedet opfattet som risikospredning. Den øgede omsætning inden for finansmarkedet skabte tilsyneladende stadig højere gevinster.

⁽¹⁾ EUT C 27 af 3.2.2009, s. 18.

3.4 En risikofyldt boligobligation, som kun vanskeligt kunne sælges videre i banksystemet, blev »indbagt« i nye værdipapirer (securitisering) og kunne med dette system sælges videre. Det, som stoppede dette og udløste krisen, var, at USA i 2008 gik ind i en konjunkturedgang med voksende ledighed. Mange husejere kunne ikke betale deres renter. Bankerne blev tvunget til at nedsætte værdien på deres aktiver og sælge ud af dem. Deres værdier faldt yderligere, og faldet nedad accelererede. Tilliden faldt.

3.5 de Larosièrere-rapporten peger på flere områder, som gjorde dette muligt:

- Den internationale regulering af bankvæsenet fandtes, da dette begyndte i Basel I. Der blev metoden med ikke at bogføre risici i praksis tilskyndet. Det korrigeres delvist via Basel II.
- Eksplosionen i de nye komplekse værdipapirer, der blevet handlet »hen over disken«, hvor risiciene forblev usynlige.
- Reguleringen af finansinstitutternes aktiviteter baseres på risikobedømmelse via kreditvurderingsinstitutterne.
- Kreditvurderingsinstitutterne gav de aktiver, som viste sig at være næsten værdiløse, samme kreditværdighed som statsobligationer. Disse institutter finansieres af det finansinstitut, som får sine værdipapirer vurderede!
- Finansinstitutternes ledelser og bestyrelser forstod ikke risikoen ved de nye komplekse finansprodukter.
- Svigtende lovgivning og manglende overvågning uden koordination kombineret med stærk konkurrence mellem forskellige finanscentre.

3.6 I de Larosièrere-rapporten rettes en grundlæggende kritik mod centralbankerne for ikke at have truffet forholdsregler mod den kraftigt øgede likviditet.

3.7 EØSU vil dog i analysen gå et par skridt længere. Den øgede likviditet skyldtes delvist ubalancen i verdensøkonomien. Den ses tydeligt i forholdet mellem USA og Kina: Handelsoverskud i Kina og en opsparingstilbøjelighed på 30-40 procent af indkomsten som stødpude mod sygdom og pension, og handelsunderskud i USA kombineret med en ikke-eksisterende opsparing. En anden tænkelig forklaring, som de Larosièrere-gruppen ikke kommer ind på, er, at indtægterne er blevet forskudt fra arbejde til kapital. Indkomstfordelingen er blevet

mere ujævn. Ikke kun ILO, men også OECD har udtalt, at denne udvikling må stoppes.

3.8 De øgede aktiver hos de mest velstående skulle investeres. Når de reelle aktiver, der kan investeres i, ikke er vokset i samme takt, presses priserne på værdipapirer opad. Disse årsager til de nuværende problemer kan ikke løses gennem ny regulering af finansmarkedet, for der er brug for politiske beslutninger. de Larosièrere-rapporten giver en grundig redegørelse for den finansielle »boble«, men for kommende politiske beslutninger vil der være brug for yderligere analyse.

3.9 Det beskrevne finansielle scenarium opmuntrede til storstilede spekulative transaktioner, som knap nok havde noget afsæt i udviklingen i de realøkonomiske tal, og uden at der fandtes internationale instrumenter på det skatte- og pengepolitiske område, som kunne dæmme op herfor. De finansielle fora og de internationale organer overhørte det gentagne krav fra utallige sociale bevægelser om indførelse af regulerende foranstaltninger såsom Tobin-skatten.

4. Politik og lovgivning

4.1 Ifølge rapporten skyldes krisen fejltagelser på markedet, globale ubalancer, dårlig lovgivning og svag overvågning. Alle disse problemer kan ikke løses med lovgivning, men god lovgivning er en forudsætning. Rapporten fastslår, at der skal tages fat på alle problemer, men hvorvidt den lovgivning, som foreslås, er tilstrækkelig, kan man sætte spørgsmålstegn ved. Endvidere giver man udtryk for, at man er bange for, at mere lovgivning kan mindske den finansielle innovation. EØSU vil i den forbindelse minde om, at »subprimelån« og den såkaldte »securitisering« netop er sådanne finansielle innovationer. Misbrug af visse af disse er årsagen til de aktuelle finansielle problemer. Under tiden kan lovgivning også medvirke til finansiell innovation, som det har været tilfældet med SEPA (Single European Payments Area).

4.2 Rapporten foreslår bedre koordination mellem centralbankerne og de politiske organer, som regulerer finansmarkedet. Centralbankerne skal bruge flere kræfter og mere tid på makroøkonomiske overvejelser i form af bedre tilsyn med finansmarkedet. Dette og at selv IMF skal interessere sig mere for tilsyn, anser EØSU for nødvendige forslag.

4.3 Rapporten taler om, at politisk regulering og selvregulering inden for finanssektoren skal supplere hinanden. Eftersom den interne kontrol ikke har fungeret, siger man, at selvreguleringen skal overvåges. Da udviser man egentlig grænsen mellem politisk regulering og selvregulering.

4.4 I praksis findes der heller ingen grænse. Via Basel I og Basel II fastsætter bankerne i praksis selv reglerne for finanssektoren. Om banker og andre finansinstitutter lever op til disse regler, er enten op til dem selv eller staten i de tilfælde, de indføres i form af lovgivning. (Basel II blev gyldig i EU den 1. januar 2008, i USA ikke før den 1. april 2010). Rapporten ser ikke seriøst på denne organisationsmæssige og demokratiske mangel på finansmarkedet, som selvregulering udgør. Med et globaliseret marked bør det være et centralt tema, om de politiske organer har tilstrækkelig indflydelse?

5. Anbefalinger fra de Larosièrre-gruppen

5.1 *Kapitalkravene til banker bør øges gradvist.* Da bankkrisen nu befinder sig i en situation med kreditmangel, må en sådan forøgelse ske senere. Det anser EØSU for at være et nødvendigt krav, hvis man i fremtiden skal undgå, at samfundet må træde til med kapital, når en bank får likviditetsproblemer. EØSU er enig i, at EU bør fastlægge definitioner for kapitalkravene.

5.2 *Kapitalkrav, som ændres under konjunkturerne.* Rapporten finder, at centralbankerne ikke bare skal se på inflationen, men også på udviklingen på penge- og kreditmarkedet generelt. Hvis kreditterne vokser for meget, skal centralbankerne også af den grund være rede til at stramme op på pengepolitikken. Som metode foreslås højere kapitalkrav for bankerne i gode tider og lavere krav i dårlige tider. Med tanke på hvor svært det er at opstille økonomiske prognoser, kunne dette forslag være risikabelt. Hvis man øger kravene efter en periode med gode tider og krediteksponering, kan en sådan forhøjelse i stedet forværre en konjunkturedgang, hvis de gode tider er ved at være overstået. Samtidig er Spanien et eksempel på, at et system med variable kapitalkrav kan fungere. EØSU finder, at de risici, timingen indebærer, skal studeres nøje, inden den kan gennemføres.

5.3 *Strengere regler for ikke-balanceførte poster i form af højere kapitalkrav og større gennemsigtighed.* De spanske myndigheder havde de strammeste regler for ikke-balanceførte poster, og de spanske banker var dem, som blev mindst ramt af krisen.

5.3.1 Når bankerne interesserer sig for ikke-balanceførte poster, bliver det som regel koblet til en af innovationerne på finansmarkedet, nemlig »special purpose vehicles«. Formålet med disse er ofte at lede risikofyldte aktiver bort fra bankens egen balance for ikke at bringe selve banken i fare. At undgå beskat-

ning kan være en anden årsag. Med tanke på, hvordan dette er blevet misbrugt, anser EØSU det for nødvendigt med strammere regler for såvel systemet med »ikke-balanceførte aktiver eller passiver« samt »special-purpose vehicles«. Det vigtige med reglerne bør være, at man ikke med disse metoder kan skjule noget af sin virksomhed.

5.4 *Bankaktivernes risikoindehold bør fremgå tydeligere.* EØSU finder, at dette bør være et af hovedkravene, når Kommissionen i sin opfølgning på rapporten forhåbentlig opnår virkelig gennemsigtighed omkring bankernes aktiver.

5.4.1 Rapporten behandler »securitiseringen«, derivatmarkedet, investeringsfonde og det »parallelle banksystem«. EØSU ønsker en helhedsløsning, hvor ingen problemer med disse risikofyldte værdipapirer havner mellem forskellige forslag. Det parallelle banksystem består af forskellige former for långivning, som ikke er regulerede. Rapporten foreslår, at Basel II udvides til at omfatte disse, hedgefonds, investeringsbanker m.fl. Det synes selvindlysende og bør omgående beslutes. Disse nye former for finansieringsvirksomhed, ofte ved siden af selve banksystemet, har kunnet udvikles uden nogen form for regulering, ikke engang krav om reserver. Selv når det gælder investeringsfonde, ønsker rapporten fælles regler, definitioner for forskellige aktiver og strammere kontrol. Det er lige så let at være enig heri. Man ønsker, at banker og finansieringsinstitutter altid skal bevare en del af risikoen, når risikable aktiver videresælges.

5.5 Under navnet »Alternative Investment Fund Managers« fremlagde Kommissionen den 13. maj et forslag med sigte på flere af disse nye instrumenter. EØSU vil på et senere tidspunkt udtale sig om dette direktivforslag. Allerede i 2006 afgav EØSU dog udtalelse om en grøn bog om Investeringsfonde⁽¹⁾.

5.6 Hvad regnskabsregler angår, foreslås det bl.a., at det internationale regnskabsorgan (IASB) skal fastsætte regler for de nye komplicerede aktiver. Den regnskabsmetode, som kaldes »værdiansætte til markedsværdi«, har kraftigt forværret krisen. Da værdien af aktiver styrteddykkede, blev de bogført til dagsværdien. I den vanskelige situation blev værdien af aktiverne tilmed presset ned langt under deres substantielle værdi. Den alternative metode – at vurdere aktiverne ud fra indkøbsprisen – kan heller ikke bruges i en sådan situation. Her er der ifølge EØSU klart plads til innovationer.

⁽¹⁾ EUT C 110 af 9.5.2006, s. 19.

5.7 Man kan spørge sig selv om værdien af, at aktiver med skjulte risici sælges rundt i banksystemet? Der er måske brug for en oprydning blandt instrumenterne. Bankmænd taler ofte om betydningen af innovationer på finansmarkedet. Er man gået for vidt hermed? EØSU opfordrer Kommissionen til at gennemgå de instrumenter, som findes, værdien af disse, hvilke risici de indebærer, og fremsætte forslag om eventuel oprydning eller definitioner af de instrumenter, som bevares. Bankverdenen må ikke stå alene med dette ansvar. Kommissionen bør gives et grundlag for at træffe beslutninger i Europa-Parlamentet og Rådet. Finansprodukterne må ikke gøres unødigt komplicerede. Deres indhold i form af risici skal fremgå tydeligt. Gennemsigthed i finansprodukterne er måske det vigtigste middel til at genskabe tilliden til finansmarkedet.

5.7.1 EØSU vil i den forbindelse atter pege på Spanien. Nye instrumenter inden for finanssektoren må ikke anvendes, før de er blevet kontrolleret af en monetær myndighed. I Kommissionens redegørelse bør man se på forskellene mellem de instrumenter, som anvendes i Spanien og i andre EU-lande. Samtidig bør en almen indførelse af sådanne kontrolforanstaltninger diskuteres og i forbindelse hermed bør det afgøres, om de skal være nationale, eller om der er brug for et fælles kontrolsystem. Med tanke på hvor grænseoverskridende finansaktiviteterne er, taler det meste for et fælles system.

5.8 EØSU støtter rapportens forslag om bankernes risikohåndtering – at den skal være en særskilt funktion, at dette arbejde skal prioriteres højt og at man ikke i lige så høj grad skal stole på eksterne risikovurderinger (kreditvurderingsinstitutter). Forslaget om at opbygge krisehåndtering i finansinstitutterne kan naturligvis støttes. Det afgørende er, om henstillinger på disse områder kan blive til andet og mere end henstillinger. Hvor langt kan man gå med at regulere finansvirksomhedernes interne organisation? At overvågningsorganer skal kunne overvåge organisationen og offentliggøre kritik er nok det længste, man kan komme på dette område.

5.9 Da krisen blev akut, styrkede mange medlemsstater EU's krav til bankgarantier for indsatte midler. Rapporten ønsker nu, at reglerne harmoniseres, så beskyttelsen bliver ensartet og tilstrækkelig høj for alle bankkunder. Problemet med bankfilialer i andre lande skal løses, men hvor skal midlerne til disse garantier opbygges? EØSU samtykker og opfordrer Kommissionen til snarest at fremsætte forslag til nye EU-regler for bankgarantier.

5.10 Højere krav til bankledelse og revision. På baggrund af det skete er dette et nødvendigt krav. Selv finansinstitutter har haft etiske kodekser. De synes i visse tilfælde ikke at have haft nogen

indvirkning på den konkrete praksis. Når det gælder personlig kompetence, kan det dog være svært at konstruere konkrete forslag. Med nye regler og eventuel fjernelse af visse instrumenter fra markedet, kan bankledelse blive lettere. Med instrumenter, hvis formål det er at skjule risici, bliver bankledelse meget besværlig. EØSU mener desuden, at revisorernes rolle i de Larosière-gruppens løsninger ikke er blevet understreget tilstrækkeligt. Hvis revisionen havde fungeret, burde man have kunnet standse spredningen af risikofyldte aktiver. En finansvirksomheds ledelse bør kunne stole på den interne revision for vurderingen af aktiver. Revisorernes rolle og regnskabsmetoder bør indgå i revisionen af Basel II. Det ville også være meget positivt at inddrage nogle offentlige aktører (stakeholders) i evalueringen af finansieringsinstitutternes politik og instrumenter gennem nedsættelse af ad hoc-udvalg.

5.10.1 Bonusordninger, der belønner kortsigtet risikable investeringer, er en vigtig årsag til bankledelsernes adfærd. Rapporten kommer med gode henstillinger om bonusordningerne, at de skal gælde for flere år og bygge på faktiske resultater og ikke på forhånd være garanterede. EØSU finder, at en overgang fra kortsigtethed til langsigtethed, hvor bonusserne ikke beregnes på grundlag af spekulative aktiviteter, er nødvendig. I den forbindelse støtter EØSU tanken om at beskatte finansielle transaktioner; provenuet heraf kunne gå til udviklingsbistand. Det bør være et supplerende krav, at de ikke skal baseres på den generelle udvikling, men på om det er lykkedes at opnå en positiv forskel fra en generel tendens. Desuden bør det overvejes, hvorledes der kan lægges loft over disse bonusser for at undgå uhæmmet risikovillighed.

5.11 For kreditvurderingsinstitutter foreslås det, at Det Europæiske Værdipapirtilsynsudvalg får til opgave at tildele disse institutter licenser. Kommissionen har allerede fremlagt et forslag til forordning om kreditvurderingsinstitutter. EØSU har udtalt sig om forslaget og anbefaler Kommissionens forslag⁽¹⁾. Rapporten påpeger, at institutternes finansiering skal gennemgås. EØSU mener, at det allerede nu kan fastslås klart, at det ikke skal være dem, som får deres kreditinstrumenter vurderede, der skal stå for finansieringen.

6. Overvågning

6.1 Overvågningen af finansmarkedet var de Larosière-gruppens hovedopgave. Overvågning er også afgørende ifølge EØSU, så man undgår en ny finanskrisen. Men overvågning kræver regler. Derfor kan forslagene om ændrede og styrkede regler i første del af rapporten anses for nøjagtigt lige så vigtige.

⁽¹⁾ EUT C 227 af 17.11.2009 ECO/243 – Kreditvurderingsinstitutter (ordfører: Peter Morgan).

6.2 Et europæisk system for overvågning på makroniveau

6.2.1 I rapporten kritiseres den nuværende overvågning for at være koncentreret på de enkelte finansinstitutter, og det foreslås, at man i stedet bør øge overvågningen af hele finanssystemet. Man vil pålægge ECB/ESCB (det europæiske system for centralbanker) ansvaret. Når overvågningen skal være grænseoverskridende (for finansinstitutter med filialer i andre lande), vil man have mulighed for bindende mægling.

6.2.2 de Larosièrere-gruppen konstaterer, at der er brug for et formelt mandat til et europæisk organ til overvågning af finanssystemet på overordnet niveau, som kan advare om finansielle systemrisici. Inden for ECB/ESCB bør der etableres et særligt uafhængigt råd/bestyrelse (»European Systemic Risk Board«) med denne opgave. Foruden centralbankerne skal der her indgå de tre myndigheder, som man foreslår for overvågningen på mikroniveau. EØSU kan konstatere, at de kompetencer, som behøves for overvågning på makroniveau, næppe findes samlet noget sted i dag. Sådanne kompetencer skal derfor opbygges som støtte til dette råd. De Larosièrere-rapporten konstaterer også, at Kommissionen skal inddrages, hvis der opstår overordnede risici i finanssystemet.

6.2.3 EØSU tilslutter sig ECOFIN's og Det Europæiske Råds supplerende forslag til Kommissions forslag fra meddelelsen den 27. maj om, at ECB's generelle råd skal indgå i ESRB med de nationale overvågningsorganer som observatører, hvert land skal have én stemme og eventuelle henstillinger skal gå via ECOFIN. Det Europæiske Råd har også foreslået, at formanden for ESRB skal vælges af ECB's generelle råd. EØSU anser dette for hensigtsmæssigt, da alle 27 medlemsstater indgår i dette råd. Det Europæiske Råd anbefaler, at de nye europæiske overvågningsmyndigheder også bemyndiges til at føre tilsyn med kreditvurderingsinstitutter. EØSU støtter dette forslag, som er en udvikling af diskussionen i direktivforslaget om kreditvurderingsinstitutter, men påpeger, at kun en af de tre myndigheder kan have dette ansvar.

6.3 Et europæisk system for overvågning på makroniveau

6.3.1 Til den daglige overvågning vil man styrke de tre nuværende udvalg for henholdsvis overvågning af banker, forsikringsselskaber og værdipapirmarkedet ved at gøre dem til myndigheder. Reglerne inden for disse tre områder er så forskellige, at en sammenlægning til én myndighed ikke er aktuel.

6.3.2 I disse nye myndigheder foreslås det, at kun finanssektoren skal være repræsenteret. Som allerede påpeget er

EØSU af den opfattelse, at finansvirksomhed ikke blot vedrører dem, som direkte deltager i virksomheden. Der er stærke argumenter for, at de ansattes organisationer skal deltage. Der findes lige så stærke argumenter for, at forbrugere af tjenester inden for bank-, forsikrings- og værdipapirsektoren får en plads i myndighederne. Her kan man foretage en sammenligning med det, som er blevet foreslået af Obamas regering i USA. Der skal der oprettes et særligt råd for bankkunderne, som skal holde øje med aktiviteterne. EØSU bør som repræsentant for civilsamfundet som en selvfølge også indbydes til at deltage.

6.3.3 Det foreslås, at disse nye myndigheder bl.a. får til opgave at finde forskelle i medlemsstaternes gennemførelse af gældende EU-regler. En naturlig konsekvens bør ifølge EØSU da være, at Kommissionen foreslår justeringer af reglerne for at få disse forskelle fjernet.

6.3.4 Det hedder i rapporten, at der skal findes kompetente overvågningsmyndigheder i medlemsstaterne, som har afskrækkende sanktioner til rådighed. EØSU kan kun tilslutte sig dette samt pointere, hvor vigtigt det er, at disse myndigheder er uafhængige af banker og finansinstitutter. Kommissionen opfordres til at fremsætte EU-regler herom.

6.3.5 de Larosièrere-gruppen ønsker, at de nationale overvågningsorganer skal varetage den daglige overvågning, men at de tre nye myndigheder skal fastsætte standarder og koordinere virksomheden. Om de nationale myndigheder rent faktisk er selvstændige, skal kontrolleres. Når et finansinstitut har aktiviteter i flere lande, skal der etableres kollegier for de deltagende nationale overvågningsorganer. På baggrund af de hidtidige erfaringer har man tilmed været tvunget til at foreslå, at de nationale organer bør have pligt til at udveksle information.

6.3.6 Rapporten foreslår, at et nyt system på mikroniveau skal udvikles i to faser. I den anden fase skal fælles grundregler for overvågningen udvikles og forskelle i den nationale gennemførelse ryddes af vejen. Også sanktionsmulighederne skal i den fase harmoniseres. EØSU ser ingen grund til at forsinke hele denne udvikling og er derfor tilfreds med, at Kommissionen i sin meddelelse nu foreslår, at man direkte bør forberede hele systemet til overvågning på mikroniveau.

6.3.6.1 Kollegier med berørte nationale overvågningsmyndigheder kan ifølge EØSU blive vanskelige at håndtere, hvis man ikke samtidig har udviklet den fornødne harmonisering. Afgørende forskelle i reglerne for de nationale overvågningsorganer vil i praksis tvinge de tre myndigheder til at overtage en del af overvågningen for institutter med aktiviteter i flere lande.

6.3.6.2 EØSU støtter fuldt ud Rådets opfordring til, at Kommissionen fremsætter konkrete forslag til, hvorledes Det Europæiske Finanstilsynssystem kan spille en markant rolle med hensyn til koordinering mellem tilsynsorganerne i krisesituationer med fuld respekt for de nationale myndigheders ansvar hvad angår potentielle finanspolitiske konsekvenser og med fuld respekt for centralbankernes ansvar, navnlig hvad angår tilvejebringelse af likviditetsstøtte i krisesituationer.

7. Globalt

7.1 de Larosièrere-gruppen peger på, at det også på det globale plan handler om regulering af den finansielle sektor, overvågning og krisehåndtering, og at der savnes rammer for dette. Styrkelse af Basel II og internationale regnskabsregler, global regulering af kreditvurderingsinstitutter, ændrede ledelsesmetoder i finanssektoren og en stærkere rolle til IMF er gruppens ønsker. Man vil fjerne muligheden for at kunne tiltrække aktiviteter ved hjælp af svag regulering af finanssektoren. Kollegier af bankkontrollører er især vigtige for banker, som arbejder globalt.

7.2 Man kan forvente, at det vil blive svært at få forandringer i stand globalt. Flere af gruppens forslag blev dog allerede taget op på G20-mødet i London. Forummet for Finansiell Stabilitet, som blev oprettet i 1999, blev afløst af Udvalget for Finansiell Stabilitet med udvidet medlemskab til alle G20-lande plus Spanien og Kommissionen, fik udvidede ansvarsområder og

stærkere tilknytning til IMF. Disse ændringer ligger helt på linje med henstillinger fra de Larosièrere-gruppen. Det hidtidige forum var ikke i stand til at afgive tidlige advarsler om risici i finanssystemet under den nuværende krise. EØSU håber, at dette organ bliver mere åben for indsigt og tildeles flere resurser, kompetencer og beføjelser til at handle. Det skal også påpeges, at hovedparten af det, som blev besluttet i London, mangler at blive gennemført.

7.3 I diskussionerne om finansmarkedet anvendes begrebet stresstest – dvs. en gennemgang af, hvordan et lands bank-system klarer en krise på finansmarkedet. På baggrund af den aktuelle finanskriser kan man let forstå, hvor vigtige sådanne tests kan være. Samtidig rejser det spørgsmålet om, hvorvidt resultaterne bør offentliggøres. Hvis IMF foretager en sådan test og offentliggør, at et lands banksystem ikke kan klare en krise, bliver krisen et faktum. Disse stresstests bør dog være så åbne som muligt og kan blive et vigtigt instrument i overvågningen af landenes finanssystemer.

7.4 Også forslag om at afsætte flere resurser til IMF med henblik på at hjælpe lande med akutte problemer blev der taget hensyn til i London. EØSU er tilfreds med dette, men ser kritisk på de krav, IMF stiller, hvor vigtige arbejdsmarkeds-mæssige spørgsmål såvel som dele af den europæiske sociale model drages i tvivl. Både af denne og andre grunde er det vigtigt, at EU kan optræde i enighed i IMF.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Appendiks

til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Følgende ændringsforslag blev forkastet under afstemningen, men opnåede mindst en fjerdedel af stemmerne (forretningsordenens artikel 54, stk. 3):

Punkt 1.2

Tekst udgår:

»Den vigtigste årsag til krisen var en for høj likviditet, der ifølge de Larosière-gruppen delvist skyldtes en ekspansionistisk monetær politik i USA og ubalance i verdensøkonomien, tydeligst i forholdet mellem USA og Kina. En anden tænkelig forklaring ifølge EØSU er, at indtægterne er blevet forskudt fra arbejde til kapital. Indkomstfordelingen er blevet mere ujævn. De øgede aktiver hos de mest velstående har måttet investeres. Når de reelle aktiver, der kan investeres i, ikke er øget i samme takt, presses priserne på værdipapirer opad. De Larosière-rapporten giver en grundig redegørelse for den finansielle »boble«, men for kommende politiske beslutninger vil der være brug for yderligere analyse.«

Begrundelse

Som ordføreren anfører andre steder i udtalelsen, og som det også fremgår af de Larosière-rapporten, er der flere årsager til, at krisen opstod, men der er intet bevis for, at en ændring i indkomstfordelingen er en af årsagerne. Der er ingen undersøgelser af krisens årsager, som påviser dette.

Afstemningsresultat

Stemmer for: 68 Stemmer imod: 121 Stemmer hverken for eller imod: 15

Punkt 1.3.3

I andet punktum udgår ordene »og undertiden også for at undgå beskatning«:

»Ikke-balanceførte aktiver« og »special-purpose vehicles« er til tider blevet misbrugt. Risikofyldte poster er blevet fjernet fra bankens egen balance for at undgå kapitalkravene og undertiden også for at undgå beskatning. På den baggrund anser EØSU det for nødvendigt med strammere lovgivning.«

Begrundelse

Hovedårsagen til ikke-balanceførte poster er, som ordføreren rigtigt skriver, ikke at forbruge egne ressourcer. Der er intet belæg for, at det skulle ske for at undgå beskatning, hvilket også ville være meget vanskeligt, selv om transaktionerne sker uden for balancen.

Afstemningsresultat

Stemmer for: 65 Stemmer imod: 125 Stemmer hverken for eller imod: 12

Punkt 1.4.4

Udgår:

»I bestyrelserne for disse nye myndigheder bør der ikke kun sidde bankmænd. De faglige organisationer, banktjenesternes kunder og selv EØSU som repræsentant for civilsamfundet bør have faste pladser i disse bestyrelser.«

Begrundelse

Bestyrelserne består ikke blot af bankmænd, men også af repræsentanter for de monetære myndigheder. Det er heller ikke berettiget at medtage nye medlemmer, da dette ville gøre det vanskeligt for de nye myndigheder at fungere. Henstilling 12 i de Larosière-rapporten foreskriver, at de nye myndigheders ledende medarbejdere skal være uafhængige og professionelle.

Afstemningsresultat

Stemmer for: 60 Stemmer imod: 132 Stemmer hverken for eller imod: 8

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »den fælles landbrugspolitikens fremtid efter 2013« (tillægsudtalelse)

(2009/C 318/12)

Berichterstatter: **Adalbert KIENLE**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 24. februar 2009 under henvisning til artikel 29 A i gennemførelsesbestemmelserne til forretningsordenen at afgive tillægsudtalelse om:

»Den fælles landbrugspolitikens fremtid efter 2013«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, der udpegede Adalbert KIENLE til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september 2009, følgende udtalelse med 167 stemmer for, 3 imod og 13 hverken for eller imod:

1. EØSU's rolle i forbindelse med videreudviklingen af den fælles landbrugspolitik

1.1 EØSU har en god tradition for at beskæftige sig indgående og på et tidligt tidspunkt med fremtidige reformer af den fælles landbrugspolitik, om muligt før Kommissionens meddelelser og lovgivningstekster. I kraft af sin sonderende udtalelse fra 2007 om »Sundhedseftersynet og den fælles landbrugspolitikens fremtid efter 2013«⁽¹⁾, der blev udarbejdet efter anmodning fra Kommissionen, var EØSU faktisk den første EU-institution til at fremlægge bredere overvejelser om den fælles landbrugspolitikens fremtid.

1.2 Såvel under det franske formandskab i andet halvår af 2008 som under det tjekkiske formandskab i første halvår af 2009 forsøgte man - uden resultat - at fremskynde debatten om den fælles landbrugspolitikens fortsatte udvikling efter 2013. Netop fordi Rådet (landbrug) hidtil har undgået at fastlægge indholdet og de nærmere bestemmelser, finder EØSU det nu absolut nødvendigt hurtigst muligt at udarbejde en tillægsudtalelse om vigtige aktuelle udviklingstendenser, således at der efter »sundhedstjekket« i 2008 kan bygges bro til debatten om den fælles landbrugspolitikens fremtid efter 2013. Derudover finder EØSU det nødvendigt at udarbejde en yderligere dybdegående udtalelse om samtlige spørgsmål, der relaterer til den fælles landbrugspolitik.

1.3 Siden landbrugsministrene traf beslutning om »Sundhedseftersynet« af den fælles landbrugspolitik i november 2008, har landbrugsmarkederne været ramt af drastiske prisfald. Særlig alvorligt er faldet i mælkepriserne. EØSU finder det nødvendigt at tage sikkerhedsnettene, herunder de nuværende kvoteordninger, op til fornyet revision for at afgøre, om de kan afbøde en sådan situation.

2. Grundlaget for den fælles landbrugspolitikens fortsatte udvikling efter 2013

2.1 Med reformen af den fælles landbrugspolitik i 2005 blev de direkte betalinger til landbruget stort set afkoblet fra produktionen, og i nogle medlemsstater blev disse betalinger enten helt eller delvis omfordelt på regionalt plan. Ud over de direkte betalinger består den europæiske landbrugspolitikens vigtige 2. søjle af foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne (ELFUL). Målet er ved hjælp af disse foranstaltninger og de direkte betalinger at gøre landbruget bæredygtigt set fra et konkurrencemæssigt, socialt og miljømæssigt synspunkt, i overensstemmelse med princippet om multifunktionalitet.

2.2 I årtier syntes det at være en selvfølgelig og uproblematisk opgave for landbruget at forsyne de europæiske forbrugere med fødevarer til forholdsvis lave priser. Det forudses imidlertid, at den globale udvikling i de kommende årtier vil gå i retning af stigende priser for både landbrugsråstoffer og ikke-landbrugsråstoffer (f.eks. råolie). Samtidig forventes prisudsvingene at blive væsentlig flere.

2.3 De seneste to års ekstreme udsving i producentpriserne for vigtige landbrugsprodukter – senest de ekstremt lave priser på f.eks. mælk og korn – bør ses som et alarmsignal. Den sociale dimension af en sikker fødevarerforsyning – navnlig for personer med en lav indkomst – vil igen få stor betydning. Dette skyldes ikke mindst, at landbrugsmarkederne generelt er særligt følsomme over for prisudsving, der kan have negative følger for forsyningens og landbrugsbedrifternes stabilitet. Der er desuden en tydelig stor ubalance mellem leddene i fødevarerkæden. En koncentreret detailhandel har sat den primære landbrugsproduktion og forarbejdningsleddene under et stærkt økonomisk pres. Dette har skabt debat om, hvorvidt landbrugsleddet får en rimelig andel af fortjenstmarginerne i fødevarerkæden.

⁽¹⁾ EUT C 44 af 16.2.2008, s. 60.

2.4 EU og medlemsstaterne forfølger ambitiøse mål for fødevaresikkerhed, miljø- og klimabeskyttelse og dyrevelfærd. Dette er en vigtig del af den europæiske landbrugsmodel. Med reformen af den fælles landbrugspolitik i 2003/2005 blev det besluttet at gøre den afkoblede enkeltbetaling til bedrifter betinget af overholdelse af grundlæggende standarder og »god landbrugs- og miljømæssig stand« (den såkaldte krydsoverensstemmelse). Ud over disse »minimumskrav« blev der med reformen åbnet op for landbrugsmiljøforanstaltninger. Incitamenterne i disse foranstaltninger bortfaldt dog i 2007. For at kunne opfylde miljømæssige og sociale mål i landbruget bør den støttestruktur videreudvikles efter 2013. EØSU har gentagne gange fremhævet, at udvalgets grundlæggende opfattelse er, at det vil være forkert at orientere det europæiske landbrug alene mod vilkårene og priserne på verdensmarkedet.

2.5 For at nå de fastsatte mål og opgaver bør der afsættes tilstrækkeligt med finansielle ressourcer for perioden 2014-2020. Udgifterne til den fælles landbrugspolitik tegner sig på nuværende tidspunkt for mindre end 0,4 % af EU's bruttonationalprodukt (BNP). En opgave på langt sigt vil være at informere borgerne om, hvilke vigtige bidrag til samfundet, der er blevet finansieret ved hjælp af EU's landbrugsbudget. Landbrugsudgifternes andel af det samlede EU-budget forventes i perioden 1993-2013 at falde fra ca. 50 % til 33 %.

3. Forventet tidsplan for diskussioner og beslutninger

3.1 De første debatter om EU's landbrugspolitik fortsatte udvikling efter 2013 er allerede blevet eller vil blive afholdt i Rådet under de franske og tjekiske formandskaber.

3.2 På denne baggrund vil Kommissionen - når den er blevet nyudnævnt - sandsynligvis i efteråret 2010 fremlægge de første overvejelser (meddelelse) om landbrugspolitikken efter 2013 med henblik på politisk debat. I den forbindelse bør der også tages højde for den endnu ikke gennemførte »finansielle revision«. Lovforslag vedrørende den fælles landbrugspolitik efter 2013 forventes fremlagt medio 2011. Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen vil da kunne tage stilling til dem i første halvår af 2012.

3.3 Med Lissabontraktaten vil Europa-Parlamentet for første gang få medbestemmelsesret, når det gælder den fælles landbrugspolitik. En sådan styrkelse af Europa-Parlamentet vil have en vigtig og positiv indvirkning på debatten om videreudviklingen af den fælles landbrugspolitik efter 2013.

4. Bidrag til debatten om videreudviklingen af den fælles landbrugspolitik

4.1 EØSU finder, at debatten om den fælles landbrugspolitik fortsatte udvikling efter 2013 fortsat bør tage udgangspunkt i

modellen for et multifunktionelt landbrug, der er orienteret mod markedet, og som samtidig tjener samfundets interesser. Siden 1992 har man med reformerne af den fælles landbrugspolitik forsøgt at løse målkonflikten mellem en international liberalisering (nøgleord: WTO – Doha-runden) og høje samfundsmæssige krav (nøgleord: forebyggende beskyttelse af forbrugerne, beskyttelse af miljøet og dyrene). For at denne landbrugspolitik kan videreføres efter 2013, skal der fortsat afsættes tilstrækkeligt med midler til den fælles landbrugspolitik.

4.2 Instrumentet direkte betalinger til landbruget vil fortsat spille en vigtig rolle i den fælles landbrugspolitik. EØSU finder, at den fælles landbrugspolitik bør spille en anden rolle, hvis den skal bestå. Den vil i mindre grad sigte mod at yde kompensation for faldet i de institutionelle priser. Samtidig vil den skulle varetage nye opgaver i forbindelse med levering af samfundsmæssige tjenesteydelser og offentlige goder. I lyset af den nuværende krise og de forventede prisudsving på landbrugsmarkederne bliver det stadig vigtigere at arbejde for stabilitet og forsyningssikkerhed. Den fælles landbrugspolitik kommer dermed også forbrugerne til gavn. Derudover bør der tages større hensyn til aspekter af klimabeskyttelse.

4.3 Den nuværende kombination af landbrugspolitikens »1. og 2. søjle« bør i princippet bibeholdes, men de to søjler bør afstemmes bedre i forhold til hinanden. Der bør i højere grad tilstræbes en ensartet gennemførelse af den fælles landbrugspolitik i medlemsstaterne. Der er dog først og fremmest behov for en nøjere præcisering af grundlaget for og målene med støtteforanstaltningerne.

4.4 EØSU forventer, at de historisk betingede forskelle i medlemsstaternes direkte betalinger til bedrifterne vil blive udjævnet efter 2013. Der bør i den forbindelse udvikles objektive kriterier, som tager højde for de forskellige strukturelle, naturlige og klimatiske forhold. Der bør også tages højde for de store forskelle mellem regionerne, når det gælder finansielle ressourcer til udvikling af landdistrikterne. EØSU finder, at man bør undgå yderligere forskelle i medlemsstaternes gennemførelse af den fælles landbrugspolitik.

4.5 I lyset af de kraftige prisfald, der har fundet sted på visse vigtige landbrugsmarkeder, forventer EØSU, at der træffes effektive foranstaltninger til at sikre landbrugsleddet en mere rimelig andel af værditilvækstkæden.

EØSU forventer også, at man vil nå frem til en konklusion på, hvordan sikkerhedsnettene for landbrugsmarkederne skal tilpasses fremover set i lyset af erfaringerne med den globale økonomiske krise.

4.6 EØSU finder, at landbrugsbedrifternes eller landbrugssektorens tilpasning til markeds- og konkurrencetendenser fortsat bør støttes, f.eks. gennem investeringsfremmende foranstaltninger for at øge kvaliteten, fødevarerikkerheden og en bæredygtig anvendelse af ressourcerne. Det synes dog endnu vigtigere at styrke landbrugernes og producentorganisationernes markedsposition. Den fremtidige fælles landbrugspolitik bør omfatte værktøjer, som gør det muligt for medlemsstaterne at finansiere disse prioriteter tilstrækkeligt fleksibelt.

4.7 EØSU finder, at der bør ydes en rimelig kompensation i de tilfælde, hvor landbrugsbedrifter støder på konkurrencemæssige barrierer som f.eks. i ugunstigt stillede regioner og bjergområder for at sikre, at disse områder i fremtiden anvendes til landbrugsmæssige formål. Malkekvæghold, der drives i ca. 60 % af EU's ugunstigt stillede regioner og ca. 25 % af EU's bjergområder, er et klart eksempel på, at ugunstigt stillede områder kan komme under et særligt hårdt økonomisk pres, hvis pristøtte fra statens side og andre former for regulering af landbrugsmarkederne ophører.

4.8 Foranstaltninger, der er rettet mod udvikling af landdistrikterne, bør i højere grad tage hensyn til demografiske problemer (f.eks. infrastruktur og adgang til kvalificeret arbejdskraft). Der er behov for særlige tilpasningsforanstaltninger i de

tilfælde, hvor hele produktionen (f.eks. sukker, mælk, tobak) i visse traditionelle produktionsregioner er ramt af økonomisk tilbagegang. Der bør også tages højde for sociale aspekter som f.eks. sikkerhed på arbejdspladsen.

4.9 Når incitamenterne officielt er fjernet, er der risiko for, at der ikke længere findes en kurs for landbrugsmiljøforanstaltningerne. For at sikre, at landbrugere også i fremtiden vil have en præference for sådanne foranstaltninger, slår EØSU til lyd for, at de ikke kun godtgøres for de afholdte omkostninger, men også reelt belønnes for deres miljøpræstationer. Landbrugere bør også belønnes for deres aktive bidrag til beskyttelse af klimaet og dyrevelfærd.

4.10 Krydsoverensstemmelse, der først blev indført på frivillig basis i 2000 og siden på tvungen basis i 2005, er en generel forpligtelse, der knytter sig til modtagelse af arealrelaterede betalinger. Denne ordning er blevet kritiseret dels af EF-domstolen for at være for overfladisk gennemført, dels af landbrugere og lokale tilsynsmyndigheder for at være for bureaukratisk. EØSU anbefaler en forsigtig tilgang til videreudviklingen: Alle forslag om at ændre kriteriedokumentet for krydsoverensstemmelse bør nøje afprøves for at se, om de reelt fører til en forbedring.

Bruxelles, den 30. september 2009.

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

III

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

456. PLENARFORSAMLING 30. SEPTEMBER-1. OKTOBER 2009

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg: På vej mod en EU-strategi for e-justice

KOM(2008) 329 endelig

(2009/C 318/13)

Ordfører: **Jorge PEGADO LIZ**

Kommissionen besluttede den 30. maj 2008, under henvisning til EF-traktatens artikel 262, at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg: På vej mod en EU-strategi for e-justice«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Jorge PEGADO LIZ til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 9. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september 2009, enstemmigt følgende udtalelse:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 EØSU glæder sig over Kommissionens meddelelse »På vej mod en EU-strategi for e-justice«, som kommer på det rette tidspunkt, og bifalder den strukturerede og veldokumenterede måde, hvorpå den er blevet udarbejdet og fremlagt. EØSU ville selv have taget initiativ til at udtale sig om meddelelsen, også selv om det ikke oprindeligt var blevet bedt om en udtalelse.

1.2 Den aftale, der siden da er blevet indgået mellem Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen, og som der henvises til i resolutionen fra Rådet (retlige og indre anliggender) af 28. november 2008 om handlingsplanen for dette område frem til 2013 samt henstillingerne om rammerne for initiativet og dets fremtidige udvikling, er centrale elementer, som der skal tages hensyn til.

1.3 På denne baggrund støtter EØSU i store træk de retningslinjer, der skal gælde for de foranstaltninger, der skal iværksættes. Støtten gives således på visse betingelser i henhold til visse parametre samt visse forbehold med hensyn til, hvordan disse tiltag skal udvikles og anvendes.

1.4 EØSU henleder i første række opmærksomheden på behovet for en mere korrekt afgrænsning af de specifikke rammer for »e-justice« i forhold til andre anvendelser af de nye informationsteknologier på forskellige aspekter af borgerrettigheder og offentlig administration generelt.

1.5 EØSU henviser desuden til endemålet for udøvelsen af retfærdighed - det såkaldte retfærdige retsvæsen - således at de prisværdige initiativer til forenkling og standardisering af retsakter og procedurer rent faktisk tjener borgernes interesser generelt og navnlig de økonomiske og sociale aktørers interesser i forhold til adgangen til domstolene, og således at aktørerne i retsvæsenet finder dem acceptable og ønskværdige.

1.6 EØSU er betænkelig ved muligheden for, at ethvert initiativ på dette område vil kunne påvirke de europæiske borgeres grundlæggende rettigheder, navnlig hvad angår databeskyttelse, og anbefaler kraftigt, at de aktioner, der iværksættes, udvikles i overensstemmelse med de strukturerende principper i de internationale konventionsbestemmelser samt i den nationale civile retspleje, som de europæiske stater har til fælles.

1.7 EØSU opfordrer Kommissionen til altid at tage behørigt hensyn til de særlige forhold og kendetegn, der gør sig gældende i de forskellige nationale lovgivninger, som afspejler kulturelle mønstre og nationale værdier, der bør bevares, i henhold til subsidiaritetsprincippet og med en cost-benefit-analyse for hvert nyt initiativ i henhold til proportionalitetsprincippet.

1.8 EØSU opfordrer derfor Kommissionen til under udviklingen af de forskellige planlagte initiativer altid at tage hensyn til borgernes rettigheder i retssystemet, således at det er ikt, der tjener retsvæsenet, og ikke retsvæsenet, der tjener ikt.

1.9 EØSU foreslår navnlig særlige forholdsregler og øget forsigtighed i forbindelse med indførelsen af mekanismer til dematerialisering af de retslige procedurer, således at formkravene og kravet om et varigt medium altid er opfyldt som garant for retssikkerheden.

1.10 EØSU opfordrer afslutningsvis Europa-Parlamentet og Rådet til at følge nøje med i udviklingen af de forskellige planlagte tiltag og regulere deres anvendelse i lyset af de værdier og standarder, der er indeholdt i de respektive resolutioner, som EØSU ligeledes tilslutter sig.

2. Indledning og begrundelse

2.1 Spørgsmålet om e-justice blev for første gang behandlet systematisk under det italienske formandskab i 2003 på en fælles konference med Europarådet, der konkluderede, at »drøftelserne om fordele, muligheder og farer ved internettet i sidste ende altid fører til betænkeligheder vedrørende de værdier og rettigheder, der er omfattet af Europarådets konventioner om menneskerettigheder og databeskyttelse«⁽¹⁾.

2.2 I de følgende år udviklede en række medlemsstater deres egne e-justice-systemer, nogle med høj teoretisk kvalitet og med fokus på de praktiske forhold⁽²⁾, men dog uden koordinering.

⁽¹⁾ Konferencen »Internet Strategies and e-Justice in Europe« i Rom den 13. og 14. november 2003.

⁽²⁾ Som eksempel herpå kan nævnes Belgien, hvor nogle af de mest fremtrædende akademikere og jurister deltog i det udvalg, der havde til opgave at gennemføre e-justice-projektet. Heriblandt skal navnlig nævnes prof. George de Leval, om metoderne til indførelse af retsprocedurer og kommunikationsmidlerne blandt aktørerne i retsvæsenet, og prof. Yves Pouillet om reglerne for bevisførelse. Endnu et eksempel er Portugal, hvor en omhyggelig undersøgelse som resultat af grundige overvejelser blev udført vedrørende indførelsen af ny teknologi på de forskellige stadier og trin i retsprocedurerne: »Fastlæggelse af et nyt retssystem: kvalitet og effektivitet i forvaltningen af civilretlige sager« inden for rammerne af det permanente center til overvågning af det portugisiske retsvæsen, anført af prof. Boaventura de Sousa Santos og koordineret af prof. Conceição Gomes.

2.3 På EU-plan begyndte spørgsmålet at blive set som en del af e-forvaltning og navnlig efter e-Europa 2002 og e-Europa 2005-dokumenterne, der blev godkendt på henholdsvis Det Europæiske Råds møde i Feira i 2000 og i Sevilla i 2002, i i2010-strategidokumentet⁽³⁾.

2.3.1 Det er i øvrigt inden for det sjette rammeprogram, at e-justice-projektet lanceres som et af de første »integrerede projekter«, men stadig med meget begrænsede og eksperimentelle målsætninger. Det var dog først under det uformelle møde mellem justitsministrene i Dresden i januar 2007, at spørgsmålet specifikt blev behandlet for efterfølgende at blive videreudviklet på konferencen »Work on e-justice« i maj 2007 i Bremen⁽⁴⁾.

2.4 Det var dog reelt først under det portugisiske formandskab, at der blev lagt større vægt på emnet⁽⁵⁾, både på det uformelle møde mellem ministrene med ansvar for retlige og indre anliggender den 1. og 2. oktober 2007, hvor de væsentligste spørgsmål blev fastsat vedrørende de fremtidige muligheder, på mødet i Rådet (retlige og indre anliggender) den 6. og 7. december 2007, hvor der blev gjort rede for det arbejde, der er udført, og hvor udgangen af første halvår 2008 blev fastsat som frist for gennemførelsen heraf, og endelig i Rådets konklusioner af 14. december 2007, der bifalder de fremskridt, der er opnået inden for e-justice, og som opfordrer til at fortsætte arbejdet.

2.5 Det var som opfølgning herpå, at Kommissionen udarbejdede den foreliggende meddelelse til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, men som ikke blev forelagt til høring hos sidstnævnte. Da EØSU konstaterede dette, besluttede det at tage initiativ til at afgive udtalelse om meddelelsen.

2.6 Både Europa-Parlamentet⁽⁶⁾ og Rådet⁽⁷⁾ har ganske vist haft lejlighed til at tage stilling til meddelelsen og navnlig til den

⁽³⁾ KOM(2005) 229 endelig af 1. juni 2005. Jf. EØSU's udtalelse – EUT C 110 af 8.5.2006, ordfører: Lagerholm.

⁽⁴⁾ Det er tankevækkende, at der i Haagprogrammet »Ti prioriteter for de næste fem år« fra 2005, KOM(2005) 184 endelig af 10. maj 2005, endnu ikke er reference til anvendelsen af de nye teknologier på retsvæsenet. Programmets manglende ambitioner blev i øvrigt ikke forbigået i EØSU's udtalelse, udarbejdet af Pariza (EUT C 65 af 17.3.2006). Jf. Kommissionens nylige rapport om gennemførelsen af Haagprogrammet i 2007 (KOM(2008) 373 endelig af 2.7.2008, hvori det hedder: »Samlet set er vurderingen temmelig utilfredsstillende«.

⁽⁵⁾ I denne henseende henvises der til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse 1149/2007/EF af 25. september 2007 om særprogrammet om civilret for perioden 2007-2013 som en del af det generelle program om grundlæggende rettigheder og retfærdighed (EUT L 257 af 3.10.2007).

⁽⁶⁾ Jf. Europa-Parlamentets beslutning af 18. december 2008, der indeholder henstillinger til Kommissionen om e-justice (ordfører: Diana Wallis – 2008/2125(INI) – T6-0637/2008) og udtalelsen fra Udvalget om Borgernes Rettigheder og Retlige og Indre Anliggender (ordfører: Luca Romagnoli) af 5. november 2008.

⁽⁷⁾ Jf. pressemeddelelsen om det 2908. møde i Rådet (retlige og indre anliggender) af 27. og 28. november 2008 (16325/08) og, til orientering, formandskabets dok. 15315/08 af 7. november 2008 til COREPER/Rådet (JURINFO 71, JAI 612, JUSTCIV 239, COPEN 216).

dertil knyttede handlingsplan, og i betragtning af at det drejer sig om et program med foranstaltninger, der skal gennemføres over en 5-årig periode, skønnes det ikke, at de bemærkninger og henstillinger, der opstilles i det følgende, er uvæsentlige, ud fra den formodning, at de udgør et bidrag fra repræsentanter for civilsamfundet, der påvirkes af og har en særlig interesse i, at initiativerne bliver gennemført, og som der eventuelt kan tages hensyn til under gennemførelsen af de forskellige påtænkte foranstaltninger ⁽¹⁾.

3. Kort resumé af Kommissionens meddelelse ⁽²⁾

4. Generelle bemærkninger

4.1 EØSU støtter i store træk Kommissionens initiativ, der nu er suppleret med Europa-Parlamentets forslag og Rådets retningslinjer.

4.1.1 EØSU støtter imidlertid initiativet på visse betingelser i henhold til visse parametre og med visse forbehold.

4.2 Det er uomgængeligt allerede nu at afgrænse området for »e-justice« korrekt. Skønt »e-justice« kan høre ind under bredere begreber såsom »e-demokrati« eller »e-forvaltning« - som det er en vigtig del af, omend det er nært forbundet til »e-retten«, der skal give elektronisk adgang til retsakterne og til oprettelsen af disse i real tid, hvad enten det er materiel ret eller procesret, »hard law« eller »soft law«, såvel som til domstolenes retspraksis og til de administrative beslutninger - bør det begrænses til de retslige aspekter i retssystemet inden for privatretten, handelsretten og eventuelt forvaltningsretten eller med andre ord til retspraksis og retssager, herunder voldgiftssager ⁽³⁾.

4.3 Det skal på den anden side gøres klart, at det vigtigste i ethvert program for retsudøvelse ikke er et hurtigt eller effektivt retssystem og ej heller omkostningerne ved eller forenkling af retssystemet, men snarere et RETFÆRDIGT RETSVÆSEN ⁽⁴⁾, der tager fuldt hensyn til de grundlæggende rettigheder, navnlig beskyttelsen af borgernes personlige oplysninger.

4.3.1 Hermed advares der imod ethvert overmål af forenkling, effektivitet, lavere omkostninger eller beredskab, der skader

denne grundlæggende værdi i retsvæsenet og som i stedet for at fremme adgangen til retssystemet gør den endnu sværere eller mere kompleks.

4.4 Lige så vigtigt er det, at en hensigtsmæssig dematerialisering eller forenkling af processkrifterne og standardiseringen af arbejdsmetoder og -processer ikke fordrer det, der nødvendigvis er anderledes, og ikke kasserer det, der er vigtigt, som værende overflødigt og supplerende, og som ikke nødvendigvis skal og måske ej heller bør være ens.

4.4.1 Det er vigtigt at sikre, at ethvert program til anvendelse af informationsteknologi reelt lever op til behovet hos de europæiske borgere generelt, og navnlig hos de økonomiske og sociale aktører og aktørerne i retsvæsenet. Et sådant program må ikke kunne bruges imod dem.

4.4.2 Det er desuden uomgængeligt at sikre, at ethvert system, der indføres eller udvikles, ikke muliggør indblanding fra tredjeparter som følge af svig eller uagtsomhed, der kan gå ud over systemets sikkerhed eller pålidelighed, eller muligheden for at ændre dossierernes indhold helt eller delvis.

4.5 En anden betænkelighed, man altid bør have in mente, vedrører forskellige formkrav, der kan forekomme uforholdsmæssigt store og unødvendige for uindviede, men som er et vigtigt bidrag til offentlighedens opfattelse af dommeren og domsafsigelsen, og som er en garanti for, at de grundlæggende rettigheder overholdes i retssystemet ⁽⁵⁾.

4.6 Dertil kommer, at da procesretten er underordnet materialretten, og da den er et resultat af den kulturelle mangfoldighed i de forskellige medlemsstater, og da det ikke er muligt og ej heller ønskeligt eller hensigtsmæssigt at standardisere den, bør og kan de grundlæggende aspekter i de tilknyttede retsprocedurer, der nødvendigvis vil være forskellige, ikke standardiseres, da de grundlæggende rettigheder, som de burde beskytte og sikre, ellers vil blive krænket.

4.7 Da retten og navnlig procesretten består af en række teknisk-juridiske redskaber, der er rettet mod retsudøvelse og skal anvendes af fagfolk inden for retssystemet, der er specialuddannede og har en passende erhvervs erfaring, vil det være naturligt at anvende teknisk sprog til definitionen og anvendelsen heraf.

⁽⁵⁾ Der henvises navnlig til de såkaldte »strukturerende principper« i procesretten, heriblandt navnlig »sikkerhed for en retfærdig rettergang«, der omfatter domstolenes upartiskhed, ligebehandling, dispositionsmaksimen og princippet om parternes dispositionsret, kontradiktionsprincippet, offentliggørelse af sagen, retten til bevisførelse, videreførelse af retsmøder og sikkerhed for forkyndelse af alle processkrifterne (jf. Miguel Teixeira de Sousa, »Undersøgelser vedrørende den nye civilproces«, forlaget LEX, Lissabon, 1997).

⁽¹⁾ Dette fremgik i øvrigt tydeligt af indlæggene og diskussionerne på forummet for retssamarbejde om civilretlige spørgsmål, der blev afholdt den 2. december 2008 i Europa-Parlamentet i Bruxelles under det franske formandskab, navnlig på det andet møde om »e-retspleje: et redskab for borgere, fagfolk og virksomheder«.

⁽²⁾ På grund af begrænsningerne vedrørende udtalelsernes længde udelades resuméet, og der henvises til Kommissionens meddelelse og Europa-Parlamentets og Rådets beslutninger desangående.

⁽³⁾ Dog med undtagelse af ordningerne for alternativ konfliktløsning, der, selv om de sigter mod konfliktløsning, ikke henhører under retspleje, men derimod under frivillige og udenretlige forlig.

⁽⁴⁾ Sådant som det på eksemplarisk vis defineres i det latinske ordsprog: »Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi«. (Retfærdighed er det konstante og varige ønske om at give enhver, hvad der tilkommer ham).

4.7.1 En overdreven tendens til at »forenkle« og »gøre lettilgængelig for alle« kan føre til en urigtig gengivelse af det nøjagtige indhold og til tab af teknisk betydning, der heller ikke er og ikke nødvendigvis behøver at være den samme i alle nationale lovgivninger.

4.7.2 I stedet for standardisering bør der snarere anvendes en »ækvivalenstabell« eller en »fælles referenceramme« mellem de forskellige retslige redskaber.

4.8 EØSU vurderer endelig, at forudsætningen for en effektiv implementering af ethvert system til anvendelse af de nye teknologier på retsområdet er, at det tilpasses de behov og målsætninger, der er for udarbejdelsen heraf, at det er foreneligt med de eksisterende it-systemer, at der foretages forudgående revision af de nuværende procedurer, samt at det skal være muligt hurtigt og uden store omkostninger at tilpasse systemet til nye forhold og nye målsætninger.

4.8.1 Der bør lægges større vægt på cost-benefit-forholdet generelt i dette initiativ betragtet under ét og i hver etape af dets gennemførelse, i og med at Kommissionens konsekvensanalyse (som åbenbart kun foreligger på et officielt sprog) ikke sætter tal på tingene. I stedet hedder det specifikt i analysen, at »der helt klart er udgifter forbundet hermed, men at de ikke kan vurderes...« og kun kan fastslås fra sag til sag, mens det med hensyn til fordele hedder, at de »globalt set er svære at sætte tal på, men som der ikke kan være tvivl om«. Dette er en yderst subjektiv vurdering, som ikke rigtigt er acceptabel i forbindelse med et projekt af denne størrelsesorden⁽¹⁾.

5. Særlige bemærkninger

5.1 Da en proces består af en række processkrifter, der af retssikkerhedsmæssige årsager og for at sikre parternes rettigheder skal oprettes som dokumenter, sætter spørgsmålet om et varigt medium grænser for omfanget af anvendelsen af mundtlig procedure og dematerialisering i en retsstat.

5.1.1 Det er ud fra det perspektiv, at visse aspekter af de planlagte tiltag i den »globale strategi« skal analyseres og overvejes.

5.2 Hvad angår portalen for *e-justice*, mener EØSU, at alle de ansatte i retsvæsenet (dommere, offentlige anklagere, retsmedsmand, administrative myndigheder, regeringsemdsmand og alle øvrige aktører i retsvæsenet) inden oprettelsen bør gennemgå et grundigt kursus, således at portalen kan blive et nyttigt og brugbart redskab for alle berørte parter.

5.2.1 EØSU mener, at portalen kan udgøre et center for information og retslige tjenester og et nyttigt kontaktpunkt, der forbinder borgere, virksomheder og ansatte i retsvæsenet for at hjælpe med at løse de juridiske problemer.

5.2.2 EØSU mener, at portalen kan være et nyttigt og brugbart redskab for de ansatte i retsvæsenet i deres daglige arbejde, og derfor er det vigtigt at sikre, at de oplysninger, der findes på den, er pålidelige og korrekte, og det anbefales, at den indeholder forskellige adgangsniveauer og -rettigheder, alt efter hvilken type oplysninger det drejer sig om, som en måde at beskytte de berørte parter på.

5.2.3 Den bør desuden anvendes som en adgangsportal til EU-retten og national lovgivning lige som Det Europæiske Retlige Netværk for Civil- og Handelssager⁽²⁾, og adgangen bør være åben for offentligheden og muliggøre en bedre almen rådgivning og retshjælp i forbindelse med juridiske problemer.

5.3 Hvad angår videokonferencer, mener EØSU, at der bør foretages en tilbundsående undersøgelse af alle medlemsstaternes domstole⁽³⁾ med henblik på at fastslå, om der findes audiovisuelt materiel, der gør det muligt at udbrede anvendelsen heraf, idet det på nuværende tidspunkt ikke er sikkert, at alle medlemsstaterne har udstyret deres domstole med det fornødne materiel til videokonferencer, at de er forenelige, eller at de overhovedet fungerer tilfredsstillende⁽⁴⁾.

5.3.1 Når formålet er at indhente vidneudsagn eller forkynde dokumenter eller retsafgørelser, mener EØSU endvidere, at der skal være en reel lovgivningsmæssig harmonisering, hvad angår afgivelse af vidneudsagn og videokonferencer mellem de forskellige medlemsstater, således at der ikke er forskellige fortolkninger og anvendelser af lovgivningen på området, da videokonferencer uden det fornødne lovgivningsmæssige grundlag kan møde juridiske og måske endda kulturelle hindringer i de forskellige medlemsstater.

5.3.2 Hvis der indføres videokonferencer i overensstemmelse med de foreslåede modeller, mener EØSU, at de altid skal anvendes mellem de involverede domstole, og er i den forbindelse klar over, at portalen kan bidrage til den praktiske anvendelse af videokonferencer mellem de berørte domstole, da den indeholder alle de fornødne elementer hertil⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Der henvises særligt til, at Kommissionens nylige forslag om ændring af afgørelse 2001/470/EF begrænser anvendelsesområdet til udelukkende at omfatte aktører i retsvæsenet (jf. EUT C 175 af 28.7.2009, s. 84, ordfører: Sánchez Miguel).

⁽³⁾ Det tjekkiske rådsformandskab bad allerede medlemsstaterne om oplysninger om audiovisuelt udstyr i deres retssale og offentliggjorde alle de modtagne svar i et sammendrag »Summary of the replies of the EU Member States to the request of the Czech Minister of Justice for information on national videoconferencing equipment in the judiciary«.

⁽⁴⁾ Spørgsmålet om interoperabilitet i systemerne blev i øvrigt fremhævet af Kommissionen for nylig (KOM(2008) 583 endelig), hvorom EØSU har udarbejdet udtalelse (EUT C 218 af 11.9.2009, s. 36, ordfører: A. Pezzini). Der henvises til bemærkningerne i nævnte udtalelse samt til den detaljerede opregning af en række andre udtalelser fra EØSU herom.

⁽⁵⁾ Der henvises til det allerede udførte arbejde i Rådets Gruppe om juridisk it »Elektronisk retsvæsen«, navnlig aktivitetsrapporten af 15. maj 2009 om behandlingen af juridiske data (Dok. 9362/09) samt til det strategiske dokument om brug af videokonferencer (Dok. 9365/09), brugervejledningen til brugerne (Dok. 9863/09) og informationsbrochuren til offentligheden (Dok. 9862/09), som alle er dateret den 15. maj 2009 og som klart afspejler tilsvarende betænkeligheder, som dem der er givet udtryk for i denne udtalelse.

⁽¹⁾ Se Konsekvensanalysen, Impact Assessment (SEK(2008) 1947 af 30. maj 2008), pkt. 5.3.2 og 5.3.3, side 30 og 31.

5.4 Hvad angår *samarbejdet mellem myndighederne*, navnlig om sammenkoblingen af strafferegistre, mener EØSU, at et sådant samarbejde, eftersom det drejer sig om et følsomt emne, bør overholde de strengeste krav til sikkerhed og databeskyttelse for at beskytte de berørte borgers privatliv ⁽¹⁾.

5.4.1 EØSU vurderer dog også, at hver enkelt medlemsstats nationale lovgivning og materielle forhold forinden bør undersøges, så der på dette så følsomme område ikke optræder forskellig brug og forskellig behandling i forbindelse med udvekslingen af oplysninger i straffesager.

5.5 Hvad angår *hjælp til oversættelse*, henleder EØSU opmærksomheden på, at e-justice-portalen skal være flersproget og stille oplysninger til rådighed på alle EU-sprogene. Et automatisk oversættelsessystem skal for at være nyttigt muliggøre oversættelse og simultantolkning på netstedet, således at det er tilgængeligt for alle EU-borgerne.

5.5.1 Som en hjælp til aktørerne i retsvæsenet kan e-justice-portalen indeholde en databank over juridiske oversættere og tolke samt alle de fornødne formularer, og disse skal være

korrekt oversat på de sprog, der anvendes i hver medlemsstats retssystem.

5.5.2 De formodede enorme omkostninger til et effektivt system til automatisk oversættelse og simultantolkning på alle EU-sprogene kræver indgående overvejelser for så vidt angår gennemførlighed og proportionalitet i forhold til de resultater, man kan forvente, og til systemets praktiske anvendelse.

5.6 De initiativer, der kræver særligt forbehold og forsigtighed, er navnlig dem, der vedrører en fuldstændig dematerialisering af den europæiske betalingspåbudsprocedure ⁽²⁾ eller af den europæiske småkravsprocedure ⁽³⁾ og ikke mindst dem, der vedrører oprettelsen af andre »fuldstændig elektroniske EU-procedurer«, fuldstændig elektronisk forkyndelse af processkrifterne, onlinebetaling til retsgebyrer eller e-autentificering af dokumenter.

5.6.1 I alle disse tilfælde tilråder EØSU stor forsigtighed ved indførelsen af systemet samt nøje overvejelser over cost-benefit-forholdet og behovet for forsøgsperioder og afprøvningsfaser over længere tid inden den videre udbredelse, og dette bør altid ske med en fuldstændig garanti for overholdelse af de procesregler, der er fælles for retsstaten.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Jf. udtalelse fra Den Europæiske Tilsynsførende for Databeskyttelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg — På vej mod en EU-strategi for e-justice (2009/C128/02), EUT C 128 af 6.6.2009, s. 13.

⁽²⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1896/2006 af 12. december 2006 om indførelse af en europæisk betalingspåbudsprocedure (EUT L 399 af 30.12.2006, s. 1).

⁽³⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 861/2007 af 11. juli 2007 om indførelse af en europæisk småkravsprocedure (EUT L 199 af 31.7.2007, s. 1).

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget
»Sikre, innovative og tilgængelige lægemidler: et nyt perspektiv for lægemiddelsektoren«**

KOM(2008) 666 endelig

(2009/C 318/14)

Ordfører: **Joost van IERSEL**

Kommissionen besluttede den 10. december 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om »Sikre, innovative og tilgængelige lægemidler: et nyt perspektiv for lægemiddelsektoren«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Joost van IERSEL til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 9. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september, følgende udtalelse med 170 stemmer for, 1 imod og 4 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Meddelelsen om sikre, innovative og tilgængelige lægemidler ⁽¹⁾ søger at opstille en langsigtet dagsorden for udviklingen hen imod et indre europæisk marked for medicinalindustrien ⁽²⁾, som vil skabe bæredygtige rammer for medicinalindustrien i Europa og internationalt som svar på de øgede behov hos patienter.

1.2 EØSU mener, at meddelelsen udstikker nødvendige rammer, der indeholder en række værdifulde mål. Meddelelsen er imidlertid noget forsigtig og uklar med hensyn til, hvordan dette program skal gennemføres.

1.3 Medicinalindustrien afhænger i betydelig grad af det nationale sundhedsvæsen og de finansielle vilkår. Samtidig står den over for udfordringer som følge af de øgede behov og forventninger i befolkningen og hos patienter og den stigende internationale konkurrence. Den nuværende krise vil sammen med nedskæringen af budgetter også påvirke medicinalindustriens fremtid.

1.4 Efter EØSU's opfattelse gør disse faktorer det desto mere presserende for Rådet at udarbejde en omfattende dagsorden for at løse udfordringerne på basis af et fælles strategisk perspektiv.

EU's mål bør være at opstille betingelserne for at sikre den europæiske medicinalindustri en bæredygtig position på hjemmemarkedet og en bæredygtig udvikling på globalt plan.

1.5 Et fælles perspektiv forudsætter nødvendigvis, at de nuværende, overvejende nationale kompetencer, som gør, at fri adgang til lægemidler og et indre marked, hvor ønskeligt dette end måtte være, forbliver en fjern realitet, gradvist skal erstattes af konvergerende praksis og fælles fremgangsmåder til gavn for de europæiske patienter, industrien og hele sundhedsvæsenet.

1.6 EØSU mener, at nationale ordninger mere eksplicit bør tage hensyn til den europæiske dimension. De nationale finansielle og sundhedsmæssige vilkår bør frem for alt tage hensyn til de enorme omkostninger ved og vigtigheden af fremtidsorienteret F&U og innovation i sektoren.

1.7 EØSU bifalder initiativet Innovative Lægemidler, som er led i det 7. forskningsrammeprogram, og støtter på det kraftigste indførelsen af et EF-patent. Udvalget slår til lyd for et europæisk system for afgørelse af tvister. Det Europæiske Patentkontors funktionsmåde bør forbedres yderligere.

1.8 Generiske lægemidler er en mulighed for besparelser i sundhedsvæsenet. EØSU støtter udviklingen af konkurrencedygtige patentfri markeder. Rådet bør overveje, hvordan man kan udnytte potentialet for betydelige besparelser på dette område.

⁽¹⁾ Meddelelse fra Kommissionen om »Sikre, innovative og tilgængelige lægemidler: et nyt perspektiv for lægemiddelsektoren«, KOM(2008) 666 endelig, december 2008

⁽²⁾ I 2007 beskæftigede den europæiske medicinalindustri ca. 600 000 mennesker og brugte 18 % af sin samlede omsætning på F&U.

1.9 Fri adgang og billige lægemidler kræver en fornyet debat om de indbyrdes forbundne spørgsmål vedrørende de enorme prisforskelle mellem lægemidler i Europa, adgang, parallel handel og princippet om ikke-eksterritorialitet. Denne debat bør også sætte fokus på »et forslag til afskaffelse af de resterende hindringer for eller fordrejninger af farmaceutiske specialiteters frie bevægelighed...«⁽¹⁾.

1.10 EØSU mener i øjeblikket, at den åbne koordinationsmetode samt Kommissionens overvågningsrolle, god praksis og gennemsigtige data, der er den aktuelle praksis under Lissabonstrategien, bør indføres for at fremme øget konvergens. Tal og tendenser fra hele verden og deres virkning bør indgå i datapakken og sætte medicinalindustriens udfordringer og muligheder i det rette perspektiv.

2. Indledning

2.1 På grund af Kommissionens og medlemsstaternes opdelte beføjelser har der længe manglet et overordnet europæisk syn på lægemiddelsektoren. EU-institutionerne har hovedsagelig været fokuserede på at forbedre markedsadgangen og lovgivningen.

2.2 Årsagen til modviljen på EU-niveau var og er sundhedsektorens helt særlige stilling. Inden for alle områder af sundhedsvæsenet dominerer nationale systemer og kompetencer. Ikke desto mindre har Kommissionen og medlemsstaterne i stigende grad understreget behovet for europæiske rammevilkår for klart afgrænsede sundhedsspørgsmål.

2.3 EU-vilkår og -mål er nødvendige for en sektor, som afhænger af langsigtet forskning og innovationsstyrede investeringer. Det er desto vigtigere fordi

— lægemiddelsektoren i stort omfang afhænger af F&U og innovative nye produkter;

— konkurrencen fra andre lande, bl.a. de nye asiatiske markedsøkonomier, er voksende.

2.4 Det indre marked har behov for omfattende investeringer. På den baggrund er det ganske forståeligt, at EU-domstolen i flere domskendelser kræver, at der indføres et indre marked i denne sektor, især for patienternes skyld.

Dette indre marked hæmmes alvorligt af 27 sundhedssystemer, der er styret af deres egne traditioner, lovbestemmelser og prisfastsættelse.

2.5 Så sent som i 1996 arrangerede EU-kommissær Martin Bangemann, ansvarlig for erhvervsudvikling, diskussioner på EU-niveau i tre rundbordsmøder med alle interessenter om fuldførelsen af det indre marked for lægemidler. Det blev fulgt op af utallige andre høringer. Den heterogene sammensætning af rundbordsmøderne med regeringsrepræsentanter, medicinalvirksomheder og andre aktører giver en bred vifte af synspunkter og nationale tilgange.

2.6 Som svar på disse synspunkter og tilgange har EØSU ved flere lejligheder gentaget en række konkrete forslag. De vigtigste temaer var fri bevægelighed for lægemidler i EU, behovet for at bringe udgifterne til lægemidler i medlemsstaterne under kontrol og en opfordring til en stærk medicinalindustri for vækst og beskæftigelse i Europa⁽²⁾. EØSU noterer, at der fortsat er meget, der skal gøres for at opnå synlige fremskridt på disse områder.

2.7 Medlemsstaternes holdning er fortsat afgørende. De nationale strukturelle og organisatoriske særtræk ved sundhedsvæsenet er afgørende for priser og godtgørelser i Europa og for adgangen til lægemidler.

2.8 Trods holdningsforskelle og bevarelsen af nationale beføjelser har Rådet siden 1965 vedtaget en række lovgivningsforanstaltninger om folkesundhed og lægemidler for at forbedre patienters og sundhedsvæsenets vilkår.

2.9 I 2001 blev det besluttet at forbedre debattens struktur ved at etablere en begrænset gruppe af interesserede parter, nemlig G-10⁽³⁾. I maj 2002 fremlagde G-10 fjorten generelle henstillinger som en strategisk oversigt for lægemiddelsektoren. I de efterfølgende år blev adskillige henstillinger gennemført.

2.10 Efterfølgende blev der i 2005 oprettet et lægemiddelforum på højt niveau for at gennemføre de resterende henstillinger fra G-10 og uddybe debatten. Inden for disse rammer fik tre arbejdsgrupper til opgave at udarbejde nye henstillinger.

2.11 Denne proces blev afsluttet i oktober 2008, da forummet vedtog sine konklusioner og henstillinger om information til patienter, relativ effektivitet og priser og godtgørelser.

⁽¹⁾ Jf. art. 9 i Rådets direktiv 89/105 EF af 21. december 1988. Siden er Rådet blevet mere tilbageholdende med udvidelsen.

⁽²⁾ Jf. initiativudtalelse EFT C 14 af 16.1.2001, s. 122, og udtalelse EUT C 241 af 28.9.2004, s. 7.

⁽³⁾ G-10 var sammensat af fem ministre, to kommissionsmedlemmer og repræsentanter for industrien.

2.12 I disse konklusioner og henstillinger blev de indbyrdes forbindelser mellem på den ene side teknologi og innovation i et dynamisk konkurrencepræget marked og på den anden side kvalitetsgarantier, fri adgang til lægemidler, pålidelig information til patienter og effektive pris- og godtgørelsespolitikker fremhævet og understreget.

2.13 Lægemedelforummet konkluderer, at både Lissabonstrategien til styrkelse af europæisk konkurrenceevne og lægemiddelsektorens dynamik og udfordringer på verdensplan i øjeblikket kræver en indgående tilgang og et mellem- og langsigtet syn på sektoren.

2.14 For første gang har det 7. forskningsrammeprogram fastlagt en fælles forskningsdagsorden for medicinalindustrien. Den omfatter et stort antal innovative lægemiddelprojekter, som stimulerer eksisterende og potentielle internationale forskningsnetværk ⁽¹⁾.

2.15 Samtidig bliver globaliseringens virkninger mærkbare. I lyset af de imponerende F&U-resultater i USA og i stigende grad i Kina og andre nye markedsøkonomier vil den innovative eksponering af europæiske virksomheder i denne sektor i sidste ende være afgørende for den europæiske industri.

2.16 Som følge af den nuværende økonomiske krise vil verden bagefter se anderledes ud. Økonomiens tilstand og nedskæringen af de nationale budgetter kombineret med den styrkede position, som andre globale aktører i Asien har opnået, vil påvirke konkurrencevilkårene. Disse faktorer skal der tages højde for i enhver fremtidig politik for sundhedssektoren og industrien.

2.17 EØSU konkluderer, at netværk og udvekslinger i løbet af det sidste tiår er blevet intensiveret, hvilket i et vist omfang har ført til konvergerende synspunkter blandt mange interessenter. Trods dette fremskridt findes der fortsat sorte pletter som følge af forskelle i lovgivning og sundhedssystemer. Fri adgang til lægemidler er begrænset og der findes intet indre marked for industrien.

3. Kommissionens holdning

3.1 Kommissionen offentliggjorde i december 2008 en strategisk meddelelse om medicinalindustrien, som definerer principper og målsætninger og opridser udsigterne for sektoren over en lang periode samt de globale udfordringer.

⁽¹⁾ I bemærkninger til Kommissionens meddelelser om forskning og konkurrenceevne i lægemiddelsektoren har EØSU løbende understreget (grund)forskningens afgørende betydning i denne sektor. Jf. EFT C 14 af 16.1.2001, EUT C 234 af 30.9.2003 og EUT C 110 af 30.4.2004.

3.2 Meddelelsen fastlægger rammerne for lovgivningsforslagene i den samlede pakke fra december 2008 og for fremtiden.

3.3 Et nyt element er den kraftige betoning af eksterne aspekter såsom forfalskninger, handel, nye sygdomme samt den øgede betydning af nye markedsøkonomier.

3.4 Meddelelsen identificerer tre indsatsområder, der dækkes af fem lovgivningsforslag, der ledsager meddelelsen: forfalskning af lægemidler, lægemiddelsikkerhed og patientoplysning ⁽²⁾.

3.5 Endnu engang understreges lægemiddelindustriens altafgørende betydning i Europa, hvad angår F&U, vækst og arbejdspladser og folkesundhed.

3.6 Europa står imidlertid over for store sundhedsmæssige, videnskabelige og økonomiske udfordringer for at bevare en levedygtig og bæredygtig medicinalindustri:

— Europa bliver ved med at miste terræn til USA og Asien inden for F&U og innovation,

— inden for EU bliver der ved med at være uligheder hvad angår tilgængelige og billige lægemidler;

— større international arbejdsdeling, herunder F&U, kliniske forsøg, fremstilling og markedsføring;

— behovet for yderligere videnskabeligt pionerarbejde for at opfylde uløste folkesundhedsudfordringer samt åbne nye markeder for lægemidler produceret i EU.

3.7 Kommissionen anser det for at være på høje tid at gøre yderligere fremskridt for at forbedre den måde, det indre marked for lægemidler fungerer på, så man kan stabilisere og styrke Europas position internationalt.

3.8 I det øjemed er der opstillet 25 målsætninger med henblik på at (a) opnå et fælles og bæredygtigt marked for lægemidler, (b) udnytte globaliseringens muligheder og tage dens udfordringer op, og (c) styrke rammevilkårene for forskning og innovation.

⁽²⁾ EØSU har behandlet disse spørgsmål i en pakke af udtalelser: CESE 1022/2009, CESE 1023/2009, CESE 1024/2009, CESE 1191/2009 og CESE 1025/2009, EFT C 306 af 16.12.2009.

3.9 Meddelelsen giver et sammenhængende billede af interne og internationale udfordringer og hensigtsmæssige tilgange inden for overordnede rammer, der bør fastlægge en langsigtet dagsorden i denne sektor.

4. Generelle bemærkninger

4.1 EØSU er enig i behovet for en overordnet tilgang til den europæiske medicinalindustri i et internationalt perspektiv.

4.2 Meddelelsen præsenteres som en »fornyet vision«. Uanset hvor eftertragtet meddelelsen end måtte være og trods en bred høring af mange aktører, er resultatet noget skuffende, da meddelelsen ikke giver nogen overordnet analyse af mangler på det fælles marked og ikke fremsætter nogen proaktiv tilgang til politiske henstillinger på baggrund af patienters og industriens interesser.

4.3 Europa har mistet terræn, når det gælder lægemiddelinovation. Sektorens globalisering åbner op for nye muligheder og nye udfordringer. Manglen på fri adgang til lægemidler i Europa og behovet for videnskabelige gennembrud som svar på medicinske fremskridt samt på globale folkesundhedsudfordringer, bliver med rette kædet sammen. Det forbliver dog uklart, hvilke foranstaltninger medlemsstaterne og EU bør træffe for at klare disse udfordringer.

4.4 EØSU mener, at der er et presserende behov for at forbedre funktionen af et bæredygtigt indre marked for lægemidler, hvilket er en forudsætning for at bevare en indbringende, yderst innovativ lægemiddelsektor i Europa, der kan imødekomme befolkningens øgede behov samt møde de internationale udfordringer.

4.5 Meddelelsen tilbyder en passende ramme for lovgivningsmæssigt samarbejde og forhandlinger med et stigende antal tredjelande, deriblandt USA, Japan, Canada, Rusland, Indien og Kina. Gennem samarbejde og forhandlinger med tredjelande vil der blive skabt et bæredygtigt perspektiv for europæisk eksport.

4.6 I den internationale sammenhæng er et velfungerende indre marked en forudsætning. Markedsfragmenteringen fortsætter enten som følge af forskelle i nationale prisfastsættelses- og godtgørelsesordninger eller (nye) lovgivningsmæssige byrder, mangelfuld gennemførelse af EU-lovgivning, ulige adgang og en mangel på kommerciel interesse i nationale markeder, som er økonomisk mindre attraktive.

4.7 Desuden er EU inden for forholdsvis kort tid vokset til 27 medlemsstater, hver med deres egne, og dermed helt særlige, træk, ikke mindst på grund af den øgede mangfoldighed af markeder og patientbehov. Dette illustrerer kompleksiteten af det overordnede europæiske billede.

4.7.1 Et eksempel på denne kompleksitet er den prismæssige tilgængelighed af lægemidler, som i høj grad afhænger af de enkelte nationale sociale sikringssystemer og kredsen af forsikrede personer. I de fleste systemer forhandler socialsikringsinstitutionerne eller deres sammenslutninger og producenterne om prisen på receptpligtig medicin, så de forsikrede, der eventuelt selv skal betale et beskedent bidrag, kan få lægemidlerne til en rimelig pris.

4.8 Forholdet mellem innovationsomkostninger og omsætning i sektoren har stor indvirkning. Forskning og innovation kan kun trives, såfremt industrien er konkurrencedygtig, og det europæiske marked således fungerer på tilfredsstillende vis.

4.9 Hvis forskellene i administrative procedurer og tilgange fortsætter, vil sektoren kontinuerligt lide af fragmentering, overlappninger, alt for store udgifter til innovation og derved af ulemper i forhold til industrier, som kan nyde fordele af en kontinental størrelsesorden, f.eks. USA og Kina.

4.10 Selv om markeder af kontinental størrelsesorden også delvis påvirkes af regionale forskelle, er situationen ikke sammenlignelig med den nuværende fragmentering i Europa.

4.11 Et yderligere problem er, at produktiviteten af F&U-investeringer i lægemiddelsektoren har været faldende i de senere år som følge af en kombination af en lang række komplekse faktorer.

4.11.1 Den bioteknologiske revolution har trods løfter om mange nye fremskridt været omkostningskrævende for industrien, da F&U og anvendt teknologi endnu ikke er blevet omsat til en moden produktudvikling. Bekæmpelse af nye sygdomme kræver en endnu mere omkostningskrævende udvikling af lægemidler.

4.11.2 Omkostningerne ved at markedsføre nye produkter er steget, til dels på grund af behovet for omfattende og dyre kliniske forsøg. Lovkravene for klinisk udvikling er også skærpede, hvortil kommer, at forskning og udvikling har bevæget sig i retning af mere komplekse sygdomme behandlingsområder, herunder kræft, Alzheimers m.fl.

4.11.3 Medicinsk innovation betragtes i øjeblikket primært som en omkostningsfaktor for nationale sundhedsbudgetter snarere end som en drivkraft for innovation med henblik på patienters velfærd. Et godt eksempel er nationale pris- og godtgørelsespolitikker, som ikke giver mulighed for større belønning til innovative produkter i forhold til visse ældre produkter inden for bestemte sygdomsområder (f.eks. fastsættelse af referencepriser for behandling).

4.12 Denne udvikling i Europa har konsekvenser i forhold til konkurrenterne. Mens de lovgivende myndigheder i USA generelt er strengere end i EU med hensyn til at give markedsføringstilladelse, er de amerikanske markedsrammer mere tiltrækkende for F&U-investeringer, da innovation belønnes mere end, det er tilfældet på de fleste europæiske markeder.

4.13 Asiatiske lande som Kina og Indien, hvis markeder vokser med over 15 % om året i gennemsnit, vil sandsynligvis tiltrække en betydelig andel af internationale F&U-investeringer, når først intellektuelle ejendomsbeskyttelsesstandarder bliver håndhævet effektivt i disse lande.

4.14 Hvis der skal opnås yderligere fremskridt på dette område, må der findes en ny balance mellem de resterende nationale kompetencer og de europæiske (rets)mekanismer og -procedurer og markedsvilkår, som baner vejen for en levedygtig og stærk europæisk lægemiddelsektor.

5. Fremtidens udfordringer

5.1 EØSU mener, at kombinationen af den nuværende økonomiske krise, forberedelsen af en forbedret Lissabonstrategi i 2010 og verdensomspændende udfordringer giver den kommende Kommission et passende udgangspunkt for fornyelse og fremskridt.

5.2 Lissabonstrategien, som indebærer en finjustering af nationale og EU-beføjelser og en klarere rolle til Kommissionen, kan udgøre en nyttig ramme og metode for lægemiddelindustrien.

5.3 I 2008 iværksatte Kommissionen initiativet Innovative Lægemidler⁽¹⁾ som led i det 7. forskningsrammeprogram. EØSU hilser denne strategiske dagsorden velkommen, som effektivt arbejder hen imod løsninger på forskningsudfordringer via offentlig-private partnerskaber – universiteter, forskningsinstitutter, SMV'er, hospitaler, patientorganisationer og lovgivere – med det formål at fjerne flaskehalse inden for forskning og uddannelse og fremskynde udviklingen af lægemidler til fremtidige sundhedsbehov.

5.4 Inden for konkurrencepræget forskning er patenter og garanteret beskyttelse af intellektuel ejendomsret i lægemiddel-sektoren afgørende incitamenter til at innovere og takle eksisterende og nyopstående sundhedsproblemer samt produkternes lange livscyklus (herunder lange udviklingsperioder).

5.5 EØSU har noteret sig midtvejsrapporten fra november 2008 om en undersøgelse af lægemiddelsektoren. EØSU bakker kraftigt op om den anbefalede godkendelse af et EF-patent og etableringen af et europæisk system for afgørelse af tvister, der skal strømline processer og reducere omkostninger i forhold til 27 retstvistprocedurer baseret på forskellige lovgivninger.

⁽¹⁾ Den strategiske forskningsdagsorden for initiativet Innovative Lægemidler er køreplan for en hurtig gennemførelse af initiativet, hvor der sættes fokus på fire søjler: sikkerhed, effektivitet, vidensforvaltning og uddannelse.

5.6 Uanset Det Europæiske Patentkontors internationale omdømme finder EØSU, at dens funktionsmåde kan forbedres.

5.7 Generiske lægemidler, som er kopier af originale lægemidler, når patenterne er udløbet, er væsentligt billigere at fremstille og markedsføre end originale lægemidler. EØSU støtter udviklingen af konkurrencedygtige markeder for ikke-patenterede produkter.

5.8 EØSU understreger behovet for større effektivitet og konkurrence på det europæiske generiske marked. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at overveje, hvordan man kan udnytte potentialet for væsentlige besparelser for patienter og sundhedssystemer.

5.9 Hvad angår fri adgang til lægemidler og overkommelige priser opfordrer EØSU til en fornyet diskussion med bl.a. Kommissionen, regeringer og interessenter om indbyrdes forbundne spørgsmål såsom enorme prisforskelle mellem lægemidler i Europa, adgang, parallel handel og princippet om ikke-eksterritorialitet.

5.10 Til orientering peger EØSU på en række successive erklæringer fra G10, henstilling 6, lægemiddelforummet på højt niveau, henstilling 9.2 og den endelige fremskridtsrapport fra dette forum⁽²⁾.

5.11 Formålet med en sådan debat bør være at fastlægge en fælles vision om behovet for fri adgang og overkommelige priser for patienter, om skabelsen af et fælles marked, om forudsigeligheden af regeringers adfærd og tiltag på dette område samt om behovet for bæredygtige rammer for F&U og innovation.

5.12 Nationale og internationale udfordringer hænger sammen:

- En bæredygtig position for den europæiske lægemiddelindustri på globalt plan vil afhænge af dens position på hjemmemarkedet i Europa.
- Sygdomme på globalt plan og den verdensomspændende cirkulation af lægemidler fra udviklede og nye markedsøkonomier, som også vil påvirke det europæiske marked.
- En bæredygtig position for industrien på hjemmemarkedet skal være til fordel for patienter på baggrund af diskussionsfora vedrørende lægemidler, sygdomme og ændrede holdninger blandt forbrugerne af disse produkter i Europa.

⁽²⁾ Jf. s. 85 i den endelige fremskridtsrapport.

5.13 Til støtte for den fornyede debat bør Kommissionen fremlægge ajourførte EU-tal for markedsudvikling, jobskabelse og F&U-budgetter i sektoren. Der er også et stort behov for sammenlignelige internationale tal.

5.14 Tal og tendenser på verdensplan må også dække udvidelse af europæiske virksomheders F&U-aktiviteter på store nye markeder, som uden tvivl vil finde sted efterhånden som markederne i Kina og Indien vokser. Denne fordel ved globaliseringen er et andet overbevisende argument for at udvikle EU's indre marked som et bæredygtigt grundlag for F&U og innovation.

5.15 Fair handel og patienters interesser gør det nødvendigt, at importen fra lavindkomstlande reelt skal overholde god fremstillingspraksis. Forfalskede lægemidler skal forbydes. Faren for internetsalg af forfalskede lægemidler skal mindskes gennem effektiv kontrol af lægemidler, der sendes med posten.

5.16 EØSU er af den opfattelse, at man for at nå længere i retning af et indre marked i denne sektor bør indføre den åbne koordinationsmetode samt tildele Kommissionen en overvågningsrolle, hvilket i dag er gængs praksis inden for rammerne af Lissabon-strategien.

5.17 Med henblik på at opnå større gennemsigtighed bør Kommissionen anmodes om at offentliggøre eksempler på god praksis og undersøge og systematisk fremhæve debatter og udviklingstendenser i medlemsstaterne vedrørende fri adgang til billige lægemidler samt de lovgivningsmæssige vilkår for F&U, innovation og lægemiddelindustrien. Resultaterne af disse undersøgelser bør danne grundlag for Rådets beslutningstagning.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om oprettelse af en EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration (mikrofinansieringsfaciliteten Progress)

KOM(2009) 333 endelig — 2009/0096 (COD)

(2009/C 318/15)

Hovedordfører: **Gabriele BISCHOFF**

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 17. juli 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 152 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om oprettelse af en EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration (Mikrofinansieringsfaciliteten Progress)«

EØSU's præsidium henviste den 14. juli 2009 det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug.

I henhold til forretningsordenens artikel 20 udpegede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg på sin 456. plenarforsamling den 30. september-1. oktober 2009, mødet den 1. oktober 2009, Gabriele BISCHOFF til hovedordfører og vedtog følgende udtalelse med 171 stemmer for og 2 hverken for eller imod:

1. Sammenfatning af EØSU's konklusioner og henstillinger

1.1 Hensigtsmæssige finansieringsinstrumenter for virksomheder er en afgørende forudsætning for økonomisk vækst. Det gælder også for mikrovirksomheder i den sociale økonomi. Derfor bør udviklingen af mikrokreditter bifaldes som en ny vej til at fremme iværksætterånd og skabe nye arbejdspladser i mikrovirksomheder (dvs. virksomheder med under 10 medarbejdere og en årsomsætning og/eller en årlig samlet balance på under 2 mio. EUR). Der tages dermed højde for, at der stadig kun findes få mikrofinansieringsinstrumenter i Europa.

1.2 Tildeling af mikrokreditter til mikrovirksomheder i den sociale økonomi og til dårligt stillede grupper er mere ressourcerelevende og dyrere end konventionel kreditfinansiering. Denne merudgift kan reduceres – for det første via udvikling af standardiserede teknologiske tjenester, bedre markedsføring og generelt mere professionelle mikrofinansieringstjenester, for det andet via garantier og samfinansiering. Både videreudviklingen af mikrofinansieringstjenester og samarbejdet med etablerede finansielle tjenester er en oplagt central opgave for det foreslåede mikrofinansieringsinstrument. I den forbindelse er det også vigtigt at udvikle organisationsstrukturer, så det bliver muligt at foretage en standardiseret behandling af endnu flere ansøgninger. Den højeste grad af professionalisme kan dog næppe nås uden de rette softwareprogrammer og brug af internetbaserede teknologier. 1.2.1 De hidtidige erfaringer med mikrofinansiering i Europa viser desuden, at der er brug for flere markedsøkonomiske incitamenter for at sikre, at finanssektoren tager sin tiltænkte opgave med at give mikrokreditter til de to særlige målgrupper alvorligt.

1.3 Iværksættere fra dårligt stillede grupper bør ikke kun have adgang til mikrofinansieringstjenester i forbindelse med etablering af egen virksomhed, men også i de første år efter etableringen.

1.4 Ca. 1 % af midlerne fra mikrofinansieringsfaciliteten Progress er afsat til administrative udgifter. Det omfatter ikke de midler, som de formidlende banker og mikrofinansieringsinstitutioner får for at viderefordre mikrokreditter til målgrupperne. EØSU vil gerne vide, hvor stor en andel af midlerne de formidlende banker og mikrofinansieringsinstitutioner tildeles for at formidle kreditterne. Desuden skal det bl.a. via regelmæssig overvågning på EU-niveau samt offentliggørelse af kreditfinansieringsvilkår på de relevante myndigheders websted sikres, at bankerne tilbyder målgrupperne gunstige vilkår.

1.5 De beskæftigelsesmæssige og socialpolitiske resultater, der tilstræbes med etableringen af en europæisk mikrofinansieringsfacilitet, bør nøje evalueres for hver målgruppe. De to målgrupper – mikrovirksomheder i den sociale økonomi og individuelle ansøgere (arbejdsløse, unge, socialt dårligt stillede) – har brug for forskellige rådgivnings- og støttefunktioner. Det skal der også organisationsmæssigt tages højde for af hensyn til overlapninger med andre relevante programmer.

1.6 Endelig anbefaler EØSU en undersøgelse af, hvilke andre finansieringskilder end Progress der kan finansiere det nye mikrofinansieringsinstrument.

2. Indledning og sammenfatning af Kommissionens forslag

2.1 I sin meddelelse af 13. november 2007 om »Et europæisk initiativ til udbredelse af mikrokreditter for at fremme væksten og beskæftigelsen« [KOM(2007) 708] foreslår Kommissionen for det første, at man forbedrer de retlige og institutionelle rammevilkår i medlemsstaterne, og dernæst at der oprettes en ny facilitet til at støtte etablering og udvikling af mikrokreditinstitutter i Fællesskabet ⁽¹⁾. Ligeledes skal der stilles yderligere finansielle midler til rådighed for nye mikrofinansieringsinstitutter uden for banksektoren ⁽²⁾. Kommissionen konstaterer i meddelelsen, at udviklingen af en struktur til mikrofinansiering vil have stor betydning for gennemførelsen af Lissabonstrategien for vækst og beskæftigelse ⁽³⁾.

2.2 I Kommissionens henstilling 2003/361/EF af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder ⁽⁴⁾, defineres »mikrokreditter« som lån på under 25 000 EUR og »mikrovirksomheder« som virksomheder med færre end 10 ansatte, inklusive selvstændige, og med en årlig omsætning og/eller en årlig balance, der ikke overstiger 2 mio. EUR.

2.3 Rapporten fra ekspertgruppen til regulering af mikrokreditter i Europa præciserer de store forskelle, der er mellem tilvejebringelse af mikrokreditter og retlige rammevilkår i de forskellige medlemsstater.

2.4 Allerede i sin meddelelse af 3. juni 2009 bebudede Kommissionen et nyt EU-mikrofinansieringsinstrument for beskæftigelse ⁽⁵⁾ (mikrofinansieringsfaciliteten Progress).

2.5 Kommissionens forslag fra 2. juli 2009 om oprettelse af en EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration ⁽⁶⁾ har på baggrund af økonomi- og finanskrisen og dens konsekvenser for beskæftigelsen og kreditgivningen til formål at skabe et nyt EU-mikrofinansieringsinstrument for at hjælpe (potentielt) ledige og dårligt stillede personer med etablering af egen mikrovirksomhed, herunder selvstændige, ved at give dem adgang til mikrokreditter på op til 25 000 EUR, garantier, instrumenter til egenkapitalfinansiering, instrumenter til lånefinansiering og andre foranstaltninger, f.eks. kommunikationsaktiviteter, overvågning, kontrol, revision og evaluering. Også mikrovirksomheder i den sociale økonomi, som beskæftiger personer, der har mistet deres arbejde, eller som beskæftiger dårligt stillede personer, kan støttes. Hermed vil vejen til iværksættervirksomhed være banet for arbejdsløse og andre dårligt stillede grupper. Gennem omfordeling af 100 mio. EUR fra det løbende Progress-budget, som kan medføre fremskaffelse af godt 500 mio. EUR i alt, vil op til 45 000 personer og virksomheder i den firårige periode mellem 2010

og 2013 kunne støttes med et lån på skønsmæssigt 11 000 EUR i gennemsnit. Kommissionen forvalter faciliteten i samarbejde med internationale finansinstitutter som Den Europæiske Investeringsbank (EIB) og Den Europæiske Investeringsfond (EIF). Medlemsstaterne pålægges ingen ekstra forvaltningsopgaver.

3. Generelle bemærkninger

3.1 EØSU bifalder, at Kommissionen med sit forslag til oprettelse af et mikrofinansieringsinstrument fortsætter sine bestræbelser på at skabe arbejdspladser og vil bidrage yderligere til fremme af iværksætteraktiviteter i dårligt stillede grupper. Det skal ligeledes påpeges, at der indtil nu kun er forholdsvis få erfaringer med mikrofinansieringsinstitutter i Europa, og at det er nødvendigt med en ekstraordinær udformningsmæssig indsats for at sikre dels den administrative gennemførelse af mikrokreditter og anden støtte, dels en bæredygtig anvendelse af disse instrumenter. Netop i betragtning af den imponerende succes, der er opnået med mikrofinansieringstjenester inden for det udviklingspolitiske samarbejde (og som blev belønnet i 2006 med uddelingen af Nobels fredspris til Grameen-banken og dens grundlægger, Muhammad Yunus), skal både muligheder og udfordringer ved overførelsen af disse erfaringer til en europæisk kontekst understreges. Det gælder ikke mindst, når væsentlige fordele ved det oprindelige koncept går tabt i den forbindelse (f.eks. integrationen i et lokal, fagligt eller etnisk fællesskab og den deraf følgende tillid, som fører til færre overvågningsomkostninger og kredittab). Der er derfor delte meninger om muligheden for at overføre disse erfaringer til udviklede lande.

3.2 Også i Europa er der et betydeligt behov for mikrofinansieringstjenester. Kun ca. halvdelen af de mindre virksomheder har et helt igennem positivt syn på bankernes rolle, hvad angår adgang til kreditter ⁽⁷⁾. Programmet Jeremie (»Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises«), som bl.a. finansieres med strukturfondsmidler, er et fælles initiativ iværksat af Kommissionens Generaldirektorat for Regionalpolitik og EIB-gruppen med henblik på at støtte og forbedre finansieringen af mikrovirksomheder og SMV'er ⁽⁸⁾.

3.2.1 Med rammeprogrammet CIP (»Competiveness and Innovation Framework Programme«) ⁽⁹⁾ og pilotinitiativet Jasmine (»Joint Action to Support Microfinance Institutions in Europe«), som bl.a. skal fremme konsolidering og udvikling af mikrofinansieringsinstitutter uden for banksektoren ⁽¹⁰⁾, har Kommissionen endvidere iværksat vigtige initiativer til forbedring af SMV'ers og mikrovirksomheders kapital situation. EØSU anbefaler, at de forskellige foranstaltninger afstemmes bedre efter hinanden. I sin udtalelse om Jeremie ⁽¹¹⁾ slog EØSU allerede i 2006 klart fast, at det fortsat støttede Kommissionens initiativer til at forenkle SMV'ers adgang til finansieringskilder og derfor anmodede om, at arbejdsmarkedets parter i betydeligt omfang blev inddraget.

⁽¹⁾ KOM(2007) 708, s. 2.

⁽²⁾ Ibid, s. 11.

⁽³⁾ Ibid, s. 2.

⁽⁴⁾ EUT L 124 af 20.5.2003, s. 36.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 257 endelig af 3.6.2009.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 333 endelig.

⁽⁷⁾ Eurobarometer (2005): »SME Access to Finance«, Flash Eurobarometer 174.

⁽⁸⁾ KOM(2006) 349 endelig, s. 9.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 121 endelig, s. 6.

⁽¹⁰⁾ KOM(2007) 708 endelig, s. 3

⁽¹¹⁾ EUT C 110 af 9.5.2006.

3.2.2 EØSU påpegede desuden, at EIB-midlerne havde været til gavn de steder, hvor de var blevet anvendt, så SMV'er kunne få lettere adgang til finansiering.

3.2.3 I sin udtalelse om Jeremie-programmet påpegede EØSU endvidere, at især SMV'ers adgang til mikrokreditter skulle gøres lettere, og at det var afgørende, at man nåede ud til bestemte grupper som f.eks. unge iværksættere, kvindelige iværksættere eller medlemmer af dårligt stillede befolkningsgrupper og etniske mindretal.

3.3 For at kunne udnytte mikrofinansieringstjenester til bl.a. virksomhedsablering er det afgørende med så informelle og hurtige finansieringsformer som muligt. Den overvejende del af de midler, der kræves til virksomhedsablering, kommer fra stifteren selv eller fra slægtninge, venner og naboer⁽¹⁾. Dette viser de almindelige bankkrediters begrænsning: jo mindre lån der ansøges om, des flere afslag gives der, da en omhyggelig undersøgelse af den pågældende ansøgning er for ressourcekrævende. Mikrofinansieringstjenester kan udjævne kløften mellem uformelle finansieringskanaler (med begrænset kapacitet) og finansiering via banker. Hvis det lykkes at vurdere tildeling af mikrokreditter og andre mikrofinansieringstjenester lige så hurtigt, ukompliceret og effektivt, som det kan gøres uformelt, kan mikrokreditter yde et vigtigt bidrag til den økonomiske dynamik og iværksættervirksomhed.

3.4 Iværksættere i målgruppen bør ikke kun have adgang til mikrofinansieringstjenester i forbindelse med opstart af egen virksomhed, men også i de første år efter etableringen, da de som oftest kun råder over mindre kapitalbeløb til at finansiere deres projekter med.

3.5 Uanset den aktuelle økonomi- og finanskrisen er mikrofinansiering meget ressourcekrævende og dyr i sammenligning med konventionel kreditfinansiering, da lånesummen er forholdsvis beskeden, da der som regel ikke findes nogen almindelig banksikkerhed, og da administrationsomkostningerne er meget høje. Et stort antal sager, en hensigtsmæssig organisationsstruktur, velegnede teknologier og i det hele taget en så høj grad af professionalisme som muligt er desuden afgørende for mikrofinansieringsinitiativernes succes. Hvis der allerede findes erfaringer med tilsvarende initiativer og programmer (CIP, Jeremie, EIB-pilotprogram, Jasmine), bør disse ubetinget inddrages på forhånd.

3.6 I betragtning af, hvor stor en grad af professionalisme, der kræves, skal mikrokreditter for det første i størst mulig udstrækning gøres til en standardiseret »masseaktivitet«, en detailbankforretning, så fordelene ved stordrift og risikospredning kan udnyttes. Sådanne høje kundetal er et ambitiøst mål, hvilket britiske og canadiske erfaringer viser⁽²⁾. Det understreger betydningen af at gøre faciliteten kendt i vide kredse (f.eks. gennem oplysningskampagner som det franske ADIE's »mikrokreditter«) og nødvendigheden af en let adgang (f.eks. via internettet). Det bør undersøges, om eller hvordan dette kan realiseres, og hvilken rolle andre programmer (f.eks. ESF) kan spille her (teknisk bistand). Desuden bør der redegøres for forbindelsen til disse programmer og initiativer, så man sikrer sammenhæng.

3.7 For det andet gælder det ved tilrettelæggelsen af forretningsprocedurer om at sikre de organisationsmæssige forudsætninger for den planlagte »detailbankforretning« med henblik på en hurtig og fleksibel behandling af ansøgninger under hensyntagen til passende former for sikkerhed og indførelse af standardiserede sanktioner og former for risikofordeling ved misligholdelse af aftaler (forsinket tilbagebetaling). Ligesom ved forbruger kreditter rejser det også spørgsmålet om, hvordan kunders kreditværdighed kan bedømmes på den enkleste, hurtigste og mest pålidelige måde.

3.8 For det tredje er det en teknisk forudsætning for en sådan detailbankforretning, at der foreligger et færdigt udviklet softwaresystem til forberedelse, gennemførelse og opfølgning af aftaler. Dermed kan man løse balancegangen mellem en standardiseret detailbankforretning og individuel ansøgningsbehandling og bidrage til en bredere udnyttelse af mikrofinansieringstjenesternes markedsegment.

3.9 Mikrovirksomheder i den sociale økonomi samt enkeltpersoner fra medlemsstater og regioner, hvor der allerede er etableret særlige mikrokreditinstitutioner, kan lettere og hurtigere få adgang til midler end ansøgere fra lande eller regioner, hvor sådanne institutioner ikke findes eller fortsat er under opbygning. EØSU anbefaler, at man generelt undgår, at dette fører til ulige adgangsmuligheder inden for programmet.

3.10 Et centralt spørgsmål er, om der ved kreditfinansiering skal gøres brug af traditionelle kreditinstitutioner eller af særlige mikrofinansieringsinstitutioner, der måske endnu ikke er etableret, og som for det meste er meget små nonprofitforetagender. For det første har der i de sidste par år med støtte fra Kommissionen udviklet sig et net af mikrofinansieringstjenester i Europa. Dog giver kun en femtedel af disse tjenester (mindre end 20) mere end 400 mikrokreditter pr. år⁽³⁾. For det andet vil en succesrig udbredelse af mikrofinansieringstjenester uden en høj grad af professionel, gevinstorienteret ledelse næppe være realistisk – og på det punkt råder bankerne (som også i dag giver en stor del af mikrokreditterne) over betydelige fordele. Det forekommer ikke rimeligt udelukkende at fordele midlerne via mindre, almennyttige mikrofinansieringstjenester, som koncentrerer sig om personer uden fast indkomst, kvinder, unge, ældre og indvandrere, da de nævnte gruppers marginalisering via et sådant »nichebanksystem« kan blive yderligere cementeret. For at sikre, at banksektoren trods en forventet minimal indtjening overtager mikrokreditter, er der brug for ekstra markedsøkonomiske incitamenter eller støtteinstrumenter til etablering af en passende infrastruktur.

⁽¹⁾ <http://www.gemconsortium.org/download.asp?fid=608>.

⁽²⁾ <http://ssrn.com/abstract=976211>.

⁽³⁾ For mere information om mikrofinansiering i EU, se www.nantiklum.org/Overview_final_web.pdf og www.european-micro-finance.org/data/file/Library/ISSUE%20PAPER.pdf.

3.11 Da mikrofinansieringsinitiativet har direkte beskæftigelses- og socialpolitiske virkninger, bør programmets aktiviteter også på dette område klart evalueres, idet der skelnes mellem de to målgrupper (mikrovirksomheder i den sociale økonomi og dårligt stillede enkeltpersoner). Mens der hidtil kun er taget hensyn til kreditvolumen og antal støttemodtagere som kriterier, anbefaler EØSU, at man også måler den første integration på arbejdsmarkedet, de opnåede indtægter og andre indirekte beskæftigelsesvirkninger for de forskellige grupper, der nævnes i Kommissionens meddelelse. Først da kan det konstateres, om initiativet også på dette område har været en succes ⁽¹⁾.

3.12 Det er positivt, at Kommissionens forslag også omfatter støtteforanstaltninger, f.eks. kommunikationstiltag, overvågning, kontrol, revision og evaluering (artikel 4, stk. 1). Det er dog uklart, om det først og fremmest drejer sig om rådgivning af virksomhedsstiftere eller om rådgivning af mikrofinansieringsinstitutter, hvordan de skal organiseres, og hvordan de

samlede tilgængelige midler skal fordeles mellem garantier, instrumenter til fremskaffelse af egenkapital, instrumenter til lånefinansiering og støtteforanstaltninger.

3.13 EØSU anbefaler, at det sikres, at de gunstige rentevilkår videreføres til låntagerne. Samtidig bør det fastslås, hvor stor en andel af midlerne der skal tildeles de formidlende banker og mikrofinansieringsinstitutter som godtgørelse for forvaltningen.

3.14 Som nævnt i udtalelsen INT/495 støtter EØSU initiativet om oprettelse af et nyt mikrofinansieringsinstrument for de opstillede målgrupper, men tvivler på, at det er fornuftigt og formålstjenligt at finansiere det ved at tage midler fra Progressprogrammet. EØSU anbefaler derfor, en undersøgelse af, hvilke andre finansieringskilder end Progress der står til rådighed for finansiering af programmet.

Bruxelles, den 1. oktober 2009.

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ For en sådan fremgangsmåde se: <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp3220.pdf>.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1672/2006/EF om et fællesskabsprogram for beskæftigelse og social solidaritet — Progress

KOM(2009) 340 endelig — 2009/0091 (COD)

(2009/C 318/16)

Hovedordfører: **Gabriele BISCHOFF**

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 17. juli 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 152 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1672/2006/EF om et fællesskabsprogram for beskæftigelse og social solidaritet – Progress«

Den 14. juli 2009 henviste EØSU's præsidium det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug.

I henhold til forretningsordenens artikel 20 besluttede udvalget på sin 456. plenarforsamling den 30. september-1. oktober 2009 (mødet den 1. oktober 2009) at udpege Gabriele BISCHOFF til hovedordfører og vedtog følgende udtalelse enstemmigt.

1. Sammenfatning af EØSU's konklusioner og henstillinger

1.1 EØSU understreger Progress-programmets betydning med henblik på at styrke det sociale Europa, skabe flere og bedre arbejdspladser, bekæmpe fattigdom og styrke den sociale samhørighed. Udover Den Europæiske Socialfond (ESF) er programmet et af de vigtigste instrumenter til fremme af den socialpolitiske dagsorden. En væsentlig opgave for Progress-programmet består derudover i at støtte udviklingen af den sociale dimension.

1.2 EØSU bifalder, at alle kræfter bruges på krisestyring, og at alle budgetposter i den forbindelse undersøges med henblik på at analysere, hvilket bidrag de kan yde til kriseberedskabet, herunder særligt til sikring af arbejdspladser og skabelse af nye.

1.3 Netop arbejdsløse og vanskeligt stillede grupper har brug for en effektiv støtte og rådgivning, når de ønsker at blive selvstændige. Her står Den Europæiske Socialfond (ESF) også til rådighed. Udvalget anbefaler derfor, at skæringspunkterne mellem Den Europæiske Socialfond og Progress-mikrofinansieringsfaciliteten kortlægges mere præcist, så det bliver muligt at udforme specifikke tilbud og kreditfaciliteter til bestemte målgrupper og undgå overlapning.

1.4 Som det fremgår af EØSU's udtalelse INT/494, støtter udvalget principielt ideen om også at tilbyde mikrovirksomheder i socialøkonomien mikrokreditter på gunstige vilkår under forudsætning af, at de beskæftiger arbejdsløse eller vanskeligt stillede personer. Der må imidlertid udarbejdes nærmere definitioner af ovenstående.

1.5 Udvalget frygter dog, at omfordelingen af midler, og de dermed forbundne årlige besparelser på 25 mio. EUR, kan få betydelige konsekvenser for Progress-programmets effektivitet og rækkevidde i årene 2010-2013, også hvad angår videreudviklingen af programmet og udformningen af strategiske retningslinjer. Kommissionen anmodes derfor om at redegøre mere detaljeret for konsekvenserne og se nærmere på mulige alternativer. Derudover bør der redegøres for mulige følgevirkninger for andre budgetposter og programmer, særligt ESF og selvstændige budgetposter med relation til f.eks. den sociale dialog.

1.6 Da udvalget betvivler, at omfordelingen af budgettet ikke vil få konsekvenser for Progress-programmets muligheder for at udøve indflydelse på den europæiske social- og beskæftigelsespolitik, anmoder EØSU Kommissionen om at komme med en begrundet redegørelse for, hvordan en opgivelse af de hidtidige planer og en omfordeling af midlerne vil gøre det nemmere at opfylde Progress-målene. Det er desuden nødvendigt at skitsere, hvordan videreudviklingen af det sociale Europa kan sikres, særligt set i lyset af arbejdet med at udvikle, formidle og gennemføre en Lissabonstrategi for perioden efter 2010.

1.7 Udvalget anbefaler derudover, at der foretages en nærmere kortlægning af, hvordan man vil effektivisere gennemførelsen af Progress samt styrke den strategiske planlægning og udforme mere målrettede foranstaltninger. Det bør også undersøges, hvilke områder og foranstaltninger, der kan spares på, uden at programmets målsætninger og overordnede strategi bringes i fare i den tilbageværende programperiode.

1.8 Udvalget ønsker derudover at få oplysninger om de markedsøkonomiske incitamenter, der skal udformes for at sikre, at banksektoren også reelt lever op til sin tiltænkte rolle som bl.a. kreditgiver.

2. Indledning og resumé af Kommissionens forslag

2.1 I forlængelse af Kommissionens meddelelse »Fremdrift i den europæiske genopretning«⁽¹⁾ samt debatten på »beskæftigelsestopmødet« den 7. maj 2009 har Kommissionen i sin meddelelse »Den fælles forpligtelse til at løfte beskæftigelsen«⁽²⁾ af 3. juni 2009 foreslået forskellige prioriterede tiltag, herunder:

- Bedre udnyttelse af ordningerne for midlertidigt nedsat arbejdstid;
- Bedre foregribelse og forvaltning af omlægninger;
- Nyt skub i jobskabelse;
- Hjælp til de unge.

2.1.1 Der blev holdt fast i henstillingen om, at medlemsstaterne sammen med arbejdsmarkedets parter, og med støtte fra Den Europæiske Socialfond (ESF), bør bistå arbejdsløse og unge med at starte egen virksomhed på et bæredygtigt grundlag, f.eks. ved at stille virksomhedskurser og startkapital til rådighed⁽³⁾.

2.1.2 Alle tilgængelige budgetposter, særligt Den Europæiske Socialfond, bør i øget omfang bidrage til kriseberedskabet. Den finansielle bistand fra ESF bør bl.a. fokusere på fremme af iværksætteri og selvstændig erhvervsaktivitet, herunder oprettelse af nye virksomheder og nedsættelse af udgifterne til lån.

2.1.2.1 I meddelelsen foreslår Kommissionen derudover at oprette en ny EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse med det formål at give arbejdsløse en mulighed for et nyt afsæt og åbne iværksættervejen for nogle af EU's dårligst stillede grupper, herunder de unge.

2.1.2.2 Stifterne af mikrovirksomheder vil også få støtte i form af mentorordninger, uddannelse, coaching og kapacitetsopbygning, ligesom ESF vil yde rentestøtte⁽⁴⁾.

2.2 Endelig stillede Kommissionen den 2. juli 2009 forslag om en ny EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration – Progress⁽⁵⁾, der er udformet med det formål at bidrage til, at arbejdsløse og vanskeligt stillede grupper kan etablere mikrovirksomheder og til udvikling af den sociale økonomi. Derudover foreslås det, at der tildeles 100 mio. EUR til nye formål over det eksisterende budget, og

der tages i den forbindelse udgangspunkt i fællesskabsprogrammet for beskæftigelse og social solidaritet – Progress.

2.3 I fællesskabsprogrammet for beskæftigelse og social solidaritet – Progress (2007-2013) – er der fastsat bestemmelser om tilskud til gennemførelse af EU's målsætninger vedrørende beskæftigelse, sociale anliggender, arbejdsmarkedsforhold og ligestilling. Dette inkluderer en videreudvikling af dette instrument. Progress skal derudover fremme den konkrete gennemførelse og udformning af EU's sociale dagsorden. Formålet med Progress-programmet er ligeledes i højere grad at bistå medlemsstaterne i deres indsats for og bestræbelser på at skabe flere og bedre arbejdspladser og opbygge et mere solidarisk samfund⁽⁶⁾.

2.3.1 Progress har hidtil finansieret:

- Analyser og politikrådgivning;
- Overvågning af gennemførelsen af EU's lovgivning og politikker;
- Fremme af overførsel af forskellige aktørers politikker;
- Skabelse af et grundlag for udveksling af erfaringer mellem medlemsstaterne.

2.3.2 I tråd med den strategiske ramme kan Progress i den forbindelse tilbyde følgende **produkter**⁽⁷⁾:

- Efteruddannelse og erfaringsudveksling for jurister og politiske aktører;
- Detaljerede overvågnings-/og evalueringsrapporter om gennemførelse og konsekvenser af EU-lovgivning og -politikker;
- Kortlægning og formidling af bedste praksis;
- Informations- og kommunikationsaktiviteter, etablering af netværk for berørte aktører og afholdelse af arrangementer;
- Velegnede statistiske instrumenter, metoder og indikatorer;
- Relevant politisk rådgivning, forskning og analyse;
- Støtte til ikke-statslige organisationer (NGO'er) og netværk.

⁽¹⁾ KOM(2009) 114 af 4.3.2009.

⁽²⁾ KOM(2009) 257.

⁽³⁾ KOM(2009) 257, s. 7.

⁽⁴⁾ Se også s. 14.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 333 og KOM(2009) 340.

⁽⁶⁾ Jvf. Kommissionen: »At sikre resultater af Progress – Strategirammen for gennemførelsen af Progress, EU-programmet for beskæftigelse og social solidaritet (2007-2013)«, s. 5.

⁽⁷⁾ Se også s. 9.

2.3.3 Med etableringen af Progress-programmet blev flere forudgående fællesskabsprogrammer erstattet med det formål at opnå en synergieffekt og skabe såvel større gennemsigthed som sammenhæng ved hjælp af denne sammenlægning.

2.4 EØSU gav i sin udtalelse SOC/188 fra 2005 sin fulde opbakning til Kommissionens forslag. Udover Den Europæiske Socialfond (ESF) ville Progress fremover være et af de vigtigste instrumenter til fremme af den socialpolitiske dagsorden.

2.4.1 Imidlertid pegede EØSU i samme udtalelse på nødvendigheden af at stille tilstrækkeligt med midler til rådighed for Progress. Man stillede spørgsmålstegn ved, om Kommissionens forslag til budget var tilstrækkeligt. Det burde sikres, at »den annoncerede forvaltningsforenkling ikke blot resulterer i en bedre teknisk programforvaltning, men også i en passende strukturering af indholdet, der er til gavn for målgrupperne«.

2.4.2 Udvalget opfordrede derudover til, at man udover at fremme relevante EU/NGO-netværk også støtter erfaringsudvekslingen mellem nationale civilsamfundsaktører.

2.5 Indenfor rammerne af den interinstitutionelle aftale fra 2006 og efter pres fra Europa-Parlamentet blev Progress-budgettet øget med 114 mio. EUR. Derfor startede programmet med et samlet budget på 743 250 000 EUR for en periode på syv år (2007-2013), hvilket var udgangspunktet for budgetmidlernes fordeling. Dette budget skal anvendes til at fremme ændringer eller opdateringer på de fem Progress-områder: beskæftigelse, social inklusion og socialsikring, arbejdsvilkår, ikke-forskelsbehandling og ligestilling mellem mænd og kvinder.

2.6 Progress er tilgængelig for de 27 medlemsstater i EU samt EU-kandidatlande og EFTA/EØS-lande. Målgrupperne er medlemsstaterne, myndigheder på lokalt og regionalt niveau, offentlige arbejdsformidlingsagenturer og nationale statistiske myndigheder. Også universiteter, forskningsinstitutter samt arbejdsmarkedets parter og NGO'er har mulighed for at deltage.

2.6.1 Kommissionen udvælger de projekter, som skal modtage finansiel støtte, på grundlag af offentlige udbud eller anmodninger om tilbud.

2.7 Kommissionen har den holdning, at en omfordeling af en del af budgetbevillingerne ikke vil bringe Progress-programmets mål i fare.

2.7.1 Et beløb på 100 mio. EUR skal tildeles den nye EU-mikrofinansieringsfacilitet til fordel for beskæftigelse og social integration – Progress, dvs. at der i den resterende løbetid af Progress 2010-2013 årligt står 25 mio. EUR mindre til rådighed ⁽¹⁾.

2.7.2 Kommissionen foreslår derfor, at artikel 17, stk. 1 i afgørelse nr. 1672/2006/EF om Progress-programmet ændres som følger:

⁽¹⁾ Ultimo 2009 vil der ifølge en opdateret finansieringsoversigt fra Kommissionen være brugt lidt over 280 mio. EUR af et samlet budget på 745 mio. EUR, dvs. at 100 mio. EUR skal trækkes fra den resterende sum, som følge af omfordelingen.

— »Finansieringsrammen for gennemførelsen af de fællesskabsaktiviteter, der er omhandlet i denne afgørelse, er for perioden 1. januar 2007 til 31. december 2013, fastlagt til 643 250 000 EUR« ⁽²⁾.

3. Generelle bemærkninger

3.1 EØSU bifalder principielt, at alle EU-programmer evalueres med henblik på at fastslå, hvilket bidrag de kan yde til kriseberedskabet og særligt til sikring af arbejdspladser og etablering af nye.

3.1.1 Netop de dårligst stillede grupper, hvad enten der er tale om arbejdsløse, unge, eneforsørgere, migranter eller kvinder har brug for en effektiv støtte. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt blot at stille kreditter til rådighed. Tværtimod har disse grupper brug for særlig rådgivning, opkvalificering og støtte i den forberedende fase, særligt med henblik på udarbejdelse af en fornuftig virksomhedsstrategi. Her bør skæringspunkterne set i forhold til støtten fra Den Europæiske Socialfond kortlægges, også med det formål at evaluere forretningsstrategiens potentielle risici og muligheder.

3.2 Som udgangspunkt bør der ved udformningen af mikrofinansieringsfaciliteten Progress i højere grad skelnes mellem målgrupperne:

- a) Eksisterende mikrovirksomheder i socialøkonomien
- b) Individuelle ansøgere.

3.3 Som det fremgår af EØSU's udtalelse INT/494, støtter udvalget principielt ideen om at tilbyde såvel individuelle personer som mikrovirksomheder i socialøkonomien mikrokreditter på gunstige vilkår under forudsætning af, at de beskæftiger arbejdsløse eller vanskeligt stillede personer. Udvalget frygter dog, at omfordelingen af midler, og de dermed forbundne besparelser i Progress, kan få betydelig konsekvenser for Progress-programmets effektivitet og rækkevidde ⁽³⁾. Der kan i særlig grad stilles spørgsmålstegn ved, hvordan Progress-opgaven med at yde støtte til videreudviklingen af det sociale Europa skal varetages på forsvarlig vis, også set i lyset af post-Lissabonstrategien. Kommissionen anmodes derfor om, hurtigt muligt at komme med en nærmere redegørelse herfor. Det er ikke tilstrækkeligt, som i ex-ante-evalueringen ⁽⁴⁾, at påpege, at Progress-budgetposterne først og fremmest er velegnede, fordi midlerne realistisk set må komme fra en eksisterende budgetpost.

⁽²⁾ KOM(2009) 340.

⁽³⁾ I sin ex-ante-evaluering af forslaget fremfører Kommissionen, at det ville være ønskeligt at afsætte mere end 100 mio. EUR til den nye mikrofinansieringsfacilitet, men at en reduktion af Progress-programmets midler på mere end 100 mio. EUR imidlertid vil have negative konsekvenser for mål og prioriteter i Progress-programmet. Der mangler imidlertid en begrundelse for, hvorfor dette først vil være tilfældet ved en reduktion på over 100 mio. EUR.

⁽⁴⁾ »Den eneste realistiske mulighed vil derfor være at omfordele midler fra en eksisterende budgetpost. Progress-budgettet virker som den mest oplagte mulighed i den henseende«. KOM(2009) 907, s. 12.

3.3.1 Reelt set findes der andre – for tiden langt mere omfattende – budgetposter og programmer, særligt Den Europæiske Socialfond, der allerede giver medlemsstaterne mulighed for at give mikrokreditter, hvilket medlemsstaterne dog ikke har benyttet sig af hidtil.

3.3.2 Derudover bør der redegøres for mulige konsekvenser for selvstændige budgetposter, der f.eks. vedrører den sociale dialog.

3.4 Alt i alt forbliver det uklart, hvilke incitamenter bank-sektoren får til at opfylde sin tiltænkte og konkrete opgave som långiver. En omfordeling af midler fra Progress-programmet med det formål at finansiere en bestemt foranstaltning udgør ikke i sig selv en merværdi med hensyn til opfyldelsen af Progress-målene. Udvalget opfordrer derfor til, at Kommissionen stiller forslag om relevante markedsøkonomiske incitamenter, så der på udbydersiden skabes et marked for mikrokreditter til disse målgrupper.

3.5 Samtidig anmodes Kommissionen om at redegøre for, om programmet til mikrofinansieringsfaciliteten ikke kan finansieres ved hjælp af andre budgetposter eller programmer. Kun i så tilfælde kan man tale om, at der anvendes yderligere midler til fremme af beskæftigelse og social integration. Europa vil som følge af krisen stå overfor store udfordringer, som består i at håndtere en situation med voksende arbejdsløshed, faldende skatteindtægter og store budgetunderskud. Også i den forbindelse må Progress yde et vigtigt bidrag. Derfor må det sikres, at de nødvendige midler stilles til rådighed.

3.6 Hvis den nye mikrofinansieringsfacilitet finansieres gennem en omfordeling af Progress-midlerne, må det konkretiseres, hvilke tiltag og produkter der skal bortfalde eller reduceres, når Progress-budgettet beskæres med 25 mio. EUR årligt. Besparselsen som set i lyset af hele perioden (2007-2013) vil ligge på lidt over 13 %, men som i realiteten vil være langt højere, idet de 100 mio. EUR tages fra det resterende budget for 2010-2013, må ikke resultere i, at eksempelvis støtten til

europæiske netværk for NGO'er, der finansieres gennem Progress, reduceres tilsvarende. En resultatindikator for Progress er analogt med den strategiske ramme for Progress størrelsesordenen for de midler, der gives til NGO'er og netværk.

3.6.1 Således understreges det i den strategiske ramme for 2009, at man ønsker at øge investeringerne på dette område, og dermed øge kapaciteten for såvel nationale som EU-netværk, så de kan medvirke i og få indflydelse på beslutningsprocessen og gennemførelsen af politikker på såvel EU-niveau som nationalt niveau ⁽¹⁾.

3.7 Samtidig gør udvalget opmærksom på, at det på ingen måde kan forsvares at gennemføre nedskæringer i finansieringen af foranstaltninger til fremme af gensidig læring (Mutual Learning/Peer-Reviews), der udgør kernen i den åbne koordinationsmetode. Disse foranstaltninger må udbygges med henblik på at sikre en bedre støtte til krisestyringen i medlemsstaterne. Dette inkluderer en stærkere inddragelse af arbejdsmarkedets parter og relevante NGO'er.

3.8 Udvalget er overbevist om, at en realisering af unuancerede besparelser på alle Progress-områder vil gøre det vanskeligt at opfylde målene. Programmets gennemslagskraft vil i stort omfang blive reduceret. I tilfælde af, at den nye mikrofinansieringsfacilitet skal finansieres gennem Progress-midler, anbefaler udvalget derfor, at Progress-programudvalget indkaldes, så man under inddragelse af civilsamfundet kan diskutere en mulig spareplan.

3.9 I den resterende Progress-programperiode drejer det sig også om at nå til enighed om en ny post-Lissabonstrategi, der skal formidles og gennemføres under inddragelse af alle relevante aktører. Dette kræver en stor opbakning, som hovedsageligt skal finansieres vha. Progress-midler. I Progress-arbejdsplanen for 2009 er der allerede planlagt tiltag i den henseende. Fra 2010 og frem må der i højere grad afsættes Progress-midler til det formål.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Europa-Kommissionen: »At sikre resultater af Progress – Strategi-rammen for gennemførelsen af Progress, EU-programmet for beskæftigelse og social solidaritet (2007-2013)«, s. 18.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastsættelse af krav til virksomheder, der markedsfører træ og træprodukter

KOM(2008) 644 endelig — 2008/0198 (COD)

(2009/C 318/17)

Ordfører: **Valerio SALVATORE**Medordfører: **Brendan BURNS**

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 14. november 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 175, stk. 1, at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastsættelse af krav til virksomheder, der markedsfører træ og træprodukter«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Valerio SALVATORE til ordfører og Brendan BURNS til medordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 87 stemmer for, 7 stemmer imod og 8 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg tilslutter sig fuldt ud Kommissionens forslag til forordning, der handler om at mindske risikoen for, at der sælges illegalt træ og produkter fremstillet heraf på det europæiske marked. Afskovning er nemlig ansvarlig for omkring 20 % af de globale drivhusgasemissioner og tab af biologisk mangfoldighed, men er også årsag til alvorlige økonomiske og frem for alt sociale problemer. For at nå de opstillede målsætninger er der dog behov for større mod og mere målrettede tiltag i form af juridisk bindende foranstaltninger og kortere gennemførelsesfrister.

1.2 Forordningsforslaget er sammen med de frivillige partnerskabsaftaler, FLEGT⁽¹⁾, udviklingen af samarbejdsprogrammer i forbindelse med certificering og bæredygtig udnyttelse af skovressourcerne og aftalerne med de største træimporterende lande et afgørende element i bekæmpelsen af ikke alene ulovlig fældning, men også ulovligt salg af træ.

1.3 Bæredygtighedsbegrebet fokuserer ikke alene på kapaciteten til at producere træ, men også på sociale forhold (acceptable arbejdsvilkår, overholdelse af arbejdstagernes rettigheder) baseret på ILO's definitioner⁽²⁾, økonomiske betingelser (undgåelse af skævvridning af markedet pga. unfair konkurrence) og miljøvilkår (illegal afskovnings indvirkning på miljøet og mindske af den biologiske mangfoldighed).

1.4 I det foreliggende forordningsforslag peger Kommissionen på påpasselighedsordningen som et redskab til at

mindske risikoen for, at der sælges illegalt træ og produkter fremstillet heraf på det europæiske marked. Denne løsning kræver i sin nuværende formulering visse ændringer.

1.5 Først og fremmest omfatter den kun virksomheder, der for første gang markedsfører træ eller træprodukter. Efter udvalgets mening bør ordningen udvides med forskellige betingelser og vilkår til at omfatte samtlige virksomheder i EU's træindustri. Kravet om sporbarhed skal gælde alle virksomheder, der skal have oplysninger om produktets oprindelse og kendetegn: land, skov, art, alder og leverandør. De små og mindre virksomheder og de mindre producenter bør indrømmes større fleksibilitet og længere tid til at tilpasse sig til påpasselighedsordningen, og bør ikke pålægges urimelige byrder.

1.6 Man bør imidlertid sørge for at undgå overlapninger med allerede eksisterende ordninger for sporbarhed og samtidig tage hensyn til de nationale lovgivninger og de dertil hørende kontrolredskaber, ordninger for certificering af skove og organisatoriske modeller, i det omfang de falder i tråd med kriterierne for bæredygtig skovforvaltning. Navnlig i de tilfælde hvor man allerede anvender principperne om påpasselighed, er det unødvendigt at pålægge yderligere bureaukratiske krav. EU bør opstille standarder for regler og fælles tilgang til risikoforvaltningsprocedurer med større stringens i områder med høj risiko for ulovlig forvaltning af træ⁽³⁾ og bør om nødvendigt gøre brug af eksterne, uafhængige certificeringsorganer med dokumenteret erfaring.

⁽¹⁾ Handlingsplan for regelhåndhævelse, forvaltning og handel på skovområdet.

⁽²⁾ International Labour Organisation (Den internationale Arbejdsorganisation).

⁽³⁾ Ruhong Li, J. Buongiorno, J.A. Turner, S. Zhu, J. Prestemon. De langsigtede virkninger af at afskaffe ulovlig skovhugst for skovsektoren, handlen med træ og skovarealet på verdensplan. Forest policy and Economics. 10 (2008) 480-490.

1.7 Aftalerne med tredjelande bør omfatte organisatorisk/forvaltningsmæssigt samarbejde og ordninger med sociale incitamenter, eftersom man har påvist, at procentdelen af ulovlig skovhugst er omvendt proportionel med indkomsten pr. indbygger i et givet land.

1.8 Ved at udvide påpasselighedsordningen til samtlige operatører ville man fremme markedsføringen af udelukkende lovligt træ, som markedet sætter højere pris på, ikke alene pga. de økonomiske virkninger i snæver forstand, men også pga. de omfattende sociale konsekvenser. Langsigtet skovforvaltning og brug af lovlige produkter fremstår således som en »bæredygtig« udviklingsmulighed for de lokalbefolkninger, der arbejder inden for træsektoren, og som en fremtidsgaranti for den europæiske træindustri.

1.9 Den foreliggende forordning bør også udvides til at omfatte træ og træprodukter, der skal anvendes til at fremstille energi på baggrund af vedvarende energikilder.

1.10 Sanktionerne over for dem, der ikke overholder forpligtelserne vedrørende salg af træ og træprodukter, bør være ensartede i alle lande og bør stå i forhold til ansvaret, og de bør i tilfælde af grove overtrædelser endda gå så vidt som til krav om indstilling af forretningsaktiviteter.

1.11 For at sikre, at ordningen kommer til at fungere korrekt, går udvalget stærkt ind for ideen om at lade Kommissionen bistå af et rådgivende udvalg om handel med træprodukter bestående af repræsentanter for de forskellige berørte parter.

1.12 Kommissionen bør to år efter forordningens ikrafttrædelse gennemføre en konsekvensanalyse af, hvordan det interne marked for træ fungerer. I tilfælde af eventuelle negative resultater bør den ændre de svage punkter i selve forordningen.

2. Indledning

2.1 Det foreliggende forordningsforslag sigter mod at bekæmpe ulovlig fældning og fremme indkøb fra lande med en lovlig skovbrugsforvaltningspraksis. Det er et af EU's svar på problemet med ulovlig fældning, som er en af årsagerne til afskovningen. Afskovning er ansvarlig for omkring 20 % af de globale drivhusgasemissioner og er en af de vigtigste årsager til det globale tab af biologisk mangfoldighed. Dertil kommer, at ulovlig skovhugst forårsager økonomisk, social og miljømæssig dumping og dermed underminerer konkurrenceevnen hos de virksomheder, der driver lovligt skovbrug.

2.2 Hvad social dumping angår, har EU flere gange siden 1996 forsøgt at indføre bestemmelserne om beskyttelse af de grundlæggende arbejdsrettigheder i WTO-aftalerne. Disse forslag har mødt stor modstand hos udviklingslandene, som anklager de industrialiserede lande for at bruge den slags forslag til at

skabe en ny slags protektionisme, som er rettet imod deres eksport. Dette emne er i øvrigt for tiden også et særdeles varmt emne i EU.

2.3 Kommissionen har således udarbejdet en række mulige løsninger for at sikre, at der inden for EU udelukkende sælges træ og træprodukter, der er lovligt fældet. Disse løsningsmuligheder er blevet underkastet konsekvensanalyser og samlet i den såkaldte påpasselighedsordning. Mere kontrol ved grænserne ville helt sikkert være ønskeligt og særdeles effektivt, men desværre ville det være i strid med reglerne om fri handel og kan derfor ikke anvendes.

2.4 Lovligheden bestemmes af lovgivningen i det land, hvor træet er dyrket. Lovligheden kan verificeres i de lande, der har tiltrådt FLEGT-aftalerne inden for rammerne af EU's FLEGT-licenser, som er udstedt på baggrund af frivillige bilaterale aftaler mellem Kommissionen og de enkelte eksporterende lande eller på baggrund af CITES-tilladelserne.⁽¹⁾ I de øvrige lande kan lovligheden verificeres ved hjælp af andre midler. For virksomhedernes vedkommende kan lovligheden verificeres via ordninger, der lever helt op til alle de krav, der er fastsat i påpasselighedsordningen.

2.5 Påpasselighedsordningen er baseret på virksomhedernes ansvar for at mindske risikoen for markedsføring af ulovligt fældet træ ved hjælp af et sporbarhedssystem, som er baseret på adgang til oplysninger om træets oprindelse og kendetegn, som lever op til de krav til lovlighed, der er fastlagt i de nationale lovgivninger. Systemet her desuden til formål at oplyse forbrugeren på købstidspunktet om, at vedkommende ikke bidrager til ulovlig fældning af træ.

2.6 Virksomhederne kan med henblik på at fremme gennemførelsen af den foreliggende forordning bruge de ordninger, der er udarbejdet at kontrolinstanser, i det omfang sådanne findes. Under alle omstændigheder skal de kompetente myndigheder, der er udpeget af medlemsstaterne, udpege kontrolinstanser, men forbeholde sig retten til med jævne mellemrum at kontrollere, at de opfører sig korrekt.

2.7 De kontrolorganer, der forudgående har udviklet krav til gennemførelsen af påpasselighedsordningerne, giver virksomhederne tilladelse via passende ordninger. De kompetente myndigheder gennemfører den fornødne kontrol og træffer passende disciplinære foranstaltninger mod certificerede virksomheder, der ikke efterlever påpasselighedsordningen.

2.8 Medlemsstaterne fastsætter bestemmelser om sanktioner for overtrædelse af denne forordning og træffer alle nødvendige foranstaltninger til at sikre gennemførelsen heraf. Forordningens bestemmelser, der er udarbejdet på baggrund af WTO-aftalerne, vil blive anvendt på samme måde i forbindelse med såvel importerede produkter som produkter, der er fremstillet i EU.

⁽¹⁾ Konventionen om international handel med truede arter.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Udvalget kan fuldt ud tilslutte sig målet om at sikre, at træ på det europæiske marked hidrører fra lovligt og bæredygtigt forvaltede skove, og håber endvidere, dels at forordningen vedtages i løbet af kort tid, dels at den kan ses som et klart signal om EU's engagement i kampen mod illegal fældning af træ.

3.2 Styrkelse af den bilaterale tilgang gennem de frivillige FLEGT-partnerskabsaftaler er uden tvivl ønskværdig, og det gælder også aftalerne med de største træimporterende lande (USA, Rusland, Kina, Japan), når det gælder om at fastsætte internationale bestemmelser for at bekæmpe ikke alene ulovlig fældning af træ, men også markedsføringen heraf. Derudover kunne man ønske sig, at der blev udviklet samarbejdsprogrammer med producentlandene med sigte på bæredygtig udnyttelse af skovene, overholdelse af lovgivningen i producentlandene og udvidelse af certificeringsordningerne. På et mere overordnet plan ville det være ønskeligt, om der gennem udvikling af egnede kontrolordninger blev gennemført projekter, som fremmer overholdelsen af principperne om god forvaltning på lokalt hold.

3.3 Påpasselighedsordningen indeholder imidlertid visse svagheder. Først og fremmest omfatter den kun virksomheder, der for første gang markedsfører træ og træprodukter (ejerne af skovene, indehaverne af retten til fældning, træimportørerne) med det resultat, at den forventede virkning af styringen af risikoen for markedsføring af ulovlige produkter udvandes, jo tættere sektorens virksomheder kommer på den endelige forbruger. Efter udvalgets mening bør ordningen udvides med forskellige betingelser og vilkår til at omfatte samtlige virksomheder i EU's træindustri.

3.3.1 Alle virksomheder i sektoren skal sikre sig, at det træ, de ejer, er lovligt, og være i besiddelse af vigtige oplysninger om varens oprindelse: land, skov, leverandør, træsort, alder, volumen. Dette kan sikres ved at anvende et sporbarhedssystem, som indeholder forskellige niveauer af ansvarlighed. Det er således unødvendigt at lægge yderligere bureaukratiske byrder på de mindre skovejere, der opererer inden for nationale rammer, der allerede er omfattet af effektive juridiske kontrolordninger, der falder i tråd med påpasselighedsordningen. Omvendt er de store operatører, der køber og sælger træ i UE eller importerer fra tredjelande forpligtet til at gennemføre ordningen som fastsat i forordningen.

3.4 Påpasselighedsordningen synes dog ikke selv med de ønskede ændringer på kort sigt at være tilstrækkelig til at nå de opstillede målsætninger, navnlig ikke i lyset af den ulovlige træfældnings alvorlighed og kompleksitet. Det er især vigtigt at fokusere foranstaltningerne og kontrollen på de træproducenter områder og de led i produktionskæden, hvor der er høj risiko for ulovligheder, hvilket er hele problemets kerne. I visse tilfælde kan skovforvaltningen også tænkes at kræve tilsyn fra uafhængige certificeringsorganer med dokumenteret erfaring.

3.5 Der bør på EU-plan udarbejdes en fælles ramme, der fastsætter, hvilke krav der skal overholdes i forbindelse med risikoforvaltningen, og som samtidig gør optimal brug af de systemer til overvågning og sporbarhed, der allerede findes i EU, samt undgår unødvendige overlapninger for navnlig de små og mindre virksomheder i skovsektoren, men fokuserer på at harmonisere den nye ordning med de mest effektive af de ordninger, der allerede er indført i forskellige medlemsstater. Man bør derfor fremme anvendelsen af alle de ordninger, der allerede lever op til påpasselighedskravene, på baggrund af de nationale lovgivninger og de egnede kontrolordninger, som f.eks. skovcertificering.

3.6 Den foreliggende forordning bør også udvides til at omfatte træ og træprodukter, der skal anvendes til at fremstille energi på baggrund af vedvarende energikilder. Alle træprodukter og biprodukter af træ, inklusive dem der kan have bæredygtig karakter, som tilfældet er med biomasse til fremstilling af energi, skal være lovligt fremstillet træ. Lovligheden er nemlig et ufravigeligt krav til bæredygtigheden af et hvilket som helst tiltag.

3.7 Endelig skal de enkelte medlemsstater udarbejde en klar og ensartet beskrivelse af de sanktioner, der vil blive anvendt over for dem, der ikke overholder forpligtelsen til at markedsføre lovligt fremstillet træ og træprodukter. Det bør i den forbindelse sikres, at sanktionerne er effektive, proportionelle og har en afskrækkende virkning, således at de i tilfælde af grove overtrædelser medfører indstilling af erhvervsaktiviteterne.

4. Særlige bemærkninger

4.1 For at nå de opstillede målsætninger er det afgørende at indkredse nogle passende instrumenter, som er i stand til at efterprøve lovligheden af det træ og de træprodukter, der markedsføres i EU. Ud over de nationale lovgivninger og de instrumenter, der foreslås i forordningsforslaget, bør man også tage hensyn til de forskellige ordninger, som allerede opfylder påpasselighedskriterierne, inklusive skovcertificeringsordningerne. Derudover bør der udarbejdes nogle hensigtsmæssige ordninger for påskønnelse af dem, der markedsfører træ og træprodukter på korrekt vis, og for sanktionering af dem, der overtræder de opstillede regler. Disse regler, som ikke kan fastlægges på EU-plan, skal opstilles af medlemsstaterne ud fra kriterier om ensartethed.

4.2 Ulovlig skovhugst udgør en trussel for ethvert forsøg på bæredygtigt skovbrug. Aftalerne med tredjelande bør derfor omfatte organisatorisk/forvaltningsmæssigt samarbejde og ordninger med sociale incitamenter, eftersom man har fundet ud af, at procentdelen af ulovlig skovhugst er omvendt proportional med indkomsten pr. indbygger i et givet land. De tropiske lande, som har stor befolkningstilvækst og mest udbredt fattigdom, er de områder, hvor afskovningen er størst.⁽¹⁾ De træeksporterende afrikanske lande er ligeledes blandt de 50 fattigste lande i verden, de har det laveste indeks for menneskelig udvikling, og indkomsten pr. indbygger ligger blandt de allerlaveste.⁽²⁾

⁽¹⁾ Årsager til afskovning: en analyse af Bangladesh. Iftexhar M.S., Hoque A.K.F. Geo Journal 62 (2005) 95-106.

⁽²⁾ Greenpeace. Træindustrien i Afrika. Miljømæssige, sociale og økonomiske konsekvenser. (2001).

4.3 Udvidelse af påpasselighedsordningen til samtlige operatører og ikke kun dem, der for første gang markedsfører træ og træprodukter, medfører ekstra administrative byrder, men de forventede fordele deraf vil være åbenlyse, fordi der på det europæiske marked efterfølgende udelukkende vil blive markedsført lovligt fremstillet træ, som kan spores gennem hele produktions- og salgskæden. Det vil give adskillige fordele af ikke strengt økonomisk⁽¹⁾, men navnlig social karakter. I den sammenhæng ses miljøet som værende en del af de økonomiske og sociale kræfter, og aktørerne er her ikke kun drevet af økonomiske bevæggrunde, men også af andre interesser (miljømæssige, sociale og kulturelle).

4.4 Produkter fremstillet på denne måde vil imødekomme markedskravene, som i stadig stigende grad afspejler miljøhensyn, og vil desuden få en højere værdi, hvorved der er mulighed for at opnå en ikke uanseelig afsmittende effekt i tredjelændene. Langsigtet skovforvaltning og brug af lovligt fremstillede produkter fremstår derfor som en udviklingsmulighed for de lokale arbejdere og som en fremtidsgaranti for den europæiske træindustri.

4.5 Imidlertid bør forpligtelserne pålægges med udgangspunkt i virksomhedernes størrelse, og de små og mindre virksomheder og de mindre producenter bør indrømmes større fleksibilitet og længere tid til at tilpasse sig til påpasselighedsordningen. Specielt bør operatører, der for første gang køber træ, minimere risikoen for at markedsføre ulovligt fremstillede produkter ved hjælp af den dokumenterede sporbarhed, som attesterer produktets oprindelse og kendetegn (land, skov, leverandør, træsort, alder, volumen), medens de efterfølgende operatører i forsyningskæden skal dokumentere, hvem de har købt træet af.

4.6 Ved fastlæggelsen af forordningen vil det være hensigtsmæssigt fuldt ud at anerkende de nationale lovgivninger og organisatoriske modeller, som falder mest i tråd med kriterierne for bæredygtig skovforvaltning, og ikke påføre dem nyheder blot for nyhedens skyld. I den forbindelse bør man udvide bæredygtighedsbegrebet, således at det ikke alene fokuserer på evnen til at producere træ, men også på sociale forhold (vilkår der overholder menneskerettighederne og arbejdstagernes rettigheder), økonomiske betingelser (undgå skævvridning af markedet pga. unfair konkurrence) og miljøvilkår (illegal afskovnings indvirkning på miljøet og områdets biologiske mangfoldighed).

4.7 Der bør skabes et positivt klima for de operatører, der opfører sig korrekt, og oplyser køberne om, at det pågældende træ eller træprodukter er lovligt fremstillet. Endelig ville det også være en god ide at iværksætte en oplysningskampagne for at gøre forbrugerne opmærksomme på, hvor vigtigt det er via sporbarhed at kende og kunne efterprøve træ og træprodukters lovlige oprindelse på købstidspunktet.

4.8 Fremme af anvendelse af lovligt fremstillet træ i byggebranchen, i møbelbranchen og i andre håndværkssektorer, kan ske ved hjælp af fælles tiltag og udlevering af oplysningsmateriale. Formålet er at fremme træ fra skove, der forvaltes på en bæredygtig måde, som den eneste bæredygtige råvare, der kan gendannes naturligt og som kan opmagasinere kuldioxid gennem hele produktets livscyklus, hvilket er et kendetegn, der adskiller det fra alle andre materialer.

4.9 For at sikre, at ordningen kommer til at fungere korrekt, går udvalget stærkt ind for ideen om at lade Kommissionen bistå af et rådgivende udvalg om handel med træprodukter bestående af repræsentanter for de forskellige berørte parter.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Økonomien bag bæredygtigt skovbrug. Ledende artikel. Shashi S. Kant *Forest Policy and Economics* 6 (2004) 197-203.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om grønbog om håndtering af bioaffald i EU

KOM(2008) 811 endelig

(2009/C 318/18)

Refererende dommer: **Mr BUFFETAUT**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 3. december 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Grønbog om håndtering af bioaffald i EU«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Stéphane BUFFETAUT til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober, følgende udtalelse med 160 stemmer for, 1 imod og 4 hverken for eller imod.

1. Konklusioner

1.1 Det Økonomiske og Sociale Udvalg ser positivt på det initiativ, Kommissionen har taget med denne grønbog. Det beklages imidlertid, at overvejelserne begrænses til bioaffald og ikke gælder alt bionedbrydeligt affald.

1.2 Da der mangler fælles regler, anbefaler Kommissionen en lovgivning, der er harmoniseret med hensyn til principper og teknikker.

1.3 EØSU understreger, at det er nødvendigt at respektere affaldshåndteringshierarkiet og opmuntre til og fremme genanvendelse og nyttiggørelse, herunder navnlig energiudnyttelse.

1.4 Udvalget går ind for, at der ydes en omfattende indsats for at øge forebyggelsen af affaldsproduktion hos forbrugere og i industrien, vel vidende at det er en marginal affaldsmængde, der undgås. For så vidt som de lokale forhold har en stor indflydelse på håndteringen af bioaffald og mulighederne for anvendelse af de producerede materialer, mener EØSU, at EU i øjeblikket fortrinsvis bør koncentrere sig om at fastlægge klare retningslinjer og kvalitetsmål, snarere end ensartede bindende regler for metoderne til fremstilling af kompost. Medlemslandene bør således beholde et vist spillerum i forbindelse med indførelsen af europæiske mål. Det ville imidlertid være hensigtsmæssigt at foretage en opgørelse over gennemførelsen af EU's politik fem år efter, at eventuelle retningslinjer er blevet iværksat. Hvis denne opgørelse ikke skulle falde tilfredsstillende ud, kunne man overveje en mere restriktiv lovgivning.

2. Hvad er bioaffald?

2.1 Bioaffald defineres som bionedbrydeligt have- og parkaffald, mad- og køkkenaffald fra husholdninger, restauranter, cateringfirmaer og detailforretninger (fødevaresektoren) samt lignende affald fra fødevarerforarbejdningsvirksomheder. Definitionen omfatter således ikke restprodukter fra skovbrug og landbrug, gødning, renseslam eller andre former for bionedbrydeligt affald, f.eks. naturlige tekstilmaterialer, papir og forarbejdet træ. Grønbogens sigte er således bioaffald og ikke bionedbrydeligt affald, der er et bredere begreb, som også omfatter bioaffald.

2.2 Den samlede årlige produktion af bioaffald i EU anslås til 76,5-102 mio. ton mad- og haveaffald, som indgår i blandet fast husholdningsaffald, og op til 37 mio. ton fra føde- og drikkevarerindustrien.

3. Hvad er formålet med grønbogen?

3.1 For det første kan det konstateres, at de nationale politikker for affaldshåndtering varierer meget fra ét medlemsland til et andet. Det er derfor spørgsmålet, om de nationale foranstaltninger er tilstrækkelige, eller om det ville være bedre og mere effektivt med en EU-indsats, samtidig med at man dog husker på, at de særlige lokale forhold, navnlig klimaet, spiller en vigtig rolle.

3.2 I affaldsrammedirektivet opfordres Kommissionen til at foretage en vurdering af håndteringen af bioaffald og i givet fald fremsætte et lovforslag eller forslag til retningslinjer.

3.3 Der blev i henholdsvis 1999 og 2001 offentliggjort to arbejdsrapporter, men situationen har siden ændret sig væsentligt, blandt andet som følge af tiltrædelsen af 12 nye medlemslande.

3.4 Formålet med grønbogen er således at undersøge mulighederne for at forbedre håndteringen af bioaffald i EU. Der skal indledes en debat om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at iværksætte en fælles fremtidig indsats, som tager hensyn til affaldshierarkiet og de mulige økonomiske, sociale og miljømæssige gevinster. Dette vanskeliggøres af, at der hersker stor usikkerhed om spørgsmålet.

4. Nuværende metoder

4.1 Følgende håndteringsmetoder anvendes i medlemslandene:

- særskilt indsamling, som giver mulighed for fremstilling af kvalitetskompost
- deponering, som stadig i vidt omfang anvendes for fast husholdningsaffald
- forbrænding med energiudnyttelse (mindre relevant i Sydeuropa, hvor udnyttelsen af den producerede varme er mindre interessant)
- biologisk behandling
- behandling sammen med andre typer affald
- forarbejdning af kompost til piller
- aerob behandling
- anaerob behandling
- mekanisk-biologisk behandling, som kombinerer sortering og biologisk behandling.

4.2 Alle disse metoder anvendes i medlemslandene. Tre af metoderne dominerer dog, nemlig forbrænding for at undgå deponering, en høj grad af nyttiggørelse men med en relativt lav forbrændingsprocent samt endelig deponering.

4.3 De eksisterende standarder varierer ligeledes. Der findes standarder for kompostens anvendelse og kvalitet, men de

varierer fra land til land. Der findes også standarder for energiudnyttelse, som har deres oprindelse i Fællesskabet.

4.4 Miljøvirkningerne og de økonomiske virkninger varierer, alt efter hvilken metode der anvendes. Deponering anses for at være den billigste løsning, mens forbrænding indebærer højere investeringsomkostninger. Med hensyn til biologisk behandling er metoderne så forskellige, at det er vanskeligt at beregne omkostningerne.

5. Generelle bemærkninger

5.1 Anvendelsesområde

5.1.1 Grønbogens anvendelsesområde dækker ikke alt bionedbrydeligt affald. Dette valg er noget restriktivt, for det betyder, at det ikke er alt bionedbrydeligt affald, der medtages. På en vis måde skaber man således en ny kategori af bionedbrydeligt affald, som kun omfatter bionedbrydeligt have- og parkaffald, madaffald fra husholdninger og affald fra restaurationsbranchen og landbrugs- og fødevarerindustrien.

5.1.2 Indsamlingssystemer og udstyr til behandling af bioaffald og bionedbrydeligt affald samt ind imellem også den videre nyttiggørelsesproces udformes og gennemføres på samme måde. En global, ensartet tilgang gennem fælles regler havde således været mere logisk. Hvis disse fælles regler skulle vise sig at være umulige at gennemføre, ville det være nødvendigt at harmonisere lovgivningen med hensyn til dens principper og teknikker.

5.1.3 De forskellige håndteringsmetoder for bioaffald (og mere generelt bionedbrydeligt affald) skal selvfølgelig respektere affaldshåndteringshierarkiet: forebyggelse, genvinding (da genbrug i dette tilfælde ikke giver mening), anden nyttiggørelse, herunder energiudnyttelse, og endelig bortskaffelse.

5.1.4 Forebyggelse er naturligvis at foretrække. I praksis gælder det om at begrænse andelen af uforbrugt mad i affaldet og begrænse affaldsproduktionen i haver og parker ved hjælp af tilpassede dyrkningsmetoder. Vi må imidlertid også være realistiske. Det er uundgåeligt, at der produceres bioaffald.

5.1.5 For denne type affald må genanvendelse anses for at være den foretrukne håndteringsmetode. Der bliver fremstillet organisk gødning gennem kompostering eller gødning ved hjælp af metanisering. Den indsamlingsmetode, der går forud for den biologiske behandling, har stor betydning. Man kan foretage kildesortering eller indsamling af blandet affald efterfulgt af en sortering på fabrikken. Her skal det understreges, at kvaliteten af de produkter, der medgår til fremstillingen af kompost, har stor betydning for slutproduktets kvalitet. Det, der er vigtigt, er at man når målene for genanvendelse og kvalitet af slutmaterialet, uanset hvilken metode eller organisationsform, der anvendes.

5.1.6 For bionedbrydeligt affald optimeres nyttiggørelsen ved anvendelse af metanisering. Energiudnyttelsen af affaldets restfraktion er et nødvendigt supplement til genanvendelsesordningerne for bionedbrydeligt affald, således at den energi, de rummer, ikke går til spilde.

5.2 Anvendelse af kompost

5.2.1 Med hensyn til anvendelsen af kompost skal det understreges, at markederne herfor er meget forskellige og afhænger af forholdene i medlemslandene. Der er en meget begrænset import og eksport af kompost. Markedet for kompost er i alt væsentligt lokalt. I nogle lande anvendes komposten primært i landbruget, mens den i andre lande i højere grad anvendes til fornyelse af vegetationen eller som jordforbedringsmidler til private. Det synes derfor logisk, at lovgivningen udformes i henhold til, hvordan slutproduktet skal anvendes. Det er muligt at sondre mellem tre hovedkategorier af anvendelsesformål/produkter:

— næring af planter og jord

— forbedring af jordens fysiske egenskaber

— delvis udskiftning af jorden.

5.2.2 I alle disse tilfælde bør slutmaterialernes (kompost eller fermentat) sundheds- og miljømæssige kvalitetskriterier fastlægges på grundlag af videnskabelige risikovurderinger. De endelige kriterier for kompostens eller fermentatets kvalitet bør fastlægges i henhold til den forventede anvendelse og på grundlag af egentlige risikoanalyser baseret på solide og gennemprøvede metoder.

5.3 Beslutningsniveau

5.3.1 Da vilkårene for behandling af bioaffald varierer som følge af geografi, klima, markedet for kompost osv., vil det være hensigtsmæssigt at lade medlemslandene tage sig af udviklingen af denne behandling inden for rammerne af klare retningslinjer fastsat på EU-niveau samt under henvisning til videnskabeligt fastsatte kvalitetskriterier.

5.3.2 EU's politik bør således bygge på fastsættelsen af standarder for kompost, stærk støtte til særskilt indsamling og genanvendelse samt udarbejdelse af standarder for kompostfremstillingsprocessen og udveksling af god praksis. Det hele bør imidlertid bevare en vis smidighed, hvorfor der netop foretrækkes klare retningslinjer frem for lovgivningsforanstaltninger, der er alt for stramme og ikke er tilpasset de lokale forhold. De lokale myndigheder råder over en palet af mulige foranstaltninger, herunder skatter og afgifter. I Frankrig er det f.eks. således, at hvis en kommune vælger at foretage kildesortering, medfører det en nedsættelse af afgiften på bortskaffelse af husholdningsaffald, hvilket kommer skatteyderne direkte til gode. Dette er en foranstaltning, som udgør et stærkt incitament

for de kommunale myndigheder. Ikke desto mindre er særskilt indsamling stadig nemmere at organisere i landdistrikterne og forstæderne end i selve bymidterne. Det gælder navnlig de ældre byer.

5.4 Klassificering af kompost. Frem for på forhånd at klassificere kompostens kvalitet alt efter, om der er tale om særskilt eller blandet indsamling, bør man fastlægge kvalitetskriterier for slutproduktet uanset dets oprindelse ud fra solide videnskabelige og sundhedsmæssige kriterier samt anvendelsesformålet.

5.5 Metoder der bør fremmes. Selv om særskilt indsamling dårligt kan påtvinges, eftersom en sådan kan vise sig at være meget vanskelig at gennemføre i praksis, ikke mindst i byområderne, bør der ikke desto mindre opfordres til at foretage en sådan, når det er teknisk og økonomisk muligt. Dette bør ledsages af en omfattende informations- og kommunikationsindsats med henblik på at fremprovokere en adfærdsændring og en ændring af befolkningens vaner.

5.5.1 Biologisk behandling bør fremmes frem for andre behandlingsformer, navnlig deponering. Det bemærkes, at økonomiske og fiskale instrumenter kan anspore til, at man finder andre løsninger end deponering. For eksempel kan man indføre eller forhøje afgifter eller skatter for deponering, som skal finansiere deres behandling ved nedlukningen. Det er dog nødvendigt med alternativer til en overkommelig pris.

5.5.2 Der bør sættes fokus på affaldshierarkiet, og de forebyggende foranstaltninger bør styrkes.

5.6 Anlæg, der ikke dækkes af det kommende IPPC-direktiv. Anlæg, som falder uden for rammerne af det kommende IPPC-direktiv (dvs. som behandler mindre end 50 millioner ton affald om dagen), bør overholde kvalitetsstandarderne. Det skal dog understreges, at selv om disse små anlæg udgør 30 % af alle anlæg, behandler de kun en meget lille andel af den samlede mængde affald.

6. Særlige bemærkninger: otte spørgsmål

6.1 Kommissionen stiller otte præcise spørgsmål til de interesserede parter. Disse spørgsmål vil Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg gerne besvare.

6.2 Spørgsmål 1: forebyggelse af affald

6.2.1 Vi kan kun være enige i det generelle mål om forebyggelse af affaldsproduktion. Forebyggelsen kan være kvantitativ og/eller kvalitativ. I førstnævnte tilfælde handler det om at begrænse mængden af affald, som kommer ind i de fælles affaldshåndteringssystemer, gennem hjemmekompostering eller lokal kompostering, men disse teknikker er i praksis begrænsede, når det drejer sig om mængden, og de har en lille virkning på kort og mellemlangt sigt. I det andet tilfælde handler det om at undgå forurening af det bionedbrydelige affald.

6.2.2 I begge tilfælde er det nødvendigt at øge befolkningens opmærksomhed og viden, da befolkningen er en væsentlig aktør, ikke blot når det gælder produktion af affald, men også med hensyn til affaldssortering og -indsamling. Konkret bør denne bevidstgørelseskampagne i første omgang målrettes de største affaldsproducenter.

6.2.3 Der kan anbefales specifikke foranstaltninger:

- kampagner med henblik på at forebygge produktion af madaffald
- anvendelse af bionedbrydelige og helt og aldeles komposterbare poser
- kildesortering af farligt affald fra husholdninger
- fremme af udvikling af kildesortering af bioaffald hos de største affaldsproducenter
- forebyggelse af affaldsproduktion i forsyningskæden.

6.3 Spørgsmål 2: begrænsning af deponering

6.3.1 En øget begrænsning af deponeringen af bioaffald har en række miljømæssige fordele og vil gøre det muligt at udnytte energien i bioaffaldet, genanvende materialer og producere mere kompost. Imidlertid er det nødvendigt, at der findes alternativer til en overkommelig pris.

6.3.2 Det ville være hensigtsmæssigt at fremme den biologiske behandling f.eks. gennem anvendelse af økonomiske instrumenter. I Frankrig ledsages forhøjelsen af afgiften på nedgravning af en omfordeling til fordel for biologisk behandling. Fastsættelse af genanvendelsesgrader for bionedbrydeligt affald bør også påtænkes.

6.4 Spørgsmål 3: Behandlingsmuligheder for bioaffald, der ikke føres til deponering

6.4.1 Anaerob nedbrydning af affaldet med energiudnyttelse af biogas og anvendelse af fermentatet til fremstilling af kompost kan særligt anbefales. Denne metode er i tråd med livscykluskonceptet, da den gør det muligt at reducere udledningen af drivhusgasser, forbedre jordbundskvaliteten takket være komposten og udnytte energien gennem produktion af biogas.

6.4.2 Under alle omstændigheder, og uanset hvilken metode der anvendes, bør man prioritere genanvendelse med produktion af gødning beregnet på jordbunden gennem biologisk behandling, som der er bred enighed om har en positiv miljøbalance.

6.4.3 Livscykluskonceptet er interessant, men den praktiske anvendelse heraf hæmmes af, at de instrumenter til gennem-

førelse, der for øjeblikket er til rådighed, ikke gør det muligt at gennemføre det. Vurderingsmetoderne for affaldshåndteringen bør forbedres, så de tager højde for klimaforandringerne og spørgsmålet om jordbundskvalitet.

6.4.4 Der bør være mulighed for afbrænding af homogent affald på mere lempelige betingelser som følge af færre risici ved afbrændingen.

6.5 Spørgsmål 4: energiudnyttelse af bioaffald

6.5.1 Bionedbrydeligt husholdningsaffald står for 2,6 % af produktionen af vedvarende energi. Dette er resultatet af de behandlingsmetoder, der anvendes for øjeblikket, nemlig forbrænding, behandling af biogas fra deponeringsanlæg og biogas fra metanisering.

6.5.2 Ifølge Det Europæiske Miljøagentur er energipotentialet fra husholdningsaffald på 20 mio. ton olieækvivalenter, hvilket svarer til ca. 7 % af al den potentielle vedvarende energi, vi vil være i besiddelse af i 2020. Der er således store fremskridtsmuligheder. Der er derfor ingen grund til på forhånd at se negativt på energiudnyttelsen fra bioaffald. Udvikling af metanisering af bioaffald er en interessant mulighed, som bør fremmes.

6.5.3 Det er væsentligt at fremme udviklingen af ny og mere effektiv teknologi med henblik på øget affaldsbortskaffelse gennem biogasanlæg og andre former for anvendelse af affald til produktion af biobrændstoffer.

6.6 Spørgsmål 5: genanvendelse af bioaffald

6.6.1 Det er af afgørende betydning at støtte en styrket genanvendelse og nyttiggørelse af bioaffald. Det er ikke blot nødvendigt at oplyse og opmuntre bioaffaldsproducenterne, men også at øve indflydelse på de myndigheder, som administrerer disse sager. Man kunne f.eks. forestille sig, at der blev skabt incitamenter for hvert enkelt medlemsland til at fastsætte et mål for anvendelse af gødning hidrørende fra vedvarende energikilder.

6.6.2 Man kunne tænke sig følgende tiltag:

- skattemæssige incitamenter til fordel for genanvendelse af bionedbrydeligt affald og nyttiggørelse af kompost/fermentat
- indførelse af bestemmelser for offentlige indkøbsaftaler, som fremmer brugen af gødning fra vedvarende energikilder
- fremme af kvalitetssikringssystemer for stadierne i den biologiske behandling
- udnyttelse af energien fra affaldets restfraktion.

6.7 Spørgsmål 6: fremme af anvendelsen af kompost/fermentat

6.7.1 På grund af produkternes forskelligartethed og deres mange anvendelsesmuligheder er det nødvendigt at fastsætte regler både for kompost og for anvendelsen heraf.

6.7.2 Hvad kompost angår, vil det være hensigtsmæssigt at fastsætte grænseværdier for kontaminanter, forurenende stoffer og patogener.

6.7.3 Med hensyn til anvendelsen af kompost vil det være ønskeligt at fastsætte:

- mål for næring af planter og jord
- mål for forbedring af jordens fysiske egenskaber
- mål for delvis udskiftning af jorden.

6.7.4 Hvert mål bør svare til den pågældende komposts egenskaber og kvalitet. I hvert enkelt af disse tilfælde bør slutmaterialernes sundheds- og miljømæssige kvalitetskriterier fastlægges på grundlag af videnskabelige risikovurderinger. Disse kriterier bør dække forurenende stoffer, patogener og urenheder.

6.7.5 Spørgsmålet om anvendelse af kompost fra blandet affald rejser spørgsmålet om håndteringsmetoden. Kildesortering er den sikreste metode, men den er stadig ikke let at organisere. En anden løsning kan være blandet indsamling efterfulgt af sortering på fabrikken eller sorteringscentralen. For så vidt som der findes flere metoder, må man sikre sig, at man når målene for genanvendelse og kvalitet af slutmaterialet, uanset hvilken fremgangsmåde der anvendes.

6.8 Spørgsmål 7: huller i den nuværende lovgivning

6.8.1 Alle affaldsbehandlingsanlæg bør gøres til genstand for nøje overvågning og regulering. En tekst, der specifikt er rettet mod håndteringen af bionedbrydeligt affald, og som fastsætter europæiske minimumsstandarder, ville uden at ændre på IPPC-direktivets tærskel gøre det muligt at sikre bedre overvågning af komposteringsanlæg, som ofte befinder sig under tærsklen.

6.9 Spørgsmål 8: Hvad er fordelene og ulemperne ved de forskellige håndteringsmetoder for bioaffald?

6.9.1 Grønbogen refererer til affaldshierarkiet. Med henvisning hertil anbefales det med rette at begrænse deponering. Forbrænding kan være en god måde til nyttiggørelse af bioaffaldet. I dette tilfælde anvendes de næringsstoffer, som er indeholdt i bioaffaldet, imidlertid pr. definition ikke til at forbedre jordbundskvaliteten. Kompostering har den fordel, at der skabes et materiale med høj gødningsværdi og egenskaber, som gør det velegnet til behandling af jorden. Ulempen er, at der produceres drivhusgasser under fremstillingen af kompost. Den anaerobe nedbrydning af affaldet med fremstilling og energiudnyttelse af biogas og anvendelse af fermentat til fremstilling af kompost er mere kompleks og kræver mere omfattende investeringer end kompostering, men den resulterer i en renere form for vedvarende energi.

6.9.2 Under alle omstændigheder vil det være hensigtsmæssigt at bevare aktørernes teknologiske innovationskapacitet, således at de kan udvikle processerne og forbedre dem, både på det økonomiske, kvantitative og kvalitative plan. Det vigtigste er at sikre, at den fremstillede kompost har den bedst mulige kvalitet, og man bør koncentrere sig om pligten til at opfylde visse videnskabeligt fastsatte mål for slutproduktet i stedet for på forhånd at fastlægge bestemte tekniske metoder.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — En fællesskabsstrategi til forebyggelse af naturkatastrofer og menneskeskabte katastrofer

KOM(2009) 82 endelig

(2009/C 318/19)

Ordfører: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Kommissionen besluttede den 23. februar 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget – En fællesskabsstrategi til forebyggelse af naturkatastrofer og menneskeskabte katastrofer«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, der udpegede Maria Candelas SÁNCHEZ MIGUEL til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober 2009, med 165 stemmer for og 2 hverken for eller imod følgende udtalelse:

1. Konklusioner

1.1 Forebyggelse er et grundlæggende princip for miljøbeskyttelse og -bevarelse og er ligeledes et middel til at minimere de skadelige virkninger på civilbefolkningen af naturligt opståede eller menneskeskabte katastrofer, som kan skyldes den ikke-bæredygtige anvendelse af naturressourcerne. EØSU har gentagne gange påpeget nødvendigheden af, at de kompetente myndigheder i de enkelte medlemsstater gennemfører og overvåger overholdelsen af de gældende bestemmelser.

1.2 Den foreslåede overordnede metode til forebyggelse af katastrofer forekommer hensigtsmæssig. Udvalget mener, at alle redskaber til informationsindsamling er afgørende for såvel at kunne vurdere den nuværende situation (register, kortlægning af risici og god praksis) som at kunne iværksætte de årlige arbejdsprogrammer for Fællesskabets civilbeskyttelsesordning via Kommissionens overvågnings- og informationscenter. I den forbindelse bør man i forslaget fremhæve de lokale myndigheders rolle, deres bidrag til oplysninger om metoder og deres forebyggelses- og civilberedskabsaktiviteter.

1.3 Hvad angår de foreslåede systemer til finansiering af forebyggelsesforanstaltningerne, mener udvalget – at dømme ud fra de eksisterende katastroforebyggelsessystemer og de specifikke systemer i tilknytning til landbrugs- og industripolitikken osv. – at finansieringen bør udvides til at omfatte andre områder som forberedelse, planlægning og tidlig varsling. Der bør afsættes tilstrækkelige finansielle midler hertil for at undgå at underminere ordningens nuværende effektivitet.

1.4 Forskning i foranstaltninger til forebyggelse af katastrofer er et afgørende element, som bør videreudvikles. Det er ikke nok at henvise til det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling. Der bør afsættes særskilte midler til såvel Fællesskabets som medlemsstaternes specifikke risikoforebyggelsesprogrammer.

1.5 Endelig er internationalt samarbejde om forebyggelse et supplement til det eksisterende samarbejde om katastrofeberedskab og -hjælp. Det er et solidarisk redskab, som ikke alene er udviklet inden for rammerne af FN, men også inden for forskellige internationale aftaler, som EU har undertegnet, som f.eks. Euromed, Lomé, Latinamerika osv.

2. Indledning

2.1 EU har forpligtet sig til at iværksætte forebyggende foranstaltninger for at bekæmpe klimaændringerne ikke alene som følge af de internationale aftaler, det har indgået, men også pga. den række af naturkatastrofer eller menneskeskabte katastrofer, der er sket i Europa i de seneste år. Denne forebyggende tilgang kan bidrage til at bevare og regenerere vore landområder og vore have og floder, men også tjene som et eksempel for andre lande.

2.2 De foranstaltninger, der beskrives i den foreliggende meddelelse fra Kommissionen, er resultatet af en tilgang, som allerede anvendes i flertallet af medlemsstaterne i specifikke tilfælde (oversvømmelser, brande), og som i løbet af kort tid har ført til etablering af en koordinering på EU-plan, hvilket har banet vejen for en hurtig, effektiv og til tider international indsats.

2.3 EØSU har gentagne gange efterlyst koordinering og frem for alt udvikling på EU-plan af en integreret EU-strategi til forebyggelse af katastrofer⁽¹⁾. Udvalget vil imidlertid gerne understrege, at disse forebyggende foranstaltninger bør ledsages af en EU-ordning for ydelse af bistand i tilfælde af en hvilken som helst katastrofe; den bør ses som en solidarisk bistandsordning ikke alene for EU-landene, men for alle lande, der har brug for vores hjælp og ressourcer til at afbøde virkningerne af disse katastrofer.

2.4 Forebyggelse er et grundlæggende princip for miljøbeskyttelse og -bevarelse og er ligeledes et middel til at minimere de skadelige virkninger på civilbefolkningen, og målet herfor er en bæredygtig anvendelse af naturressourcerne. Den senere tids markante stigning i tabet af menneskeliv, tabet af biodiversitet og de økonomiske tab gør det nødvendigt på ny at se på overholdelsen af den eksisterende lovgivning. EØSU har insisteret på, at det er nødvendigt, at de kompetente myndigheder fra de enkelte medlemsstater gennemfører og håndhæver gældende lovgivning⁽²⁾, eftersom nogle katastrofer kunne have været undgået, eller i det mindste kunne man have afbødet virkningerne heraf.

2.5 Målsætningerne for forebyggelse i den foreliggende meddelelse dækker et større anvendelsesområde end EU, og den 16.-19. juni afholdtes således det andet møde i Den Globale Platform til mindskelse af katastroferisici, hvor EU spiller en fremtrædende rolle. Indholdet af konklusionerne, som har generel karakter, falder i tråd med de målsætninger, som Kommissionen har foreslået. Nogle af konklusionerne vil efterfølgende blive kommenteret.

3. Resumé af forslagene i meddelelsen

3.1 Den foreliggende meddelelse er resultatet af en aftale mellem Kommissionen og Europa-Parlamentet og Rådet, som har det sigte at styrke EU-indsatsen for at forebygge katastrofer og afbøde virkningerne heraf.

3.2 Nøglen til iværksættelse af en forebyggende strategi ligger primært i de foranstaltninger, der allerede er vedtaget på EU-niveau og som endog indgår i den bestående sektorlovgivning. Målet er at skabe orden og sammenhæng i de eksisterende tiltag og foranstaltninger, således at de kan overholdes samlet set. Der bør især rettes opmærksomhed mod at:

3.2.1 Opnå en bedre forståelse af udgangssituationen og af den nuværende situation ved at oprette et katastrofedataregister og udbrede bedste praksis og dermed bane vejen for udveksling af oplysninger mellem de berørte parter dermed vil det være muligt at kortlægge fareområder og risici i overensstemmelse med direktiv 2007/60/EF om vurdering og styring af risikoen for oversvømmelser⁽³⁾. Det er i den forbindelse vigtigt at fremme forskning af den type, der indgår i det syvende ramme-program for forskning og teknologisk udvikling (2007-2013).

3.2.2 Sammenkædning af aktører og strategier i alle katastrofehåndteringsstadier er et andet af de foreslåede nøglelementer. Fællesskabets civilbeskyttelsesordning vil spille en stor rolle takket være den omfattende erfaring, der er indhøstet via dens aktiviteter. Derudover lægges der også vægt på katastrofe-forebyggelsesuddannelse og bevidstgørelsestiltag over for offentligheden. Forbindelsen mellem de deltagende aktører understreges ligeledes, og der foreslås oprettet et europæisk netværk sammensat af repræsentanter for de forskellige nationale instanser.

3.2.3 En af nøglerne til forebyggelse er at få de eksisterende instrumenter til at fungere bedre, herunder navnlig en effektiv udnyttelse af EU-midlerne, da det er billigere at forebygge end at reparere. Disse foranstaltninger bør indgå i en af fondene (f.eks. i projekter vedrørende ny- eller genplantning af skov) inden for rammerne af den bestående EU-lovgivning, som indeholder bestemmelser om forebyggelse af mange naturkatastrofer.

3.3 Endelig foreslås det at styrke det internationale samarbejde om forebyggelse. Kommissionen agter at koordinere med den internationale strategi for katastroferisikobegrænsning (UN-ISDR) såvel som med andre organisationer inden for rammerne af Euromed-samarbejdet og naboskabspolitikken.

4. Bemærkninger til forslaget

4.1 EØSU ser særdeles positivt på indholdet af Kommissionens meddelelse, for selv om der ganske vist kun fremlægges få nyheder, kan den overordnede indfaldsvinkel forsvares. Hvis al eksisterende lovgivning blev overholdt, ville de forebyggende foranstaltninger i mange tilfælde kunne undgå og mindske de katastrofer, som desværre sker med stigende frekvens. Forebyggelse er noget af det, EØSU⁽⁴⁾ oftest slår til lyd for.

⁽¹⁾ EUT C 204 af 9. august 2008, s. 66.

⁽²⁾ EUT C 221 af 8. september 2005, s. 35.

⁽³⁾ EUT L 288 af 6.11.2007.

⁽⁴⁾ EUT C 221 af 8.9.2005, s. 35, EUT C 195 af 18.8.2006, s. 40 og EUT C 204 af 9.8.2008, s. 66.

4.2 Det bør fremhæves, at nogle af forslagene, om f.eks. oversvømmelser, er værdifulde, fordi de anviser en generel metode, som ikke kun er beregnet på specifikke fænomener. Vi mener, at katastrofernes karakter, såvel naturkatastroferne som de menneskeskabte, gør det påkrævet med en overordnet forebyggelsesmetode, som bygger på mest mulig information om de aktuelle forhold vedrørende vore landskaber, vore have og floder og luften, såvel som de udslip, der kan ske fra de underjordiske CO₂-lagre. Forslaget om at oprette et katastrofe-dataregister vil således gøre det muligt at kortlægge fareområder, sådan som det er fastlagt i direktivet om oversvømmelser, hvilket vil kræve en forebyggende indsats af de kompetente myndigheder.

4.2.1 De enkelte medlemsstaters territoriale organisation⁽¹⁾ afgør, hvilke myndigheder der har ansvaret for miljøspørgsmål. Vi finder det imidlertid vigtigt, at disse myndigheder har det overordnede ansvar for såvel de forebyggende foranstaltninger som oplysning og uddannelse af civilsamfundet. Effektiviteten af de foranstaltninger, der iværksættes for at undgå eller afbøde virkningerne af såvel naturlige som menneskeskabte katastrofer, afhænger i vid udstrækning af disse myndigheder.

4.3 Vi mener, at det er på sin plads at understrege betydningen af EF-handlingsprogrammet for civilbeskyttelse⁽²⁾, som via de årlige handlingsprogrammer gør det muligt at dække aktiviteter under EU's civilbeskyttelsesordning (transport, uddannelse osv.), men også andre tiltag i forbindelse med forberedelse, planlægning, tidlig varsling og forebyggelse.

4.4 Arbejdsprogrammet for 2009, som blev vedtaget i november 2008, bebuder en væsentlig forøgelse af budgetpunktet »Samarbejdsprojekter om forebyggelse«, der forhøjes fra 1,1 mio. EUR i 2008 til 2,25 mio. EUR i 2009, hvilket takket være en bedre risikovurdering vil være med til at forhindre og afbøde konsekvenserne på længere sigt. Civilbeskyttelsesaktører på alle regerings- og samfunds niveauer kan deltage heri.

4.5 Vi finder det ligeledes vigtigt at påpege, at arbejdsprogrammet indeholder en betydelig stigning i støtte- og forberedelsesaktiviteterne under civilbeskyttelsesordningen, som bl.a. har til formål at hjælpe Kommissionen med at gennemføre katastrofe-forebyggelsesstrategien og at skabe øget viden om katastrofe-forebyggelse. Budgettet øges fra 650 000 EUR i 2008 til 1,18 mio. EUR i 2009, og desuden indføres der i arbejdsprogrammet for 2009 et kapitel om udveksling af bedste praksis inden for forebyggelse.

4.6 Udbredelse af bedste praksis vil ikke alene give mulighed for en bedre koordinering af de kompetente myndigheder, men

også en bedre gennemførelse af risikoforebyggelse og specifikke tiltag i tilfælde af katastrofer. Vi mener, at EU's civilbeskyttelsesordning⁽³⁾ via monitorerings- og informationscentret bør have ansvaret for at centralisere disse databaser med det sigte at gøre dem mere operationelle.

4.7 I den forbindelse mener vi også, at forslaget om at forbedre forbindelserne mellem alle aktørerne ved hjælp af et europæisk net sammensat af repræsentanter for de forskellige nationale instanser ikke alene vil gøre det muligt at anvende bedste praksis i tilfælde af katastrofer, men vil også have en forebyggende virkning i de tilfælde, hvor indsatsen sædvanligvis er vanskelig.

4.8 Et vigtigt spørgsmål er finansieringen af de forebyggende foranstaltninger, hvor der i forslaget peges på to løsninger:

— Udarbejdelse i 2009 af en oversigt over bestående EU-instrumenter til finansiering af katastrofe-forebyggelsesforanstaltninger med det sigte at vurdere anvendelsesgraden og afdække eventuelle mangler⁽⁴⁾.

— Udarbejdelse af et katalog over de forebyggende foranstaltninger, der finansieres via andre EU-politikker, som f.eks. ny- eller genplantning af skov.

4.9 EØSU mener, at der ud over disse forslag også bør rettes opmærksomhed mod en passende finansiering af civilbeskyttelse (Det finansielle civilbeskyttelsesinstrument) for at sikre, at de nye opgaver ikke gør EU's civilbeskyttelsesordning mindre handlekraftig, ikke alene hvad angår forebyggelse, men også selve katastrofehåndteringen.

4.10 På den anden side er det på sin plads igen at insistere på vigtigheden af forskning på forebyggelsesområdet, hvor der bør investeres i højt prioriterede emner, hvilket man allerede nu begynder at tage fat på under det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (2007-2013). Man kunne imidlertid også anvende andre kilder til finansiering af konkrete forebyggelsesforanstaltninger fra specifikke politikområder, som f.eks. midler fra den anden søjle i den fælles landbrugspolitik til en indsats på skovområdet. Vi mener i den forbindelse, at Kommissionen bør indkredse de potentielle finansieringskilder inden for de forskellige EU-politikker og ikke kun inden for den fælles landbrugspolitik, f.eks. regionalpolitikken, energipolitikken, klimaforandringer osv., således at der kan opnås en effektiv forebyggende indsats over for alle former for katastrofer.

⁽¹⁾ I punkt 12 i platformens konklusioner opfordres der til at udvikle et samarbejde, der anerkender og styrker de centrale og lokale myndigheders indbyrdes afhængighed med civilsamfundet.

⁽²⁾ Rådets beslutning af 5. marts 2007 om indførelse af et EF-handlingsprogram for civilbeskyttelse (2007/162/EF, EURATOM).

⁽³⁾ EUT C 204 af 9.08.2008.

⁽⁴⁾ Hvad angår evalueringen af de eksisterende finansieringsinstrumenter på verdensplan til mindske af katastrofer, henvises til punkt 17 i platformens konklusioner.

4.11 Vi vil også gerne igen understrege, hvor vigtigt det er, at befolkningen og de sociale og frivillige organisationer er bevidste om, at forebyggelsesstrategier er et nødvendigt udgangspunkt for øget sikkerhed og et passende katastrofeberedskab. Uddannelse og oplysning af civilsamfundet i forebyggelse og korrekt anvendelse af naturressourcerne vil være en vigtig opgave for de kompetente myndigheder, herunder navnlig de lokale myndigheder, som er tættest på ressourcerne og deres anvendelsesmåde.

4.12 Endelig er forslaget om at styrke det internationale samarbejde om katastroforebyggelse og ikke kun -hjælp et af nøgleelementerne, og her spiller FN's internationale strategi for

katastroferisikobegrænsning (UN-ISDR) for udviklingslande en vigtig rolle. Under alle omstændigheder bør man overveje, hvordan man inden for rammerne af FN kan gøre interventionsmekanismerne mere universelle uden dog dermed at forklejning den europæiske indsats, der har vist sig så nyttig i forbindelse med de seneste katastrofer.

4.13 EU's naboskabspolitikker bør fast indeholde et afsnit om samarbejde om risikoforebyggelse med det sigte at fremme en bæredygtig udvikling, som falder i tråd med bl.a. millenniumudviklingsmålene og Hyogo-indsatsplanen under UN-ISDR («FN's internationale strategi for katastroferisikobegrænsning»).

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om grønbog — TEN-T: en gennemgang af politikken — På vej mod større integration i det transeuropæiske transportnet til gavn for den fælles transportpolitik

KOM(2009) 44 endelig

(2009/C 318/20)

Ordfører: **Jan SIMONS**

Kommissionen besluttede den 4. februar 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 262, stk. 1, at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Grønbog – TEN-T: en gennemgang af politikken - På vej mod større integration i det transeuropæiske transportnet til gavn for den fælles transportpolitik«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet, der udpegede Jan Simons til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 8. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 30. september, følgende udtalelse med 167 stemmer for, 1 imod og 5 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Udvalget er enig med Kommissionen i, at det er nødvendigt med en grundlæggende revision af TEN-T-retningslinjerne, idet EU siden 1996 er udvidet med et stort antal medlemsstater. Dette gør i kombination med en forskydning af de politiske prioriteter, særligt større fokus på miljø- og klimaspørgsmål, at det er nødvendigt at opstille nye prioriteter for det fælles transportinfrastrukturnetværk.

1.2 Set i lyset af problematikken med stigende CO₂-emissioner samt infrastrukturelle og organisatoriske mangler i gods-transporten kan udvalget godt acceptere Kommissionens idé om at satse på løsninger baseret på integreret samordnet modalitet i godstransporten med det formål at skabe synergieffekter for brugeren.

1.3 Ved udarbejdelsen af et nyt TEN-T ønsker udvalget, at der udtrykkeligt tages højde for den såkaldte naboskabspolitik, dvs. EU's forbindelser mod øst og syd. Kommissionen og medlemsstaterne må i den forbindelse først og fremmest koncentrere sig om netværket samlet set og ikke om individuelle infrastrukturelle projekter. På den måde fremmes solidariteten mellem medlemsstaterne imellem.

1.4 Hvad angår udformningen af et fremtidigt TEN-T præsenterer Kommissionen 3 alternativer. Udvalget er enig med Rådet i, at strukturen må være todelt med et primært net og et basisnet, hvor et geografisk defineret prioriteret net

kombineres med en konceptuel søjle med det formål at integrere transportpolitik og infrastrukturelle aspekter. På den måde vurderer udvalget, at det vil være muligt at anvende EU's finansielle midler på mere effektiv vis, end det hidtil har været tilfældet. Der må oprettes et organ, der skal samordne anvendelsen af midlerne.

1.5 Udvalget opfordrer Kommissionen til at opstille mere forpligtende regler for realiseringen af »priority network« og compatible trafikstyringssystemer, herunder passende sanktionsbestemmelser.

1.6 Med hensyn til den fremtidige planlægning af TEN-T kan udvalget bakke op om Kommissionens strategi, som den beskrives i grønbogen, og hvor princippet er, at hver transportform anvendes på grundlag af dennes komparative fordele inden for en samordnet transportkæde og på den måde spiller en vigtig rolle i forbindelse med realiseringen af Fællesskabets klimamålsætninger. Målet må fortsat være et skifte i retning af den mest miljøvenlige transportkæde.

2. Indledning

2.1 Kommissionen fremlagde den 4. februar 2009 grønbogen »TEN-T: en gennemgang af politikken - På vej mod større integration i det transeuropæiske transportnet til gavn for den fælles transportpolitik« indeholdende en revision af politikken for det transeuropæiske transportnet (TEN-T).

2.2 Hvad revisionen angår, ønsker Kommissionen at inddrage så mange aktører som muligt, så der kan bygges på den forhåndenværende viden og erfaring samt tages højde for de forskellige holdninger. Til det formål iværksatte Kommissionen en offentlig høring, der blev afsluttet den 30. april 2009.

2.3 Kommissionen har til hensigt at analysere resultaterne fra den offentlige høring og anvende disse som input i arbejdet med at udvikle den nye TEN-T-politik. Det forventes, at resten af 2009 skal anvendes til at forarbejde reaktionerne på grønbogen og gennemføre de nødvendige undersøgelser. Kommissionen planlægger at bekendtgøre fremgangsmåden i forbindelse med denne politik i begyndelsen af 2010 og derefter, i slutningen af 2010, at fremlægge lovforslag vedrørende en revision af TEN-T-retningslinjerne og eventuelt TEN-T-forordningen.

2.4 I EF-traktaten (art. 154-156) defineres TEN-T som en politik, der skal bidrage til opfyldelsen af det indre markeds mål for vækst og jobskabelse i kombination med realiseringen af en social, økonomisk og geografisk samhørighed, der er til gavn for alle borgere og virksomheder.

2.5 Endvidere må en bæredygtig udvikling realiseres ved, at miljøbeskyttelseshensyn får en fremtrædende plads på dette politikområde. TEN-T-politikken må levere et mærkbart bidrag til Fællesskabets 20/20/20 klimaændringsmål.

2.6 EU-politikken for TEN-T blev udformet i perioden 1990-1995 og oprettet ved Europa-Parlamentets og Rådets beslutning i 1996. Der er siden investeret 400 mia. EUR i transportinfrastrukturprojekter af fælles interesse. Det skal dog bemærkes, at der er opstået betydelige forsinkelser med færdiggørelsen af mange projekter. Særligt under den første TEN-periode (1996-2003) var det hovedsageligt – set i forhold til det samlede antal prioriterede projekter – vejprojekter, der blev gennemført af medlemsstaterne. Der er klare eksempler på, at det haster med at få anlagt yderligere infrastruktur til mere miljøvenlige transportformer.

2.7 Cirka 30 % af de investerede 400 mia. EUR stammer fra fællesskabskilder, såsom TEN-T-budgettet, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling og Den Europæiske Investeringsbank. Det vurderes, at det resterende investeringsbehov beløber sig til 500 mia. EUR. Alt i alt er det planen, at 80 % af de midler, der er reserveret til prioriterede projekter under TEN-T, skal komme jernbanesektoren til gode.

2.8 Erfaringerne viser, at den enkelte EU-borger har svært ved at se resultaterne af TEN-T-politikken og merværdien ved denne. I grønbogen forsøger Kommissionen med den anlagte strategi at råde bod på dette, og målsætningerne på klimaændringsområdet har fået en central plads i den fremtidige TEN-T-politik.

2.9 Kommissionen konkluderer selv, at det er nødvendigt at gennemføre en grundlæggende reform af TEN-T-politikken. Gennem en proces, som integrerer økonomiske og miljømæssige målsætninger, og som tydeligt har til formål at fremme en effektiv person- og godstransport på basis af samordnet modalitet og ved brug af innovative teknikker, skal der skabes et solidt grundlag for, at TEN-T-politikken kan yde et effektivt bidrag til opfyldelsen af Fællesskabets klimamålsætninger.

2.10 I det revisionen spænder så vidt, såvel politisk som socialt og økonomisk, miljømæssigt, institutionelt, geografisk og teknisk, har Kommissionen benyttet sig af muligheden for at offentliggøre en grønbog, hvor den redegør for sine overvejelser og giver interesserede parter mulighed for at medvirke aktivt og fremsætte forslag til en ny TEN-T-politik gennem en høringsrunde.

2.11 Med hensyn til grønbogen om det fremtidige TEN-T har Europa-Parlamentet i en resolution af 22. april 2009 noteret, at det støtter en vag formulering angående en konceptuel søjle under TEN-T, men samtidig går ind for konkrete projekter og anbefaler, at der blandt de prioriterede projekter er en overvægt af projekter til gavn for miljøvenlige former for transport.

2.12 Ministerrådet gav på sit møde den 11. og 12. juni 2009 udtryk for, at alle løbende TEN-T-prioriterede projekter skal udgøre en integreret del af et sammenhængende prioriteret netværk, der omfatter såvel eksisterende infrastruktur som infrastruktur, der er under anlæggelse, samt projekter af fælles interesse. Disse projekter skal være af multimodal karakter med fokus på knudepunkter og intermodale forbindelser.

2.13 Endvidere slår Rådet fast, at TEN-T-politikken i væsentligt omfang skal bidrage til realiseringen af målsætningerne på områderne klimaændringer og miljø. En optimal integration og et optimalt samarbejde mellem alle transportformer i såvel fysisk henseende som gennem intelligente transportsystemer skal resultere i effektive samordnede transporttjenester, der kan udgøre et solidt grundlag for, at transportsektoren kan reducere CO₂-emissionerne og andre udledninger.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Udvalget har den opfattelse, at Kommissionen efter sin konstatering af, at gennemførelsen af Europa-Parlamentets og Rådets beslutning fra 1996 om realisering af et transeuropæisk infrastrukturnetværk af fælles interesse ikke er forløbet ifølge planen, hvilket også fremgår af Kommissionens meddelelse »Transeuropæiske net: På vej mod en helhedsstrategi«, KOM(2007) 135 endelig, har iværksat passende foranstaltninger til en grundlæggende revision af TEN-T-politikken på grundlag af den offentlige høring i forbindelse med grønbogen.

3.2 En grundlæggende revision af TEN-T-retningslinjerne er ifølge udvalget også nødvendig, idet EU siden 1996 er udvidet med et stort antal medlemsstater. Derfor er det nødvendigt at opstille nye prioriteter for det fælles transportinfrastrukturnetværk.

3.3 Den evaluering af TEN-T-retningslinjerne, som Kommissionen har gennemført, viser, at den oprindelige planlægning af fællesskabsnettet, som overvejende bestod i at sammenlægge væsentlige dele af de forskellige transportformers nationale net og forbinde dem ved landegrænserne, har mistet gennemslagskraft som følge af EU's udvidelse.

3.4 Set i lyset af den kendsgerning, at gennemførelsen af et nyt TEN-T vil kræve omfattende finansielle ressourcer, mener udvalget, at det er nødvendigt at tage højde for så mange relevante faktorer og elementer som muligt, så der kan træffes rigtige og ansvarlige valg. Som udgangspunkt anbefaler udvalget, at de finansielle midler skal afspejle ambitionerne og ikke omvendt.

3.5 Grundlaget for den fremtidige TEN-T-politik findes i EF-traktaten. Artikel 154-156 fastholder de elementer, som der skal tages højde for. Tidligere blev bæredygtig udvikling og, i forlængelse heraf, klimamålene ikke tillagt tilstrækkelig betydning, men EØSU er enig med Kommissionen i, at dette må udgøre et væsentligt element i transportpolitikken generelt og dermed også i TEN-T-politikken. Udvalget har i øvrigt allerede henledt opmærksomheden herpå i sin udtalelse af 13. marts 2008 (TEN/298-CESE 488/2008), hvor man ligeledes fremhævede betydningen af, at der udformes en helhedsstrategi.

3.6 Med henblik på gennemførelse af traktatens bestemmelser er der udformet såkaldte TEN-T-retningslinjer, der indeholder kriterier for udvælgelsen af de projekter, som har fælles interesse, og som støttes af medlemsstaterne. Det endelige mål med disse retningslinjer er at skabe ét multimodalt netværk, der på innovativ vis kan skabe forudsætningerne for en sikker og effektiv transport.

3.7 Udvalget er enig med Kommissionen i, at der for gods-transportens vedkommende må findes løsningsmodeller baseret på samordnet modalitet til håndtering af problemerne med de tiltagende CO₂-emissioner samt de infrastrukturelle og organisatoriske mangler. I lighed med Kommissionen mener udvalget f. eks., at udviklingen af »Motorways of the Sea« har stor betydning for den videre udvikling af TEN-T.

3.8 Kommissionen har den holdning, at en revideret TEN-T-politik skal bygge videre på de hidtidige resultater og skabe kontinuitet set i forhold til den hidtidige strategi. Udvalget stiller spørgsmålstegn ved, om en sådan tilgang stemmer overens med en grundlæggende revision af TEN-T-politikken.

En evaluering af de nuværende prioriterede projekter i TEN-retningslinjernes bilag 3, som er baseret på objektive kriterier, skal efter udvalgets opfattelse resultere i en tilpasning af dette bilag, hvilket rent logisk også må kunne medføre, at projekter fjernes derfra.

3.9 Hvad angår udformningen af en ny TEN-T-politik, er udvalget enig med Kommissionen i, at denne må baseres på en dobbelt målsætning, der integrerer såvel økonomiske som miljømæssige aspekter. Udvalget vurderer, at en helhedsstrategi giver synergieffekter, først og fremmest når det drejer sig om projekter, der vedrører EU's udvidelse. Derfor er det vigtigt også at have kortlagt de miljømæssige konsekvenser, herunder følgerne på klimaområdet, inden der træffes en afgørelse vedrørende et netværk. Målet er at skabe en balance mellem økonomiske interesser og miljøhensyn, når der gives støtte til et bæredygtigt og effektivt transportsystem, som er baseret på princippet om samordnet modalitet.

3.10 Som eksempel herpå henleder udvalget opmærksomheden på integrationen af lufttrafik og jernbanetransport på afstande op til 500 km, der stimuleres via markedet. HHT-forbindelserne spiller en yderst vigtig rolle for personbefordringen i den forbindelse, men også for godstransportens vedkommende foreligger der interessante muligheder for at integrere lufthavne i det europæiske jernbanenet.

3.11 Udvalget har den opfattelse, at det nye TEN-T først og fremmest bør fokusere på netværket, såvel fysisk som ikke-fysisk, hvor der må lægges ekstra vægt på det såkaldte naboskab, f.eks. infrastruktur fra vest til øst i EU og fra nord til syd (via Baltikum, Helsingfors-Athen). Den såkaldte naboskabstilgang fremmer efter udvalgets opfattelse solidariteten blandt EU's borgere.

3.12 Med henblik på at anslå den europæiske merværdi foreslår Kommissionen, at alle udvalgte projekter af fælles interesse skal underkastes en harmoniseret multikriterium- og cost-benefit-analyse. Herved kan der tages hensyn til alle faktorer – med eller uden pengeværdi. På den måde skal EU-støtten kunne tildeles på ærlig og objektiv vis og begrænses til projekter, der har en reel merværdi for EU. Udvalget mener, at enhver metodik, der resulterer i en mere effektiv anvendelse af fællesskabsmidler, må anvendes.

3.13 En sådan harmoniseret fremgangsmåde vil i særlig grad være nyttig i forbindelse med håndteringen af grænseoverskridende infrastrukturelle knudepunkter, hvor problematikken ofte vedrører omkostningernes fordeling. Denne fremgangsmåde vil kunne resultere i en rationalisering af TEN-T-programmet, samtidig med at der i højere grad fokuseres på samspillet mellem økonomi og miljø.

3.14 Kommissionen anmoder i grønbogen om, at der vælges mellem ét af følgende alternativer, hvad angår udformningen af fremtidens TEN-T:

- Den nuværende struktur med to lag bestående af det primære net og (ikke dermed forbundne) prioriterede projekter opretholdes;
- TEN-T reduceres til et enkelt lag (prioriterede projekter, der eventuelt forbindes, så de udgør et prioriteret net);
- En struktur med to lag bestående af det primære net og et basisnet, som omfatter et – geografisk afgrænset – prioriteret net og en konceptuel søjle for at bidrage til at integrere de forskellige transportpolitiske og transportinfrastrukturmæssige aspekter.

3.15 Udvalget foretrækker det sidste alternativ. Det vurderer, at EU's finansielle midler må anvendes mere effektivt end hidtil, og at en koncentreret anvendelse af midlerne på et basisnet bedst vil kunne opfylde dette ønske. Det primære net, hvor anvendelsen af en del af Fællesskabets transportlovgivning i årenes løb er tilknyttet omfanget af det nuværende TEN-T-netværk, kan på grund af denne sammenkobling ikke uden videre tilsidesættes og må derfor bibeholdes. Disse projekter vil så ikke længere kunne støttes via TEN-T-budgettet, men finansiering gennem regional- og samhørighedsstøtte er fortsat mulig.

3.16 Udvalget mener, at der med henblik på en mere effektiv anvendelse af EU's finansielle midler må oprettes et organ, der skal stå for samordningen af midlernes anvendelse.

3.17 Det geografisk afgrænsede prioriterede net bør efter udvalgets mening bestå af reelle multimodale transportakser, der forbinder de vigtigste økonomiske og befolkningsmæssige centre med hinanden, og som forbinder disse centre med de vigtigste knudepunkter inden for søtransport, indlandsskibsfart og lufttransport. Dette net skal leve op til kravene for miljøbeskyttelse og fremme af en social og bæredygtig udvikling.

4. Særlige bemærkninger

4.1 Bæredygtig udvikling og særligt de ambitiøse klimamålsætninger, som EU vedtog i december 2008, kræver ifølge Kommissionen en tilpasning af strategien for de transeuropæiske netværk. Udvalget er enig med Kommissionen i, at klimahensynene i sig selv udgør et tilstrækkeligt grundlag for at revidere strategien, men man gør endvidere opmærksom på, at den manglende færdiggørelse af planlagte projekter og udvikelsen af EU gør det nødvendigt at gennemføre en evaluering.

4.2 Udvalget bakker Kommissionen op, når den argumenterer for, at alle projekter af fælles interesse bør underkastes en cost-benefit-analyse, idet der også leves plads til metoder, der giver samme resultat. EØSU påpeger dog, at det er nødvendigt at kortlægge og evaluere de eksterne følgevirkninger på en mere ensartet vis.

4.3 Udvalget støtter Kommissionens opfattelse af, at en revision af TEN-T må resultere i, at et netværk af med hinanden forbundne store infrastrukturprojekter må suppleres med et konceptuelt netværk bestående af den type projekter. EØSU ønsker i den forbindelse at fremhæve, at en væsentlig del af Kommissionens koordineringsindsats må rettes mod realiseringen af denne type projekter.

4.4 Udvalget ønsker at gøre opmærksom på, at systematiske investeringer i europæisk forskning og teknologiudvikling har skabt nye muligheder for at realisere den europæiske transportpolitiske mål med andre midler end alene investeringer i fysisk infrastruktur.

4.5 Kommissionen har således i forskellige meddelelser som Handlingsplanen om Logistik og Handlingsplanen om Inteligente Transportsystemer (ITS) kortlagt muligheder og politiske intentioner. Det må under alle omstændigheder undgås, at indførelsen af disse nye teknologier virker negativt ind på områderne arbejdsvilkår og databeskyttelse.

4.6 Derudover kan man nævne »grøn bil«-initiativet, som indgår i den økonomiske genopretningsplan for Europa, og som redegør for, hvordan man ved hjælp af en miljøvenlig fremdriftsteknologi og intelligente logistiske løsninger kan forbedre det europæiske transportsystems effektivitet. På innovationsområdet må det europæiske handlingsprogram NAIADES heller ikke glemmes, idet der er tale om et program, som i bred henseende er rettet mod fremme af indlandsskibsfarten.

4.7 I den under punkt 4.5 nævnte Handlingsplan om Logistik redegøres der kortfattet for begrebet »grønne korridorer«. Udvalget ville sætte pris på en mere detaljeret beskrivelse, idet grønne korridorer efter udvalgets opfattelse også indebærer, at der findes alternative transportformer at vælge imellem for trafikken mellem knudepunkter, så der kan træffes omkostningseffektive valg.

4.8 Realiseringen af TEN-T er hidtil blevet set som en opgave, der påhviler de berørte medlemsstater. Anlæggelse af infrastruktur er i sig selv en national beføjelse, men udvalget vil opfordre Kommissionen til at udforme mere bindende regler for realiseringen af det »prioriterede netværk«, herunder passende sanktionsforanstaltninger. Sidstnævnte bør også kunne gøre sig gældende for interoperable trafikstyringssystemer.

4.9 Hvad angår forslagene vedrørende det prioriterede netværk, er det udvalgets faste overbevisning, at realiseringen af motorvejene til søs må spille en rolle med særlig fokus på det overordnede logistiske netværk, så EU's havne bliver nemt tilgængelige og får passende forbindelser til oplandet, uden at der bliver tale om konkurrenceforvridning.

4.10 Til slut kan udvalget bakke op om en række spørgsmål, som Kommissionen stiller i sin grønbog, og som der må tages højde for ved den fremtidige planlægning af TEN-T. Der kan

nævnes spørgsmål vedrørende de forskellige behov på områderne person- og godstransport, lufthavnenes store følsomhed over for brændstofpriser, sikkerhed, den økonomiske udvikling og miljøbeskyttelse, problematikken vedrørende havne, der nævnes i punkt 4.9, og logistikken for godstransport, der går ud fra det princip, at hver transportform anvendes på grundlag af de komparative fordele, som er forbundet hermed, og fungerer inden for rammerne af effektive, samordnede transportkæder samt spiller en vigtig rolle for realiseringen af Fællesskabets klimamål. Målet må fortsat være et skifte i retning af den mest miljøvenlige transportkæde.

Bruxelles, den 30. september 2009.

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget EU, Afrika og Kina: Hen imod tresidet dialog og samarbejde

KOM(2008) 654 endelig

(2009/C 318/21)

Ordfører: **Luca JAHIER**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 17. oktober 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - EU, Afrika og Kina: Hen imod tresidet dialog og samarbejde«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som udpegede Luca JAHIER til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 3. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 456. plenarforsamling den 30. september–1. oktober 2009, mødet den 1. oktober 2009, følgende udtalelse med 145 stemmer for, 1 stemme imod og 3 hverken for eller imod:

1. anbefalinger og konklusioner

1.1 I de seneste 15 år har Afrika været genstand for en stigende interesse fra Kinas side, som er blevet kontinentets stabile tredjestørste handelsmæssige og økonomiske partner takket være en konstant stigning i handelsvolumenet, investeringerne og antallet af partnerskaber indgået med hovedparten af de afrikanske lande. Skønt Europa stadig er Afrikas vigtigste økonomiske partner, er Europas forspring ved at svinde ind i denne multipolare verden, hvor vækstlandene søger at skabe en ny ligevægt. Da Afrika er og bliver et geografisk nærtliggende område, som har et interessefællesskab med Europa, tvinger andre magters fremmarch Europa til at forny sine partnerskabsforbindelser med kontinentet.

1.2 EØSU påskønner Kommissionens forslag om at indlede en dialog og et tresidet partnerskab mellem Den Europæiske Union, Kina og Afrika. Der er tale om et meget nødvendigt og oplagt udviklingsperspektiv, men om det vil lykkes er ret usikkert og problematisk. Særligt positivt er den pragmatiske og gradvise tilgang og valget af 4 vigtige specifikke sektorer: fred og sikkerhed, infrastruktur, forvaltning af miljø og naturressourcer, landbrug og fødevarer sikkerhed.

1.3 Et tresidet samarbejde har dog kun mening, hvis det er effektivt og ligeberettiget. Det asymmetriske udgangspunkt for de nuværende forbindelser må tages op til alvorlig overvejelser: Kina er ét stort land, som forhandler med de enkelte afrikanske lande, mens EU ofte har vanskeligt ved at tale med én stemme i sine forbindelser med kontinentet. Skønt Kinas tilstedeværelse i Afrika har sine skyggesider, vil mange afrikanske regeringer

foretrække partnerskabet med Beijing, som synes at være mere indstillet på at imødekomme deres ønsker uden betingelser eller trægt bureaukrati.

1.4 For at opnå et effektivt samarbejde er det først og fremmest nødvendigt at sikre sig, at alle involverede parter har en ægte interesse i den foreslåede strategi og vil deltage konkret i den tresidede dialog. Kommissionen og Rådet bør derfor tage alle de initiativer, der er nødvendige for at reagere passende på de forslag, der bringes på bane.

Desuden er det nødvendigt:

- at Den Europæiske Union gør sig større anstrengelser for at optræde som en enhed både på det økonomiske og det diplomatiske område og i henseende til udviklingssamarbejde på grundlag af en mere målbevidst og langsigtet geostrategisk tilgang, som kan sætte fornyet skub i EU-Afrika-strategien fra Lissabon og øge bevillingerne;
- at regeringerne og Den Afrikanske Union (AU) bliver mere opmærksomme på de langsigtede fordele, som unionens lande kan opnå gennem et partnerskab med Europa og Kina, og begynder at lægge mindre vægt på de umiddelbare fordele for de lokale ledere. Derfor bør disse støttes i opbygningen af deres respektive kapacitet til at fastlægge og forvalte langsigtede regionale og kontinentale udviklingsstrategier;

- at Kina opfordres til et stadigt større engagement for at sikre, at frugterne af dette tresidede samarbejde og af Kinas bilaterale samarbejde med de enkelte afrikanske lande kommer hele samfundet og de lokale befolkninger til gode og ikke kun de respektive regeringer.

1.5 At styre mod målet om en bæredygtig lokal vækst indebærer først og fremmest at sørge for:

- at skabe større lokal værditilvækst;
- at opbygge nye sociale infrastrukturer under hensyntagen til de eksisterende;
- at gennemføre en reel overførsel af kompetencer og teknologi;
- at understøtte de lokale og regionale markeders og lokale virksomheders vækst og generelt forbedre leve- og arbejdsvilkårene;
- at yde støtte til partnerskaber mellem udenlandske og lokale virksomheder;
- ikke at forværre den uholdbare langsigtede gæld og generelt styrke de lokale og regionale institutioner.

1.6 Dialog og samarbejde mellem ligeværdige parter bør endvidere give hver part frihed til også at sætte mere kontroversielle emner eller spørgsmål, som parterne ser forskelligt på eller ikke tillægger samme betydning, på dagsordenen. I forlængelse af Rådets beslutning ville det være mere i overensstemmelse med Lissabon-strategien fra 2007 og med Cotonou-aftalen fra 2000 om forbindelserne mellem EU og AVS-landene, hvis centrale spørgsmål såsom demokratisk regeringsførelse, menneskerettigheder og civilsamfundets rolle, som meddelelsen ikke kommer ind på, blev medtaget i den foreslåede proces.

1.7 EØSU anser det især for nødvendigt at understrege den afgørende betydning af at inddrage samtlige ikke-statslige aktører, især den private sektor, fagforeninger, landbrugsorganisationer, kvinde- og forbrugersammenslutninger osv. i den tresidede dialog. Disse aktører er i de seneste år begyndt at spille en langt mere fremtrædende rolle også som følge af succesen med Lomé- og Cotonou-aftalerne. Denne positive udvikling i de forskellige socioøkonomiske aktørers medvirken i forbindelserne mellem EU og Afrika bør derfor ikke svækkes eller trues på nogen måde, men snarere udnyttes bedst muligt.

EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at medtage dette afgørende punkt i sit forslag.

1.8 I lyset af Europas multilaterale tilgang og De Forenede Staters stigende interesse for Afrika kunne det tresidede samarbejde mellem EU, Kina og Afrika udvides til at omfatte De Forenede Stater, så der kunne skabes et mere fuldendt, effektivt og ligeberettiget partnerskab, som naturligvis skal dreje sig om de foreslåede sektorer, men med mulighed for at udvide samarbejdet til andre områder.

2. Indledning

2.1 Afrika er inde i en meget hastig udvikling. Skønt kontinentet endnu kun tegner sig for 2 % af verdens BNP og for under 1 % af verdens industriproduktion, er kontinentet ved at komme med i globaliseringen efter årtiers geopolitisk og økonomisk marginalisering. Den Europæiske Union er stadig det afrikanske kontinents vigtigste partner, men kapitalindskydere fra de nye vækstøkonomier viser stadig større interesse for Afrika: det gælder især Kina, men også Indien, Japan, Sydkorea, de store lande i Latinamerika og Golfstaterne. I de seneste år har også De Forenede Stater vist fornyet interesse for kontinentet, især ud fra ønsket om at fastholde deres energiforsyningsikkerhed og bekæmpe terrortruslen. Skønt 40 % af den afrikanske befolkning fortsat lever under fattigdomstærsklen, bliver Afrika altså i stadig mindre grad betragtet som et »håbløst kontinent«, men derimod mere og mere som et nyt grænseland med udviklings- og forretningsmuligheder.

2.2 I det seneste tiår har det afrikanske kontinent også selv kunnet registrere betydelige nyskabelser af politisk karakter: oprettelsen af Den Afrikanske Union med lanceringen af dens strategiske plan for 2004-2009 og indførelsen af nye muligheder for konfliktløsning; styrkelsen af regionale økonomiske fællesskaber; programmerne for økonomisk udvikling (Det Nye Partnerskab for Afrikas Udvikling (NEPAD) og for god administrativ praksis (den afrikanske revisionsmekanisme).

2.3 Alle disse forandringer har – som kommissær Louis Michel ⁽¹⁾ flere gange har understreget – ført til, at den fornyede internationale interesse for Afrika går i tre hovedretninger: økonomisk, sikkerhedsmæssig og nu også magt- og geopolitisk.

2.4 På det økonomiske plan er man ved siden af kapløbet om adgang til og kontrol over kontinentets naturressourcer begyndende med energiresourcerne nu også blevet opmærksom på det afrikanske indre markedes endnu enorme potentiale, hvor den gennemsnitlige vækst i de seneste år har ligget på 6 % med en lav inflation og en god udvikling i retning af en klar nedbringelse af den offentlige gæld.

⁽¹⁾ Jf. især Louis MICHEL, *Afrique-Europe: l'indispensable alliance*, Pro-manuscripto, CE, december 2007.

2.5 På begge områder har Kina udvist stor målbevidsthed og evne til langsigtede strukturelle investeringer ⁽¹⁾ og skiftet kurs i forhold til sine traditionelle forbindelser med de afrikanske lande fra 1950'erne. Siden midten af 1990'erne er Kina – skønt det fortsat lægger vægt på syd-syd samarbejdet mellem udviklingslande – begyndt at interessere sig mere for de økonomiske muligheder, som Afrika byder på, og har etableret venskabsforbindelser med næsten alle afrikanske lande. Den kontinentale dimension i den nye kinesiske strategi understreges af Kinas initiativ til oprettelse af forummet for samarbejde mellem Kina og Afrika (Focac) ⁽²⁾. De treårige topmøder (Beijing 2000, Addis Abeba 2003, Beijing 2006 og efter planen i Sharm el-Sheikh, i Ægypten, i december 2009) har været milepæle i den konstante udvikling af forbindelserne mellem Kina og de afrikanske lande. Den nye kinesiske strategi for kontinentet fik et officielt stempel med offentliggørelsen i januar 2006 af en »Hvidbog« om Kinas politik i Afrika ⁽³⁾.

2.6 De store forandringer i situationen i forhold til tidligere årtier har også fået Den Europæiske Union til at revidere sin politik over for Afrika. Denne proces har ført til vedtagelsen af en ny fælles EU-Afrika-strategi i december 2007, som EØSU har afgivet en fyldig og indgående udtalelse om ⁽⁴⁾.

2.7 Kina og Europa er således ved at genopdage interesser og investeringsmuligheder i Afrika, men hvorledes disse to store aktører fremover vil agere i forhold til hinanden rejser spørgsmål og forventninger både hvad angår de indlysende konkurrenceperspektiver og de mulige samarbejdsfelter, der aftegner sig. Det skal her tages i betragtning, at selv om EU og Kina indtager henholdsvis første- og tredjepladsen blandt Afrikas største handelspartnere og udenlandske investorer målt i absolutte tal, er samhandelen mellem Europa og Afrika relativt set gået tilbage, mens handelen mellem Kina og Afrika er vokset markant ⁽⁵⁾.

2.8 I lyset af den voksende debat om Kinas indflydelse i Afrika og foranlediget af EP's vedtagelse af en beslutning om

emnet i april 2008 ⁽⁶⁾ har Kommissionen derfor inden for de seneste to år iværksat indgående overvejelser ledsaget af vigtige initiativer til udvidet høring ⁽⁷⁾ for at få overblik over konsekvenserne af de igangværende processer og indkredse mulige perspektiver for en trepartsdialog mellem EU, Kina og Afrika.

3. Hovedindholdet af Kommissionens meddelelse

3.1 Meddelelsen foreslår at finde frem til de bedst egnede fremgangsmåder, hvorpå man kan bane vejen for en proces baseret på dialog og paritetisk samarbejde mellem Afrika, Kina og EU. Kommissionens vigtigste mål er således at fremme den gensidige forståelse og give mulighed for vedtagelse af fælles og koordinerede foranstaltninger inden for strategiske sektorer efter en prioritering, som hovedsageligt fastlægges af afrikanske institutioner.

3.2 Meddelelsen bygger på en pragmatisk og gradvis tilgang, hvor hovedvægten lægges på konkret samarbejde på områder, der anses for at have afgørende betydning for Afrikas stabilitet og udvikling. Der er tale om følgende målsætninger:

- **Fred og sikkerhed i Afrika**, hvor hovedsigtet er øget samarbejde med Den Afrikanske Union og med Kina inden for De Forenede Nationers rammer for at styrke udviklingen af den afrikanske freds- og sikkerhedsarkitektur og styrke AU's kapacitetsopbygning og fredsbevarende indsats.
- **Støtte til afrikansk infrastruktur**, som er en helt afgørende forudsætning for udvikling, investering og handel, med det mål at øge sammenkobling og regional integration især inden for transport-, telekommunikations- og energisektoren.
- **Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og miljø**, som i tilknytning til initiativer som f.eks. gennemsigthedsinitiativet for udvindingsindustrien (EITI), retshåndhævelse, god forvaltningspraksis og handel på skovbrugsområdet (FLEGT) og Kimberley-processen for gennemsigthed i diamantindustrien, kan bane vejen for mere gennemsigtige processer, øget teknologioverførsel og finansiering for at bremse klimaændringen og fremme udviklingen af bæredygtige energiformer.

⁽¹⁾ Det drejer sig ikke kun om naturressourcer, infrastrukturer og handel. Den største kinesiske bank, *Industrial Land Commercial Bank of China*, har med en sum på 5,6 milliarder dollars erhvervet 20 % af aktiekapitalen i Sydafrikas største bank, *Standard Bank*. Der er tale om den største udenlandske investering i Afrika nogensinde.

⁽²⁾ Jf. Focac's officielle hjemmeside, www.focac.org/eng/

⁽³⁾ »China's African policy«, 12. januar 2006, <http://www.focac.org/eng/zgdfzcc/t463748.htm>

⁽⁴⁾ CESE 1530/2008, *EU-Afrika-strategien*, ordfører: Gérard Dantin, september 2008.

⁽⁵⁾ Ifølge data fra Den Internationale Valutafond er handelsvolumenet EU-Afrika, som i 1995 udgjorde 45 % af Afrikas samlede handel, faldet til en andel på lidt over 30 %, mens handelen med Kina er steget fra et ganske ubetydeligt niveau i 1995 til ca. 27 % i dag. I 2008 nåede handelen Kina-Afrika op på en værdi af 106,8 milliarder USD, hvorved den to år før planlagt og med en vækst på 45 % i forhold til året før, har overskredet de 100 milliarder inden 2010, som var det mål, der blev bebudet på topmødet i Beijing i 2006. Se også *Commission staff working paper, Annexes to the Communication of the Commission*, (SEC(2008) 2641 endelig).

⁽⁶⁾ *Kinesisk politik og dens virkninger for Afrika*, Europa-Parlamentets ref.: A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, EP's beslutning fra marts 2008, ordfører: Ana Maria GOMES.

⁽⁷⁾ Særligt vigtig var den konference, som Kommissionen afholdt den 28. juni 2007, hvori deltog over 180 afrikanske, kinesiske og europæiske policymakers, eksperter og diplomater, med titlen *Partners in competition? The EU, Africa and China*.

— **Landbrug og fødevarer sikkerhed** med det mål at øge det afrikanske landbrugs produktivitet og produktion især gennem landbrugsforskning og –innovation, kontrol med dyresygdomme og fødevarer sikkerhed – alt sammen inden for rammerne af det brede afrikanske landbrugsudviklingsprogram (CAADP).

3.3 Det er Kommissionens ønske, at dialogen og høringerne kommer til at foregå på alle niveauer (nationalt, regionalt, kontinentalt og bilateralt mellem EU og Kina) for at skabe større gensidig forståelse af de respektive politikker og tilgange blandt de tre parter politikansvarlige, så det derigennem bliver muligt at udvikle konkrete samarbejds muligheder. Samtidigt skal processen også tjene til at gøre udviklingshjælpen mere effektiv i tråd med Paris-erklæringen fra marts 2005 og konklusionerne fra seminaret i Accra i september 2008.

3.4 Rådet for Den Europæiske Union har erfaret og godkendt de vigtigste anbefalinger i meddelelsen, idet det mener, at »denne tresidede dialog vil bidrage til at støtte de bestræbelser, som Afrika og det internationale samfund har indledt med henblik på demokratisering, politisk og økonomisk integration, god regeringsførelse og respekt for menneskerettighederne»⁽¹⁾ og det anbefaler at studere forslagene til konkrete foranstaltninger nærmere.

3.5 EØSU noterer med bekymring og skuffelse, at hverken Kina eller AU indtil dato har indtaget nogen officiel holdning til den tresidede dialog, som EU har foreslået. På det seneste topmøde mellem EU og Kina var samarbejdet med Afrika ikke på dagsordenen, som det ellers var foreslået i den foreliggende meddelelse⁽²⁾. For indeværende er der således ingen håndgribelige beviser på Kinas og AU's vilje til at tage imod EU's forslag.

4. Positive aspekter

4.1 Meddelelsen indeholder flere bemærkelsesværdige og positive elementer, såsom:

— en tilgang baseret på dialog og udveksling, som indgår i de nødvendige bestræbelser på koordinering mellem donorerne og de vigtigste aktører;

— pragmatisme som fremgår af valget af fire afgjort strategiske sektorer, hvor der er gode indsatsmuligheder;

⁽¹⁾ Se konklusionerne af det 2902. møde i Rådet for Almindelige Anliggender og Eksterne Forbindelser den 10. november 2008.

⁽²⁾ 11. topmøde mellem EU og Kina, Prag, 20. maj 2009, fælles pressemædelelse.

— den foreslåede gradvise opbygning af trepartssamarbejdet, som sigter mod at udnytte alle eksisterende strukturer i stedet for at etablere endnu en dyr multilateral struktur.

4.2 Hvad angår især det andet punkt er der ingen tvivl om, at de fire indkredsede sektorer er afgørende for det afrikanske kontinents udvikling, ligesom de også – om end på forskellig vis – har stor betydning for de bilaterale strukturer Kina-Afrika og Europa-Afrika.

4.3 Opblusningen af visse konflikter og de igangværende fredsprocessers sårbarhed, hvortil skal føjes risikoen for fremkomst af nye former for fundamentalisme og/eller zoner, som frygtes at kunne blive hjemsted for terrorister, gør det overordentligt vigtigt at samarbejde om opretholdelse og fremme af fred og sikkerhed. Særlig opmærksomhed fortjener støtten til den afrikanske freds- og sikkerhedsarkitektur og til AU's fredsbevarende indsats i form af kapacitetsopbygning, uddannelse samt logistisk og/eller økonomisk støtte.

4.4 Samarbejdet om bevarelse og fremme af fred og sikkerhed bør dog også omfatte en specifik dialog om reglerne for våbenhandel og levering af våben især til regeringer eller ikke-statslige væbnede grupper, som er indblandet i konflikter og/eller begår alvorlige krænkelse af menneskerettighederne⁽³⁾, således at trepartsforbindelserne Kina-Europa-Afrika også kommer til at dreje sig om et spørgsmål, som nu er taget op i FN.

4.5 Den fornyede vægt, der lægges på investeringer på infrastrukturområdet, som i lange tider er blevet overset i det europæiske samarbejde, men som derimod er en hovedhjørneste i den kinesiske tilgang til Afrika og strategisk vigtig af årsager, der kan opdeles i to kategorier. For det første er passende infrastrukturer nødvendige for at sikre dels adgang til og transport af råvarer eller varer, som sælges på de afrikanske markeder, dels konkrete og effektive former for regional integration, som er afgørende for Afrikas sociale og økonomiske udvikling. Forbedringen eller nyanlæggelsen af infrastrukturer er i øvrigt en klar prioritet for mange afrikanske regeringer og kan ikke længere afhænge alene af finansieringspotentialt og den finansielle bæredygtighed på lokalt plan⁽⁴⁾.

4.6 Betydningen af miljømæssig bæredygtighed og af forvaltningen af naturressourcerne giver sig selv ikke kun på baggrund af den globale klimaændring, men også når det gælder alle aspekter i tilknytning til udvinding, transport og udnyttelse af kontinentets naturressourcer, især mine- og energiressourcer.

⁽³⁾ Jf. EP's ovennævnte betænkning og beslutning, 2008, A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, EP's beslutning fra marts 2008, ordfører: Ana Maria GOMES.

⁽⁴⁾ Jf. debatten og beslutningerne på Den Afrikanske Unions 12. topmøde, afholdt den 26. januar–3. februar 2009 i Addis Abeba, hvor hovedemnet netop var *Udvikling af infrastrukturen i Afrika* www.africa-union.org

4.7 I de seneste år er søgelyset især blevet rettet mod miljø- og arbejdsforholdene på byggepladser styret af eller knyttet til kinesiske virksomheder, der opererer i Afrika, hvilket er indgående dokumenteret i en undersøgelse foretaget af *African Labour Research Network* ⁽¹⁾. Men man må ikke glemme, at dette også gælder mange europæiske eller transnationale selskaber. Problemet med overholdelse af internationale standarder og med gennemsigtighed ⁽²⁾ i indgåelsen og gennemførelsen af aftaler med afrikanske regeringer angår altså Kina, Europa og Afrika i lige høj grad og bør derfor indgå i trepartsdialogen om bæredygtig forvaltning af naturressourcerne og miljøet og om støtte til afrikanske infrastrukturer.

4.8 Anerkendelsen af landbrugets og fødevarer sikkerhedens centrale placering bliver atter prioriteret højt af de store donorlande og i den fælles strategi for det afrikanske kontinent. Men denne interesse må dog hurtigst muligt omsættes i konkrete og langsigtede tiltag rettet mod landdistrikternes samlede udvikling. Det må i denne forbindelse sikres, at landbefolkningen deltager aktivt, at landbrugsorganisationerne inddrages og at deres adgang til og langsigtede forvaltning af de lokale ressourcer garanteres.

4.9 I denne forbindelse er det værd at bemærke, at der på topmødet for landbrugsorganisationer fra fem afrikanske regioner, som den italienske landbrugsorganisation, Coldiretti, afholdt i Rom, lød en advarsel mod den kraftige stigning i opkøbet af landbrugsjord i Afrika og andre udviklingslande, som foretages af lande såsom Sydkorea, Kina, De Forenede Arabiske Emirater, Saudi Arabien og Japan for at sikre sig fødevarerforsyning og ressourcer til produktion af biobrændstoffer ⁽³⁾.

4.10 Samarbejdet om fødevarer sikkerhed ville også kunne udnyttes til at indlede en dialog om andre vigtige emner, såsom opfyldelse af millenniummålene, beskyttelse af de mest sårbare grupper samt sundhedsbeskyttelse. På sidstnævnte område bør der især arbejdes på at få fastlagt fælles strategier for bekæmpelsen af de tre store pandemier ⁽⁴⁾ – malaria,

hiv/aids og tuberkulose – som i øvrigt allerede er genstande for internationalt samarbejde i multilaterale fora.

4.11 Hvad angår de afrikanske institutioners rolle i den tresidede dialog spiller Den Afrikanske Union en værdifuld central rolle ved siden af de regionale økonomiske organisationer og de enkelte stater. Inddragelsen af AU-trojkaen i den årlige EU-Kina-dialog er ligeledes af stor betydning og det gælder også ideen om at lade AU-Kommissionen i Addis Abeba være formidler i de regelmæssige tresidede høringer. Disse tendenser går i den retning, som EØSU anbefalede i sin tidligere udtalelse om EU-Afrika-strategien ⁽⁵⁾, hvori det påpegede nødvendigheden af at sikre, at de afrikanske institutioner påtager sig et konkret ansvar, hvilket vil styrke deres suverænitet og legitimitet og give mulighed for reelt afbalancerede partnerskaber. Det er dog nødvendigt at sikre sig, at AU er enig i og overtager disse prioriteter og at de hurtigst muligt udmøntes i konkrete handlingsplaner.

4.12 Etableringen af en tresidet dialog mellem EU, Kina og Afrika er særligt vigtig i lyset af den tiltrækning, som Beijing udøver på kontinentet. I mange afrikanske regeringers øjne fremstår Kina som et eksempel til efterfølgelse, idet det er lykkedes landet af slippe ud af fattigdommen, få bugt med sygdomme og blive en fremtrædende aktør på den internationale scene inden for én enkelt generation. Kinas kamp mod fattigdommen er først og fremmest blevet ført i landdistrikterne og har sigtet mod udviklingen og forøgelsen af landbrugets produktivitet, en strategi, som også ville være i de afrikanske landes interesse ⁽⁶⁾. Kina har dog også vundet i popularitet ved ikke at have nogen forhistorie som kolonimagt, ved fortsat at fremstå som udviklingsland og tage afstand fra forholdet »givermodtager«, som traditionelt har været mere kendetegnende for OECD-området. Disse omstændigheder har sammen med rigelige finansieringsmidler til investering eller lån til de afrikanske partnerlandes regeringer givet Beijing indlysende gode kort på hånden i sine forbindelser med Afrika.

5. Negative aspekter

5.1 Der er dog også negative sider ved forholdet mellem Kina og Afrika, som bekymrer eksterne observatører og som bør tages op i dialogen i forbindelse med det tresidede samarbejde, som Kommissionen har foreslået.

⁽¹⁾ A. Yaw Baah – H. Jaunch, *Chinese investment in Africa, a labour perspective*, ALRN, maj 2009, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJN4Africa_0903_breaking_the_curse_final_text.pdf

⁽²⁾ Jf. Tax Justice Network, *Breaking the curse: how transparent taxation and fair taxes can turn Africa's mineral wealth into development*, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJN4Africa_0903_breaking_the_curse_final_text.pdf

⁽³⁾ Landbrugsorganisationerne taler om opkøb alene i 2008 af jordarealer på 7,6 millioner hektar og om aftaler på landbrugsområdet, som Kina har indgået med forskellige afrikanske lande: http://www.coldiretti.it/docindex/cncd/informazioni/314_09.htm Se også L. Cotula, S. Vermeulen, R. Leonard, J. Keeley, *Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa*, FAO-IFAD-IIED, maj 2009.

⁽⁴⁾ CESE 753/2006, *Afrika som en nødvendig prioritet: det europæiske civilsamfunds standpunkt*, ordfører: Adrien BEDOSSA, maj 2006.

⁽⁵⁾ Jf. ovennævnte udtalelse CESE 1530/2008.

⁽⁶⁾ Med kun 7 % af den dyrkbare jord brødføder Kina 22 % af verdens befolkning og har stort set vundet kampen mod den ekstreme fattigdom, analfabetisme, de mest aggressive sygdomme og epidemier og reduceret børnedødeligheden. Ifølge Martin Ravallion (*Are there lessons for Africa from China's success against poverty?* – Verdensbanken, Policy Research working paper – nr. 4463, januar 2008) ville Afrika kunne drage vigtig lære af en nøje analyse af nøglepunkterne i den kinesiske udvikling. Se Bilag 2.

Se også R. SANDREY, H. EDINGER, *The Relevance of Chinese Agricultural Technologies for African Smallholder Farmers: Agricultural Technology Research in China*, Centre for Chinese Studies, Stellenbosch University, april 2009, <http://www.ccs.org.za/downloads/CCS%20China%20Agricultural%20Technology%20Research%20Report%20April%202009.pdf>

5.2 Kinas voksende tilstedeværelse i Afrika har også sine skyggesider, begyndende med en tilbagevenden til de lokale forvaltningers og byelitens centrale rolle med den deraf følgende foruroligende marginalisering af den afrikanske private sektor, risiko for udvanding af de beskedne sociale sejre, som de afrikanske fagforeninger har vundet, og meget hårde arbejdsvilkår for den lokale arbejdsstyrke. Et ægte partnerskab mellem lige-stillede bør give alle tre parter – EU, Kina og Afrika – mulighed for at sætte mere kontroversielle emner eller spørgsmål, som parterne ser forskelligt på eller ikke tillægger samme betydning, på dagsordenen.

5.3 Hvis de prioriterede samarbejdsområder, som Kommissionen foreslår, sammenholdes med de otte prioriterede punkter i handlingsplanen for Europa/Afrika-strategien, som blev lanceret i Lissabon⁽¹⁾, bemærker man, at vigtige spørgsmål såsom demokratisk styring, menneskerettigheder og anstændigt arbejde er udeladt i meddelelsen. For EU ville det harmonere bedre med såvel Lissabon-strategien som Cotonou-aftalen fra 2000⁽²⁾, som udgør regelrammen om forbindelserne mellem EU og AVS-landene, at lade den tresidede dialog omfatte disse spørgsmål såvel som civilsamfundets rolle.

5.4 EU's og Kinas strategier for indsatsen i Afrika er forskellige. Mens EU yder størstedelen af sin støtte i form af gavebistand, hvortil der i øvrigt i stigende omfang knyttes politiske betingelser (respekt for demokratiske spilleregler, menneskerettigheder, ILO's konventioner, korruptionsbekæmpelse og udbredelse af god forvaltningspraksis såvel som inddragelse af civilsamfundet) med det mål at reducere fattigdommen, tildeler Kina som oftest lån på gunstige vilkår, som hovedsageligt går til anlæg af infrastrukturer og ledsages af langsigtede kontrakter om udnyttelse af naturressourcer. Endvidere synes de kinesiske lån ofte at være knyttet til anvendelse af kinesiske virksomheder, udstyr og undertiden også kinesisk arbejdskraft i form af »bunden støtte«, som OECD-landene nu i vid udstrækning er gået bort fra. Endelig er OECD-områdets egne regler på licitationsområdet i mange tilfælde til fordel for virksomheder fra de nye vækstlande, med Kina i spidsen.

5.5 Den kinesiske tilgang falder generelt bedre i de afrikanske ledeses smag, fordi den fremstår som betingelsesløs og ikke bremses af et stort bureaukrati som for Europas vedkommende. Men den frembyder en dobbelt fare: udvikling af en massiv gældsætning, hvis effekt på langt sigt kan vise sig at være uholdbar, og forstærkelse af de enkelte landes økonomiske afhængighed af bestemte afgrøder og eksporten af dem, som på sin side er udsat for prissvingninger på de internationale markeder.

5.6 På sin side har Europa – skønt det stadig er Afrikas vigtigste partner økonomisk og handelsmæssigt set – vanskeligt

ved at tale med én stemme og skabe og opretholde en egentlig sammenhæng mellem sin egen politik på forskellige områder, hvad enten der er tale om udvikling, handel eller eksterne forbindelser og sikkerhed. Koordinationen mellem de forskellige medlemsstaters indsats er også meget mangelfuld, hvilket går ud over effekten og effektiviteten.

6. Andre vanskeligheder

6.1 Ud over ovennævnte betingelser, som EU kræver overholdt i sine forbindelser med Afrika, er der andre forskelle mellem Europas og Kinas tilgange, som de afrikanske regeringer ikke undlader at fremhæve:

- de forskellige problemer, der er opstået i forbindelserne mellem EU og de afrikanske lande under forhandlingerne om de økonomiske partnerskabsaftaler (ØPA), som står i modsætning til den gradvise og meget opreklamerede åbning for toldfri indførsel af afrikanske varer til det kinesiske marked (inden 2010 vil antallet af varegrupper efter planen stige til 440 mod 190 i 2006);

- den kinesiske regerings omfattende og synlige bidrag til anlæggelse af infrastruktur og bygning af skoler, hospitaler og offentlige bygninger, sammenholdt med de europæiske projekter, som ofte aldrig er blevet helt færdige;

- Kinas meget mere konkrete indsats på områderne uddannelse og efteruddannelse af fagfolk inden for landbrug, medicin, naturvidenskab og kultur, hvori indgår gode studiemuligheder for afrikanske studerende på de kinesiske universiteter og uddannelsescentre;

- det store udbud af kinesisk producerede varer – i visse tilfælde uden tilnærmelsesvist at leve op til de internationale standarder for produktsikkerhed, med alvorlige følger for folkesundheden og miljøet – som i stigende grad invaderer kontinentets markeder og hjem i mange tilfælde til stor skade for typiske lokale produktionssektorer, herunder tekstilsektoren⁽³⁾.

6.2 Den aktuelle internationale økonomiske og finansielle krise bør endelig foranledige til overvejelser over dens mulige konsekvenser for Afrika⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Fred og sikkerhed; demokratisk forvaltning og menneskerettigheder; handel, regional integration og infrastrukturer; partnerskab om millenniumudviklingsmålene; energi; klimaændring; migration, mobilitet og beskæftigelse; videnskab, informationssamfund og arealudnyttelse.

⁽²⁾ Jf. artikel 9, stk. 1.

⁽³⁾ Jf. Verdensbankens interessante rapport fra 2007, *Africa's Silk Road*.

⁽⁴⁾ Se i den forbindelse meddelelsen »Støtte til udviklingslandene til at håndtere krisen«, KOM(2009) 160 endelig og den udtalelse, som EØSU er ved at udarbejde herom.

Følgerne af den internationale recession, nedgangen i eksporten, de protektionistiske lukninger af mange markeder og prisfaldet på mange råvarer er ved at skabe et foruroligende scenarie, som alvorligt kan true de resultater, der er opnået i det seneste tiår, såsom begrænsningen af gælden og underskuddet på de offentlige finanser, de øgede investeringer i infrastruktur og konkurrencen om at levere dem, saneringen af skattesystemerne og bestræbelserne på at diversificere de nationale produktionsstrukturer.

6.3 På baggrund af krisen har Kina for nyligt bekræftet og endog forstærket sit engagement både på støtte- og låneområdet og investeringsområdet⁽¹⁾. EU forsøger at leve op til de indgåede forpligtelser, men nogle medlemsstater har skåret den bilaterale støtte og de finansielle forpligtelser drastisk ned i 2009, med udsigt til lige så store om ikke større nedskæringer i 2010. Som det fremgår af alle de seneste topmøder er der tværtimod brug for nye ressourcer.

6.4 En række migrationstendenser præger i stadig højere grad forbindelserne mellem Europa og Afrika og mellem Kina og Afrika, men de er endnu ikke blevet undersøgt særligt indgående, især når det gælder kinesiske borgeres udvandring til Afrika. En undersøgelse af karakteren og omfanget af disse migrationsstrømme og af den mulige sammenhæng mellem dem vil kunne kaste lys over den indvirkning, som de kan få på Afrikas udvikling.

6.5 Endelig peger EØSU på det grundlæggende komplekse spørgsmål om civilsamfundets deltagelse, som er af afgørende betydning ikke alene for Europa⁽²⁾, men som også er blevet en vigtig integrerende del af alle partnerskaber med Afrika, ikke mindst efter Cotonou-aftalen. Dette aspekt synes ikke i dag at spille nogen større rolle i forbindelserne mellem Kina og Afrika eller i de bilaterale forbindelser mellem Beijing og de enkelte lande.

De fire samarbejdssektorer, som Kommissionen har indkredset, egner sig faktisk til en bred og systematisk inddragelse af alle ikke-statslige aktører, især erhvervsdrivende, fagforeninger og landbrugsorganisationer, kvinde- og forbrugersammenslutninger. Deres rolle i det afrikanske samfund og i de økonomiske processer og politiske relationer er velkendt og er ligefrem vokset i kraft af de gode resultater, der er opnået med den udvikling, som Lomé- og Cotonou-aftalerne har sat i gang. Denne rolle risikerer imidlertid at blive udvandet og på ny sat i skyggen, hvis de bilaterale og tresidede dialoger ikke kommer videre end til regeringsplanet, skønt denne rolle er at betragte som en afgørende rigdom, der bør påskønnes og udvikles.

6.6 EØSU noterer med bekymring, at den foreliggende meddelelse overhovedet ikke kommer ind på dette spørgsmål eller den konkrete mulighed for inddragelse hverken af arbejdsmarkedets parter eller generelt de ikke-statslige aktører i den foreslåede proces.

Bruxelles, den 1. oktober 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Jf. de tilsagn, som præsident Hu Jintao afgav under sin rejse til fire afrikanske lande (Mali, Senegal, Tanzania og Mauritius) midt i februar 2009.

⁽²⁾ Se udtalelsen CESE 413/2006, »Forbindelserne mellem EU og Kina: Civilsamfundets rolle«, ordfører: Sukhdev SHARMA, marts 2006.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om en EU-strategi for unge — investering og mobilisering. En fornyet åben koordinationsmetode tilpasset udfordringer og muligheder på ungdomsområdet

KOM(2009) 200 endelig

(2009/C 318/22)

Ordfører: **Ionuț SIBIAN**

Kommissionen besluttede den 27. april 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om En EU-strategi for unge – investering og mobilisering - En fornyet åben koordinationsmetode tilpasset udfordringer og muligheder på ungdomsområdet«

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkedsmæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Ionuț SIBIAN til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 1. september 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog følgende udtalelse på sin 456. plenarforsamling den 30. september og 1. oktober 2009, mødet den 1. oktober 2009, med 133 stemmer for, ingen imod og 5 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 EØSU finder, at en strategi inden for denne ramme ikke kun bør udvikles FOR unge, men også MED unge, der bør inddrages i beslutningsprocessen samt i dens gennemførelse.

1.2 Som følge af nærhedsprincippet er ungdomspolitikken overvejende medlemsstaternes ansvar. Imidlertid kan mange af de udfordringer, som vedrører de unge i dagens samfund, ikke løftes uden en mere overordnet, helhedsorienteret tilgang. En integreret EU-strategi for ungdomspolitikken hilses derfor velkommen.

1.3 Alle de udvalgte indsatsområder er tværsektorielle og kan ikke stå alene. De er indbyrdes forbundne og påvirker hinanden. Tilgangen til dem bør derfor være horisontal og styret af de unges behov.

1.4 EØSU finder, at følgende faktorer er afgørende for at sikre den fremtidige strategis succes:

— Koordineringsprocessen

— Prioriteringen af indsatsområder

— Alle relevante aktørers fælles interesser

— Afsættelse af de fornødne resurser

— Støtte til ungdomsarbejde og ungdomsstrukturer.

EØSU fremsætter derfor følgende henstillinger:

1.5 Ungdomsarbejde og ungdomsstrukturer bør være det vigtigste link for at øge bevidstheden og forvalte alle foreslåede indsatsområder i EU's ungdomsstrategi via en tværsektoriel fremgangsmåde.

1.6 Da læring kan opstå i forskellige miljøer, bør ikke-formel læring, der supplerer den formelle uddannelse, støttes yderligere.

1.7 Etablering af forbindelser mellem skole, arbejde, foreninger og volontøraktiviteter bør yderligere behandles på EU- og nationalt niveau.

1.8 Støtte til iværksætteraktiviteter gennem finansieringsmekanismer er en udfordring, om end nødvendig. Iværksætteraktiviteter må ikke begrænses til deres økonomiske betydning, men opfattes bredere.

1.9 Unge bør være aktører i samfundet, da deres deltagelse i alle aspekter af deres liv er en forudsætning for politikudformningen på ungdomsområdet.

1.10 En bred vifte ungdomsarbejdssystemer, aktiviteter og gode samarbejdstjenester skal indføres i hele Europa for at undgå marginalisering. I alle tiltag, der er rettet mod unge, som er i fare for social udstødelse, må de ikke opfattes som passive modtagere af sociale ydelser, men snarere som aktive aktører.

1.11 Anerkendelse af kompetencer opnået gennem volontør-aktiviteter er afgørende (herunder anerkendelse inden for formel uddannelse). Akkumulerede ikke-formelle færdigheder og viden kan bruges både på arbejdsmarkedet og til at forbedre deltageren i det civile liv.

1.12 Projekter og aktiviteter bør hos unge udvikle en følelse af global solidaritet, bevidsthed, ansvar over for det globale samfund. For at undgå vanskeligheder undervejs bør de unge kunne regne med at modtage en rimelig løn for det arbejde, de kommer til at udføre i den nærmeste fremtid, hvorfor der må sikres vilkår, der fremmer en passende lønpolitik.

1.13 EØSU beklager, at den foreslåede strategi ikke præciserer konkrete gennemførelsesmetoder og måder, hvorpå fremskridt på europæisk og nationalt niveau kan måles. Det forventes imidlertid, at den åbne koordinationsmetode vil forblive det vigtigste instrument. EØSU mener, at det bør suppleres af en fornyet europæisk ungdomspagt. EØSU opfordrer også arbejdsmarkedets parter og Kommissionen til at vedtage en aftale om at forbedre unges mobilitet og beskæftigelsessituation.

1.14 De unge bør stå i centrum for strategien. Ungdomsarbejde og deltagelse i ungdomsstrukturer er den mest effektive måde at nå dem på. Evaluering og forbedring af ungdomsarbejdets kvalitet bør derfor være en prioritet.

1.15 Kommissionen bør tilskynde medlemsstaterne til at indføre foranstaltninger, der øger mulighederne for beskæftigelse og giver unge mulighed for at blive selvstændige, f.eks.:

- støtte under grunduddannelsen (økonomisk støtte, bolig, rådgivning, transport osv.),
- godtgørelse til første gangs arbejdssøgende,
- praktikophold og lærekontrakter af god kvalitet,
- omlægning af praktikophold til tidsbegrænsede ansættelseskontrakter.

2. Kommissionens forslag

2.1 Den nuværende ramme for samarbejdet på ungdomsområdet, baseret på ungdomshvidbogen, den europæiske ungdomspagt (2005), den åbne koordinationsmetode og integrationen af ungdomsspørgsmål i andre politikker, skulle efter

planen udløbe i 2009 og indfrie ikke altid forventningerne. Kommissionen har derfor efter en bred høringsproces i 2008 udviklet et forslag til ny samarbejdsramme. Kommissionen navngav sin meddelelse, der blev søsat i april 2009: »En EU-strategi for unge – investering og mobilisering«.

2.2 Det nye strategiforslag er baseret på tre overordnede og indbyrdes forbundne mål, som hver indeholder to eller tre indsatsområder:

- **Mål: Flere muligheder** for unge inden for uddannelse og beskæftigelse

Indsatsområder: **uddannelse, beskæftigelse, kreativitet og iværksætterkultur.**

- **Mål: Forbedret adgang og fuld deltagelse** af alle unge i samfundet

Indsatsområder: **sundhed og sport, deltagelse.**

- **Mål: Fremme af gensidig solidaritet** mellem samfundet og unge.

Indsatsområder: **social inddragelse, volontørarbejde, unge i verden.**

På hvert indsatsområde foreslås en liste specifikke mål og aktiviteter for Kommissionen og medlemsstaterne.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Behov for bedre koordinering

3.1.1 Vigtige sociale udfordringer som f.eks. manglen på social sikkerhed, voksende fremmedhad, hindringer for beskæftigelse og uddannelse, kan let krydse grænser og derved bringe Europas sociale model i fare. Som følge af den økonomiske krise er der mere end nogensinde tidligere brug for en sammenhængende europæisk reaktion. De unge er ikke de eneste, der er berørt af disse sociale udfordringer, men de udgør en af de mest sårbare grupper.

3.1.2 EØSU mener, at det europæiske og nationale niveau bør koordineres bedre og have mere klare roller. De forskelle, der findes mellem medlemsstaterne, bør tages i betragtning og ses som en kilde til frugtbar synergier snarere end opfattes som et problem. Kommissionen bør stræbe efter en tættere forbindelse mellem det europæiske og det nationale niveau inden for ungdomssamarbejde og søge at styrke og forbedre gennemførelsen af europæiske målsætninger på nationalt, regionalt og lokalt niveau. Høringen på ungdomsområdet, som gik forud for lanceringen af strategiforslaget, viste, at ungdomspolitikken er et emne, som tilskrives større betydning på såvel EU som nationalt niveau.

3.1.3 EØSU mener, at den foreslåede strategi udgør et skridt fremad. Hvis den skal lykkes, anbefaler EØSU, at der fokuseres på følgende udfordringer:

- **Repræsentativitet.** Selv om den åbne koordinationsmetode og den strukturerede dialog er nyttige redskaber, er der brug for konstant at evaluere og forbedre deres gennemførelse og udvikle andre høringsværktøjer for at give græsrodsorganisationer på ungdomsområdet, relevante regeringsorganer og – styrelser, de unge selv og de berørte parter mulighed for at deltage i politikplanlægningen ⁽¹⁾.

- **Kendskab til EU's ungdomspolitik.** Det vil være til gavn for de unge, hvis foranstaltningerne på EU-niveau har større synlighed, da de bør være klar over, at de muligheder, der findes inden for samarbejdet på ungdomsområdet (f.eks. udveksling af unge), har sine rødder i EU's ungdomspolitik.

- **Forskelle mellem landene.** At koordinere og samle 27 nationale tilgange inden for EU's samarbejdsrammer er en udfordrende opgave. I visse lande har flere indsatsområder en lang tradition og EU's strategi kunne drage gavn af deres erfaringer, mens samme indsatsområder i andre lande først for nylig er blevet iværksat. Den nye strategi bør imidlertid udgøre en merværdi for alle medlemsstater.

- **Kommunikationsudfordringer.** Der bør følges en fælles fremgangsmåde for at udbrede og indsamle sammenlignelige data på en struktureret måde for at forbedre fremskridtsrapporteringen og -analysen. Resultatorienterede fælles kriterier bør fastlægges.

- **Gennemførelse.** Der er også store forskelle mellem medlemsstaterne, hvad angår kapaciteten til at gennemføre EU-politikker. Visse lande har meget udviklede systemer, også på regionalt og lokalt niveau, mens andre lande har afsat meget få ressourcer til europæisk samarbejde på ungdomsområdet.

3.1.4 EØSU opfordrer Kommissionen til at bruge sine nuværende beføjelser og myndighed til at tilskynde og vejlede medlemsstaterne, hvad angår strategiens gennemførelse. Kommissionen bør spille en markant rolle i koordineringen af strategien.

3.2 En tværsektoriel tilgang til succes

3.2.1 De foreslåede indsatsområder i henhold til strategiforlaget (jf. punkt 2.2) dækker et bredt socialt og økonomisk

område. Ingen af indsatsområderne er direkte forbundet med en specifik aldersgruppe, men de er yderst relevante for unge. Visse indsatsområder er imidlertid bedre udviklet for de mål, der skal nås, mens andre stadig er temmelig generelle.

3.2.2 EØSU vurderer, at en indsats inden for otte tematiske områder på samme tid er meget ambitiøs og anbefaler derfor, at der tages skridt til at:

- nedsætte en koordinerende gruppe i Kommissionen og fastlægge klare procedurer for den overordnede koordinationsproces med det sigte at styre, forvalte, overvåge og evaluere gennemførelsesprocessen både på EU- og nationalt niveau, med inddragelse af relevante interessenter (herunder ungdomsorganisationer) og andre relevante organer med ansvar for indsatsområder (f.eks. en anden organisation i andre europæiske institutioner, herunder Europarådet) med regelmæssige møder mellem fælles arbejdsgrupper, peer-læringsaktiviteter og behandling af den fornyede europæiske ungdomspagt;

- opstille klare mål inden for en nærmere aftalt tidshorisont og udarbejde en køreplan for hvert enkelt af dem;

- prioritere indsatsområderne og sikre en tættere overvågning af alle;

- vække interessen hos de relevante interessenter (dem, der arbejder med de unge, praktikere, forskere, eksperter, arbejdsmarkedets parter, politikere osv.) og inddrage de unge og deres netværk i en forbedret og løbende struktureret dialog;

- anlægge en solid, åben og systematisk tilgang til strategiens gennemførelse;

- indarbejde ungdomsdimensionen i Lissabonstrategien efter 2010 for at lette den sociale integration og integrationen på arbejdsmarkedet af unge kvinder og mænd;

- allokere de nødvendige ressourcer ved at skabe nye værktøjer eller tilpasse de nuværende eller fremtidige generationer af programmer som »Aktive unge«, livslang læring, PROGRESS, MEDIA, Erasmus for unge iværksættere, programmet for konkurrenceevne og innovation, strukturfondene. Disse værktøjer bør koordineres og supplere hinanden;

⁽¹⁾ Kun 33 % af de unge i EU mener, at de kan påvirke samfundsudviklingen, og 50 % mener ikke, at de har mulighed for at blive hørt (resultatet af en onlinehøring på ungdomsområdet - 2008).

- mindske administrationen og sikre bedre gennemsigtighed i forbindelse med forvaltningen af projekter og aktiviteter med tilknytning til indsatsområderne;
- Støtte ungdomsarbejde og ungdomsnetværk, der bør betragtes som et af de væsentligste aspekter ved de tematiske indsatsområder, og deltagelse bør over en bred kam ses som det grundlæggende princip.

3.3 Ungdomsarbejde som et redskab til gennemførelse af strategien

3.3.1 EØSU glæder sig over, at der lægges vægt på den vigtige rolle, som ungdomsarbejdet spiller. Ungdomspolitikkerne bør udformes og gennemføres, så de gavner ALLE unge. Ungdomsområdet er blevet en vigtig drivkraft for sociale forandringer ⁽¹⁾ gennem udvikling af overførbare færdigheder og ved at kompensere for manglen på formelle eksamensbeviser (særligt for de dårligt stillede grupper). Der bør dog gøres mere for at anerkende kompetencer erhvervet ved ungdomsarbejde. Ungdomsorganisationernes rolle, når det gælder om at mobilisere unge, bør styrkes, da de udgør et rum for at udvikle sig selv, lære at deltage og udviklingen af kompetencer bør gives større anerkendelse.

3.3.2 Ungdomsarbejdet er forbundet med aktiviteter, der sigter mod at påvirke de unge og kan finde sted i forskellige miljøer og inden for forskellige strukturer (som frivillige ungdomsorganisationer, centre for de unge i lokalområdet, dertil indrettede rammer, der styres af offentlige institutioner eller kirker). Der er imidlertid behov for en klar definition af dette begreb.

3.3.3 Ungdomsarbejdet bør blive et tværgående element, der integreres i alle indsatsområder, der er omfattet af strategiforlaget. Kvaliteten af ungdomsarbejdet bør derfor være et direkte mål, hvis den nye langsigtede strategi for ungdomspolitikken skal nå ud til alle ungdomsgrupper. Programmer som »Aktive Unge« og sektorprogrammet Leonardo da Vinci bør have som mål at udvikle, støtte og forbedre uddannelsen af dem, der er aktive inden for ungdomsarbejde, herunder fagkyndige, og bidrage til udviklingen af mere professionelle færdigheder på området ungdomsarbejde.

3.3.4 Ungdomsarbejdet har almindeligvis brugere, der befinder sig i en førbeskæftigelsessituation i deres liv spændende fra teenage-årene til dem med særlige behov, økonomiske migranter, handicapgrupper og de ugunstigt stillede i fattige lokalsamfund. Selv om det ikke i sig selv er et direkte redskab til at få adgang til beskæftigelse, tilbyder ungdomsarbejde og deltagelse i ungdomsnetværk mere, hvad angår social integration, og kan yderligere drage nytte af et tættere samarbejde med faglige uddannelsesinstitutioner og øget synlighed, hvad angår dets bidrag til unges beskæftigelsesegnethed.

⁽¹⁾ Se analyseresultaterne i UP2YOUTH-projektet, der indgik i den rapport om ungdommen i EU, der blev offentliggjort i april 2009.

4. Særlige bemærkninger til indsatsområderne

4.1 EØSU fremsætter bemærkninger til indholdet af de otte foreslåede indsatsområder trods det faktum, at der eventuelt kan fremsættes flere forslag til andre prioriteter, eller at de foreslåede måske kan prioriteres.

4.2 Undervisning

4.2.1 Uddannelse har altid været betragtet ikke kun som et vigtigt element i den personlige udvikling og udfoldelse, men også som en udviklingsfaktor i vores samfund. EØSU har understreget, at der er en tæt sammenhæng mellem læreruddannelsen og faglig uddannelse og andre vigtige politikker, herunder ungdomspolitikken ⁽²⁾.

4.2.2 Uformel læring kan supplere den formelle uddannelse og medvirke til at tilvejebringe de nødvendige kompetencer, som bedre kan udvikles inden for et mindre formelt system, mens den formelle uddannelse kan integrere uformelle metoder ved anvendelse af principper for livslang læring.

4.2.3 For at gøre læring mere attraktivt og effektivt for unge ⁽³⁾ og erkende uformel lærings rolle, bør følgende spørgsmål behandles og følges op på:

- Uformelle læringsmetoder bør indføres i den formelle uddannelse.
- Lette overgangsfaser mellem formelle og uformelle læringsmuligheder bør skabes.
- Unge bør styres i retning af læring gennem erfaring.
- Skoler og lokalt ungdomsarbejde bør kobles sammen.
- De unge bør placeres i centrum i læringsprocessen.
- De kompetencer, der er opnået gennem volontørarbejde og uformel læring bør anerkendes (Youthpass-certifikatet er et godt eksempel, og dette bør udvides til at dække flere tiltag og aktiviteter, herunder også uden for programmet »Aktive Unge«).
- Et enkelt system til at vurdere de kompetencer, der er opnået gennem ikke-formel og uformel uddannelse, bør indføres.

⁽²⁾ Se EØSU's udtalelse af 16.1.2008 om »Forbedring af læreruddannelsens kvalitet«, ordfører: Mário Soares (EUT C 151 af 17.6.2008).

⁽³⁾ 67 % af de unge og ungdomsorganisationerne er ikke tilfredse med de nationale uddannelsessystemer (resultatet af onlinehøringen på ungdomsområdet – 2008).

4.2.4 Stadig flere unge er nødt til at have et lønnet arbejde for at kunne betale deres studier, selv om en sådan dobbelt aktivitet netop kan være skyld i, at de ikke består deres eksamen.

4.2.5 Aktive Unge og programmer som f.eks. Comenius, Erasmus og Erasmus Mundus kan bane vej for foranstaltninger og mere målrettet finansiering til at realisere sådanne ønsker i fremtiden. Disse programmer bør gøres mere tilgængelige for alle kategorier af unge.

4.3 Beskæftigelse

4.3.1 Der er en direkte sammenhæng mellem uddannelse og beskæftigelse: jo højere uddannelsesniveau, jo lavere risiko for arbejdsløshed⁽¹⁾. Især unge, der går tidligt ud af skolen, har store vanskeligheder med at finde arbejde, hvilket fører til lavere indkomst og risikoen for fattigdom og social udstødelse.

4.3.2 De sociale uligheder har i de senere år i stadig større grad givet sig udslag i ulige adgang til studier, eksamensbeviser og mulighed for kvalificeret beskæftigelse. Unge arbejdstagere oplever stor usikkerhed som følge af meget lave lønninger samt uanstændige arbejds- og levevilkår. Eksamensbeviset er ikke længere nogen forsikring mod arbejdsløshed eller nedkvalificering, og samfundet bør tage disse udfordringer op ved at påtage sig sin del af ansvaret.

4.3.3 For at give alle unge perspektiver for fremtiden på sikker afstand af usikre ansættelsesforhold drejer det sig, ud over et kvalifikationsløft, først og fremmest om at intensivere de aktive arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger for unge jobsøgere og fjerne de strukturelle problemer, der ligger hindringer i vejen for unges overgang fra uddannelse til beskæftigelse.

4.3.4 Mange unge forlader deres hjemland for at søge efter højere løn og mere attraktive jobs. Dette gælder inden for alle uddannelsesgrupper og fører til en permanent hjerneflugt fra især de nye medlemsstater. Dette adskiller sig fra midlertidig mobilitet, som har en positiv effekt for alle (de unge, samfundet, økonomien) og bør tilskyndes i EU.

4.3.5 Arbejdskraften udgør en faktor for personlig og kollektiv værdighed samt en faktor for social integration. Usikkerhed på arbejdspladsen, lave lønninger og overarbejde gør det umuligt at forene arbejdsliv og privatliv og familie.

⁽¹⁾ Ifølge den rapport om de unge i EU, der blev offentliggjort i april 2009, har personer med en grunduddannelse næsten tre gange så stor risiko for at blive arbejdsløse i medlemsstaterne end dem med en videregående uddannelse.

4.3.6 Der bør i EU og på nationalt niveau sættes større fokus på unges overgang fra skole til arbejde. Uden klart udviklet jobvejledning og rådgivning samt uddannelsessystemer, der er tilpasset arbejdsmarkedets behov, vil problemet med ungdoms- arbejdsløshed forblive uløst.

4.3.7 Med ovennævnte in mente henstiller EØSU, at strategien bygger på specifikke foranstaltninger på følgende områder:

- Tilvejebringelse af bedre og mere tilgængelig almen og faglig uddannelse, så unge så gnidningsløst som muligt kan vinde varigt fodfæste på arbejdsmarkedet
- Gennemførelse af foranstaltninger, der sikrer, at midlertidig beskæftigelse og job med ringe social sikring ikke bliver normen for unge
- Udbygning af generelle, let tilgængelige informationskilder og adgang til beskæftigelsesvejledning for unge på alle uddannelsesniveauer samt skabelse af flere muligheder for praktikophold af høj kvalitet (via en eller anden form for europæisk kvalitetsramme)
- Hurtig aktiv støtte og vejledning til unge, der søger læreplads eller arbejde samt mere målrettede programmer med henblik på at integrere problemgrupper som unge langtidsløse og unge, der dropper skole og læreplads, bl.a. via beskæftigelsesprojekter i den ikke-kommercielle sektor, samt uddannelsesstøtte
- Bedre samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og arbejdsgivere
- Bedre forbindelser mellem uddannelsessystemer og erhvervsliv, hvor dette anses for hensigtsmæssigt
- Etablering af forbindelser med foreninger og anerkendelse af volontæraktiviteter
- Fremme af god praksis blandt alle relevante aktører
- Videreudvikling af Kommissionens »Nye kvalifikationer til nye job«-initiativ
- Tilskyndelse til mobilitet gennem en ny generation af programmer⁽²⁾.

⁽²⁾ Jf. EØSU's udtalelse af 17.1.2008 om meddelelsen »Fremme af unges fulde deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og samfundsliv«, ordfører: Trantina (EUT C 151 af 17.6.2008).

4.3.8 Initiativet til at bruge ungdomsbeskæftigelse som temaet for den strukturerede dialogcyklus i 2010 hilses velkommen og udgør en god lejlighed til at fremme dette spørgsmål.

4.3.9 På beskæftigelsesområdet spiller arbejdsmarkedsparterne en særlig rolle. EU's arbejdsmarkedsparter er meget engagerede på dette område, og større deltagelse af unge med færdigheder og kompetencer, som opfylder arbejdsmarkedets behov, har altid været en af prioriteterne i deres fælles arbejdsprogrammer.

4.4 Kreativitet og iværksætterånd

4.4.1 Støtte til innovation i ungdomsprojekter og iværksætteraktiviteter gennem finansieringsmekanismer er en udfordring, men bør anvendes for at give mulighed for deltagerorienteret læring. Flere finansielle resurser til fremme af sådanne initiativer hilses velkomne, eftersom den nationale finansiering i mange medlemsstater er beskednen eller ikke-eksisterende.

4.4.2 Iværksætteraktiviteter bør ikke begrænses til deres økonomiske betydning, men ses i en bredere, helhedsorienteret betydning som iværksætterånd, hvor en mulighed identificeres eller skabes og der tages skridt til at realisere denne uanset området (socialt, politisk osv.).

4.4.3 EØSU henstiller, at sociale iværksætteraktiviteter blandt unge ansøges og støttes.

4.4.4 Programmer med henblik på at udvikle kreativ tænkning og problemløsning bør være tilgængelige på alle uddannelsesniveauer.

4.4.5 Mentorprogrammer for nystartede virksomheder (iværksættere) bør etableres⁽¹⁾ såvel som støtteordninger for alle typer iværksætteraktivitet.

4.5 Sundhed og sport

4.5.1 Sport og fysiske aktiviteter er vigtige redskaber for at nå de unge. De bidrager til en sund livsstil, aktivt medborgerskab og social integration. Som forudsætning bør der lægges større vægt på sport som tilskueraktivitet, massedeltagelse bør fremmes ligesom rekreative og ikke-konkurrenceprægede sportsgrene.

4.5.2 Sportsarrangementer med aktiv deltagelse er meget almindelige i rekreative sportsklubber og tiltrækker unge fra forskellige sociale baggrunde. Et stort potentiale kan opnås i forbindelse med brugen af ikke-formelle læringsmetoder hos

ungdomsarbejdere, når det gælder fremme af sport og fysiske aktiviteter hos unge.

4.5.3 Ungdomsforeninger på EU- og nationalt niveau bør inddrages i større udstrækning i de nuværende EU-kampagner, der ansporer til en sund livsstil ved at fokusere på: ernæringsudfordringer, alkoholskader, tobak og narkotika, mental sundhed. Revision af EU-strategier vedrørende disse spørgsmål bør tillægges større betydning i forbindelse med unge som en særlig gruppe. Kommissionen bør også overveje at udforme en EU-strategi om seksuel sundhed med særlig fokus på unge.

4.5.4 EU's sundhedsprogram bør fremmes blandt ungdomsorganisationer. Programmet kunne være en kilde til yderligere finansiering med henblik på fremme af en sund livsstil. Ungdomsorganisationer bør tilskyndes til og få glæde af dette EU-initiativ i samarbejde med fagfolk inden for sundhedsvæsenet.

4.5.5 Kommissionen og medlemsstaterne bør også se på spørgsmålet om sundhed og sikkerhed på unges arbejdspladser. Nationale og europæiske data viser, at unge arbejdstagere er i større fare for arbejdsulykker. Ulykkesfrekvensen for ikke-dødelige ulykker på arbejdspladser var mere end 40 % højere i gruppen af 18-24-årige⁽²⁾ end blandt ældre arbejdstagere.

4.6 Deltagelse

4.6.1 EØSU føler, at den foreslåede strategi bør have en pragmatisk tilgang til deltagelse og bør være mere end et politisk instrument. Der er behov for en reel og transparent dialog mellem unge og beslutningstagere på alle niveauer (europæisk, nationalt, regionalt og lokalt niveau).

4.6.2 EØSU ser de potentielle måder at opnå dette mål på:

- Udvikling af brugervenlige og tiltrækkende deltagelsesmetoder
- Skabelse af deltagelsesmuligheder og -strukturer for unge
- Overførsel og udveksling af god praksis
- Etablering af og støtte til ungdomsråd på lokalt, regionalt, nationalt og europæisk niveau
- Udvikling af muligheder for ugunstigt stillede og uformelle grupper af unge til at udtrykke sig selv

⁽¹⁾ Konklusioner fra det ungdomsarrangement, der blev afholdt af det tjekkiske EU-formandskab den 2.-5. juni 2009 i Prag.

⁽²⁾ Europæiske statistikker over arbejdsulykker (ESAW).

— Fjernelse af hindringer for mobilitet ved at give unge en nøgle til deltagelse og bedre forståelse af europæiske temaer

— Gøre fuld brug af deltagelsesinstrumenter, der allerede er udviklet af forskellige aktører på europæisk og nationalt niveau ⁽¹⁾

— Styring af en løbende struktureret dialog med alle nøgleaktører (f.eks. unge, ungdomsorganisationer, ungdomsarbejdere, personer med et praktisk kendskab, forskere, eksperter, arbejdsmarkedets parter, politikere osv.)

4.6.3 Unges deltagelse i ungdomsstrukturer og i det bredere civilsamfund bør øges. Der er også behov for en klarere forståelse og bedre fremme af begreber som f.eks. deltagelse og aktivt medborgerskab.

4.7 Social integration

4.7.1 Fremme af unges potentiale bør konstant optage samfundet. Tilgangen til ugunstigt stillede unge bør optimeres gennem specifikke foranstaltninger.

4.7.2 Ungdomsarbejde og ikke-formel læring er effektive redskaber til at integrere unge. Unge, der tidligt forlader skolen, eller personer med indvandrerbaggrund kan bedre tilgodeses i en ikke-formel ramme, der er beregnet til at forebygge potentiel social udstødelse. Processen bør ikke være problemorienteret eller kun fokusere på dem, som allerede er i knibe.

4.7.3 EØSU henstiller, at der fastlægges specifikke tiltag med henblik på projekter og aktiviteter, der skal henvende sig direkte til unge (dette kan indføjes i det nuværende program »Aktive Unge«). Det bør ikke erstatte programmets overordnede prioritet, men snarere indebære bedre fokusering på social integration af ugunstigt stillede unge.

4.7.4 Der skal gøres mere for at opnå social samhørighed i regionerne, hvor unges deltagelsesfrekvens er lavere.

⁽¹⁾ Som f.eks. »Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life«, der er blevet udviklet af Europarådet: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Resources/Documents/Bibliographies/Political_participation_en.asp

4.7.5 Udråbelsen af 2010 til europæisk år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse udgør en god mulighed for at fremme og udvikle dette tema.

4.8 Volontørarbejde

4.8.1 Som EØSU har fastslået i tidligere udtalelser, udgør volontørarbejde en værdifuld erfaring i den personlige udvikling, for den arbejdsmarkedsmæssige og faglige integration i samfundet og spiller en vigtig rolle i integrationen af unge med færre muligheder ⁽²⁾.

4.8.2 For at styrke volontørarbejdets rolle bør Den Europæiske Union sikre, at behovet for en bedre anerkendelse af volontørtjenester fortsat står på dens politiske dagsorden. Et godt eksempel, som kan udvides, er ungdomspasset. Initiativer som f.eks. Den Europæiske Volontørtjeneste bør udvikles yderligere og volontørarbejdets værdi bør også anerkendes i andre former for inddragelse (f.eks. de øvrige tiltag i »Aktive Unge«).

4.8.3 Der bør udvikles flere synergier mellem nationale og europæiske volontørsystemer. I den henseende bør definitionen af volontørarbejde harmoniseres ved at arbejde med forskellige frivillighedsbegreber, så den kan anvendes i forskellige sammenhænge.

4.8.4 Som tidligere anbefalet er det afgørende inden for volontørsektoren at sikre bedre samarbejde mellem eksisterende nationale og europæiske programmer med henblik på at mindske de tekniske hindringer og sørge for sygesikringsdækning og ulykkesforsikring. EØSU opfordrer Kommissionen til at overveje at udvikle en type udvekslingsprogrammer, der opfylder EU's kvalitetsstandarder. Kvaliteten af frivillige aktiviteter, uanset hvilken form de antager, er vigtig og må derfor sikres på passende vis ⁽³⁾.

4.8.5 Der bør også tages skridt til at forhindre, at volontørarbejde erstatter forskellige former for beskæftigelse.

4.8.6 EØSU opfordrer Rådet til at vedtage Kommissionens forslag til afgørelse om at udråbe 2011 til europæisk år for volontørarbejde. Den internationale volontørdag, der fejres den 5. december, er også en god lejlighed til at fremme og udvikle dette spørgsmål.

⁽²⁾ Se EØSU's udtalelse af 13.12.2006 om »De frivillige aktiviteters rolle i det europæiske samfund og deres virkninger«, ordfører: Erika Koller (EUT C 325 af 30.12.2006).

⁽³⁾ Se EØSU's sonderende udtalelse af 25.02.2009 om »En europæisk civiltjeneste«, ordfører: Thomas Jansson, medordfører: Ionuț Sibian (EUT C 218 af 11.9.2009).

4.9 De unge og verden

4.9.1 De unge er også »faktorer«, som er direkte påvirket af globaliseringen. Et bedre kendskab til globaliseringens indvirkning på de unge gennem videnskabelig forskning, er tiltrængt. Gennem deltagelse i projekter og aktiviteter, som udvikler en følelse af global solidaritet og bevidsthed, føler de unge større ansvar over for det globale fællesskab.

4.9.2 Globale spørgsmål (miljøet, klimaforandringerne, bæredygtig udvikling) bør integreres i ungdomspolitikken, så ungdomspolitik og unges projekter bidrager til udviklingen på dette område. Til gengæld bør der tages hensyn til de unge i de globale politikker.

4.9.3 Initiativet til at bruge de unge og verden som temaet for den strukturerede dialogcyklus i 2011 hilses velkomment og udgør en god lejlighed til at fremme dette spørgsmål.

5. Redskaber og gennemførelse af den nye samarbejdsramme

5.1 EØSU beklager, at den foreslåede strategi ikke præciserer

konkrete gennemførelsesmetoder og måder til at måle fremskridt på europæisk og nationalt niveau på. Det forventes imidlertid, at den åbne koordinationsmetode vil forblive det vigtigste instrument. EØSU mener, at det bør suppleres af en fornyet europæisk ungdomspagt.

5.2 Den fremtidige samarbejdsramme bør baseres på en forbedret struktureret dialog, som er så inklusiv som mulig og udviklet på alle niveauer og som inddrager unge, ungdomsarbejdere, ungdomsorganisationer, nationale agenturer, forskere og andre aktører i hele politikcyklussen og på tværs af politikområder. Den bør baseres på en bred græsrodsbaseret fremgangsmåde, der omfatter forskellige former for aktivt borgerskab og inddrager unge med færre muligheder.

5.3 Politikudformningen inden for den foreslåede strategi bør være velunderbygget og så gennemsigtig som mulig. EØSU henstiller, at databasen hos det europæiske videnscenter for ungdomspolitik ⁽¹⁾ bør anvendes til offentliggørelse af alle rapporter, dataindsamling og analyser.

5.4 Unge bør stå i centrum for processen, og ungdomsarbejdet er den mest effektive måde at nå dem på. Evaluering og forbedring af ungdomsarbejdets kvalitet bør derfor være en prioritet.

Bruxelles, den 1. oktober 2009.

Mario SEPI
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/ekcyp/index>

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EF) nr. 998/2003 om dyresundhedsmæssige betingelser for ikke-kommerciel transport af selskabsdyr

KOM(2009) 268 endelig — 2009/0077 (COD)

(2009/C 318/23)

Rådet besluttede den 30. juni 2009 under henvisning til EF-traktatens artikel 152, stk. 4, litra b), at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EF) nr. 998/2003 om dyresundhedsmæssige betingelser for ikke-kommerciel transport af selskabsdyr«

Da EØSU fuldt ud går ind for forslaget indhold og allerede har behandlet dette emne i sine tidligere udtalelser CESE 1411/2000, vedtaget den 29. november 2000 (*) og CESE 1705/2007, vedtaget den 12. december 2007 (**), besluttede det på sin 456. plenarforsamling den 30. september – 1. oktober 2009, mødet den 30. september, med 180 stemmer for og 9 hverken for eller imod at afgive en udtalelse, som støtter Kommissionens forslag, og at henvise til den holdning, det gav udtryk for i ovennævnte dokumenter.

Bruxelles, den 30. september 2009

Mario SEPI

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

(*) Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om dyresundhedsmæssige betingelser for ikke-kommerciel selskabsdyretransport« EFT C 116 af 20.4.2001, s. 54.

(**) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EF) nr. 998/2003 om dyresundhedsmæssige betingelser for ikke-kommerciel transport af selskabsdyr, for så vidt angår en forlængelse af overgangsperioden« EUT C 120 af 16.5.2008, s. 49.

<u>Informationsnummer</u>	Indhold (fortsat)	Side
2009/C 318/16	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1672/2006/EF om et fællesskabsprogram for beskæftigelse og social solidaritet — Progress — KOM(2009) 340 <i>endelig</i> — 2009/0091 (COD)	84
2009/C 318/17	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastsættelse af krav til virksomheder, der markedsfører træ og træprodukter — KOM(2008) 644 <i>endelig</i> — 2008/0198 (COD)	88
2009/C 318/18	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om grønbog om håndtering af bioaffald i EU — KOM(2008) 811 <i>endelig</i>	92
2009/C 318/19	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — En fællesskabsstrategi til forebyggelse af naturkatastrofer og menneskeskabte katastrofer — KOM(2009) 82 <i>endelig</i>	97
2009/C 318/20	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om grønbog — TEN-T: en gennemgang af politikken — På vej mod større integration i det transeuropæiske transportnet til gavn for den fælles transportpolitik — KOM(2009) 44 <i>endelig</i>	101
2009/C 318/21	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget EU, Afrika og Kina: Hen imod tresidet dialog og samarbejde — KOM(2008) 654 <i>endelig</i>	106
2009/C 318/22	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om en EU-strategi for unge — investering og mobilisering. En fornyet åben koordinationsmetode tilpasset udfordringer og muligheder på ungdomsområdet — KOM(2009) 200 <i>endelig</i>	113
2009/C 318/23	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EF) nr. 998/2003 om dyresundhedsmæssige betingelser for ikke-kommerciel transport af selskabsdyr — KOM(2009) 268 <i>endelig</i> — 2009/0077 (COD)	121

ABONNEMENTSPRISER 2009 (ekskl. moms, inkl. normale forsendelsesomkostninger)

EU-Tidende, L- + C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	1 000 EUR pr. år (*)
EU-Tidende, L- + C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	100 EUR pr. måned (*)
EU-Tidende, L- + C-udgaven, papirudgave + årlig cd-rom	22 officielle EU-sprog	1 200 EUR pr. år
EU-Tidende, L-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	700 EUR pr. år
EU-Tidende, L-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	70 EUR pr. måned
EU-Tidende, C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	400 EUR pr. år
EU-Tidende, C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	40 EUR pr. måned
EU-Tidende, L- + C-udgaven, månedlig kumulativ cd-rom	22 officielle EU-sprog	500 EUR pr. år
Supplement til EUT (S-udgaven), udbud og offentlige kontrakter, cd-rom, 2 udgaver pr. uge	Flersproget: 23 officielle EU-sprog	360 EUR pr. år (= 30 EUR pr. måned)
EU-Tidende, C-udgaven — udvælgelsesprøver	Sprog iht. udvælgelsesprøve(r)	50 EUR pr. år

(*) Enkeltnumre: til og med 32 sider: 6 EUR
fra 33 til og med 64 sider: 12 EUR
over 64 sider: Prisen fastsættes i hvert enkelt tilfælde.

Den Europæiske Unions Tidende, der udkommer på EU's officielle sprog, fås i abonnement i 22 sprogudgaver. EU-Tidende omfatter L-udgaven (retsforskrifter) og C-udgaven (meddelelser og oplysninger).

Der abonneres særskilt på hver sprogudgave.

I henhold til Rådets forordning (EF) nr. 920/2005, offentliggjort i EU-Tidende L 156 af 18. juni 2005, er Den Europæiske Unions institutioner midlertidigt fritaget for forpligtelsen til at udarbejde og offentliggøre alle retsakter på irsk. Irske udgaver af EU-Tidende vil derfor blive markedsført særskilt.

Abonnementet på supplementet til EU-Tidende (S-udgaven (udbud og offentlige kontrakter)) omfatter alle udgaver på de 23 officielle sprog på én cd-rom.

Abonnenter på *Den Europæiske Unions Tidende* kan uden ekstra omkostninger rekvirere eksemplarer af diverse bilag til EU-Tidende (C ... A-udgaver). Abonnenterne gøres opmærksom på udgivelsen af bilagene ved hjælp af »meddelelser til læserne« i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Salg og abonnementer

Publikationer, der er produceret af Kontoret for Den Europæiske Unions Publikationer (Publikationskontoret) med salg for øje, kan købes gennem vore salgsgenter. Listen over salgsgenterne findes på internettet:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_da.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) giver direkte og gratis adgang til EU-retten. Via dette netsted kan man konsultere *Den Europæiske Unions Tidende*, og netstedet indeholder endvidere traktaterne, retsforskrifter, retspraksis og forberedende retsakter.

Yderligere oplysninger om Den Europæiske Union findes på: <http://europa.eu>

Kontoret for Den Europæiske Unions Publikationer
2985 Luxembourg
LUXEMBOURG

DA